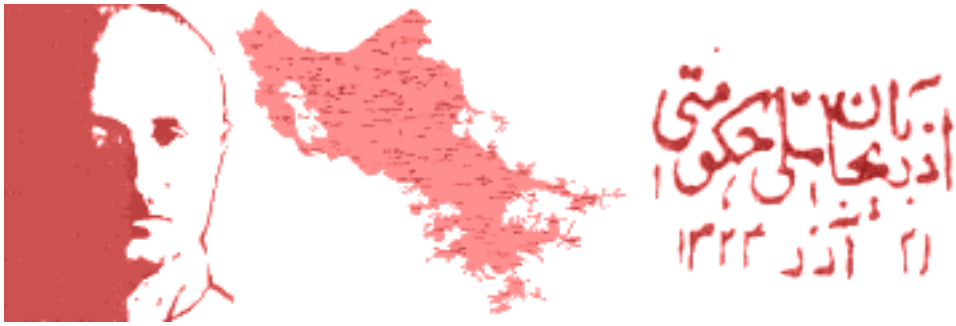
Dağ Dərgisi

تئهران بیلی‌یوُردلارینین
داغ درگیسی

آذر ۱۳۸۹

دو روز، دو روایت

روز اول : ۲۱ آذر ۱۳۲۴

ویلیام داگلاس قاضی عالیمقام آمریکائی در کتاب «سرزمین عجیب با مردمی مهربان» اصلاحات انجام یافته در آذربایجان را چنین شرح می دهد:

۱- تقسیم اراضی و املاک مالکین فراری و تصویب قانونی جهت تقسیم محصول زمین به نفع دهقانان.

۲- از بین بردن رشوه: پیشه وری رشوه دادن به مامورین دولت را خیانت به حقوق عمومی اعلام کرد و به مرتکبین، مجازات سختی قائل شد. این قانون اثر برق آسائی داشت و چیزی بسرقت نمی رفت. اهالی اظهار می داشتند که برای اولین با با اطمینان می توانستند شب یا روز ماشین هایشان را در کنار خیابان یا پس کوچه بگذارند، بدون اینکه کسی جرئت دزدیدن چرخ، چراغ و آئینه یا سایر اثاث آنرا داشته باشد، حتی اگر در ماشین باز می ماند.

۳- کلینک های بهداشتی سیاری تاسیس شده بود که از تبریز به دهات اطراف می رفت.

۴- قیمت اجناس مورد نیاز عمومی بطور جدی کنترل می شد و احتکار کنندگان سخت مجازات می شدند و قیمت کالاهای مورد مصرف عموم ۴۰ درصد پائین آمده بود.

۵- قانون حداقل بیکاری و حداکثر ساعات کار تصویب و بین کارفرمایان و کارگران قرار دادهای دسته جمعی بسته شد.

۶- برنامه کار عمومی اجرا و قسمت اعظم خیابانها و کوچه ها آسفالت و سنگفرش شد.

۷- برنامه تعلیمات عمومی اجرا و در دهات مدارس باز شد و دانشگاه تبریز با دو دانشکده طب و ادبیات تاسیس گردید...

روز دوم : ۲۱ آذر ۱۳۲۵

ویلیام داگلاس قاضی آمریکائی که خود به آذربایجان رفته بود، رفتار ارتش شاهنشاهی را با مردم آذربایجان بدینسان بیان می کند:

«...وقتی ارتش ایران به آذربایجان بازگشت، وحشت برپا نمود. سربازان قتل و غارت و تاراج براه انداختند. آنها هر آنچه بدستشان می رسید و هرچه می خواستند تصاحب می کردند. رفتار سربازان اشغالگر روس بسیار برازنده تر از اعمال وحشیانه سربازان نجات بخش ارتش شاهنشاهی بود. بطوریکه خاطره فوق العاده زشت و شومی در آذربایجان بجا گذاشت.

در آذربایجان اموال و احشام دهقانان به غارت رفت و زنان و دختران مورد تجاوز قرار گرفتند. گرچه رسالت ارتش ایران، آزادی آذربایجان بود، ولی آنها مردم را غارت کرده، پشت سر خود مرگ و نابودی بجا گذاشتند. به دنبال ارتش مالکین فراری بازگشتند. آنها بدریافت بهره مالکانه همان سال اکتفا نکردند، بلکه بهره مالکانه سال قبل را نیز از دهقانان پس گرفتند و آنچنان روستائیان را غارت که آنها ذخیره غذائی خود را هم از دست داده گرفتار گرسنگی شدند...

از جشن ملی ۲۱ آذرماه سال ۱۳۲۴ تا ماتم ملی ۲۱ آذرماه سال ۱۳۲۵

۲۱ آذرماه سال ۱۳۲۴شمسی:

۶۵ سال پیش در چنین روزی در پی قیام سراسری و کوبنده مردم آذربایجان علیه نظام پهلوی، ساختارهای یک دولتی ملی و دموکراتیک به رهبری سید جعفر پیشه وری در آذربایجان به مرکزیت تبریز تاسیس شد. این دولت نوپا آنگونه که دربیانیه فرقه دموکرات آذربایجان اعلام شده بود جهت مقابله با تحقیرات، تحریفات، تضییقات و تهدیدات دولت فاشیست مرکزی علیه فرهنگ، زبان، اقتصاد و حیثیت آذربایجانیها و همچنین در راستای اجرای فصل فراموش شده انجمنهای ایالتی و ولایتی قانون اساسی مشروطه، ضمن اعتقاد به تمامیت ارضی و وحدت ملی اقوام و ملل ایرانی تشکیل شده بود. قیام مردم آذربایجان و به دنبال آن تاسیس این جمهوری خودگردان، ایران را در وضعیت خروج از طیف نظامهای دیکتاتوری و سانترالیستی (تمرکزگرا) به ردیف کشورهای فدرال و پلورالیستی (کثرت گرا) قرار داد. ظهور چنین اوضاع نوینی، امواج گسترده ای ازحمایتهای روشنفکران و همچنین اقشار مختلف مردم را به همراه آورد. بگونه ای که تقریبا در تمام روزنامه های مستقل آن روز این قیام مورد تکریم قرار گرفت و همانند انقلاب کبیر مشروطیت سرآغاز گسترش تند باد اصلاحات در ایران دانسته شد. با تاسیس نخستین جمهوری تاریخ خاورمیانه، تمام ملتهای ایران به وجد آمدند و به این ترتیب حمایتهای وسیعی در قبال اقدامات آزادیخواهان آذربایجان از سراسر ایران به منصه ظهور رسید.

حمایتهای مردمی از قیام ۲۱ اذرماه به حدی بود که دولت مزدور و به شدت انگلیسی قوام السلطنه مجبور به امضای معاهده ای حقوقی با جمهوری خودگردان آذربایجان ایران در تاریخ ۱۳۲۵/۳/۲۳ در تبریز گردید که از بازتاب وسیعی در رسانه های بین المللی برخوردار شد و مورد پذیرش دولتهای لندن، واشنگتن و مسکو قرار گرفت. برخی از حقوقدانان با استناد به مفاد این موافقتنامه تاریخی، به تداوم اعتبار معاهده بین المللی مذکور تاکید کرده فسخ یکطرفه آن از جانب حکومت خونریز آریامهری را بعنوان اقدامی اشغالگرایانه تلقی می کنند! اما بدنبال رقابتهای شدید سه قدرت استعماری و امپریالیستی اتحاد جماهیر شوروی، بریتانیای کبیر وایلات متحده آمریکا بر سر مناطقی چون فنلاند، اوکراین، یونان، اندونزی و به ویژه آذربایجان، موضوع سرنوشت ایالت آذربایجان ایران به عنوان نخستین کیس حقوقی شورای امنیت سازمان ملل مطرح شد و بر اساس نظریه غالب محققان روابط بین الملل سرآغاز جنگ سرد میان بلوکهای شرق و غرب جهان آن روز گردید.

در واقع ۲۱ آذر ماه سال ۱۳۲۴ را می توان بعنوان برترین پیروزی دموکراتیک اقوام و ملل تحت ستم ایران بر استبداد و اختناق فالانژهای آریایی در قرن بیستم دانست.

۲۱ آذر ماه ۱۳۲۵شمسی:

۶۵ سال پیش در چنین روزی بدنبال تبانی قدرتهای وقت دنیا، ارتش مزدور شاهنشاهی با کارگردانی دولتهای آمریکا و انگلیس به آذربایجان حمله کرد. نظام خودگردان آذربایجان که ملت را قربانی این تبانی شوم می دانست کوشید تا از تبدیل شدن آذربایجان به قربانگاه بی گناهان خودداری کند. لذا در واکنشی سیاسی خواستار به رسمیت شناخته شدن حقوق مادی و معنوی آذربایجان گردید. اما آنچه که همزمان با ورود ارتش شاهنشاهی ایران به آذربایجان (از قزوین تا ماکو و از موغان تا همدان) اتفاق افتاد بسیار خوفناک، دهشتناک و جانکاه بود.

از آن تاریخ به بعد در تقویم شاهنشاهی کشتار ملت آذربایجان و همچنین کردستان تحت عنوان نجات آذربایجان شناخته شد و عملا انتشار هرگونه مطلب و یا تحلیل غیر رسمی از حوادث دردناک آن روز ممنوع گردید و متخلفان به شدت مجازات گردیدند. اما در حال حاضر در رژیم کنونی با فرض اینکه سید جعفر پیشه وری یک کمونیست بود نسبت به یادآوری خاطرات آن دوران محدودیتهای شدیدی به چشم می خورد. این درحالی است که به گواهی اسناد آشکار و دقیق نه تنها پیشه وری کمونیست نبود بلکه خود بعنوان یک دموکرات مصر بر عقاید آزادیخواهانه اش، یک سال بعد توسط کمونیستهای استالین پرست باکو به نحو اسرار آمیزی به شهادت رسید و بسیاری از همفکران وی در شوروی راهی اردوگاههای کار اجباری در سیبری شدند. این درحالی بود که اکثر کمونیستهای گریخته به شوروی به مقامات و پستهای بالا دست یافتند.

از تعدا دقیق مقتولین در آذربایجان و کردستان اطلاع دقیقی در دست نیست. ارتشبد فردوست که خود یکی از اعضای عالی رتبه ارتش شاهنشاهی به هنگام هجوم به آذربایجان بود از اعدام هزاران تن بدون محاکمه فقط در تبریز خبر داده است!

منابع دولتی و آذربایجانی نیز آمار متفاوتی را ارائه می دهند. بنحوی که تعداد کشته شدگان این نسل کشی خوفناک طبق گفته منابع دولتی و مردمی از ۵ هزار نفر تا ۱۲۰ هزار نفر گزارش شده است. شواهد عینی و زنده، از مرگ دهها هزار نفر خبر می دهند.

اما آنچه که بر حرمان ترکان آذربایجان در قبال کشتارهای سیاه روز ۲۱ اذرماه افزوده است تخریب دانشگاه تبریز و همچنین به آتش کشیده شدن صدها هزار جلد کتاب در رشته های مختلف به زبان ترکی اذربایجانی در شهرهای گوناگون آذربایجان به ویژه تبریزاست. گفته می شوداین کتابسوزان شرم آور و بی سابقه در جهان، در روز ۲۶ آذرماه طی مراسمی دردناک در چندین میدان و خصوصا میدان دانشسرای این شهر انجام شده است. بطوریکه شاهدان عینی می گویند دانش آموزان را مجبور می کردند تا جهت کسب اجازه برای ادامه تحصیل، کتابهایی را که به زبان مادریشان نوشته شده است در آتش بیفکنند! این اقدام طبق قواعد بین المللی بعنوان جنوساید فرهنگی تلقی می شود. متاسفانه این جنوساید تا به امروز ادامه دارد...

نقش جنبش دانشجویی آذربایجان در احیای دریاچه اورمیه

دریاچه اورمیه یکی از زیباترین دریاچه های جهان که حیات آذربایجان و بخشی از کشورهای همسایه بدان وابسته است در حال مرگ است. برخلاف وضعیت اسف بار دریاچه اورمیه ، حکومت مرکزی ایران تاکنون هیچ اقدام سازنده ای در جهت ممانعت از خشک شدن این عروس زیبای آذربایجان به عمل نیاورده است. با کمال تاسف حتی شبکه های استانی استانهای آذربایجان هیچ اطلاع رسانی مفیدی در این خصوص انجام نداده اند و تا جایی که توانسته اند به جای برجسته کردن این موضوع سعی نموده اند تا با سانسور و بایکوت اخبار مربوط به دریاچه اورمیه، خوش خدمتی خود را به حاکمیت مرکزی نشان داده باشند.

افزایش شوری و پایین آمدن عمق آب و پیوستن جزایر به خشکی، از بین رفتن ذخیره غذایی و تخریب زیستگاههای پرندگان و سایر حیوانات در دریاچه اورمیه از جمله مواردی هستند که خبر از آینده ی تاریک و اسف بار دریاچه اورمیه می دهند. هر چند که عوامل متعددی چون بارندگی های کم ، خشکسالی، عدم رعایت نکات زیست محیطی در احداث پل میانگذر دریاچه اورمیه و دهها عامل دیگر در خشک شدن دریاچه اورمیه مؤثر می باشند اما پرویز بختیاری پرنده شناس در گفت و گو با مهر با استناد به نتایج یک تحقیق علمی در دریاچه اورمیه گفته است که : نتایج این تحقیق علمی نشان می دهد که ۲۲ برابر ظرفیت و حد معمول از دریاچه اورمیه آب برداشت شده است. برداشت آب از منابع تامین کننده آب دریاچه اورمیه باعث بالا رفتن شوری آب و در نتیجه کاهش آرتیمیا (تنها موجود زنده دریاچه اورمیه) و در نهایت کاهش جمعیت پرندگان به دلیل کاهش غذا شده است آنچنانچه اکنون از صد هزار فلامینگوی مهاجر سالهای نه چندان دور به سختی میتوان یک جفت از اینگونه را یافت.

با بحرانی تر شدن وضعیت دریاچه اورمیه، عموم ملت آذربایجان از جمله فعالین دانشجویی تلاشهای فراوانی کرده اند تا با اقداماتی چون تجمع اعتراض آمیز ۱۳ فروردین سال ۱۳۸۹، انتشار ویژه نامه ها، برگزاری سمینارها و... اهمیت این موضوع را به گوش حاکمیت و سایر ایرانیان رسانده و حاکمیت را مجبور به اقداماتی سازنده کنند. اما خبرهای رسیده از دانشگاههای مختلف نشان می دهد که مسئو لین دانشگاهی در شهرهای مختلف از جمله شهرهای آذربایجان سعی در آن دارند تا از اقدامات به عمل آمده توسط دانشجویان در زمینه آگاهی بخشی اهمیت زیست محیطی، اقتصادی و توریستی دریاچه اورمیه ممانعت به عمل آورده و این مسئله را بایکوت نمایند. نکته ی جالب اینکه حتی نشریاتی که گاها از طرف فارس زبانان و سایر اقوام و ملل ایرانی در دانشگاههای مختلف در زمینه ی محیط زیست فعالیت می کنند در زمینه ی مطرح کردن مسایل مربوط به دریاچه اورمیه با مشکلات جدی و سنگ اندازی های جالب توجه از سوی مسئولین دانشگاهی مواجه شده اند.

با توجه به مسایل روی داده در دانشگاههای مختلف و اهمیت و نقش مؤثر جنبش دانشجویی آذربایجان در تمامی رویدادهای مربوط به آذربایجان و ایران ، باید به این سؤال پاسخ داده شود که آیا جنبش دانشجویی آذربایجان توانسته است به نقش خود در زمینه ی احیای دریاچه اورمیه عمل کند ؟ وظیفه‌ی جنبش دانشجویی آذربایجان در قبال این مسئله چیست؟

فضای خفقان و جو سانسور و بایکوت حاکم بر دانشگاههای ایران از جمله آذربایجان در سالهای اخیر سبب شده است تا بسیاری از نهادهای مستقل دانشجویی از ادامه فعالیت بازمانده و بسیاری از فعالین دانشجویی به انزوا رانده شده و در عوض نهادهای حکومتی موجود چون نهاد بسیج و نهادهای مشابه وظیفه ی ترویج و تبلیغ افکار حاکمیت و سرکوب افکار منتقد و مخالف را با قدرت تمام به مرحله ی اجرا در آورده و فضایی نامناسبی از دانشگاه ارائه دهند. فضای خفقان حاکم بر دانشگاههای آذربایجان، عملیات روانی و تبلیغات منفی علیه آذربایجان و فعالین آذربایجانی سبب شده است تا آذربایجانیان نتوانند از پتانسیل ها و فضاهای موجود برای رسیدن به اهداف خود استفاده کنند و متاسفانه اهمیت دریاچه اورمیه برای بسیاری از مردم ایران و کشورهای همسایه در هاله‌ای از ابهام مانده است. تلویزیون گوناز با اجرای برنامه های منظم و علمی توانسته است تا به نحو شایسته ای آگاهی بخش ملت آذربایجان باشد اما با وجود همه تلاشهای این تلویزیون، سایت ها ، وبلاگ ها و... هنوز هم جا برای فعالیت بسیار زیاد است.

اینک جا دارد جنبش دانشجویی آذربایجان با تلاش برای عمل به راهکارهای زیر و با همکاری سایر فعالان حرکت ملی آذربایجان به وظیفه خود در قبال احیای دریاچه اورمیه عمل کرده و مسئله ی زیست محیطی دریاچه اورمیه را نه تنها در آذربایجان بلکه در کل ایران به صورت برجسته ترین مسئله ی حال حاضر آذربایجان و ایران به نمایش گذارد.

۱-از کلیه دانشجویان آذربایجانی که در دانشگاههای مختلف ایران مشغول ادامه تحصیل هستند تقاضا میشود تا کلیه فعالیت هایی را که مرتبط با دریاچه اورمیه بوده و آنها توانسته اند با موفقیت به انجام رسانند به سایت ها و خبرگزاری های حرکت ملی آذربایجان ارسال نمایند.

۲- از دانشجویان آذربایجانی تقاضا میشود چنانچه در اجرای برنامه های خود با سنگ اندازی های مسئولین دانشگاهی مواجه شده اند، طی گزارش های مفصل با ذکر جزئیات و نام و نشان مسئولین دانشگاهی مربوطه، خبرهای خود را به سایت ها و وبلاگ ها ارسال نمایند.

۳-با توجه به نزدیک شدن مراسم های ۲۱ آذر و ۲۶ آذر و اهمیت سیاسی و اجتماعی آذر ماه برای حرکت ملی آذربایجان انتظار میرود تا دانشجویان با برگزاری کنفرانس ها ، سمینارها ، اردوها و... علاوه بر بزرگداشت یاد و خاطره ی حکومت ملی آذربایجان، به وظیفه ی خود در قبال احیای دریاچه اورمیه عمل نمایند.

۴- دانشجویان شهرهای مختلف از جمله شهرهای تهران، تبریز و اورمیه می توانند با انجام مصاحبه های علمی با اساتید دانشگاههای مختلف که در زمینه ی مسایل زیست محیطی تخصص دارند و با ارسال آن به سایت های مختلف به وظیفه ی خود در قبال احیای دریاچه اورمیه عمل کنند.

۵- با توجه به اینکه مسئله ی دریاچه اورمیه مسئله ای فراتر از جغرافیای آذربایجان و مسئله ای فراملی است، دانشجویان آذربایجان می توانند با همکاری و همفکری دیگر فعالین دانشجویی فعال در عرصه های مختلف چون محیط زیست ، علمی- فرهنگی و... در احیای دریاچه اورمیه کوشا باشند.

۶- برگزاری نمایشگاههای عکس از وضعیت زیست محیطی دریاچه اورمیه در سالهای گذشته و سالهای اخیر و انتشار نشریات ویژه دریاچه اورمیه و ... از جمله کارهایی است که میتوان در سطح دانشگاهها به مرحله ی اجرا در آورد.

۷- دیدار با نمایندگان مجلس و دیگر شخصیت های سیاسی استان های آذربایجان و تهران و ... و برگزاری تجمع اعتراض آمیز در سطح دانشگاهها با همکاری دانشجویان دیگر اقوام و ملل ایرانی نیز راهکارهای سازنده برای احیای دریاچه اورمیه می باشد.

۸- ارسال خبر ، مقاله و تماس های مکرر با برنامه های تلویزیونی چون برنامه ۲۰:۳۰ ، شبکه های استانی و... حداقل کاری است که میتوان در داخل کشور برای احیای دریاچه اورمیه انجام داد.تماس با سازمانهای زیست محیطی بین المللی و ارسال عکس، خبر و مقاله برای آنان نیز از جمله کارهای فراجغرافیایی است که میتوان به راحتی و از طریق مئیل انجام داد.

با توجه به نزدیک شدن مراسم‌های ۲۱ آذر و ۲۶ آذر و اهمیت سیاسی و اجتماعی آذر ماه برای حرکت ملی آذربایجان انتظار می‌رود تا دانشجویان با برگزاری کنفرانس‌ها، سمینارها، اردوها و... علاوه بر بزرگداشت یاد و خاطره‌ی حکومت ملی آذربایجان، به وظیفه‌ی خود در قبال احیای دریاچه اورمیه عمل نمایند.

۹- سفرهای اکیپی در قالب تیمهای ۴، ۳، ۲ و ... نفره به دریاچه اورمیه و تهیه ی فیلم ، عکس و گزارش و ارسال آن به خبرگزاری های مختلف جهان چون BBC, VOA, GunAz Tv و... نیز از جمله کارهای سازنده برای احیای دریاچه اورمیه می باشد.

۱۰- باز هم تاکید می شود که از تمامی دانشجویان و فعالین حرکت ملی انتظار می رود که گزارش های خود را در خصوص اقدامات انجام داده با جزئیات مفصل به سایت های حرکت ملی و آذربایجان گزارش نمایند و تمامی تلاش خود را به کار گیرند تا اقدامات ارزنده ای در زمینه احیای دریاچه اورمیه انجام داده باشند.

گله جک بیزیمدیر.

بیر اؤیرنجی‌نین خاطیره‌سی

۱۷ یاشیم وار ایدی. دبیرستانین ایکینجی ایلینی اؤخویوردوم. اؤیرتمن طرفیندن مقاله یازماغا تکلیف ائدیلمیشدیک. هر کس بیر مؤوضودا مقاله سینی حاضیرلاییب و کیلاسدا اؤخودو. نؤوبت منه چاتدی. منیم مقاله‌م تورک دیلی‌نین دیرلری و آذربایجانین گوندم ایستکلری مؤوضوسوندا ایدی. اؤیرتمن‌دن خواهیش ائله‌میشدیم مقاله‌م اؤزون اؤلدوغونا گؤره کیلاسین سؤن یاریم ساعاتین منه وئرسین، اؤ دا قبول ائله‌میشدی. هر حالدا مقاله‌می اؤخوماغا باشلادیم، تؤرک دیلی‌نین گؤزللیک‌لریندن و فارس دیلینه نه قدر کلیمه صادیر ائله‌دییینی و بئله مؤوضولاردان دانیشدیم. مقاله یاواش یاواش میللی ایستکلره دوغرو گئدیردی کی اؤیرتمن سؤزومو کسدی و منله مباحیثه‌یه گیردی، هر سؤزونه و هر سوالینا بیر جاواب آلینجا دؤردو و منی دؤیه‌رک کیلاس‌دان ائشییه آتدی. چوخ ناراحات اؤلدوم، آخی اؤ زامانا تک هر بئله‌نجی یازیما گؤره آتام‌دان اؤدول آلاردیم. اؤیرتمنیمین ده خوشونا گلر و یاخشی بیر نؤمره وئرر سانمیشدیم. آما نه ایسه کی مقاله‌می ده کیفیمی ده ائشییه آتدی!!! قالدیم ائوده مقاله‌می اؤیرتمن کسن یئره قدر اوخودوم کی گؤروم بو یازی‌نین هاراسی اؤنو ناراحات ائله‌دی آما بیر نتیجه‌یه یئتیشمه‌دیم. دئدییم کیمی هر بئله یازیما آتام‌دان و دوستلارین‌دان اؤدول قازانار‌دیم. اؤزومه سؤز وئردیم کی مقاله‌می هر شکیلده اؤلموش اؤلسا کیلاسدا اؤخویام، آخی اؤ سؤزلری بیر آرایا یئغماق اؤچون چؤخ زحمت چکمیشدیم.

آرادان نئچه گؤن گئچدی، باشقا بیر اؤیرتمن‌دن یازی‌لاریمی اؤخوماغا سؤز آلدیم و اؤنون ساعاتیندا مقاله‌نین هامی‌سینی اؤخودوم. اؤندان سؤنرا بعضی آچیق‌فیکیرلی اؤیرتمنلر طرفیندن یازی‌لاریمی اؤخوماغا دعوت اؤلونوردوم. بؤ مقاله‌لر اؤیرنجیلرده بؤیوک تاثیر قؤیموشدو.

بیر گؤن گؤردوم مکتبین سالونوندا نؤماییش حاضیرلیغی گئدیر. بیلدیم کی بهمن آیی‌نین ۲۲-ده (ایرانین دئوریم گؤنو) مراسیم اؤلاجاق. نؤماییش حاضیرلیغی آپاران‌لاردان ۲۲ بهمن ایله ایلگی‌لی بیر یازی حاضیرلاماغیما ایزین آلدیم آما بیلمه‌ییردیلر کی یازیم باشقا مؤوضولاردا اولاجاق.

۲۲ بهمن گونو یئتیشدی و هامی مکتبین سالونوندا تؤپلاندی. مراسیم ۳۰۰ و یا ۳۵۰ نفرلیک بیر اؤیرنجی و اؤیرتمن تؤپلولوغون‌دان اؤلوشوردو. هر قروپ بیر-بیر صحنه‌یه چیخیب نؤماییشلرین گؤستریب صحنه ترک ائدیردیلر. نؤوبت منه چاتدی. صحنه‌یه چیخیب مقاله‌می اؤخوماغا باشلادیم. اؤخویارکن، گؤردوم منی گئچن سفر دؤین اؤیرتمن ده میللتین آراسیندادیر. اؤنا باخا-باخا مقاله‌می اؤخویوردوم کی یاواش-یاواش رنگی رؤحو بؤزارماغا باشلادی. مقاله ریضاخان'ین آسیمیلاسیون سیاست‌لری‌نین اینقیلاب‌دان سؤنرا رئژیم طرفیندن ایدامه تاپیلدیغینا یئتیشنده اؤ آدام بؤ سؤزلره ساخلاشانمادی و اؤ قدر آدامین ایچینده منی صحنه‌دن آشاغی‌یا آتیب دؤیمه‌یه باشلادی. آما بؤ دفعه ایکی نفر اؤلموشدولار و منی دؤیه-دؤیه بیر بؤش کیلاسا گؤتوروب چؤخلو دؤیدولر. اؤ زامان بیلمه‌ییردیم نییه هئچ کیم قاباغا گلیب منی بؤ وحشی آدام‌لارین الین‌دن آلا بیلمیر.

اؤ گؤندن سؤنرا آنلادیم کی بیزیم اؤلکه‌ده هر سؤزو دانیشماق و ایسته‌دییین هر ایشی گؤرمک اؤلمور و هر یازدیغین سؤزه بعضی هزینه‌لر اؤده‌مه‌لیسن. ایندی ایسه بعضن فیکیرلشیرم کی بیر ۱۷ یاشیندا اوشاغین اؤنلارا نه ضرری اؤلابیلردی کی وحشی‌جه‌سینه ایشکنجه‌لره و محرومیت‌لره معروض قالیر. آما نه ایسه کی بؤ ایشکنجه‌لر و محرومیت‌لر منی و دوستلاریمی یؤلوموزدان جایدیرمادی و بیلی‌یوردا گیردیکدن سؤنرادا آزادلیق و اؤزگورلوک اؤغروندا مؤباریزه آپارماغین یئنی یؤل‌لارین و بؤنون بیر وطن بؤرجو اؤلدوغونو اؤیرندیک.

دیل حاققیندا آذربایجان میللی حؤکومتی نین قراری

خالقیمیزی دؤولت دستگاهینا یاخینلاشدیرماق و عؤمومون احتیاجاتینی ساده بیر صوُرتده آنلاماق و همچینین میللی دیلی و میللی مدنیتیمیزین ترققی و تکامول یؤللارینی تمیزله‌مک اؤچون آذربایجان میللی حؤکومتی اؤزونون ۱۶ دی تاریخی جلسه‌سینده آشاغیداکی قراری قبول ائتمیشدیر.

۱- بوُ گؤندن اعتیبارن آذربایجاندا، آذربایجان دیلی (آذربایجان تؤرکجه‌سی) رسمی دؤولت دیلی حساب اؤلونور. دؤولتین قرارلاری و رسمی اعلانلار، همچینین خالق قؤشونلاری حیصصه‌لرینه وئریلن فرمانلار و قانون لاییحه‌لری مؤطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالیدیر.

۲- بوتون ایداره‌لر (دؤولتی، میللی، تیجارتی و ایجتیماعی) اؤز ایشلرینی آذربایجان دیلینده یازماغا مجبوردورلار. بوُ دیلده یازیلمایان دفتر و مداریک رسمی حساب اؤلونمایاجاقدیر.

۳- محکمه‌لرده ایشلرین جریانی تمامی ایله آذربایجان دیلینده آپاریلمالی و بوُ دیلی بیلمه‌ینلر اؤچون مؤترجیم تعیین اؤلونمالیدیر.

۴- آذربایجانین بؤتون ایداره، مؤسیسه و تیجارتخانالاری‌نین تابلولاری مؤطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالیدیر.

۵- رسمی ایجلاسلار و ییغینجاقلاردا، سؤخنرانلیق و مؤذاکیره آذربایجان دیلینده اؤلمالیدیر.

۶- آذربایجانلی اؤلمایيب باشقا دیل ایله دانیشانلار و عؤمومی دؤولتی ایداره‌لرده خیدمت ائدنلر آذربایجان دیلی ایله یازیب-اوخوماغی و دانیشماغی اؤیرنمه‌لیدیرلر.

۷- معاریف ویزارتی ایداره مامورلارینی آذربایجان دیلی ایله تانیش ائتمک مقصدی ایله آیری دیللردن ساوایی، اؤنلار اؤچون ایداره‌لرین جنبینده بؤیوکلر اؤچون مخصوص کیلاسلار آچمالیدیر. بوُ کیلاسلاردا حاضر اؤلانلارین ایش مؤددتی بیر ساعات آزالمالیدیر.

۸- آذربایجاندا یاشایان باشقا میللتلر اؤز ایشلرینی اؤز آنا دیللرینده آپارماغا حاقلی‌دیرلار. لئیکن اؤنلار اؤز رسمی اعلانلاری و یازیلاریندا اؤز میللی دیللری ایله برابر آذربایجان دیلینی، رسمی دؤولتی دیل اولاراق، ایشلتمه‌لی‌دیرلر.

۹- آذربایجاندا یاشایان خیردا میللتلرین خوصوصی میللی مکتبلرینده‌کی تعلیم اؤز آنا دیللرینده اولدوغو حالدا، آذربایجان دیلی‌نین ده تدریسی مجبوریدیر.

۱۰- آذربایجان میللی حؤکومتی معاریف وزیرینین مکتبلرده درسلرین آذربایجان دیلینده اؤلماسی حاققینداکی قرارینی تصویب و تایید ائدیب، مدرسه لرین میللی دیله کئچمه‌سینی بؤتون مؤعللیم و مؤعللیمه‌لره بیر میللی وظیفه کیمی تاپشیریر.

آذربایجان میلی دؤولتی نین باش وزیری، «پیشه‌وری»

آذربایجان میللی حؤکومتی نین هیمنی
سرود حکومت ملی آذربایجان

ائی وطنیم آذربایجان،
ابدی اؤدلاردان نیشان،
آدلی-سانلی کئچمیشین وار،
سن بؤیوتدون قهرمانلار.
قوجا شرقین چیراغیسان،
آزادلیغین بایراغیسان،
تاریخ بؤیونجا یادیگار،
ایفتیخارلی آثارین وار.

سنسن بیزه آنا وطن،
سنسن بیزه نعمت وئرن،
سنسن بیزه رؤح و روان،
یاشا- یاشا آذربایجان!

ال اؤزاتدی یادلار سنه،
پؤزماق اؤچون عیززتینی،
قالخدی شرفلی فیرقه‌میز
حیفظ ائله‌دی حؤرمتینی،
آزادلیغی برپا ائدیب،
نیشان وئردی قؤدرتینی،
آرزو ائدیر ائللریمیز،
دؤنیا بؤیو شؤهرتینی،

سنسن بیزه آنا وطن،
سنسن بیزه نعمت وئرن،
سنسن بیزه رؤح و روان،
یاشا- یاشا آذربایجان!

آذربایجان آذربایجان
آسلانلارین مکانی‌سان
سن قوُردوغون یئنی حیات،
خالقیمیزا وئردی نیجات،
گؤزل گؤنلر گتیریبسن،
ستارخان‌لار یئتیریبسن،
قؤی یوُردوموز جنت اؤلسون،
دؤشمن باغری قانلا دؤلسون،

سنسن بیزه آنا وطن،
سنسن بیزه نعمت وئرن.
سنسن بیزه رؤح و روان،
یاشا- یاشا آذربایجان!

برنامه حکومت ملی آذربایجان

هیات دولت ملی آذربایجان، برای نیل به خودمختاری ملی که سالیان سال از آرزوهای مردم آذربایجان است، همچنین برای رفع نیازهای مردم و سوق این سرزمین به سمت توسعه و ترقی، موارد مندرج ذیل را به عنوان برنامه کوتاه مدت خود ارایه می نماید؛

۱- به رسمیت شناساندن خودمختاری ملی در سطح جهان، تامین دوام و قوام آن و مذاکره برای رسمیت یافتن آن با مقامات ذیصلاح. برپا داشتن دولت ملی در آذربایجان بر اساس بنیان های دموکراتیک و رفع دشواری های ممکنه در این راستا، بدون اخلال در تمامیت ارضی و استقلال ایران.

۲- به منظور تحکیم پایه های خودمختاری ملی و نزدیکتر کردن خودمختاری به اهداف مردم و واگذاری اداره سازمانها و ادارات محلی به انجمنهای ولایتی، ضرورت آغازانتخابات انجمنهای ولایتی در کمترین زمان ممکن.

۳- انتخاب انجمنهای شهری در اسرع وقت، براساس بنیانهای دموکراتیک برای عمران و آبادانی شهرها و سامان دادن و به اجرای مسئولیتهای انجمنها بدون این که به بروز نارسایی ها امکان داده شود.

۴- انتخاب فرمانداران و بخشداران از آزادیخواهان قابل اعتماد محلی و بدین وسیله پایان دادن به اعمال ظالمانه پیشین و جلوگیری از اعمالی که به تحقیر مردم و حذف آنان از صحنه های تصمیم گیری می انجامید و تامین امنیت و آسایش در سراسر آذربایجان.

۵- خلع ید اشخاص خائن و نالایق از ژاندارمری و شهربانی و جایگزین کردن اشخاص آزادیخواه و میهن پرست در این دو نهاد و تنظیم اداره این دو نهاد متناسب با خواسته های مردم.

۶- تجدید نظر در قوانین مالیاتی و تقدیم بودجه ملی به مجلس ملی، پس از بازرسی و تفتیش درآمدها و هزینه های اداره دارایی و بطور کلی، تدوین سیاست مالی درآمدها و هزینه ها براساس اولویت توسعه و ترقی مملکت.

۷- تمرکز اداره و فرماندهی فداییانی که در روستاها و شهرها برای پاسداری از خودمختاری ملی، مجلس ملی و دولت ملی پا به عرصه فعالیت گذاشته اند و ایجاد ارتش مردمی و اتخاذ تدابیر لازم برای مدرن کردن سازمان و جنگ افزارهای ارتش ملی.

۸- دو مسئله مبرم در زمینه فرهنگ و آموزش، رویاروی دولت قرار دارد؛ نخست رسمیت دادن به آموزش زبان ملی مان در تمام مدارس، دوم مبارزه با بیسوادی و به اجرا در آوردن آموزش اجباری و رایگان برای همه. افزون بر همه این موارد دولت ملی ما موظف است برای اهمیت دادن به آموزش عالی و فراهم آوردن امکان تاسیس دانشگاه ملی، تلاش و سریعاً اقدام کند.

۹- حکومت ملی در زمینه اقتصاد و بازرگانی، نخست به صنایع ملی اهمیت داده و کارخانه های موجود را در راه رشد و توسعه قرار می دهد و سپس، با تاسیس کارخانه های جدید، کمبودها و نیازهای مملکت را تامین خواهد نمود و در زمینه بازرگانی، دولت برای تبدیل آذربایجان به یک مرکز تجاری خواهد کوشید و راه کارها و تدابیر لازمه را اتخاذ خواهد نمود.

۱۰- مرمت راههای موجود و احداث راههای جدید، توسعه وسایل ارتباطی از قبیل پست، تلگراف و تلفن و تجهیز آنها با ابزارهای نوین از وظایف اصلی حکومت ملی ما محسوب می شود.

۱۱- برای فیصله دادن به اختلافاتی که میان دهقانان و اربابان بوجود آمده، لوایح قانونی بنیانمندی به شرط تامین رضایت طرفین، تنظیم و به تصویب خواهد رساند.

۱۲- تقسیم اراضی خالصه در اسرع وقت و واگذاری آنها به دهقانان برای مهار بیکاری روز افزون که در روستاها و شهرها وجود دارد و خودنمایی می کند. همچنین زمینهای کسانی را که آذربایجان را ترک و در خارج از آذربایجان بر علیه خودمختاری ملی تبلیغ می کنند، ضبط و واگذاری آن به دهقانانی که فاقد زمین هستند. علاوه بر این، حکومت ملی به خاطر این که اکثریت مردم آذربایجان را روستاییان تشکیل می دهند، باید در کوتاه مدت بانک کشاورزی را تقویت نماید، به گونه ای که با اختصاص اعتبار لازم به روستاییان به حل مسئله زمین کمک کند تا بدین طریق اربابان با میل و رغبت زمینهای خود را به قیمت عادلانه به دهقانان واگذاری نمایند.

۱۳- حکومت ملی برای مبارزه بی امان با بیکاری، توسعه صنایع دستی، راه سازی، تاسیس کارخانه و کارگاهها، گسترش کشاورزی و بازرگانی را ضروری می داند.

۱۴- حکومت ملی باید نارسایی موجود در زندگی کارگران و زحمتکشان را بر طرف سازد و برای عملی کردن این هدف، لایحه قانونی کار را تدوین و تقدیم مجلس نماید. در عین حال به اجباری کردن بیمه کارگران اقدام کند.

۱۵- به امر بهداشت بیشتر توجه کند و در وهله اول، بیماریهای واگیردا و عمومی را ریشه کن نماید. بالاخص با ارسال دارو و پزشک به روستاها و مناطق محروم و تامین این وسایل برای طبقات ضعیف جامعه، بهداشت عمومی را تامین نماید.

۱۶- قوانین موضوعه مجلس شورای ملی را به گونه ای سازگار با زندگی نوین مردم و متناسب با خودمختاری ملی اصلاح و لوایح مردمی تری تقدیم مجلس ملی شود.

۱۷- حکومت ملی آذربایجان، مالکیت خصوصی را در سراسر مملکت به رسمیت می شناسد و به هر اقدام خصوصی که به رشد اقتصادی مردمی و مملکت و تامین رفاه مردم منجر شود، کمک خواهد نمود.

۱۸- حکومت ملی آذربایجان به آزادی عقاید و اندیشه همه آحاد مردمی که در کشور زندگی می کنند، احترام می گذارد.

۱۹- حکومت ملی آذربایجان، همراه آذربایجانی ها همه هموطنانی را که در آذربایجان زندگی می کنند، به خصوص کردها، آشوری ها و غیره را در برابر قانون متساوی الحقوق می داند.

۲۰- حکومت ملی آذربایجان ضمن به رسمیت شناختن حکومت مرکزی ایران، قوانینی را که توسط حکومت مرکزی تصویب شود و مخالف خودمختاری ملی آذربایجان نباشد و برعلیه حقوق ملی مندرج در بیانیه های مجلس موسسان و مجلس ملی آذربایجان نباشد، به مورد اجرا خواهد گذاشت.

پس از مذاکرات مفصل در خصوص برنامه، رای گیری به عمل آمد و برنامه تقدیمی دولت ملی به اتفاق آرا به تصویب رسید.

کابینه حکومت ملی آذربایجان

حکومت ملی آذربایجان به روایت تصویر

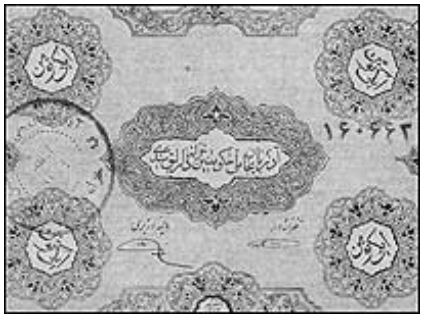
پیشه‌وری در کنار دختر ستارخان

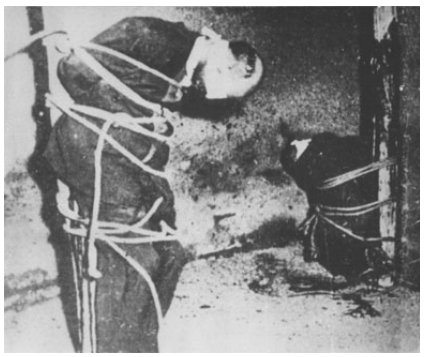
دانشگاه تبریز که در زمان حکومت ملی تاسیس شد

فرزندان تورک در حال آموزش و سوادآموزی به زبان تورکی

نمونه‌ای از پول رسمی آذربایجان (۲ تومان)

گوشه‌ای از جنایات و وحشی‌گری‌های ارتش آریایی در جریان حمله به آذربایجان و سقوط حکومت ملی

اوردا بیر یول وار اوزاقدا، او یول بیزیم یولوموزدور، دؤنمه‌سک ده، وارماساق دا، او یول بیزیم یولوموزدور

ابولفضل ائلچی‌بَی

آذربایجان قادینی‌نین بوغولموش سسی – مهسا مئهدیلی

اؤلومدن سونرا دا میلّی یولدا چالیشاق – حسن راشدی

نگاهی به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی در خصوص اصل ۱۵ قانون اساسی

خوجالی سوی‌قیریمی

هفته‌نین خبرلری

autoyrenci.blogspot.com

آذربایجان قادینی‌نین بوغولموش سسی

مهسا مئهدیلی

فئمئنیزم سؤزونو ایلک کز چارلز فئوریه (۱۹-جو قرنین سوسیالیست‌لرین‌دن) قادین حاق‌لارینی ساوونماق اوچون قوللاندی. فئمئنیزمین بیرینجی دالغاسی قادین‌لارا اوی (رای) حاقی قازانماق آماجیلا۲۰-جی عصرین بیرینجی یاری‌سیندا باشلاندی و آردیجا ائورنسل یاسالارین گلیشمه و یئنی‌لشمه‌سیله اویغون ۲-جی و ۳-جو دالغالاری دا یاراندی. نه ایسه فئمئنیزمی اؤزل بیر قاپسامدا آچیقلاماق اولماز، آنجاق فئمئنیزم گئنل آنلامیندا قادین‌لارین جینسی اؤزل‌لیک‌لرین‌دن دولایی اوغرادیق‌لاری حاق برابرسیزلیگینه قارشی اولان بیر دوشونجه سایبلیر.

هر توپلومون مدنی یاسالاری و یاشام کولتورو، یاشام قورال‌لاری و گئچمیشده یاشادیغی تاریخیله اویغون فئمئنیزمی اؤزل یؤنئتیمده اولوشا بیلر. آما فئمئنیزم گاه اؤزونو بیر رادیکال قادینچی و قادینی ارکک‌دن اوستون توتان بیر فورومدا اؤزونو گؤرسه‌دیر، بئله بیر فئمئنیزمده ارککله قادین بیربیرینه قارشی سایبلیر و اینسان حاق‌لاری یئرینی ارکک‌سیز یاشام یا ارکگی آشاغی گؤرن یؤنتم توتور. آشیری فئمئنیست‌لر فئمئنیزم آدینا اینسانی ایکی پارچایا بؤلورلر و بیر جینسی او بیری جینس‌دن اوستون توتورلار. برابرلیک‌دیر و اؤزلری ده اؤزلرینی ارکک یاپی‌سیلا یاشاییرلار. بونلارا گؤره قادین یا ارککقادین‌دیر یا دا ارکک‌لره قادین...

آذربایجان توپلومو دا اؤزل‌لیکله بو گونکو اینسانی میللی حاق‌لارینی قازانماغا قالخیش دورومواندا اولدوغونا گؤره قادین‌لارین رولو و دوشونجه یاپی‌سی توپلومسال بیر دَییشیم ایچری‌سینده فئمئنیزمی اؤز اینسانی‌نین دورومونا اویغون و توپلومون بوتووونون اینسان حاق‌لارینی قازانماغی اوغروندا یارادیب، تانیتدیریماغی چوخ اؤنم‌لی‌دیر. اینسانی حاق‌لاری و کیم‌لیگی تاپتالانیب تالانمیش بیر میللتین یاشام قورال‌لارینی دَییشمه او میللتین اجتماعی-سیاسی دوشونجه‌سی‌نین ساغلام بیچیمده فورمالاشماسین‌دان آسیلی‌دیر. قادین هر توپلومون یاری‌سی دئمک‌دیر. میللتین پروتئست روحـــون‌دان یـارانـان هر حرکتین یاری‌سی دئمک‌دیر و بو یاری توپلومو ائییتمکده ان اؤنم‌لی رولا صاحب‌دیر. آیدین‌دیر کی دونیا گوندمینده اؤز میللتینه و اینسانینا اؤزگور بیر کیم‌لیک قازانماق ایسته‌ین اؤزگورچو بیر دوشونسل سیاسال موباریزه اؤنجه‌لیکله اؤز ایچری‌سین‌ده‌کی موباریزه روحونو بوتونلشدیرمه‌لی‌دیر. آذربایجان قادینی ایستر اوخویان ایستر اوخومایان، ایستر موباریز قادین ایستر مطبخ قادین‌لاری، بیرینجی درجه‌ده بو توپلومون و ایکینجی درجه‌ده بو دَییشمک ایسته‌می روحونون یاری‌سی‌دیرلار. اؤنجه‌لیکله بیر حاق‌لاری تاپتالانمیش میللتین اینسانی اولاراق و سونرا توپلوم کولتورونون جینسی باخیمین‌دان قاینا‌ق‌لانان حاق‌سیزلیق‌لاردان دولایی اؤزونـه اؤزل بیر فئمئنیزم حرکتی یییه‌لنه بیله‌جک قدر گوجلنمه‌لی‌دیر. بو حرکتین ائتکن‌لری و قورا بیلجگی یؤنتیم و چالیشدیغی یؤنتمی تاصارلاماق ارککله قادینی آییرمادان میللی اینسانی بیر دوشونسل گوج بیرلیگین‌دن آسیلی‌دیر. بو قونودا قادینیمیزین یئرینه و گونجل رول‌لارینا باخماق یارارلی اولا بیلر یعنی ندن و نئجه «آذربایجان قادین» حرکتی اولوشمالی‌دیر ؟

۱.ایرانین اینسانی حاق‌لارا چالیشان آیدین دوشونجه‌لی آدینی داشییان حرکت‌لرین همیشه آذربایجان اینسانینا فاشیست بیر توتومدا اولدوق‌لاری ثابت اولوب. پانفارسیستی دوشونجه‌لر باشقا میللت‌لرین اینسانی حاق‌لارینی گؤرمه گؤزلرینی باغلایان بو اینسان‌لیق ساوچی‌لاری، هله سویچولوق‌لارینی ساوونماقلا دوشونجه‌لرینی آیدینلادیرلار. بو ضیالی‌لارین هر زامان آذربایجانا قارشی سرت و باغلی توتوم‌لاری اولوب اؤرنک اوچون «زنیستان» آدلی آدلیم فئمئنیست سیته‌لری آذربایجان‌لی قادین موباریزلرین آدینی و توتوقلانما خبرلرینی یایمادی او حالدا کی کوردوستان میللی حرکتی‌نین خبرلرینی گئنیشله یاییردی، یعنی بیزیم قادین میللی اینسانی حاق‌لارینی آذربایجان آدیلا قازانماغا موباریزه ائله‌سه، بو قادینلیغین داشین سینه‌لرینه دؤین فئمئنیست‌لرجه گؤرونمه‌لی‌دیر.

۲.آذربایجان‌لی قادینین یئری نورمال توپلوموموزدا نه اولدوغو هامیمیزا آپ-آیدین‌دیر. او بیری میللت‌لره دیل‌سیز قادین‌لاریمیزی یاخشی آشچی اولاراق تانیتدیردیغیمیزدان نه یؤنده گلیشمیش اولدوغوموزون بلگه‌سی‌دیر. اوخویان اوخومایان آراسیندا یاخشی قادین اولگوموز ثابت‌دیر، قادین دا ائولنمه‌یه و اوشاق دوغماغا آلینان ائولی‌لیک قایدالاریندان‌دیر و یاخشی قادین‌لاریمیز سئویلن، کوسن آیاق‌لاری دا دیل‌لری تک باغلی اولان گوللردی‌لر. بیزیم اوچـــون، ارکک‌لریمیز قادین‌لارینی قول اولدوق‌لاریندا سئورلر. اوخویوب اوخومایان قادین اولگوسونون تک آیریمی اوخویان‌لارین فارسجا ساوادلانمیشلاریندان ایتیردیک‌لری من‌لیک‌لری‌دیر.

توپلومون ازیلمیش تالانمیش کیم‌لیک قایغیلاریندان قاینا‌ق‌لانان میللی - اینسانی حاق‌لاری قازانماق ساواشیندا دا قادین‌لارین رولـو و یئرینی اینجه‌له‌مک، گلیشمیش مودئرن بیر دوشونجه یاپی‌سی‌نین قورولوشو و سونوجوندا گلیشمیش بیر اؤزگور جامعه‌یه یییه‌لنمک اوچون ان اؤنم‌لی ندن‌لردن‌دیر. بیر داربا داغیم توپلومون آجی‌لارینی چیگین‌لرینده داشییان قادین‌لار هئچ بیر زاد ایسته‌مه‌دن و آرخا سیرالاردا اولدوق‌لارینا دا اعتراض ائتمه‌دن وفالی اولدوق‌لارینی ائشلرینه و میللت‌لرینه بو شکیلده گؤرسه‌دیرلر. بیلیم یوردلاریندا توم هده - قورخولارین ایچینده اولان قهرمان قیزلار بو موباریزه‌نی آیاقدا ساخلاماقدا، قادین اولدوقلاریندان دولایی اؤزل حاق‌سیزلیق‌لارا اوغراییرلار و آغیر دَیرلری اؤده‌ییب یا مین تورلو یول‌لارلا آلان‌دان چیخاریلیرلار.

تالانمیش وارلیغینی قازانماق اینانجیندا اولان بیر توپلوم اؤز اینسانینی و اینسان حاق‌لارینی سایماق آدینا قادینی‌نین دورومونا یئنی‌دن باخیب یاریمچی‌لیق بیر موباریزه روحونو او بیری یاری‌سینیدا یاشاماق و آنلاماق گرَییننده‌دیر. بو تکجه قادین‌لارین یولا چیخماسییلا باشاریلا سونلانماز، ندن کی قادین ارکک آیریمی گوجو ایکییه بؤلر. بو توپلومو قورتارماق ایسته‌ین دوشونجه‌لر، ایستر قادین، ایستر ارکک اولسون بیرلشیب آذربایجان موباریزه دورومونون گرَکدیگی قادین حرکتینی یاراتمالی‌دیر. قادین گوجلری‌نین اؤزگـه فئمئنیست موباریزه‌لرینده هدر اولماسی‌نین انگللمه‌سی اوچـون میللتی‌نین یاری‌سینا باخمادان باشاری‌لی اولا بیلمز. آذربایجان قادینی قادینجیل حاق‌لارینی قازانماق اوچون بو میللتین بللی دوشمان‌لاری اولان حرکت‌لره سیغینماق زوروندا قویماماق آغیر و ائتکی‌لی گؤره‌ودیر. بو سورون‌لاری اینجه‌له‌یبب گونجل قادینین ایستکلرین گؤرمک و انرژی‌لرینی اؤز

ادامه در صفحه ۶

قادین

خانیم
خاتین آنا
جانیندان جان پایی وئرن انسانا
یاشام باغیشلایان جاهانا
..
قادین
سئوگی اوجاغی
سئودا سرایینین چیچکدن تاجی
..
قادین
رحمتینین نعمتیله
دردلریمیز تاپان درمان
قارشیلیق گؤزله‌مه‌دن
ایسته‌مه‌دن
عؤمورون، گونون ائدن احسان
..
قادین
قارانلیق یاسالارین
کوف قاپسایان دوسیالارین
هؤرومچکلی اینامیلارین جایناغیندا
اولان قوربان
دوندان دونا گیرن
نان‌کورلارین دوزاغیندا
سس‌سیز آلولانان
آلیشان یانان
گونش کیمی اؤزو اؤزلوگو دانیلان
..
قادین
داش باشلارین قورغوسوندا داشلانان
قول تک آلینان ساتیلان
چاره‌سیزلیک چمبرینده یانیلان یاندیریلان
اویدورمالار قامچیسیلا دانیلان
یاریم آدام سانیلان
..
قادین
یئنه ده قادین
قادینلیغی یاشامین یئنیلیگین یاز نفسی
سئوگینین سئودانین گؤزللیگین سسی
..
قادین
اینجه‌لیگین اینجی بولاغی
قادین شیرین لایلالار قوجاغی
قادین حیاتین آنا اوجاغی
..

اسماعیل جمیلی

اؤلومدن سونرا دا میلّی یولدا چالیشاق

حسن راشدی

بعضی‌لری اؤلومدن ائله قورخورلار، ائله بیل یالنیز اونلار اؤله‌جکلر و باشقالاری دونیانین سونونا قدر یاشایاجاقلار، اونا گؤره اؤلوم سؤزونو نه اینکی دیله گتیرمکدن قاچیرلار، بلکه اونو بئله ذهنلرینه ده گتیرمک ایسته میرلر!

آما اؤلومون الیندن ایندی‌یه کیمی هئچ بیر کیمسه قاچا بیلمه‌یب، قاچا دا بیلمز!

امیر تیموردان و یا همان دونیانین دوغوسوندان باتی‌سینا حؤکم سورن «کوره‌کن تیمور»دان بیر ائشیتمه‌لی سؤز و جومله قالیب: «قورخاق آدام گونده اؤلر، قورخماز آدام یالنیز بیر دفعه!»

اؤلومون قورخوسو یوخدور، چونکو اؤلوم بیر قارا دوه‌دیر، هر کسین قاپیسیندا یاتاجاق یالنیز گئج – تئزی وار!

آما منجه، انسان یاشادیغی زامان کیمی، اؤلومون‌دن سونرایا دا برنامه – پلان حاضیرلامالیدیر!

بونلاری یازماقدا بیر هدف و مقصد وار، او دا بودور کی، بیزیم هامیمیز گئج و یا تئز بو دونیادان گئتمه‌لییک و بوندا دا هئچ بیر شک و شوبهه یوخدور؛ یاشادیغیمیز ایللرده ده ایشله‌یب - چالیشیب اؤز گوجوموز قدری اؤز عائله یاشامیمیزی تامین ائتمه‌یه چالیشمیشیق و آز – چوخ مادی ایمکانلارا دا صاحیب اولموشوق.

باشقا طرفدن ایسه اؤزومـوزه و اؤز هویت و وارلیغیمیزا اینان گوندن ده، دوغما دیلیمیز مدنیتیمیز، کیملیک و هویتیمیز اوغروندا گوجوموز قدری چالیشمیش و الیمیزدن گله‌نی اسیرگه‌مه‌میشیک؛ آما بیر سورغو وار، گؤره‌سن یاشام بویو ایشله‌یب - چالیشدیغیمیز و توپلادیغیمیز مـادی ایمکانلاریمیزدان، اؤلندن سونرا، میلّی یولدا خرجله‌مه‌یه و میلّی هدفلریمیزین آردینی توتماغا دا فیکیرلشمیشیک‌می ؟

چوخلاریمیز اؤلمه‌میشدن قاباق، وار – یوخوموزدان، اؤولادلاریمیزین پایینی آییریب و اؤلندن سونرا اونلارین هره‌سینه نه قدر یئتیشمه‌سینه وصیت ائدیریک و اؤزوموزه ده کربلا کفنی حاضیرلاییب و حتی کفن – دفن و یاس مراسیمیمیزده نه قدر پول خرجلنمه‌سینه ده فیکیرلشیر و بو مسئله‌یه گؤره میلیونلار تومن پول دا آییریریق؛ آما گؤره‌سن بو آیریلان پوللاردان، اؤزوموزدن سونرا میلی وارلیغیمیز یولدا خرجلنمه‌یه ده وصیت ائدیریک‌می؟

ایراندا رضاشاه زامانیندان توتدو ایندی‌یه کیمی (یالنیز ۱۳۲۴- ۱۳۲۵ جی ایل و آذربایجاندا یارانان نهضتی استثنا ائده‌رک) بوتون اؤلکه ایمکانلاری، رادیو – تلویزیوندان توتدو درس کیتابلاری، گونده‌لیک قزئت و درگی‌لر، سینما - تئاترلار و بوتون عمومی و جمعی رسانه‌لر یالنیز فارس دیلی‌نین اختیارینداو خدمتینده‌دیر و مملکتین باشقا دیللری‌نین، او جومله‌دن اوتوز میلیوندان چوخ بو اؤلکه‌ده نفوسو اولان تورکلرین دیلینده نه اینکی اؤلکه ایمکانیندان هئچ بیر پایی و سهمی یوخدور بلکه تورک انسانی‌نین اؤز هزینه‌سی ایله بو ساحه‌ده بالاجا بیر ایمکان یارانیرسا دا، اونون دا قارشیسینی آلیرلار!

مثلا هر بیر کس، خارجی دیلده اولاماق شرطی ایله اؤز دوکان، شرکت و مؤسسه‌سینه ایسته‌دیگی آدی قویماغا حاقلی‌دیر، لاکین بو ساده انسانی حاقّی دا بیزدن اسیرگه‌ییر و بیزیم مثلا دوکان و شرکتیمیزه قویدوغوموز «آناوطن»، «آل آپار»، «چنلی بئل»، «اودلار یـوردو» و «جان آذربایجان» سؤزلری‌نین قاباغینی آلیرلار!

گؤره‌سن بو سؤزلر یابانجی و خارجی سؤزلردیر کی، یازیلمیش قانونا دایاناراق اونون استفاده ائدیلمه‌سی یاساق حساب اولونور؟!

اگر یابانجی و خارجی سؤزلردیر، اوندا ۳۰ میلیوندان چوخ نفوسا مالیک اولوب ایران آدلی اؤلکه‌ده یاشایان تورکلر، یابانجی، اجنبی و خارجی حساب اولارلار! بونلار خارجی و اجنبی حساب اولمورلارسا نَدن اونلارین دیلینه خارجی گؤز ایله باخیر و بو دیلده قویولان دوکان، شرکت و یا مؤسسه آدلاری‌نین قاباغی آلینیر؟!

هر حالدا بو مسئله، قضیه‌نین بیر طرفی‌دیر، لاکین مسئله‌نین باشقا طرفی اؤزوموزه قاییدیر؛ بئله بیر دورومدا گوره‌سن بیزیم چیگنیمیزده ایکی قات ملّی وظیفه آغیرلیق ائتمیرمی؟

مملکتین بوتون ایمکانلاری فارس دیلی‌نین توسعه و گلیشمه‌سی اختیارینداو لدوغو حالدا، تورکلره ایراندا حتی ۵ دقیقه‌لیک اؤز دیلینده مکتب و بیلیم‌یوردلارینداو درس اوخوماق حاقّی قائل اولمایان محمود افشار کیمی آدامـلار (باخ بو کیتابا، زبان فارسی در آذربایجان،

ادامه در صفحه ۶

باجیمین گؤزلری

هئچ نه‌یی دریندن گؤرمه‌دی
باجیمین گؤزلری
اؤزگه کیشی‌لردن هورکر
یاخینلاریندان کوسردی
باجیمین گؤزلری
یاری هورکو، یاری کوسو
سونسوز بیر گله‌جه‌یی گؤزله‌مه‌یی اؤیرنمیشدی
باجیمین گؤزلری
ایستکلرینی دیله گتیرمه‌دی
یانی دیله گتیرمه‌یی اؤیرنمه‌دی
آنامین دیلی
یولداشیندان هئچ نه ایسته‌مه‌دی
و اوندان باشا دوشمک دیله‌دی
آنامین دیلی
هئچ باشا دوشولمه‌یی ده دیله‌مه‌دی
یانی ایستکلرینی ایسته‌مه‌دی
یانی هئچ نه ایسته‌مه‌دی
آنامین دیلی
کیم نه بیلیر؟
بلکه بونلاری دریندن گؤردو؟
بلکه گؤرمه‌دی؟
باجیمین گؤزلری

ابراهیم رشیدی ساوالان

◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇

ارک ...
یارالی قافلان!
بابک قانی‌می گزیر دامارلاریندا؟!
سنی سیندیرانلار اؤنونده
قیپ–قیرمیزی کؤزریرسن گون به گون .
بورا تبریزدیر
ایشکنجه سیناغی
داهـا دوغـروسـو، اؤلـوم
دوراغی‌دیر بوراسی
برک دایان ارک!

بیلیرم
یارالارین درین‌دیر
بیلیرم
دورومون چوخ چتیندیر
آنجاق، یئنه ده برک دایان برک!
و دوشمنینین تام گؤزونون ایچینه گول.
بورا تبریزدیر
ایشکنجه سیناغی
و سن،
بوتون سیناقلاردان کئچیبسن مردی–مردانه!
❊ ❊ ❊
یقین کی چؤزوله‌جکدیر
اورگینه دولاشان
دمیر تور آتانلارین
تورو دا...

◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇◇

گؤزلرین بادام آغاجی
گولوشلرین گیلاس باغچاسی!
گؤزللیگینی گؤرنده
تاماهیم دوشور یاشاما
سانکی، قیزیل قوش قونور باشیما.
...
گؤروش یئرینی سؤیله منه!
آراز قیراغی‌می؟ موغان چؤلومو؟
نه بیلیم، سن سؤیله گؤروش یئرینی.
ایکی بادام سیندیریم
ایکی گیلاس دادیم
خیالینین، پامبیق تارلاسیندا گزیم
بیرآز دا.
سونراسی...
گؤروش یئرینی سؤیله منه!
دانیشیقدان–سؤزجوکدن ائشیکده
گیزلی–گیزلی گیزلریمی سرگی‌له‌ییم
گؤزلرینه.
گؤزلرین بادام آغاجی
گولوشلرین گیلاس باغچاسی!

ملیحه عزیزپور

Vətən

Çağırır indi bütün milləti imdada Vətən,
Dəyişilməz ey oğul, cənnətə dünyada Vətən.

Bizə meydan oxuyan bilməlidir birdəfəlik,
Nə satılmaz, nə verilməz binədən yada, Vətən.

Sinə altında gərək qəlb kimi hər an döyünə,
Yana ulduz kimi hər sözdə, hər imzada Vətən.

Vətən eşqindən ucalsın bütün istəklərimiz,
Yaşasın arzuda, məqsəddə, təmənnada Vətən.

Ulular uymadı var-dövlətə, yalnız dedilər:
-Ən böyük bəxşişimiz bizdən hər övlada: Vətən!

Vətən eşqindən alar Bəxtiyar öz qüdrətini
Döyünər qəlbi kimi hər yeni misrada Vətən.

Bəxtiyar Vahabzadə

autoyrenci.blogspot.com

نگاهی به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی در خصوص اصل ۱۵ قانون اساسی

اؤیرنجی: بر اساس ماده واحده مصوبه ای که بیستم تیرماه هشتادوهشت با شماره ۸۸/۲۹۵۰/دش به وزارت علوم،تحقیقات و فناوری ابلاغ شده است؛ «در اجرای اصل پانزدهم قانون اساسی و به منظور صیانت از اجزاء ارزشمند فرهنگ و تمدن ایران اسلامی و تقویت بنیان‌های مقوّم این فرهنگ به وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی اجازه داده می‌شود که دو واحد درسی زبان و ادبیات مربوط به زبان‌ها و گویش‌های بومی و محلی کشور مانند آذری، کردی، بلوچی و ترکمن در دانشگاههای مرکز استانهای ذیربط به صورت اختیاری ارائه و تدریس شود.»

طبق تبصره یک مصوبه ابلاغی «تهیه متون و تربیت مدرسان موردنیاز طبق برنامه‌ای خواهدبود که به تصویب کمیته فرهنگ و تمدن ایران و اسلام شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌رسد.»

همچنین بر اساس تبصره ۲ این مصوبه «تشخیص زبان‌ها و گویش‌های مشمول این ماده واحده، برعهده فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی خواهد بود.»

در رابطه با این مصوبه به ذکر نکات زیر می پردازیم:

۱- این فرهنگستان مصوبه را به استانهایی که اکثریت متکلم به زبان محلی اش را دارد اختصاص داده و با انتخاب شهرهای تبریز، اورمیه، اردبیل برای زبان ترکی دیگر شهرهای تورک زبان را که اکثریت متکلم را داراست به باد فراموشی سپرده است. آیا حاکمیت خود معترف این نیست که در استانهای تهران،زنجان،قزوین،همدان،مرکزی، قم،خراسان شمالی و البرز و در شهرهایی مانند سونقور،بیجار و .... این اکثریت تورک زبانان هستند که متکملین را به خود اختصاص می دهند؟! آیا باز حکومت سعی در کوچک نمائی مناطق جغرافیایی آذربایجان را ندارد؟! آیا سعی در ادامه سیاست های قطعه قطعه کردن این خاک مقدس را ندارد؟ هدف از استان اعلام کردن خوی آیا سعی در ادامه سیاست تجزیه آذربایجان نیست؟ آیا تجربه تاریخی جدا شدن شهرهایی مانند آستارا، همدان، قزوین، زنجان، اردبیل و... . برای ما کافی نیست که حال مسئله تکاب را پیش می کشند؟

۲- موکول کردن تصویب نهائی زبان ها و گویش های مشمول مصوبه و تهیه متون مورد نیاز به شورای عالی انقلاب فرهنگی و فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی حاکی از عدم آزادی عمل دانشگاه ها در اجرای همین مصوبه اختیاری است.

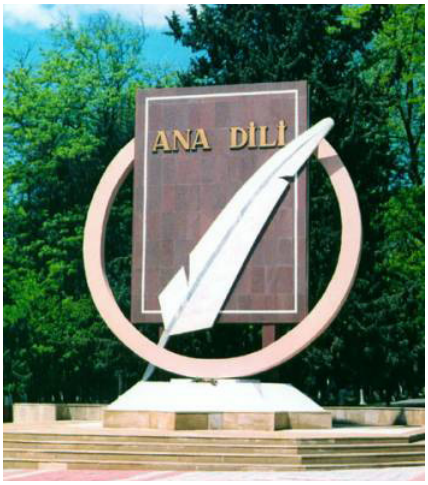
۳- معلق ماندن و به اجرا در نیامدن این ماده پس از طی ۳۰ سال از انقلاب اسلامی و تصویب قانون اساسی مورد بحث بوده و هست.

۴- طبق قسمت اخیر اصل ۱۵ قانون اساسی استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس در کنار زبان فارسی آزاد است. چنانکه ملاحظه می شود اصل یاد شده ناظر بر آزادی تدریس زبان و ادبیات محلی و قومی در مدارس است نه ۲ واحد درس اختیاری در دانشگاهها. زیرا صیانت از فرهنگ و زبان یک قوم و جلوگیری از نابودی آن مستلزم آموزش این زبان در دوران کودکی و مقطع تحصیلات ابتدایی است.در حالیکه این مصوبه به هیچ وجه تأمین کننده اصل ۱۵ قانون اساسی نیست.

۵- چرا در ادبیات فارس آذربایجانیان که بخش عمده ای از محدوده جغرافیایی ایران را به خود اختصاص می دهند قوم، قبیله و اقلیت نامیده می شود و زبان و موسیقی و فرهنگ این ملت محلی، قومی، بومی و قبیله ای پنداشته می شود؟!

۶- باز شاهد کاربرد وقیحانه لغت آذری! هستیم.باید این نکته را یاد آور شد که تاریخ مصرف این لغت به پایان رسیده است و ملت آذربایجان در تظاهرات مردمی خرداد ۸۵ و روز جهانی زبان مادری و ... در سالهای اخیر و با شعارهای هویت طلبانه ای همچون « هارای هارای من تورکم» ، هویت واقعی خویش را تثبیت و معرفی کرده است.

۷- علی رغم اعلام آمادگی دانشگاه های تبریز، اورمیه و .... برای اجرای همین ماده واحده نیز اکنون با گذشت بیش از یکسال از تاریخ ابلاغیه هنوز خبری از اجرای آن نیست!

آنا دیلیم

سنله یاشاییرام، سنینله وارام
حیات پیکریمه، گؤز آنا دیلیم
سنسن اسکی گونوم، گله‌جه‌ییمده
یابانجی سوزلره، دؤز آنا دیلیم

حیات اینجه‌لیگین، گول بوداغیندا
شیرین نغمه لری، یار دوداغیندا
شعیر چیچکلرین، موغام باغیندا
سویله سن سئویملی سؤز آنا دیلیم

یالتاقلیق قوخوسو، سنه چاتماسین
قارشی چیخ یاساغا، حاققین باتماسین
ائله آرخالان کی، سنی آتماسین
صنعت دریاسیندا، اوز آنا دیلیم

سمادان گئنیش‌سن، دنیزدن درین
گاهدان آتش کیمی، گاهدان دا سرین
یوکسه‌لیر سنینله ایگیدین، ارین
بیر گون قور ائده‌جک کؤز، آنادیلیم

کور اولسون خور باخان گوزلری سنه
دوشمه‌سین وارلیغین دومانا - چنه
سئوگیلیم بیرلیکده دئیَک وطنه
یاشاسین ائل - اوبام، اؤز آنا دیلیم

سویله دردیمیزی، تاپ درمانین دا
گووه‌نک قوی سنه، ائللر یانیندا
قورقود دده‌میزین دئنن شانیندا
آشیقلار سازیندا، سؤز آنادیلیم

عصیرلردن باشدا بیزه ساری باخ
دوستلاری سئویندیر، دوشمنلری یاخ
«آفاقا» یاییلیب زنگین‌لیگین، باخ
اینجی‌لر مصراعدا، دوز آنا دیلیم

فریبا ابراهیمی(آفاق)

خوجالی سوی‌قیریمی

آذربایجان خالقینین ۲۰-جی عصرده اوزله‌شدیگی دَهشتلی فاجیعه‌لردن بیری اینسانلیق تاریخینه دوشموش، خوجالی سوی‌قیریمی‌دیر.

۱۹۹۲-جی ایل فئورالین ۲۵-دن ۲۶-آ کئچن گئجه ائرمنیستان سیلاحلی قوه‌لری، آذربایجانین داغلیق قاراباغ تورپاقلاریندا‌کی ائرمنی سیلاحلی دسته‌لری، کئچمیش سوویئت‌لر بیرلیگی‌نین خان‌کندینده یئرلشن نیظامی دسته‌لرینین ایشتیراکی ایله خان‌کندی ایله عسگران آراسیندا یئرلشن خوجالی شهرینی ضبط ائده‌رک، آذربایجان میللتینه قارشی سوی‌قیریم سیاستینی حیاتا کئچیرمیشدیر.

خوجالی‌نین ایشغالی زامانی بیر گئجه‌ده دینج و سیلاح‌سیز اهالی‌دن ۶۱۳ نفر، او جوملەدن ۸۳ اوشاق، ۱۰۶ قادین، ۷۰ قوجا خوصوصی آمانسیزلیق‌لا، ایشگنجه‌لرله اؤلدورولموش، اینسانلارین باشلاری کسیلمیش، گؤزلری چیخاریلمیش، حامیله قادینلارین قارینلاری سونگو ایله دئشیک-دئشیک ائدیلمیشدیر.

شهر اهالیسی‌نین بیر حیصه‌سی زوراکیلیق‌دان قاچیب قورتارماق ایسترکن اولجه‌دن دوزلدیلمیش پوسقولاردا (تله) قتله یئتیریلمیشدیر. روسییانین «مئموریال» حوقوق-مودافیعه مرکزی‌نین معلوماتینا اساسن، دؤرد گون عرضینده آغداما خوجالیدا قتله یئتیریلمیش ۲۰۰ آذربایجانلی‌نین اؤلوسو گتیریلمیش، اونلارلا اؤلونون تحقیره معروض قالماسی گئرچه‌یی آشکار ائدیلمیشدیر. آغدام‌دا ۱۸۱ اؤلو (۱۳۰ کیشی و ۵۱ قادین، او جوملە دن ۱۳ اوشاق) محکمه-طیبی ائکسپئرتیزاسیندان (پزشکی قانونی) کئچیریلمیشدیر. ائکسپئرتیزا زامانی معین ائدیلمیشدیر کی، ۱۵۱ نفرین اؤلومونه گوللە یارالاری، ۲۰ نفرین اؤلومونه قلپه یارالاری سبب اولموش، ۱۰ نفر کوت آلتله وورولاراق اؤلدورولموشدور. حوقوق-مودافیعه مرکزی دیری آدام‌لاریـــن باش دریسی‌نین سویولماسی فاکتینی دا قئیده آلمیشدیر.

خوجالی سوی‌قیریمی شاهیدلری‌نین ایفاده‌لریندن:

عبدولحوسئین اوغلو، جامال حئیدروف: «قاراقایا دئییلن یئرین یاخینلیغینداکی فئرمانین (مزرعه‌نین) ۲ کیلومئترلیگینده دهشتلی حالا سالینمیش چوخلو آذربایجانلی اؤلوسو وار ایدی. قتله یئتیریلمیش اوشاقلارین سینه‌سینی یاریب اورک‌لرینی پارچالامیش، اکثر اؤلولری ایسه تیکه-تیکه دوغرامیشدیلار.»

زولفوقار اوغلو، شاهین حئیدروف، خوجالی یاخینلیغیندا ۸۰-ه یاخین اؤلو گؤروب. اؤلولر قورخولو وضعیته سالینمیش، باشلاری کسیلمیشدیر.

هومبت‌علی اوغلو، جلیل هومبتوف- ائرمنی‌لر اونون گؤزو قارشیسیندا حیات یولداشی فیروزه، اوغلو موغان، قیزی سیموزر و گلینی سودابه‌نی گوللەمیشلر.

توکل قیزی، خزَنگول امیروا- خوجالی ایشغال اولونان زامان ائرمنی سیلاحلی‌لاری اونون عایله‌سینی بوتونلوکله گیروو گؤتورموشدور. ائرمنی‌لر خزنگولون آناسی رایانی، ۷ یاشلی باجیسی یئگانه‌نی و خالاسی گؤیچه‌نی گوللەییب، آتاسینی ایسه بئنزین تؤکه‌رک یاندیرمیشلار.

علی قیزی، زویا علی‌یئوا- ۱۵۰ نفره قدر آداملا ۳ گون مئشه‌ده قالیب. مئشه‌ده زویانین یانیندا دونیا احمدووا و اونون باجیسی گولخار دوناراق اؤلموشدور.

الیش قیزی، کوبرا موصطافایئوا: «ائرمنی‌لر بیزی گیروو گؤتورن کیمی یانیمداکی آلتی نفری یئریندجه گوللە میشلر.»

قوربان قیزی، سعیده کریمووا: «۱۲نفرله بیرلیکده گیروو گؤتورولدوک. ائرمنیلر قیزیم نزاکتی، تاپدیغی، سعادتی، ایراده‌نی ایشگنجه ایله اؤلدورموشلر.»

آغامی اوغلو، علی نجفوف:«ائرمنی‌لر قاچان آدام‌لاری موحاصیره‌یه آلاراق ۳۰-۴۰ نفری یئرینده‌جه گوللەمیشلر.»

ادامه از صفحه ۳

گردآوری ایرج افشار، تهران – سال ۱۳۶۸، ص ۲۸۸) هله یاشادیغی زامان ثروتی‌نین بؤیوک حیصه‌سینی فارس دیلی‌نین توسعه و ترقی‌سینه حصر ائدیر و ۳۲ «رقبه» اؤز ثروتیندن فارس دیلی‌نین اختیاریندا قویور کی، اونون ۳۲ رقبه ثروتی نین یالنیز بیر رقبه‌سی میلیاردلار تومن اولور! محمود افشار بو قدر ثروتینی فارس دیلی‌نین توسعه‌سی اختیاریندا قویدوقدان علاوه اؤلندن سونرایا دا فیکیرلشیر و اؤز وصیتنامه‌سینده یازیر:

«هم اکنون به موجب همین سطور وصیّت می‌کنم که بعد از من یک‌سوم از «ماتَرَک» به عنوان «ثلث» شرعی بر این موقوفات افزوده شود. هر گاه در آخرین وصیتنامه شرایط و مصرف خاصی برای ثلث معیّن نکردم منظور این است که عملاً و قانوناً یک‌سوم نامبرده نیز زیر نظر متولیانی که معیّن کرده‌ام قرار گیرد ...» (باخ، پنج وقفنامه، ص۲۳)

بونلارا نظر سالاراق، گؤره‌سن بیز، مظلوم قالمیش دیلیمیز، تاریخیمیز، ادبیاتیمیز و کیملیگیمیز یولوندا نه ائتمیش و اؤزوموزدن سونرا بو دیلین اؤلوم الیندن یاخا قورتارماسینا هانسی وصیتلری ائتمیش و یا ائتمک فیکرینده‌ییک؟!

محمود افشار قدری ثروتیمیز اولماسا دا، آیا اؤزوموزدن قالان ثروتیمیزین اوچدن بیر حیصه‌سینی و یا هر نه قدر اولورسا اولسون بیر بؤلومونو، اؤزوموزدن سونرادا دیلیمیز و مدنیّتیمیز یولوندا مختلیف ساحه‌ده، مثلا هر اوچ ایلدن بیر ان یاخشی تدقیقات، رومان و شعرلره جایزه قویماق و یا باشقا یوللارا خرجله‌مه‌یه وصیت ائده بیلمه‌ریک‌می؟!

ادامه از صفحه ۲

میللتیمیز اوچون قازانماق مدنی موباریزه‌نین باشاری گوونجه‌سی‌دیر. آذربایجان قادینی اؤنجه تورک‌دور سونرا قادین و بو یعنی یا ایرانین مودئرن حرکت‌لرینده تاپتالانماق، یا دا توپلوم کولتورونون بوشلوقلاریندان یارانمیش نقص‌لرده بوغولماق. زنگین کئچمیشیمیزین موباریز اولگولرینه یئنی‌دن باخماق، آذربایجان توپلوموندا قادین‌لارین یئرینی، گوج‌لرینی و دوشونجه یاپی‌لارینی اینجه‌له‌مک، قادین‌لارین اینسانی حاق‌لارینی تانیماق و بئینیمیزده‌کی بوشالتدیغیمیز گونجل موباریز قادینین یئرینی دولدورماغا اوزون و قوتلو بیر یولا چیخماق آذربایجانین گلجه‌یینی نه بیچیمده قوراجاغیمیزین گؤسترگه‌سیدیر.

داغ درگیسی، ۳-جو سای، ۱۳۸۹ بایرام آیی

autoyrenci.blogspot.com

خبرلـــــــــــر

تبریزده خالق عبدالله گولو «تورک دیلینده مدرسه» شعاری ایله قارشیلادی

داغ نیوز: آذربایجانلی‌لار تبریز کوچه‌لرینده «تورک دیلینده مدرسه» شعاری ایله تورکیه جمهور باشقانی عبدالله گولو، درین سئوگی ایله قارشیلادیلار.
خبرلره گؤره، تبریزلی‌لر، گولون کروانینین قارشیسینی کسیب و اؤز سئوگی‌لرینی گؤسترەرک «یاشاسین تورکیه و یاشاسین اذربایجان» و «تورک دیلینده مدرسه» شکلینده سسله‌نیبلر.
جمهور باشقانی گول، شخصینه سئوگی گؤستریسینده اولان تبریزلیلره ال ترپه‌ده‌رک جاواب وئریب.

مهندیس حسن راشدی‌نین یئنی وبلاگی ایشه باشلادی

اؤیرنجی: آذربایجانلی یازار و تدقیقاتچی مهندس حسن راشدی‌نین یئنی وبلاگی فعالیته کئچدی. بو وبلاگدا مهندس راشدی‌نین ادبی، تاریخی، گونجل یازیلارینی اوخویا بیلرسینیز. نئچه واخت قاباق بلاگفادا فعالیت ائدن مهندس راشدی‌نین وبلاگی باغلانمیشدیر.

http://rashidi-hasan.blogfa.com/

شماره نهم نشریه چاپار دانشگاه زنجان منتشر شد

اؤیرنجی: دانشجویان دانشگاه زنجان شماره نهم نشریه فرهنگی اجتماعی و سیاسی چاپار را منتشر کردند. این شماره نشریه به مناسبت قتل عام خوجالی منتشر شده است. در این شماره نشریه مطالبی همچون: تاریخ همه چیز را به خاطر می سپارد، تفکر نسل کشی یا نسل کشی تفکر؟، خسارات ناشی از جنگ قره باغ، چگونگی تشکیل ارمنستان... می توانید مطالعه کنید.

برگزاری موسیقی عاشیق در تالار شمس اورمیه

اؤیرنجی: اجرای عمومی عاشیقلار با همکاری کانون عاشیق‌های اورمیه در تالار شمس مجتمع فرهنگی هنری اورمیه برگزار شد. مراسم با حضور علاقه‌مندان فولکلور آذربایجان و هنرمندان عاشیق و پیشکسوتان این صنعت از مناطق مختلف خطه آذربایجان در روزهای ۸ و ۹ اسفندماه ادامه یافت. حضور قابل توجه پسران و دختران نسل جوان در این اجرای عمومی شایان ذکر است به طوری که موجب قوت قلب نوازندگان شد.

کمالوند: تراکتور با ۵۶ امتیاز آسیایی می‌شود

آذربایجان اسپورت: سرمربی تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز گفت: اگر از دیدارهای آینده نتایج لازم را بگیریم و ۵۶ امتیازی شویم به مسابقات آسیایی راه پیدا خواهیم کرد.
فراز کمالوند پس از پیروزی سه بر صفر تراکتورسازی مقابل استیل‌آذین در جمع خبرنگاران اظهار داشت: بازی خوبی را انجام دادیم و مستحق برد بودیم. ما پس از شکست مقابل ملوان خوب تمرین کردیم و توانستیم رفته رفته شرایطی که دلخواهمان بود برسیم.

درخواست هواداران تراختور از تورکان اصفهان، شیراز، اراک و شهرهای اطراف

داغ نیوز: جمعی از هواداران تراختور آذربایجان با انتشار بیانیه‌ای از تورک های قشقایی و خلج ساکن اصفهان، شیراز و اراک و شهرهای اطراف خواستند تیم محبوب آذربایجان تراختور را در مقابل ذوب‌آهن اصفهان در روز یکشنبه ۱۵ اسفند تنها نگذارند. یادآور می‌شود تراختور با کسب برد در مقابل تیم ذوب‌آهن می‌تواند گامی بسیار بزرگ برای آسیایی شدن بردارد.

اورمیه میلت وکیلی: اورمو گؤلو قوروبورسا، ۸ میلیارد تونلوق بیر دوز بومباسینا دؤنوشه‌جک

فارس خبر آژانسینین وئردیگی خبره گؤره، سید سلمان ذاکر، باتی آذربایجان مرکزی، اورمیه شهرینین میلت وکیلی، ایران مجلیسینده، «اورمو گؤلونون قوروماسینا اعتیناسیز قالمانین ایلک خطری، ۸ میلیارد تونلوق بیر دوز بومباسینین، کولک اسینتی‌لریندن دولایی پاتلاماسی و ۱۵ میلیون اینسانین یاشامینی جیدی تهدید ائتمه‌سیدیر» دئییب.
ذاکر گئچن چهارشنبه گونو ایران مجلیسینین آچیق اوتورموندا، آرتیریب کی اوزمانلارین دئدیگینه گؤره، ایللردیر اورمو گؤلونون سو سوییه سی دوشوشه باشلامیش، بئله کی بو گون، گؤل تماما اؤلومجول بیر دورومادیر و سون نفسلرینی آلیر.
سید سلمان ذاکر، اورمیه شهرینین میلت وکیلی دئییب کی گؤلون قوروماسی ایله بیرلیکده، آذربایجانین تاریم یئرلریده قورویاجاقدیر.

خوجالی‌دا قتل ائدیلن تورکلر، تورکیه‌ده آنیلدی

ت.ر.ت: ۶۱۳ معصوم انسانین وحشیجه قتل ائدیلمه‌سی پروتست ائدیلدی. قتل عامی سوی‌قیریم اولاراق تانیمایان بیرلشمیش میلتلرین تمثیلچیلیگی اؤنونده گؤستری دوزنلندی.
شعارلار وئریلدی، ۱۹۹۲ ایلینده قتل ائدیلن ۶۱۳ معصوم انسان آنیلدی...
ایستانبولدا «تقسیم» میدانیندا بیر آرایا گلن اوزلری ماسکلی گنجلر، ناهار اذانی ایله بیرلیکده قتل عامی سمبولیزه ائده‌رک اؤزلرینی یئره بوراخدیلار.
مطبوعات آچیقلاماسی یاپان قروپ، قادین و اوشاقلارین وحشیجه اؤلدورولدویو قتل عامین انسانلیق تاریخینه قارا بیر لکه اولاراق گئچدیگینی وورغولادیلار.

autoyrenci.blogspot.com

Dağ Dərgisi
3-cü say
1389 Bayram ayı
Dağ dərgisi bilim yurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۳-جو سای
۱۳۸۹ بایرام آیی
داغ درگیسی بیلیم یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

Xocalı faciəsi Təbrizin Səhənd stadyomunda anılıb (Şəkil)

AUT Öyrənci: Güney Azərbaycanlılar Xocalı Soyqırımının 19-cü ildönümü ərəfəsinə keçirilən Traxtor – İstil Azin qarşılaşması zamanı, "Qarabağ bizimdir, bizim qalacaq" və "Yaşasın Azərbaycan, Məhv olsun Ermənistan" şuarlarını səsləndirərək Azərbaycan Türklərinin əleyhinə törədilmiş bu faciəni anıblar.
Təbrizin Səhənd stadyomunda keçirən qarşılaşmada güvənlik məmurlarının bütün təzyiqlərinə rəğmən Qarabağ məsələsi özəlliklə Xocalı faciəsi ilə bağlı, parçalar üzərində yazılmış maraqlı şuarlar nümayiş etdirilib.
Qeyd edək ki Cuma günü keçirilən bu qarşılaşma 3 – 0 hesabı ilə Traxtorun xeyrinə tamamlanıb.
Aşağıda sözü gedən olaylardan bir sıra şəkilləri görə bilərsiz:

Üzərinə "Qarabağın Ağdan məscidi başqa bir Beytül Müqəddəsdir" yazılmış qara parça

Üzərində «1992 Xocalı Soyqırımı» yazılmış parça

DAĞ DƏRGİSİ

کؤنلومه تک کعبه یاپدیم سنی من،
سنسیز نئیلیم غوُربت ائلده گؤنو من،
سنسیز نئیلیم آللاهی من، دینی من،
آذربایجان منیم تاجیم، تاختیم اؤی!...
اؤیانمازمی کؤر اؤلاسی باختیم اؤی؟!

آلماس ائلدیریم

میللی بیرلیک ایلی و اؤیرنجی حرکتی

۱۹ اردیبهشت روز دانشجوی آذربایجان

خشکی دریاچه ارومیه و سکوت غمخواران ایران

۱۵ اردیبهشت، تؤرکولوژی گؤنو

12 NƏFƏR AZƏRBAYCANLI FƏALIN MƏHKƏMƏ İCLASI KEÇİRİLİB

SƏİD NƏİMİ HƏBS OLUNUB

میللی بیرلیک ایلی و اؤیرنجی حرکتی

گؤنئی آذربایجانلی آیدین فیکیر و یازارلارین بیر چؤخوسو میللی حرکتین یئنیدن جانلانیب آیاغا قالخماسیندا آذربایجانلی اؤیرنجی‌لرینین ۱۳۷۰-جی ایللرده قؤردوغو تؤرنلر، دیل-تاریخ کیلاسلاری و باشقا چالیشمالارین اؤنملی رؤلو اؤلدوغونو دؤشونورلر. یانی دئمک اؤلار اؤ ایللرده‌کی اؤیرنجیسل چالیشمالار کؤل آلتیندا‌کی کؤزو بیر داها آلؤولاندیردی و بؤ، میللتین مؤرگولنن فیکرینی بیر داها آییلدیب حرکته سالدی.

آذربایجان اؤیرنجی حرکتینین (بؤگؤنوموزده‌کی میللی حرکتین اؤیرنجی قؤلو) ائله بؤ ایللردن فؤرمالاشماسی و اؤیانیش حرکتینده رؤل آلدیغینا دا شاهید اؤلـوروق. بیلیم‌یوردلاردا قـؤرولان دیل-تاریخ کیلاسلاری، شاعیرلر و آدلیم آذربایجانلیلارا تؤرنلر قؤرماق، شعر آخـشـامـلاری، آذربـایـجـان مؤسیقی کنسرتلری و بؤنلارا بنزر باشقا فرهنگی چالیشمالارلا اؤزلـوگـونـو اؤنوتموش آذربایجانلی اؤیرنجیلری گئت‌ـگئده اؤز کیملیگینی تانیماغا ماراقلاندیریب، وار اؤلان شؤونیستی سیاستلری اؤزللیکله سؤردورولن آسیمیلاسیونو گؤزلر اؤنونه سریب بؤنلارا سؤرغولامایا باشلامیشدی. اؤتـه یاندان سؤوئتلر بیرلیگی داغیلدیغی سؤنوجو تؤرک اؤلکه‌لرین یارانماسی، اؤزللیکله آذربایجان جمهوریتینین تشکیل تاپماسی گؤنئیده اؤلان آذربایجانلیلارین اؤز کیملیکلرینه گئری دؤنوشونه درین ائتکی بؤراخمیشدی. بؤ مسئله و بؤنون یانیندا ائرمنیستان-ین آذربایجان تؤرپاقلارینا هجوم آپاریب آذربایجانلیلاری قتل ائتمه‌سی گؤنئی آذربایجانلی اؤیرنجیلره تاثیر بؤراخیب، بیر آذربایجان جمهوریتینین وار اؤلدوغونا سئویندیکلری قـدر، اؤز دیلداشلارینین قتل ائدیلمه‌سینه کدرلنمیشدیر. بؤ ایللرده قؤزئی آذربایجان-دا اؤلوب بیتنلری ایزله‌مک اؤ دؤنه‌مین اؤیرنجی حرکتینین اصلی اؤنجه‌لیکلریندن اؤلموشدور. ائله بؤنا گؤره ده بؤ ایللرده آذربایجانلیلارین قتله یئتیرمه‌سینه چئشیدلی اعتیراضلار دؤزَنله‌نیب طؤمارلار ایمضالاندی.

بؤ ایللرده چئشیدلی درگیلر یاییلماغا باشلادی. اؤیرنجیلر کیچیک و نئچه نفرلی گروهلار ایله چالیشیردیلار اؤز دیللری، کؤلتورلری، کیملیکلری و کئچمیشلرینی باشقا آذربایجانلیلارا تانیتدیرالار. گؤنئی آذربایجان اینسانی‌نین کیملیک آرامـا چاباسی و اؤز کیملیگینه گئری دؤنوشونون یانسیماسینی بؤ درگیلرده ایزله‌مک مؤمکون‌دور. هر آذربایجانلی اؤیرنجی آرتیق آذربایجانلی کیملیگینه تعصب گؤسته‌ریب اؤندان مؤدافعه ائتمه‌یی اؤزونه گؤره‌و بیلیردی؛ داها کئچمیشده‌کی کیمی آذربایجانلی کیملیگینه تؤهین ائتمه‌یی قبول ائتمیردی. بئله‌نچی بیر آتمسفرده ۱۳۷٤ اردیبهشت-ین ۱۹-دا بیر داها اؤیرنجی حرکتی عؤهده‌لندیگی آذربایجان میللتیندن مؤدافعه ائتمک گؤره‌وینی ان یاخشی شکیلده یئرینه یئتیریب ایران صدا و سیماسی طرفیندن یاییلان اهانتلی آنکتلره اعتیراض اؤلاراق تبریز، اؤرمو و تهران بیلیم‌یوردلاریندا آکسییالار کئچیردی. بؤ گؤن آذربایجان اؤیرنجی حرکتینین وار اؤلدوغو و آچیق گؤزلرله اؤز میللتینه صاحیب چیخدیغی بیر بلگه کیمی تاریخه یازیلدی. بؤگوندن سؤنرا اؤیرنجیسل چالیشمالارا داها دا گؤجلو و داها دا جیددی دوام ائدیب ایره‌لیله‌ییردی.

بؤ چالیشمالار دوام تاپدیقجا آذربایجانلیلارین مسئله‌سینین تکجه فرهنگی دئییل، بلکه سیاسی بیر قاپاغی اؤلدوغو آیدینلاشیردی. بؤنا گؤره ده آذربایجانلی اؤیرنجیلر سیاسی چالیشمالارین گره‌یینی حیس ائدیب یاواش-یاواش سیاست میدانینا دا آیاق باسیرلار و بئله‌لیکله آذربایجان میللی حرکتینین سیاسیلشمه‌سینده ده اؤز اؤنملی رؤللارینی گؤرسه‌دیرلر. ۷۰-جـی ایللرین یاریسیندان آذربایجان اؤیرنجی حرکتینین سیاست میدانلارینداً نئجه رؤل آلدیقلاری آیدینجا گـؤرونـور. ۱۳۷٤ ایلینین میللت وکیللری سئچکیلرینده اؤیرنجیلرین نه قدر تاثیرلی اؤلدوقلاری دانیلمازدیر. هابئله ۱۳۷٦ ایلینین ایران جمهور باشقانلیغی سئچکیلرینده آذربایجان اؤیرنجی حرکتینین اؤنملی رؤل اؤسته‌لندیگی و بؤ سئچکیلرده آذربایجاندا ان ائتکین آکتورلاردان اؤلدوغو دانیلمازدیر.

بؤ ایللردن سؤنرا آذربایجانچیلیق دؤشونجه‌سی داها میللی‌لشمکده ایدی. بؤ دؤشونجه میللتین چئشیدلی کسیملرینده یاییلیردی. درگیلر میللتچیلیک فیکرین یایماق اؤچون یئترلی دئییلدی؛ ضیالیلارین سسی یئترینجه میللتین قؤلاغینا چاتمیردی؛ اؤیرنجیلر بؤ مسئله‌نی گؤروب یئنی یؤل-یؤنتملرله بیر چیخیش یؤلو آختاریردیلار. سؤنوندا اؤیرنجیلر میللی حرکتین داها یایغینلاشماسی اؤچون شهر ایچی برنامه‌لر دؤزنله‌دیلر. ستارخان-ین ایل دؤنومو، بابک قالاسی قؤرولتایی‌نین گؤجلنمه‌سی، ۲۱ آذر مراسیملری، صفرخان-ی آنما تؤره‌نلری و س. بؤ سؤرَج ۷۰-جی ایللرین سؤنلاریندان ۸۰-جی ایللرین اوللرینه قدر سؤردو. شؤونیستی رئژیم بؤ چالیشمالارین آذربایجان تؤپلومونا اؤلان ائتکیلرینی گؤروب قؤرخو دؤیدوغو اؤچون ایللیک قؤرولان بؤ تؤرنلری بیر-بیر سرکوب ائله‌دی. آنجاق اؤیرنجیلر اؤز یؤللارینی دؤغرو سئچمیشدیلر؛ بؤ یؤللار آذربایجان تؤپلومونا گره‌کن تاثیری قؤیموشدو. بؤ ایللره قدر سؤردورولن چالیشمالار اؤزللیکله قؤرولان قؤرولتای و کئچیریلن تؤرنلر نتیجه‌سینده میللتین اؤیانماسینین یانی‌سیرا بیر باشقا باشاری دا میللی حرکت اؤچون قازاندیرمیشدی. بؤ چالیشمالارین سؤنوجوندا اؤیرنجی فعاللارلا اؤیرنجی اؤلمایان فعاللار آراسیندا بیر گؤجلو باغ قؤرولموشدو.

۱۳۸۵خـــرداد آیی‌نین قیاملاری، اؤیرنجی حرکتی چالیشمالاری سایه‌سینده الده ائدیلن بیر باشقا باشاری ساییلا بیلر. بؤ قیاملارین باشلانیش نقطه‌سی بیلیم‌یوردلاردان اؤلدو. آذربایجانلی اؤیرنجیلر هر گؤن ایران-ین نئچه بیلیم‌یوردوندا آکسییالار کئچیریب آذربایجان میللتینه اؤلان تؤهینی قیناییردیلار. همن آکسییالارین خبری تؤپلومون دیققتینی اؤزونه چکیب شهرلرده کئچیریلن قیاملارین فیتیلینی یاندیردی. اؤیرنجیلر شهرلرده اؤلان اعتیراضلاردا دا مئیدانلاری بؤش بؤراخمادی. بئله‌جه اؤ چاغداکی گؤره‌وینی ده آچیق گؤزله تانییب، عؤهده‌له‌نیب و ان یاخشی شکیلده یئرینه یئتیرمکله آذربایجان میللی حرکتی تاریخینده بیر زیروه داها یاراتدی.

آذربایجان میللی حرکتینه اؤتەری بیر باخیش سالدیغیمیز زامان اؤیرنجی حرکتینین نه قدر باشاریلی و ائتکین اؤلدوغونو گؤره بیلیریک. میللی حرکتیمیز باغلی قاپیلارلا اؤز-اؤزه گلدیگی زامانلار، چتین دؤروملاردا قالدیغی زامان و کریتیک حاللاردا اؤیرنجی حرکتی باشقا میللتچیلرله ال-الـه، چیگین-چیگینه میللی حرکتیمیزی سیخینتیلاردان قؤرتارماغا چابالاییب سؤنوندا چیخیش یؤلونو تاپمیشلار. آذربایجان میللی حرکتی بیر گئرچک میللی حرکت اؤلدوغو اؤچون آذربایجان تؤپلومونون چئشیدلی کسیملیرینی ایچه‌ریر. گلیر آچیسیندان فرقلی طبقه‌لره عاییید اینسانلار، اصناف-کارمند، اؤیرنجی- غیر اؤیرنجی، ضیالی-عوام، آذربایجان تؤپلومونون هر کسیمیندن بؤ حرکته باغلانیب و بؤ حرکتی منیمسه‌ییب و میللتی اؤچون چالیشیر. اؤته یاندان چئشیدلی سیاسی باخیشلار بیر چئشیدلیلیک داها آرتیریر. بؤ چئشیدلیلیک هر نه قدر پؤزوتیو یؤنلری اؤلسا دا بعضن بیر ضعف کیمی اؤزه چیخیر. بؤ چئشیدلی‌لیگین دؤغرو یؤنه‌لیلمه‌سی بیر

تهدید کیمی اؤلدوغو و کریتیک زامانلاردا میللی حرکت اؤچون بیر تهلوکه اؤلابیله‌جه‌یی، سؤن ایللرده احساس اؤلونور. بؤ مسئله سؤن ایللرده میللی حرکتین ان بؤیوک سؤرونونا چئوریلیب میللی فعاللارین اؤتورواملارینا ان چؤخ دانیشیلان قؤنو اؤلوبدور. البته کی میللی حرکت گئنیش و یایغینلاشدیقجا، ایره‌لیله‌یی‌یب یئتکینله‌شدیکجه ایچه‌ردیگی کسیملرین آراسینداکی باغین گؤجلنمه‌سی و ساغلام ایلیشکی یاراتماسی دؤغرولتوسوندا دا بیر یؤل آختاراماغا مجبوردور. اؤیرنجی حرکتی ده باشقا فعاللارلا بیرلیکده چئشیدلی‌لیکلرین کرتیک زامانلاردا تهدیده چئویره‌بیلمه‌سینی سئزیب بئله‌نچی بیر دؤرومدا بیرلیک یاراتما یؤلو آختاریشینا چالیشیبلار. ائله بؤ ندنله ۱۳۹۰ ایلی‌نین «میللی بیرلیک ایلی» آدلانماسینی اؤنه‌ریب بؤ یؤلدا بیر آددیم آتماغا چالیشیبلار. آیدین‌دیر کی میللی بیرلیگین یارانماسیندا تکجه اؤیرنجیلرین چابالاری یئترلی اؤلمایاجاقدیر و بؤ بیرلیگین یارانماسیندا میللی حرکتی منیمسه‌ین بؤتون کسیملر، چئشیدلی دؤشونجه‌لر و تمام گروهلارین چالیشماسینی گرکدیریر. آنجاق اؤیرنجی حرکتلری‌نین اؤزللیکلرینه دیققت ائتدیگیمیز زامان اؤیرنجیلرین بؤ سؤرونو چؤزمکده هر زامانکی کیمی ائتکی‌لی اولا بیله‌جکلری دؤشونولور. بؤ اؤزللیکلری بئله سیژالاماق اؤلار:

- اؤیرنجی حرکتی ایچینده اؤلان چئشیدلی‌لیک:

تؤپلومون بؤتون کسیملریندن، چئشیدلی سیاسی دؤشونجه‌لردن اؤلوشان اؤیرنجی حرکتلری هر تؤپلومسال حرکتین جامع بیر اؤرنه‌یی ساییلا بیلر. بؤ چئشیدلی‌لیکلر پلورالیستی دؤشونمه‌نین گره‌گینی اؤیرنجیلره حیس ائتدیریب و چئشیدلی‌لیکلردن نئجه فایدالانماغی اؤنلارا اؤیره‌دیر. اؤیرنجی حرکتی ایچینده اؤلان بؤ چئشیدلی‌لیک تؤپلومو داها راحات آنماسیندا یاردیمجی اؤلوب مسئله‌نین حل اؤلماسیندا پؤزوتیو فاکتور ساییلا بیلر.

- قؤدرته یؤنه‌لیک اؤلماماسی:

اؤیرنجی حرکتلری سیاسی گؤجلری الده ائتمک چاباسیندا اؤلماماقلاری اؤچون چئشیدلی گروهلار آراسیندا، حرکت ایچی گرکسیز رقابت دؤیغوسونو اؤیاندیرمیر. بؤنا گؤره ده بیرلیگین یارانماسیندا اؤنملی رؤللاری اؤسته‌له‌نه بیلر.

- الشدیرمک جسارتی:

اؤیرنجی حرکتلری هر زامان هر حرکتین الشدیرن گؤجلریندن بیری ساییلیرلار. بؤ نئچه قاینا‌قلی گؤج، اؤیرنجیلری حرکتده اؤلان یئترسیزلیک‌لر و آخساقلیق‌لارا دریندن باخیب اؤنلاری گؤزلر اؤنونه گتیرمه‌یه ماراقلاندیریب. هر مسئله‌نی کؤکدن چؤزمک اؤچون آددیم آتماغا چابالاییب.

- آیدین فیکیر و ضیالیلار ایله حرکتین گؤوده‌سی آراسیندا ایلیشکی کانالی:

اؤیرنجیلرین باشقا اؤزللیک‌لریندن بیری دؤشونجه، فیکیر و تئوریلری آیدین‌لاردان آلیب اؤنو چئشیدلی یؤنتملرله حرکتین بدنه‌سینه تزریق ائتمکدیر. بو اؤزللیک گرکن فیکیرلری ائلیتلردن آلیب آشاغی کسیملره یایماق قابلیتینی اؤیرنجی حرکتینه وئریر. بیرلیک مسئله‌سینه باخدیغیمیز زامان حرکت ایچینده اؤلان چئشیدلرین پلورالیستی دؤشونمه‌مکدن قایناقلاندیغینی گؤرمکده‌ییک. آنجاق اؤیرنجی حرکتی‌نین بؤ اؤزللیگی سایه‌سینده پلورالیسمین داها یایغینلاشماسینا یاردیمجی اؤلا بیله‌جه‌یی آچیق-آیدین اؤرتادادیر.

- فیکیر تارتیشما آتمسفری:

اؤیرنجی تؤپلوملاری و آکادمیک فضالار فیکیر تارتیشماسی اؤچون ان اؤیغون یئرلردیلر. بیلیم‌یورد آتمسفری تئوریک مسئله‌لری آچیقلاماغا و تارتیشماغا اؤیغون شرایط یارادیبدیر. میللی حرکت ایچینده اؤلان فاصیله‌لرین یارانماسی‌نین ندنلرینی آراشدیرماق میللی بیرلیگین یارانماسینا ان اؤنملی و ایلک آددیمدیر. یقین میللی بیرلیگین یارانماسینا بیرلیک دؤشونجه‌سی و میللی چئخارلاری الده ائتمک یؤلوندا چیگین-چیگینه آددیم آتماق و ایره‌لیله‌مک فیکری‌نین یارانماسی ان اؤنملی ضرورت‌دیر؛ و بؤ فیکرین یارانماسینا اؤیغون اؤلان یئرلردن بیری بیلیم‌یوردلاردیر.

اؤسته سیژالانان اؤزللیکلر اؤیرنجیسل چالیشمالاری‌نین میللی بیرلیک یارانماسیندا نه قدر اؤنم داشیدیغی و اؤیرنجیلریمیزین چیگینلرینده اؤلان آغیر گؤره‌وی گؤرسه‌دیر. البته کی بیر قاپساملی، اؤلوملو و دواملی بیر بیرلیگین یارانماسی اؤچون اؤیرنجیلرین اؤنملی رؤللاری اؤلا بیله‌جکدیر، آنجاق اؤیرنجیسل چالیشمالار یئترسیزدیر. گئرچک بیرلیک، میللی حرکتین بؤتون کسیملری، بؤتون گروهلاری و تمام فعاللارینین چابالاری و قاتیلیمی ایله الده ائدیله بیله‌جکدیر. بؤ بیرلیگی میللی حرکتیمیزه قازاندیرماق هامیمیزین گؤره‌ویدیر و بیرلیگی یاراتماق یؤلوندا هامیمیز الیمیزدن گلن قدر چالیشمالی‌ییق.

خشکی دریاچه ارومیه و سکوت غمخواران ایران

ابوذر آذران

نژادپرستان، آذربایجان را مرده می‌خواهند

«گلین گئدک آغلایاق / اورمو گولو دولدوراق» این، شعار تظاهرکنندگان آذربایجانی روز ۱۳ فروردین است، شعاری که نمی توان به راحتی ترجمه کرد. تنها کسانی احساس عمیق بار شده بر آن را می فهمند که «ترکی» بدانند: «بیایید برویم گریه کنیم / دریاچه ارومیه را [با اشک‌هایمان] پرکنیم.»

آذربایجان تنهاست، حتی در پاسداشت محیط زیست خود. مدعیان ایران، همانان که چپ و راست ندای «وای ایران» سر می‌دهند، نوبت به آذربایجان که می‌رسد، خفه‌خون می‌گیرند. مگر نمی‌گویید: «چو ایران نباشد تن من مباد» و مگر نمی‌دانید: «در آذربایجان، طوفان نمک در پیش است»؛ چرا ساکت‌اید؟

اگر دریا بخشکد، آذربایجان به صحرای نمک تبدیل می‌شود. شما مدعیان ایران، یا آذربایجان را جزوی از ایران نمی‌دانید یا بر طبل ریا می‌کوبید. چگونه می‌توانید بر مجسمه بودا اشک تمساح بریزید اما بر خشکی دومین دریاچه نمکین جهان بی تفاوت باشید؟

سالها پیش که زاینده رود خشکید شما عزا گرفتید و رخ بر افلاک زدید. از روسای کشور تا دانش‌آموزان در این عزا سر به خاک ساییدند. مرثیه صدا و سیما را خوب یادمان هست روزنامه‌هایتان نیز. حالا که دریا می خشکد، چرا گلویتان خکشیده است؟

دریا، دریاست. چه فرقی می کند درشمال باشد یا درجنوب. چه فرقی می‌کند بنام آذربایجان باشد یا بنام فارس. چگونه است وقتی شبهه ای کوتاه برای «فارس» بودن خلیج ایجاد می شود، سراسر کفن‌پوش می‌شوید، اما حالا که تمام دریا به صحرا تبدیل می شود، کز کرده‌اید؟ نکند خلیج رنگین‌تر است؟

چرا سکوت کردید؟ چرا؟ نمی خواهم حقیقتی نفرت انگیز را باور کنم؛ اما، آیا این سکوت بی شرمانه، ریشه در نگرش نژادپرستانه شما ندارد؟ اگر دلیل دیگری بر این تبعیض آشکار هست، بگویید. یک ایران‌دوست واقعی، چگونه می‌تواند برای شبهه ای کوتاه بر نام یکی، کفن بپوشد و بر مرگ دل‌آزار دیگری، بی تفاوت باشد.

برای نژادپرست مهم نیست که دریا بخشکد و طوفان نمک برخیزد، برای او تاریخ خودساخته‌اش مهم است که مبادا فاش شود. برای نژادپرستان،

ادامه در صفحه ۵

داغ درگیسی، ۴ جؤز سای، ۱۳۹۰ گؤزن آی

۱۹ اردیبهشت روز دانشجوی آذربایجان

س.قاراداغلی

روز ۱۹ اردیبهشت سال ۱۳۷٤ نقطه عطفی در تاریخ مبارزاتی مردم آذربایجان علی الخصوص دانشجویان هویت طلب آذربایجانی در جهت احقاق حقوق ضایع شده خویش می باشد زیرا که برای اولین بار بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و برقراری ثبات نسبی در کشور دانشجویان تورک دانشگاههای تبریز، اورمیه، تهران و ... در اعتراض به نظر سنجی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران با عنوان «فاصله اجتماعی در مناطق بیست گانه تهران و قم» که هویت و غرور ملی آنها (تورکها) را هدف قرار داده بود شروع به برگزاری تجمعات اعتراضی نمودند و پایه گذار جنبش و حرکتی شدند که شاید کمتر کسی در آن روز فکر می کرد که بعد از آن دیگر به گفتمان غالب در عرصه های مختلف فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در سطح جامعه آذربایجان و دانشگاههای آن گردد و توانایی خلق حماسه هایی همچون حماسه خرداد سال ۱۳۸۵ را داشته باشد.

در این مقاله سعی خواهیم نمود به پرسشهایی همچون:
علت و عامل اولیه نامگذاری ۱۹ اردیبهشت به عنوان روز دانشجوی آذربایجانی چیست؟ چه لزومی دارد که دانشجویان آذربایجانی روزی به غیر از روز ۱٦ آذر (روز دانشجو در ایران) را به عنوان روز دانشجو برای خود برگزینند؟جایگاه جنبش دانشجویی درحرکت ملی و کارکرد خاص آن چیست؟ اهداف و اولویتهای جنبش دانشجویی آذربایجان، کدام خواسته ها و فعالیت هامی باشند؟ پاسخ دهیم.

در اردیبهشت سال ۱۳۷٤ مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه ای صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران درمدارس تمامی مناطق بیست گانه تهران و قم اقدام به پخش به پخش پرسشنامه ای زیر عنوان فاصله اجتماعی با سوالاتی چون:
۱. اگر روزی قصد ازدواج داشته باشید، آیا حاضرید با یک فرد ترک ازدواج کنید؟
۲. چنانچه فرزند دختری داشته باشید و روزی بخواهد ازدواج کند، آیا حاضرید او را به یک مرد ترک بدهید؟
۳. برای شرکت در بعضی از مراسم خاص مثل عاشورا و تاسوعا آیا حاضرید در مجالس یا دسته جات ترکها شرکت کنید؟
٤. اگر بخواهید خانه ای بگیرید و ببینید که همسایه دیوار به دیوار یا آپارتمان مجاور شما ترک هستند، آیا حاضرید در مراسم آنها شرکت کنید؟
۵. آیا حاضرید با فردی ترک در اتاق همکار باشید؟
٦. آیا حاضرید در محله ای که اکثریت آنها ترک هستند، مسکن بگیرید؟
۷. آیا حاضرید با فردی ترک رفت و آمد داشته باشید، او را به خانه خود مهمان کنید و یا به خانه آنها بروید؟...می نماید، همانطوریکه ملاحظه می نمایید این سوالات با اهدافی چون:

> آن چیزی که در رئوس برنامه ها و اهداف جنبش دانشجوی آذربایجانی قرار دارد که همانا تحصیل به زبان مادری در مدارس و دانشگاهها می باشد، اصلا جنبش دانشجوی ایران (فارس) احساس نیازی به آن نمی کند

۱- ایجاد حس تنفر نسبت به ترکها از همان سنین کودکی در کودکان فارس زبانی که هنوز قالب ذهنی شان شکل نگرفته و انتقال این حس به خانواده های آنها،
۲- ایجاد حس حقارت و بیزاری از هویت خود واز بین بردن غرور ملی در کودکان تورک زبان از دوران خردسالی و انتقال این حس به خانواده های آنها و در نتیجه تسهیل روند نژاد پرستانه آسیمیلاسیون و یکسان سازی و هضم شدن در زبان و فرهنگ فارسی،
۳- و نیز ارزیابی نتایج برنامه های آسیمیلاسیون و یکسان سازی تورکها بعد از گذشت هفتاد سال از اجرای آنها، طراحی شده بودند.

متعاقب با خبر شدن دانشجویان آگاه تورک دانشگاه تهران از اجرای این عمل وقیحانه توسط صدا و سیما، اعتراضات انها نسبت به این طرح شروع می شود، پرسشنامه ها به وسیله دانشجویان دانشگاه تهران به دست دانشجویان دانشگاه تبریز و دیگر شهرها می‌رسد، احساسات پاک آنها جریحه دار می‌شود و در یک عکس العمل جمعی در روز ۱۹ اردیبهشت بعد از خواندن بیانیه ای اعتراض آمیز به وسیله یکی از دانشجویان در مقابل دانشگاه تبریز، شروع به اعتراض می کنند و بادادن شعارهایی همچون: مرگ بر آپارتاید، آذربایجان وار اولسون - دوشمنلری خوار اولسون و... خواهان آن می باشند که اعتراضات را به سطح شهر و به چهارراه آبرسان بکشانند که با دخالت مامورین نیروی انتظامی و لباس شخصی به زد و خورد می کشد و با وساطت رییس دانشگاه آقای پور فیض و استاندار وقت آقای عبدالعلی زاده از این کار منصرف شده و به تالار وحدت جمع می شوند، نمایندگان دانشجویان به پشت تریبون آمده و اعتراضات خود را اعلام می دارند و اقای عبدالعلی زاده به آنها می گوید که رییس صدا وسیما (لاریجانی) از این پرسشنامه اطلاعی ندارد و قول می دهد که عوامل نشر آنها مجازات خواهند شد. بعد از این قضیه دانشجویان دانشگاه اورمیه نیز در قالب تظاهراتی اعتراض آمیز به این پرسشنامه معترض می شوند و نهایتا رادیو سراسری اعلام می کند که نویسندگان این پرسشنامه از عوامل خارجی دستور گرفته اند که به سزای عملشان خواهند رسید. هر چند این قضیه بعد از صدور بیانیه هایی از تمامی دانشجویان تورک در همه دانشگاههای ایران در آن سال به پایان می رسد ولی موج عظیمی از بیداری را در بین دانشجویان تورک زبان موجب می شود و چهره کریه نژادپرستی فارسی را نیز در دولت جمهوری اسلامی ایران عیان می کند، بدین ترتیب روز ۱۹ اردیبهست به عنوان «آذربایجان اؤیرنجی گونو» در تقویم ملی آذربایجان جنوبی ثبت می شود و همه ساله به وسیله دانشجویان و دیگر اقشار مختلف جامعه آذربایجان در پاسداشت هوشیاری و روشنگری دانشجویان آذربایجانی در آن روز گرامی داشته می شود.

> دانشجویان پیش قراولان و پرچم داران مبارزه در راه آزادی و رفع ظلم و تبعیض و ستم در دنیا شناخته شده اند و در مورد آذربایجان نیز دانشجویان را به عنوان «جامعه‌میزین آییق ویجدان‌لاری و دؤشونن بئیین‌لری» می دانیم

و اما لزوم وجود روز دانشجوی آذربایجانی در حالی که روز بخصوصی در ایران به نام روز دانشجو وجود دارد چه می تواند باشد:
با توجه به اینکه ما در ایران ملتی هستیم با کثریت نسبی و با زبان، فرهنگ، تاریخ و آداب و رسوم متفاوت از سایر ملتهای ساکن ایران و با توجه به این نکته که در کشور ما هم از سوی دولت حاکممان و هم از سوی نخبگان و سایر مردم فارسی زبان، ایران مساوی با فارس پنداشته می شود و به طبع آن روز دانشجوی ایرانی مساوی با روز دانشجوی فارسی زبان و اهداف و خواسته های جنبش دانشجوی ایران مساوی با اهداف و خواسته های جنبش دانشجوی فارسی زبان، لزوم وجود روز دانشجوی آذربایجانی برایمان بیشتر از پیش آشکار می گردد. آن چیزی که در رئوس برنامه ها و اهداف جنبش دانشجوی آذربایجانی قرار دارد که همانا تحصیل به زبان مادری در مدارس و دانشگاهها می باشد، اصلا جنبش دانشجوی ایران (فارس) احساس نیازی

بـه آن نمی کند، درکی که ما از دموکراسـی و جامعـه مدنـی و ... داریم با درکی کـه آنها از دموکراسـی و ... دارند کاملا متفاوت می باشد و در کل ما از زمانی که اولویت ها و خواسـته های خود را از احزاب و تشکل های سراسری دانشـجویی و غیر دانشـجویی جـدا کردیم به نتایـج مثبت و دور از انتظاری رسـیده ایم که نشـانه های ایـن نتایج را در بـالا رفتن آگاهی عمومی جامعه آذربایجانی و تورک در شناختن حقوق مدنی ـ اقتصـادی و اجتماعی خود می بینیم، شـرکت در همایش چند صد هزار نفری در روز تولد بابک در یکی از مناطق دور افتاده آذربایجان بـا طی صد ها کیلومتر راه و حداقل امکانات و ریسـکهای دیگر، و اعتراض و قیام سراسـری مردم اسـتانهای آذربایجانی از شهر هـای تبریز و زنجان و اورمیـه و اردبیل گرفته تا شـهرهای کوچک به کاریکاتور توهین آمیز روزنامـه دولتی « ایران » در خرداد سـال ۸۵، و تجمع در اعتراض به خشـک شـدن دریاچه اورمیه در ۱۳ فروردین سالهای ۸۹ و ۹۰، حضور در استادیوم های ورزشی و طرح مطالبات ملی همـه و همه نشـان مثبت از این جدا سـازی اولویت ها دارد.

جایگاه و کارکرد جنبش دانشجوی آذربایجان در حرکت ملی:

جنبش دانشـجویی آذربایجان بخشی از کلیت حرکت ملی آذربایجان بوده و لاکن فعال ترین و سـازمان یافته ترین قسـمت این حرکت به شـمار می رود. با توجه بـه اینکه بعد از ظهور جنبش دانشجویی، دانشجویان پیش قراولان و پرچـم داران مبـارزه در راه آزادی و رفع ظلم و تبعیض و سـتم در دنیا شـناخته شـده اند و در مورد آذربایجان نیز دانشـجویان را به عنوان «جامعه‌میزیـن آییق ویجدان‌لاری و دۆشـونن بئیین‌لری» می دانیم ضروری اسـت که جنبش دانشـجویی آذربایجان به طور نسـبی مسـتقل از تشـکیلات و گروههای سیاسـی دیگر (البته تعامل و همکاری در تمامی زمینه ها و با تمامی گروهها ضروری می باشـد) بـه فعالیت خود ادامه داده و با دید باز و استقلال فکری به نقد و تحلیل شرایط و اتفاقات روز و ارئه راهکارهای مناسـب بپردازد کـه البته این مـورد را نیز ما در بیانیه اخیر دانشـجویان تورک دانشگاههای تهران تحـت عنوان «گـوج بیرلیکده‌دیر»که بر لزوم وحدت فکری و عملی طیف های متفاوت حرکت ملی تاکید می کرد و نشـان دهنده نبوغ فکری و سیاسی دانشجویان و درک صحیح آنها از شرایط روز بود، می بینیم.

اهداف و خواسـته های جنبش دانشـجویی آذربایجانی:

۱- ایجاد اتحاد و برقراری ارتباط با دانشجویان سراسـر کشور و اقشـار مختلف جامعه ضمن برقراری جشـنها و سـمینار های مختلف طبق روال گذشته .

۲- اسـتفاده از تخصصها در شناساندن حقوق مسـلم اکثریت تورک محـروم از حقوق اقلیت بـا معیارهـای جهانی و بین المللـی به عدالت خواهان داخلی و خارجی .

۳- ایجاد اتحاد بیـن طیفهای مختلف حرکت ملی با طرح بیانیه ها و سـوق دادن آنها به یک عمل جمعی مشترک.

٤- خبررسـانی به موقع و موضع گیریهای بی طرفانه .

۵- پا فشـاری بر خواسـته هـای مدنی خود و تحت تاثیر قرار دادن مسـئولین دانشـگاهی در مقابل خواسـته های قانونی خـود برای گرفتن مجوز فعالیت.

٦- فعالیت بیشـتر در فضـای مجازی و ایجاد وبلاگ

۷- اسـتفاده از تجربیات افـرادی که خارج از نهادهای دانشـجویی سـالها در پیشبرد حرکت ملـی فعالیت کرده اند و انتقـال این تجارب به نهادهای دانشجویی.

۸- جلب و جذب دانشـجویان جدیدالورودی کـه باید چند سـال دیگر جای آنهـا را بعد از فارغالتحصیل شدن پر کنند.

در پایـان لازم اسـت کـه جنبش دانشـجویی آذربایجان همگام با سـایر ملـت آذربایجان با ایمـان و اراده محکم و خلـل ناپذیر و به دور از هر گونه خشـونت طلبی وامیـد به آینده در راه سـعادت ملی آذربایجان و رفع تبعیض وبی عدالتی واحقاق حقوق حقه ی ملت آذربایجان قدم برداشـته ودر این راه از هیچ گونه تلاشی دریغ نخواهد نمود تا در مقابل نسـلهای آینده شرمنده و سرافکنده نگردد.

«گله‌جک بیزیمدیر»

ادامه از صفحه ۳

دریا مهم نیست، «پارس» مهم است. بگذار آذربایجان در سونامی نمک فرو برود، اما «پارس» استوار بماند.

نژادپرستان می‌دانند که رستاخیز مدنی آذربایجان هرگز پای عقب نخواهد گذاشت و می دانند که هرگز نمی توانند جلوی این رستاخیز بزرگ را بگیرند. برای آنها تنها یک راه مانده است؛ حالا که این سرزمین نمی خواهد مستعمره ما بماند، بگذار ویران شود. نژادپرستان، آذربایجان را مرده می خواهند. برای آنها بسیار خوشایند خواهد بود که سرزمین دلاوران مشروطه، چنان گرفتار طوفان شود که دیگر سودای حقوق نخستین خویش نکنند. آذربایجان آباد برای نژادپرستان، خطرناک خواهد بود.

نژادپرستان سکوت کرده‌اند و با شادمانی تمام، منتظر پایان دریا = پایان آذربایجان هستند. برای یک نژادپرست تنها یک ارزش وجود دارد: « نژاد». بگذار دریا خشک شود، آذربایجان نابود شود و تئوری غلط «ایران=پرشیا» نهادینه شود.

خشکی دریا، بلای طبیعی نیست، ساخته دست بشر و نتیجه سیاست های ارادی نژادپرستان بود. اکنون که این سیاست‌های ارادی به نتیجه رسیده و مرگ دریا فرارسیده است، ساکت و شادمان‌اند. اینان که موعد جشن‌شان رسیده، چرا باید از اعتراض مدنی آذربایجان برای دریا حمایت کنند؟

نژادپرستان اما، عمق پایداری آذربایجان را نمی‌شناسند. آذربایجان می‌ماند سرفراز می‌ماند با دریای نیلگونش، با جنگل‌های سیاهش، با جلگه‌های سبزش، با کوه‌های بلندش، با رودهای پرآبش، با صحراهای سردش، با آسمان آبی‌اش و با فرزندان نستوهش. آذربایجان می‌ماند، خار چشم نژادپرستان می‌ماند.

داغ درگیسی، ۴-جو سای، ۱۳۹۰ گؤلن آی

سیله بیلمه‌سیز منی!

بۇ شهرده عؤمور بۇیو یاشایاجاغام من
ارک قالاسینا سیغیندیغیمدا
سیزین لؤدرلرینیز آلتیندا ازیلسم ده من
شاه گؤلو گؤلونده بؤغولسام دا من
یئنه ده صاباح سحر
گؤره‌جک‌سینیز منی
شهرین دؤلان‌بادؤلان کۆچه‌لرینده
دؤوارلاردا یاشاماقدایام

قیرمیزی ائسپرئی‌لر ایزینده‌یم من
آبرسان کؤرپوسونون آلتیندا
هارای چکدییییم آندا
منی بؤغمایا چالیشساز دا سیز
یئنه بۇ شهردن سیله بیلمه‌سیز منی
بیر اۇشاغین دیلینده‌یم من
آنا دیلینده آناسینی سسله‌دییینده

سیما دیدار

اؤیرنجی

آماجین ائلیمین ایسته‌یی غمی
اَمه‌یین سیمگه‌دیر دایانیش‌لارا
گونش‌سیز سمادان ایلهام آلارکن
نۇر ساچیر قلمین قارا قیش‌لارا
خالقیمین سئوگی‌سی سنه کدردی
دۆنیانین لذتین چکمه‌ییر جانین
گئجه‌لر گؤندوزلر اؤیاق قالیرسان...
اؤیانسین، اۇجالسین آذربایجانین!
کؤرپه‌لر سؤزجویو سنین پاراندی
بیر گؤلوش سئوگی‌یه راضی‌لانیرسان
قلمین قاپاغی داییما آچیق
هر زامان دؤیوشه حاضیرلانیرسان
آدینی شرفله شانلا سَسله‌رم
وؤقارین عیزّتین آنلامی سن‌سن
ککره‌لر ایچینده، یالقیز آنیمدا
«دیلیمین» آغزیمین داد-تامی سن‌سن
یؤلوندا یؤرورسان خسته‌لیک‌لری
دردینی اۆزونه گتیرمه‌ییرسن
هارای‌سیز سئینیرسان خالقینا خاطیر
«دایانیش» یؤلونو ایتیرمه‌ییرسن
«یازیچی»لار مقاما پۇلا یازاندا
بیر ائلین یؤکونو سن داشییرسان
مینیتین اۆلمایییر کیمسه‌یه سنین
«تانرینین دیلینده سن یاشاییرسان»

ائلبیر قوشاچایلی

باخیشینی مندن آلما یاز نفسلیم!

قوی
باریشان اولدوزوموزو
گؤزلرینده پارلاق گؤروم.
آی تانینماز اسکی تانیش!
اینان سوسماقدان یورولموشام
گل،
منی بوستان قورخولاری نین،
قارانلیق شهرینده آل
ناغیلداکی ببکلرین یوردونا گؤتور.
گلیشینه ته لس
آددیملارین اوچون،
بیر قوجاق قیزیل گول نذیریم وار.

ملیحه عزیزپور

طالعئین قیسمتی راست سالدی بیزی

طالعئین قیسمتی راست سالدی بیزی
یۇلوموز هارداسا قیریلاجاقسا
ایتیره‌جه‌ییکسه بیر-بیریمیزی
خاطیرم یادیندا قالمایاجاقسا
بۇ اللر منیمکی اۆلمایاجاقسا
بۇ تئللر منیمکی اۆلمایاجاقسا
سن آللاه، اۆزونه اؤیرتمه منی
هیجران قۇخوسویلا گؤینتمه منی
الیمی ساچینا اؤیرتمه بئله گؤزومو گؤزونه
اؤیرتمه بئله
اؤزومو اؤزونه اؤیرتمه بئله
من بیر آز باهارلی بۇداق کیمی‌یم
بیر آز دا ساده‌لۇوح اۇشاق کیمی‌یم
بالا آناسینا قۇووشان کیمی
لئیلک یۇواسینا یووشان کیمی
ائه، من ده آداما تئز یۇووشانام
سئوگی آتشیندن تئز آلیشانام
آما کی سؤنمه‌ییم چۇخ چتین اۆلور
سئوگیدن دؤنه‌ییم چۇخ چتین اۆلور
اؤیرتمه اؤزونه، اؤیرتمه منی
بلکه گؤزله‌میردیک بۇ خۇش گؤروشو
یامان غریبه‌دیر دۆنیانین ایشی
هئچ واخت یۇللارینداً دایانمادیغین
هئچ هندورینده دۆلانمادیغین
گلیب بیردن سنه نه شیرین اۆلور
عؤمرونون ایچینده عؤمور دۇغولور
بۇ شیرینیم آجی اۆلاجاق ایسه
بۇ قیسمت چیچگیم سؤلاجاق ایسه
اؤیرتمه اؤزونه، اؤیرتمه منی
کؤنلومده یئرین وار، قوپماز یئریندن
بیر عکیز لچگی، هاچا بۇداغی
آییرماق اۆلمورسا بیری-بیریندن
منی ده آییرماق چتیندیر آخی
اؤیرتمه اؤزونه اؤیرتمه منی
یۇخ بۇنا طاقتیم، یۇخ بۇنا تابیم
الیمی الیندن اۆزمک عذابیم
سؤنرا بۇ عذابا دۆزمک عذابیم
یۇخسا دا، کؤنلومون سئینیقلاری وار
هیجرانین کؤز باسمیش یانیقلاری وار
منیم دردلریمین آیاقلاری وار
هاردا اۆلسا، گلیب تاپاجاق منی
یاخیب یاندیراجاق بۇ اۇجاق منی
گل منی اؤزونه اؤیرتمه بئله
الیمی الینه اؤیرتمه بئله
گؤزومو گؤزونه اؤیرتمه بئله...

موسی یعقوب

امیرکبیر بیلیم‌یوردوندا دؤزنله‌نن تؤرکجه شعر آخشامی مسئوللار طرفیندن لغو ائدیلدی

ای یو تی اؤیرنجی: دؤشنبه گؤنو (اردیبهشت آی‌نین ۱۲-ی) امیرکبیر بیلیم یو ر د و نو ن فعال آذربایجانلی اؤیرنجی‌لری‌نین امگی ایله کئچیریلمه‌سی گؤزله‌نیلن تؤرکجه شعر آخشامی بیلیم‌یوردون سؤروملولاری طرفیندن لغو ائدیلدی. بیلیم‌یوردون کؤلتورل مسئله‌لر اؤزره مسئوللاری بؤندان اؤنجه شعر آخشامی‌نین کئچیریلمه‌سی ایله باغلی راضیلیق‌لارینی بیان ائدیب، مجوز وئرسه‌لر ده تؤرنه بیر نئچه ساعات قالمیش اؤنون لغو اؤلدوغونو بیلدیریبلر. تؤرک اؤیرنجی‌لرین اعتیراض‌لاری ایله قارشیلاشان مسئوللار بؤ عملین ندنینده «سیزین هئچ بیر قومی (!!!) فعالیتینیزه ایمکان وئرمه‌یه‌جه‌ییک، سیزین فعالیت‌لرینیز بیزیم چرچیوه‌لریمیزه یئرلشمه‌ییر!» دئییبلر. اؤیرنجی‌لرین آراشدیرماسیندان سؤنرا ایسه لغو ائدیلمه ایله باغلی حراست و امنیتی مأمورلار طرفیندن سیفاریش گلدیگی بللی اؤلوب.

قئید ائدک کی تؤرنه گؤره بؤتون حاضیرلیق‌لار چالیشقان اؤیرنجی‌لر طرفیندن آپاریلمیشدی. بئله کی شعر آخشامینا گؤره آفیشالار و اعلان‌لار یاییلمیشدی و تؤرنه ۲۰-دن آرتیق گؤرکملی شاعیر و ادبیاتچی چاغریلمیشدی.

آرتیرمالی‌ییق کی امیرکبیر بیلیم‌یوردوندا آذربایجانلی اؤیرنجی‌لر بؤندان اؤنجه چؤخ ساییلی تؤرن‌لر، قورولتای‌لار و کونسئرت‌لر کئچیرمیشدیلر آنجاق دئیه‌سن بؤ چالیشمالار مسئوللارین و گؤونلیک مأمورلاری‌نین غضبینه توش گلیب .

انحلال غیر قانونی کانون ادبی دانشگاه صنعتی امیرکبیر

ای یو تی اؤیرنجی: کانون ادبی دانشگاه صنعتی امیرکبیر که در دست دانشجویان هویت طلب آذربایجانی این دانشگاه بود، به شکل کاملا غیر قانونی منحل اعلام گردید. این انحلال در شرایطی صورت می گیرد که کانون ادبی، یکی از فعالترین و موفق ترین کانونهای دانشگاه به شمار می رفت. از سوابق اجرایی این کانون نیز می توان به برگزاری موفقیت آمیز «همایش بزرگداشت استاد شهریار» اشاره کرد.

لغو مجوز نشریه تورکی – فارسی دیلماج در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان

اؤیرنجی: نشریه دانشجویی تورکی – فارسی دیلماج در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان همزمان با ۱۹ اردیبهشت روز دانشجوی آذربایجان از طرف مسئولان دانشگاه لغو مجوز گردید. این نشریه از اواسط سال پیش توقیف موقت شده بود و مسئولین علی رغم تاکید دانشجویان هویت طلب برای بازگشایی این نشریه از انتشار آن خودداری می کردند. مسئولین دانشگاه علت این عمل را درج مقاله ای با عنوان « بحران هویت » در آخرین شماره آن ذکر کردند.

گفتنی است در روزهای اخیر شاهد افزایش فشارها برای فعالین جنبش دانشجویی آذربایجان در دانشگاهها هستیم.

«اورمو گؤلو» در بدترین حالت ممکن

ارک قالاسی: مدیر کل حفاظت از محیط زیست آذربایجان غربی گفت: در حال حاضر به دلیل کاهش بیش از حد آب دریاچه ارومیه میزان شوری آب این تالاب به ۳۴۰ گرم در لیتر رسید. وی افزود: سطح آب دریاچه ارومیه در مقایسه با ۱۴سال گذشته شش و نیم متر کاهش یافته است.

آغاز به کار نمایشگاه عکس و پوستر«دریاچه اورمیه» دانشگاه آزاد اورمو

سانا: نمایشگاه عکس و پوستری در حمایت از در یاچه اورمیه از در دانشگاه آزاد اورمیه بر گزار خواهد شد. گفتنی است این نمایشگاه تا ۲۷ اردیبهشت ماه ادامه خواهد داشت.

اولین شماره نشریه ی گونش در دانشگاه اورمیه منتشر شد

داغ نیوز: اولین شماره نشریه «گونش» در دانشگاه اورمیه منتشر شد و در بین دانشجویان این دانشگاه توزیع گردید. این نشریه با آوردن تصاویر سالهای ۱۳۷۴، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۹ دریاچه اورمیه در کنار هم به بحران خشک شدن دریاچه اورمیه پرداخته است.

اؤن بئش اردیبهشت وارلیق درگیسی‌نین یاییناباشلادیغی گؤن، «تؤرکولوژی گؤنو» اؤلاراق اعلان ائدیلدی

ت.ر.ت: «تؤرکجه‌نین وارلیغی اؤچون ۱-جی تؤرکولوژی گؤنو» سمپوزیومو، دؤنن تؤرکیه اؤنیورسیته‌لرینین بیر چؤخ بیلیم‌آدامی‌نین قاتیلیمی ایله آنکارا اؤنیورسیته‌سی دیل و

تاریخ-جؤغرافیا فاکولته‌سینده دؤزنلندی.

چاغداش تؤرک لهجه‌لری و ادبیاتلاری بؤلومو طرفیندن دؤزنلنن تؤپلانتیدا، دؤنیانین مختلیف جؤغرافیالاریندا یؤخ اؤلما تهلوکه‌سیله قارشی قارشییا قالان بعضی تؤرک دیل و لهجه‌لری‌نین دؤروملویلا ایلگیلی بیلیمسل بیلدیریلر سؤنولدو. پروفسور دؤکتور جواد هیئت طرفیندن ۳۲ ایلدن بری ایراندا آذربایجان تؤرکجه‌سیله یاییناناقدا اؤلان وارلیق درگیسی‌نین ایلک سایسی‌نین چیخدیغی ۵ مای (۱۵ اردیبهشت) گؤنونون، «تؤرکولوژی گؤنو» اؤلاراق اعلان ائدیلدی.

آیریجا تهران تؤرکلری‌نین ایرانداکی سؤسیال، اکونومیک و کؤلتورل قؤنومو ایله ایلگی سمپوزیومدا سؤنولان بیلیمسل وئریلر، تهران نفوسونون ان آز یاریسی‌نین تؤرکلردن اؤلوشدوغو، ایستانبولدان سؤنرا ایکینجی بؤیوک تؤرک شهری اؤلاراق بیلیندیگی، تهرانین تؤرک سلاله‌لری‌نین گیریشمی ایله ایراندا بؤگؤنکو قؤنومونو قازاندیغی وورغولاندی.

برگزاری مراسم شب شعر تورکی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان

ای یو تی اؤیرنجی: عصر سه شنبه این هفته مراسم شب شعر تورکی توسط کانون شعر و ادب

Dağ Dərgisi
4-cü say
1390 Gülən Ay
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrənçilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۴-جۆ سای
۱۳۹۰ گۆلن آی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

SƏİD NƏİMİ HƏBS OLUNUB

Amerikanın Səsi: Güney Azərbaycanın Kərəc şəhərində yaşayan insan haqları fəalı Səid Nəimi, İranın təhlükəsizlik məmurları tərəfindən tutularaq nəzarət altına alındı. Nəiminin tutulma xəbəri, mühəndis Əlirza Sərrafi tərəfindən təsdiqləndi ki, o Tehranda yaşayır və Nəimilə yaxın dostdur.

İranın təhlükəsizlik məmurları, Kərəc şəhərində bazarertəsi (doşənbə) səhər tezdən, saat 6 radələrində Səid Nəimi'nin evinə basqın ediblər. Xəbərlərdə deyilir ki, məmurlar onu vurub, təhqir edəndən sonra tutub aparıblar. Məmurların onu hara götürdükləri, məlum deyil. Həmin mənbələr təsdiq edirlər ki, Səid Nəimini tutmaqdan əlavə, təhlükəsizlik məmurları, onun kitablarından bir hissəsin, tamam CD-lərini, əl yazmalarını, şerlərin, çoxlu sənədlərini və kimliklərin aparıblar.

Səid Nəimi İranın ən tanınmış Universitət təşkilatı "Ədvari Təhkimi Vəhdət"in mərkəzi şurasının üzvüdür. Eyni haldaki İranın müxtəlif mətbuat orqanlarında onun yazıları çap olunur. Cənab Nəimi "Doğru Yol" vebloqunun sahibidir və 5 ildir ki bu bloqda yazır.

12 NƏFƏR AZƏRBAYCANLI FƏALIN MƏHKƏMƏ İCLASI KEÇİRİLİB

Təbrizdə 12 nəfər azərbaycanlı fəalın son Məhkəmə İclası keçirilib. Onlar ittihamlara qarşı son müdafiələrini irəli sürüblər.

Mühakimə olunan Tanınmış ziyalı və azərbaycanlı fəalların kimlikləri bunlardan ibarətdir: - Əkbər Azad - Heydər Kərimi - Aydın Xacei - Nəim Əhmədi - Yunis Süleymani - Həsən Rəhimi - Kübra Fərəczadə - Əlirza Əbdüllahi - Şəhram Radmehr - Behbud Quluzadə - Şükrüllah Qəhrəmani - Mahmud Fəzli

Adını çəkdiyimiz azərbaycanlı fəallar keçən il 2006-ci il may ayında baş verən hadisələrin (1385-ci il xordad hadisələri) növbəti ildönümü ərəfəsində Tehran, Ərdəbil, Urmu, Təbriz, Qoşaçay, Xoy, Meşkinşəhr, Kərəc və ... kimi şəhərlərdə yaxalanıb və aylarca Təbrizin ETTELLAT (İran Kəşfiyyat Nazirliyi) təcridxanalarında həbsdə saxlanıldıqdan sonra 200,000 dollarlıq (200 milyon tümən) mülki vəsiqə qarşılığında müvəqqəti azadlığa buraxılıblar. Onların birinci Məhkəmə İclası keçən ilin qış aylarında, ikincisi isə bir neçə gün öncə Dolətabadinin başçılığı ilə keçirilib.

استاد شهریار (مدنیت اوجاغی) در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان برگزار گردید. در این مراسم که با محوریت روز معلم بود، یاد و خاطره ی معلم غیور آذربایجان، صمد بهرنگی گرامی داشته شد.

پخش هزاران تراکت به مناسبت روز دانشجو در دانشگاه آزاد اهر

آذوخ: دانشجویان هویت طلب دانشگاه آزاد واحد اهر به منظور پاسداشت ۱۹ اردیبهشت، روز دانشجو اقدام به پخش هزاران تراکت در صحن دانشگاه نمودند. متن این تراکت ها به این شرح بود:«۱۹ اردیبهشت آذربایجان اؤیرنجی گؤنو قؤتلو اؤلسون»، «تؤرک دیلینده مدرسه - اؤلمالیدیر هر کسه»

قؤشاچایدا تؤرکجه کیتاب سرگیسی کئچیریلیر

گوناز: گونئی آذربایجانین قؤشاچای شهری‌نین معلم پارکیندا «بوتا» آدلی تؤرکجه کیتاب سرگیسی کئچیریلمکده‌دیر. سرگی اردیبهشت‌ین ۲۴-ه قدر داوام ائده‌جک.

ماشین سازی تبریز از سقوط به دسته دوم رهایی یافت

داغ نیوز: تیم فوتبال ماشین سازی تبریز با برد دو صفر مقابل میهمان خود تیم تربیت یزد و با توجه به کسر سه امتیاز تیم پیام مشهد از سوی کمیته انضباطی فدراسیون فوتبال، از سقوط به دسته دوم رهایی یافت. ماشین سازی با این برد ۳۱ امتیازی شد.

خوانندگان آذربایجانی به مرحله فینال مسابقه موسیقی یورووِیژن سال ۲۰۱۱ دست یافتند

ترند: «ائلدار قاسیم اف» و «نیگار جمال» دو خواننده جوان آذربایجانی به مرحله فینال مسابقه موسیقی یورووِیژن سال ۲۰۱۱ دست یافتند. مرحله دوم این مسابقه در روز ۱۲ ماه می و فینال آن هم در روز ۱۴ ماه می برگزار خواهد شد.

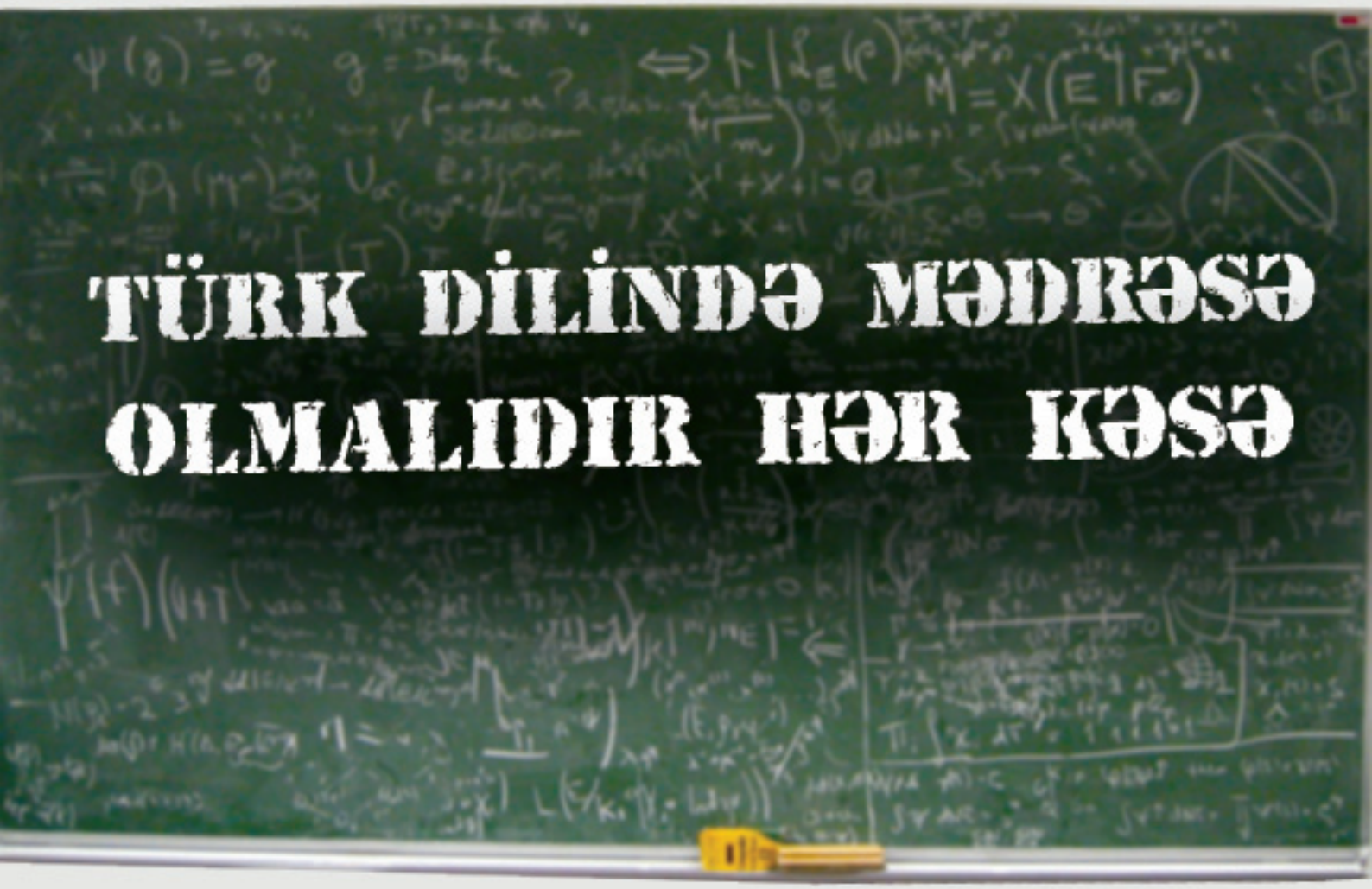

DAĞ DƏRGİSİ

بیزیم درین یارامیز گؤز یاشی ایله ساغالماز

جاناوارلار اؤنونده گؤلوم آغلاماق اؤلماز

خلیل رضا اؤلوتؤرک

آذربایجان تۆرکجه‌سی‌نده یازارکن

نگاهی به اعتراضات دریاچه‌ی اورمیه

دیلیمیزی ائوده قۆیوب مکتبه گئتدیک

خـــــبرلر

آذربایجان تۆرکجه‌سی‌نده یازارکن

کۆیولو سعید نجاری

دانیشماق بیر ده یازیب-اۆخوماق بیر دیلین یاشاماسی و زامانلا ایره‌لیله‌مه‌سینه شرایید ساغلایا بیلر. بۆنلارین هر بیری آیری-آیری یازیلاریـن مۆوضوسودور. بیز بۆرادا دیلین یازیلیب-اۆخونماسینا گۆزوجو باخماق ایسته‌ییریک. بیر دیلده یازا بیلمک اۆچون اۆ دیلین دانیشیق و یازی شیوه‌لرینی بیلمک لازیم‌دیر. البته هر دیلین دانیشیق و یازی شیوه‌لرینی اؤیرنمه‌ییـن چئشیدلی یۆللاری واردیر. بۆ مقاله‌ده یازی شیوه‌سی‌نین یازیلیب-اۆخونماسیندان سۆز آچماق فیکرینده‌ییک.

آذربایجان تۆرکجه‌سی بیزیم آنا دیلیمیزدیر و بۆ دیلده دیل آچانلار اۆنو آز-چۆخ دانیشا بیلیرلر. هر کیم دیلی، اۆز دیل آچدیغی لهجه‌ده دانیشیر، یازماغا باشلاماق ایسته‌ییرسه ده ائله اۆز لهجه‌سینده یازیر. بیر دیلین مۆختلیف لهجه‌لری آراسیندا بیر سئرا سۆزجوکلرین تلفوظو و بیر سئرا سۆزجوکلرین اۆزو، هابئله بیر سئرا دئییملرین و آتالار سۆزونون سۆزجوکلری و حتّی اۆنلارین بۆتون سۆزجوکلری بیربیرینden فرقلی اۆلا بیلر. دیل رسمی فۆرمادا دانیشیلیب، یازیلیب-اۆخونانـدا اۆرتاق بیـر لهجه اۆرتایا چئخیر. دیلچی‌لیکده بۆ لهجه‌یه ایستاندارد لهجه دئییلیر. بـۆ لهجه اۆ دیلین تمـل اۆزللیکلرینی و آیری-آیـری لهجه‌لریـن اۆرتـاق یۆنلرینی ایچینه آلیر، هابئله داها یایغین لهجه‌لرین سـۆز داغارجیغیندان بیر سـئرا سۆزجوکلری وب.ک. (و بو کیمی) اۆزونه گۆتورور.

ایسـتاندارد لهجـه حاقینـدا دئدیکلریمیزی آذربایجـان تۆرکجه‌سـی'نه ده اۇیغولامـاق اۆلار. بیزیـم تۆرکجه گئنیش بیـر جۆغرافییادا دانیشـیلدیغیندان چئشـیدلی لهجه‌لـری ده ایچینـه آلماقدادیر. بیزیم آذربایجـان'دا دیلین رسمی شـکیلده یازیلیب-اۆخونمادیغینا گۆره، قوزئی آذربایجان'دا اۆلوشـدورولان ایستاندارد لهجـه دیلیمیزیـن اسـاس لهجه‌سـی کیمـی قبـول اۆلونوبـدور. بیـر طرفـدن ده تۆرکییه تۆرکجه‌سـی'نین مۆختلیـف یۆللارلا تۆرک دۆنیاسـیندا یایغینلاشماسی، بیزیـم دیلـه ده اۆز تاثیرینـی گۆسـتریبدیر. بـۆ آرادا ایـران'دا یاشـایان تۆرکلـر فـارس دیلینده تحصیـل آلدیقلارینا گۆره، ایسـتر-ایسته‌مز بۆ دیلدن ده چۆخ تأثیر آلمیش و آلماقدادیرلار.

یۆخاریداکی سـۆزلره اساسـلاناراق، ایران'دا بیـر آذربایجـان تۆرکـو اۆز دیلینـده یازماق ایسـته‌دیگینده بۆ فاکتورلارین تأثیریندن پایسیز قالمیر:

۱. اۆزونون دانیشدیغی لهجه
۲. فارس دیلی
۳. ایستاندارد لهجه
۴. تۆرکییه تۆرکجه‌سی

۱. هر کیم اۆز آنا دیلینی آناسی‌نین اۆیرتدیگی و یاشـادیغی یئرین لهجه‌سـینده دانیشـیر. بیز ده بـۆ قایـدادان اثشـیکده قالمیریـق. ایران'دا آذربایجان تۆرکجه‌سی ماکی، جۆلفا، موغان'دان تۆتـوب خۆزیسـتان'ا قدَر مۆختلیـف یئرلرده دانیشـیلیر. آذربایجان تۆرکجه‌سـی'نده «آهنگ قانونـو» و «دۆداقلانان-دۆداقلانمایـان قانونو» آدلی قانونلارین اۆلماسـی ایستاندارد لهجه‌نین چرچیوه‌سـینی بللندیریبدیر. بیر سئرا لهجه‌لرده بۆ ایکی قانون قۆرونور، بیر سـئرالارینda ایسه بعضـی حاللاردا قانونلارین بیری پۆزولور. ائله لهجه‌لرده‌کی تلفـوظ فرقی ده بـۆردان ایره‌لی گلیر، «قاراداش، قـردَش»، «قارا، قره»، «بیلمک، بۆلماق»، «سئناماق، سینه‌مک» سۆزجوکلری بۆ قانونلارین پۆزولوب-پۆزولمادیغی‌نین اۆرنه‌یی اۆلا بیلـر. بیـر دیلده بیـر چرچیـوه‌ده یازماق اۆچون دیلین تمل اۆزللیکلری و یایغین سـۆز داغارجیغی اساسیندا بیر لهجه‌نین یارادیلماسی چۆخ اۆنملی‌دیر. بۆ ایسـه ایستاندارد لهجه‌نین اۆلوشدورولماسـی‌نین گرکلـی اۆلدوغونـو گۆسـتَریر. البتـه ایسـتاندارد لهجـه‌ده زامانلا دییشیک‌لیکلر و یئنی‌لیکلر آپارماق اۆلار.

۲. گئچـن دۆخسـان ایلـده فـارس دیلـی، بیزیم کاغیـذ اۆسـتونده و رادیو-تئلویزییوندا رسـمی فۆرمـادا گۆردویومـوز ایلـک دیـل اۆلوبـدور. بـۆ سـببدن دیللـه باغلـی بۆتون ساحه‌لرده ایستر-ایسـته‌مز فارس دیلیندن تأثیر آلمیشـیق و آلماقداییق. البتـه بۆ تأثیری هامی‌یا عۆمومی‌لشدیرمک اۆلماز، آما تۆرکلرین چۆخو بۆ تأثیره یۆلوخموشـلار. حتّی یابانچی دیللرده تحصیـل آلانلارین چۆخـو دا مۆطالیعه ائدَنده تملی فارس دیلینه قۆیموشلار. بۆ دیل ایران'دا رسمی دیل اۆلدوغونا گۆره، اۆنون اۆزللیکلری ده ایـران'دا اۆلان بۆتون دیللـری ائتکیله‌میش و ائتکیله‌مکده‌دیـر. بیزیـم دیـل ده بۆ ائتکیدن قیراقـدا قالمیر. بۆ تأثیری، هم سـۆزجوکلرده، هم جۆمله قۆرولوشـوندا هم ده دئییم و آتالار سۆزونده گۆرمک اۆلار. اۆرنک اۆچون، فارس دیلینـده چۆخلـو ایکـی و نئچه سـۆزجوکلو فعللر ایشـله‌نیلمکده‌دیر، تۆرک دیلینده ایسـه فعللریـن مۆختلیـف قۆرولوشـلاری وار، آما گئچن دۆخسان ایلده فارس دیلی تأثیری آلتیندا مۆرکـب (ایکی ویـا نئچه‌سـۆزجوکلو) فعللر چۆخالیبدیر. بۆنلاری میثال کیمی وئرمک اۆلار:

آذربایجـان تۆرکجه‌سـی بیزیم آنـا دیلیمیزدیر و بـۆ دیلده دیل آچانـلار اۆنو آز-چۆخ دانیشـا بیلیرلر. هر کیـم دیلی، اۆز دیل آچدیغی لهجه‌ده دانیشیر، یازماغا باشلاماق ایسته‌ییرسه ده ائله اۆز لهجه‌سینده یازیر.

نیشـان وئرمک («گۆرسَتمک» ویا «گۆستَرمک» یئرینـه)، ایستی‌سـی اۆلمـاق («ایسـتیله‌مک» یئرینـه)، نامـزد ائله‌مک («آداقلامـاق» یئرینه). دئییملـر و آتـالار سـۆزونه گلدیکـده ایسـه اۆزوموزونکولـر اۆنودولـور و اۆنلارین یئرینه فـارس دیلینـدن ترجومه اۆلانلار ایشـله‌نیلیر، اۆرنک اۆچون، تۆرکجه'ده «سۆزونون آلتیندان چئخمـاق» دئیـه بیر دئییـم وار، بـۆ دئییمین یئرینـه بعضی یئرلـرده اۆنون فـارس دیلیندن اۆلان ترجومه‌سـی، «سۆزونون آلتینا وۆرماق»، ایشـله‌دیلیر. بۆنلارین فارس دیلینده یارانماسی ویا آیری دیللردن فارس دیلینه گلمه اۆلماسـینا باخمایاراق، بیز بۆ گۆن بۆنلاری فارس دیلیندن ترجومه اۆلاراق آلمیشیق.

جۆمله قۆرولوشونا گلدیکده ایسه بۆ تأثیرلری داها دا چۆخ گۆرمک اۆلار، بۆ میثاللارا باخین: «اۆ کیشـی کـی، مـن گـۆردوم» («گۆردویوم کیشی»نین یئرینه)، «بانک میللی/مئللی» («میللی بانک»ین یئرینه).

فارس دیلی‌نین تأثیرینی سۆزجوکلرین تلفوظو و یازیلیشـیندا دا گۆرمک اۆلار. بۆ مسأله ایسه اۆزو آیری بیر یازی‌نین مۆوضوسو اۆلا بیلر.

یۆخاریدا سـۆز آچدیغیمیز فـارس دیلی‌نین تأثیـری، بۆ دیلیـن گۆجلو اۆلماسـیندان یۆخ، سـاده‌جه بۆ دیلین رسـمی دیل اۆلماسـیندان ایره‌لی گلیبدیر.

۳. تۆرکجـه یازدیغیمیـزدا تأثیـر آلدیغیمیـز

اوْچونجو فاکتور قوزئی آذربایجان'دا رسمی دیل اوْلان آذربایجان تورْکجه‌سی'نین ایستاندارد لهجه‌سی‌دیر. بوُ لهجه‌نین تملی اوْ تایدا قویولموش و یوْز ایلدن چوْخ بوُ لهجه‌ده کیتابلار یازیلمیشدیر. آدینی چکدیگیمیز ایستاندارد لهجه بیزی داغینیق‌لیقدان قورتارا بیلن سیغیناجاقلارین باشیندا گلیر و دیلیمیزین یازیلیب-اوْخونماسینا گیریش قاپیسی کیمی سایی‌لیر. آما، منجه، بوُ ایستاندارد لهجه آشاغیداکی چتین‌لیک و چاتیشمازلیقلاری ایچینده داشیماقدادیر:

بوُ لهجه‌نین بوْنوْوره‌سی قوْزئی آذربایجان'دا قویولدوغوندان، ــ اوْ تای بوُ تای آذربایجان تورْکجه‌سی'نین تمل سوْز داغارجیغینی و اوْرتاق یوْنلرینی ایچینه آلماسینا باخمایاراق،ــ بوُ تایا مخصوص اوْزللیکلرین قاتیلما یوْزده‌سینی (فایی‌زینی) قوزئی'ه گوْره داها آز قاپسایی‌ر، بوُ مسأله ایسه آذربایجان تورْکجه‌سی'نده چوْخ چاتیشمازلیقلار یارادیر. آیدین اوْلدوغو کیمی، ایران'دا آذربایجان تورْکجه‌سی'نین دانیشیلدیغی جوْغرافیا گوْنئی آذربایجان تورپاقلاریندان داها گئنیش بیر اراضینی ایچینه آلیر. بوُ ایسه داها چوْخ لهجه‌لرین اوْلماسی، داها چوْخ زنگین‌لیک دئمک‌دیر. یعنی دیل سوْز داغارجیغی و جوْمله قورولوشو باخیمیندان چوْخ-چوْخ وارلانا بیلر. قوزئی'ده آذربایجان تورْکجه‌سی رسمی دیل اوْلدوغونا گوْره، اوْندا دییشیک‌لیک یاراتماق چوْخ چتین اوْلور. آما گوْنئی'ده بوُ ایشی راحاتجا گوْرمک اوْلار.

ایستاندارد لهجه‌ده بیر سیْرا سوْزجوکلریمیز یئرلی سوْزجوک آدلاندیریلاراق ویا باشقا سببلر اوْزوندن، دیلین ایستاندارد لهجه‌سینه یوْل وئریلمه‌میش و اوْنلارین یئرینه اوْزگه دیللرین سوْزجوکلری قوْیولموشدور. میثال اوْچون «داغچی» یئرینه «آلپینیست»، «دارتیشما» یئرینه «موْباحیثه»، «تانیتدیرماق» یئرینه «تقدیم ائتمک»، «مین‌باشی» یئرینه «مایور» ایشله‌دیلیر. بوُ حاقدا داها چوْخ اوْرنکلر ده وئرمک اوْلار.

ایستاندارد لهجه‌ده اوْزگه دیللردن گلن چوْخ سوْزجوکلر واردیر. بوُ سوْزجوکلره باخیلدیغیندا اوْنلارین چوْخونا اوْلماسا دا، ان آزیندان یاریسینا اوْز دیلیمزده قارشی‌لیق وار یا دا دوزَلدیله بیلر. میثال اوْچون «یئل‌آتی» «وئلوسیپد» یئرینه، «بیچردوْیر» «کوْمباین» یئرینه وب.ک.

ایستاندارد لهجه‌ده اوْز سوْزجوکلریمیزله آیری دیلدن گلن سوْزجوکلرین ویا باشقا دیللرین سوْزجوکلرینین بیرلشمه‌سیندن چوْخ عجیب ترکیبلر دوزَلدیلیبدیر، اوْرنک، «قایغی‌کئش» (قایغی+کئش)، «علیه‌دار» (علیه+دار)، «ایش‌گوْزار» (ایش+گوْزار) وب.ک.

بیزیم آذربایجان'دا دیلین رسمی شکیلده یازیلیب-اوْخونمادیغینا گوْره، قوزئی آذربایجان'دا اوْلوشدورولان ایستاندارد لهجه دیلیمیزین اساس لهجه‌سی کیمی قبول اوْلونوبدور.

۴. ایران'دا یازیلان آذربایجان تورْکجه‌سی'نی تاثیر آلتینا آلان باشقا بیر فاکتور ایسه تورْکییه تورْکجه‌سی'دیر. تورْکییه تورْکجه‌سی'نین آرخاسیندا گوْجلو بیر اوْلکه، مایالی بیر ادبیات و یایغین رادیو-تلویزیون و قزئتلر اوْلدوغونا گوْره، بوُ دیل دوْنیانین اوْندە گئدن نئچه دیللریندن بیری اوْلوبدور. تورْکییه تورْکجه‌سی ایله آذربایجان تورْکجه‌سی'نین بیربیرینه چوْخ یاخین اوْلدوغو و چوْخ یئرلرده ساده‌جه لهجه فرقینه گلیب چاتیدیغی اوْجباتیندان، بوُ دیلدن تاثیر آلماق گوْنده‌لیک بیر مسأله‌یه چئوریلمیشدیر. آذربایجان تورْکجه‌سی ایله تورْکییه تورْکجه‌سی'نین فرقلرینی بئله یئغجاملاشدیرماق اوْلار:

تلفوظ باخیمیندان: بیر سیْرا سوْزجوکلرین ساده‌جه دئییلیشی فرقله‌نیر، «باخماق، باکماک»، «دارتیشماق، تارتیشماک»، «پامبیق، پاموک»، «دوْشان، تاوشان».

سوْزجوک باخیمیندان: بیر سیْرا وارلیق ویا اوْلایلارین آدی فرقلی‌دیر، «چوْرک، اکمک»، «گیلئی، سیتم»، «درگز، تیرپان». هابئله بعضی سوْزجوکلر عئینی تلفوظله، ایکی دیلده باشقا آنلاملار داشییر، «چاتیشماق (هامییا چاتماق، بس گلمک)»، «چاتیشماک (توققوشماق، قارشی-قارشی‌یا گلمک)».

دئییملر و آتالار سوْزو باخیمیندان: بیر سیْرا دئییملر و آتالار سوْزونون بعضی سوْزجوکلری، بیر سیْراسی‌نین ایسه بوْتون سوْزجوکلری فرقله‌نیر، «سوْزونون آلتیندان چیْخماق، سوْزونو توْتماماک»، «باری اوْلان آغاجا داش آتارلار، ایبی اینَکتَن سوْت اوْمارلار».

قرامر باخیمیندان: بعضی جوْمله قورولوشلاری ایکی دیلده فرقله‌نیر، «من اوْندان سوْروشدوم» ایله «بن اوْنا سوْردوم»، «اوْ منی وورْدو» ایله «اوْ بانا وورْدو». سوْزون تأثیرلیک حالیندا سسلی ایله بیتن سوْزجویه شکیلچیلرین قوْشولماسیندا ایکی دیلین فرقینی گوْرمک اوْلار، «قاپینی (قاپی + ن + ی)» ایله «کاپیی (کاپی + ی + ی)».

سس‌بیلیمی باخیمیندان: آذربایجان تورْکجه‌سی'نین ایستاندارد لهجه‌سینده «پ» و «ت» کیمی کار سس‌سیزلر سوْزجوکلرین سوْنوندا گلَنده (نئچه‌هیجالی فعل کوْکونون سوْنوندا‌کی «ت»دان باشقا) جینگیلتیلی («ب» و «د») یازیلیر، آما تورْکییه تورْکجه‌سی'نده ائله کار یازیلیر، «بولود، بولوت»، «باخیب، باکیپ».

ایران'دا بیر آذربایجان تورْکو اوْز دیلینده یازماق ایسته‌دیگینده بوُ فاکتورلارین تأثیرندن پایسیز قالمیر:

۱. اوْزونون دانیشدیغی لهجه

۲. فارس دیلی

۳. ایستاندارد لهجه

۴. تورْکییه تورْکجه‌سی

یئنی سوْزجوکلر و تئرمینلر باخیمیندان: گئچن یوْز ایلده موْختلیف ساحه‌لرده اوْ بیری دیللرده یارانان و چئشیدلی یوْللارلا دوْنیایا یایلان سوْزلرین قارشی‌سیندا تورْکییه تورْکجه‌سی'نده سوْزجوکلر دوزَلدیلیب، آما آذربایجان تورْکجه‌سی'نده بوُ ایش چوْخ آز گوْرولوب، بوُ ایسه ایکی تورْکجه آراسیندا یئنی بیر فرق یارادیبدیر، «کوْمپوتر، بیلگی‌سایار»، «طیاره، اوْچاک».

آذربایجان تورْکجه‌سی'نده یازانلار داها گوْجلو، طبیعی و آرینمیش بیر یازی یازماق اوْچون بوْتون یوْخاریدا گوْستَریلن فاکتورلارا فیکیر یئتیرمه‌لری واجیب و اوْنملی بیر مسأله‌دیر. یوْخسا یازیلان یازی سیْسقا، یاد و قاریشیق بیر یازی اوْلاجاقدیر. البته یازماغی ائتکیله‌ین باشقا فاکتورلار دا وار و چئشیدلی دیل اوْستالارینین بوُ حاقدا فیکیر بیلدیرمه‌لری اوْنلاری اوْرتایا چیْخاردا بیلر.

تورْکجه'میزین اوْزللیگی و گوْزللیگی‌نین قورونماسی دیلیمیزین گوْجلنمه‌سی دئمک‌دیر.

نگاهی به اعتراضات دریاچه‌ی اورمیه

اعتراضاتی که از ورزشگاه یادگار امام به شکل جدی تمرین و استارت آن در ساعت ۶ روز ۵ شهریور در خیابانهای اورمیه زده شد، حرکت ملی آذربایجان را وارد دوره ای جدید از حیات مبارزاتی اش کرد. ابتکار عمل فوق العاده جوانان حرکت ملی در تبلیغات قدرتمند و راه اندازی باشکوه این اعتراضات، صفحه ای زرین بر صفحه ی مبارزاتی ملتمان گشود. با توجه به شرایط حساس کنونی لزوم آنالیز اتفاقات روزهای گذشته، بررسی نگاه جریانهای مختلف منطقه ای و جهانی به این اعتراضات و ... کمک فراوانی برای گرفتن درست ترین تصمیم برای اتفاقات آینده خواهد کرد.

دریاچه‌ی اورمیه نمادی از تبعیض ملی و نشانگر عمق ذهنیت های شوونیستی در ایران

مسئله خشک شدن دریاچه ی اورمیه تنها یک مسئله ی ساده ی زیست محیطی نبوده و مبارزه برای احیای آن تنها تلاش برای نجات یک دریاچه نیست. بلکه این مسئله نمادی از تبعیض ملی عمیق در قبال آذربایجانیها و دیگر ملل غیر فارس ساکن محدوده ی سیاسی ایران است. این مساله نشانگر ذهنیت های به شدت شوونیستی حاکمان ایران و نمایانگر سیاست های ضد انسانی و قدرت محور آنان است.

تلاش برای نجات دریاچه ی اورمیه از یک طرف مقدمه ای مفصل برای پی گیری هر چه قدرتمندانه تر پروسه ی حق تعیین سرنوشت ملی برای ملت آذربایجان و سایر ملل در بند و از طرف دیگر تمرینی برای وارد آوردن ضربه‌ی نهایی بر پیکره ی راسیسم فارس است. لذا کسانی که این اعتراضات ملی را تنها و تنها در نجات دریاچه خلاصه می کنند، دانسته و یا ندانسته قصد ضربه زدن به این حرکت دارند. همگان باید قبول کنند، مساله دریاچه اورمیه یک مشکل ملی آذربایجان بوده، همچنین میدانی برای ابراز دردهای ملی ملت آذربایجان است.

دریاچه اورمیه عامل و محوری برای وحدت در حرکت ملی

حرکت ملی آذربایجان به عنوان جریانی متکثر در طول تاریخ خود همواره با چالشهای مثبت و منفی فراوانی رو به رو بوده است. اختلافات و اصطکاکهای بین جریانی اخیر دلسوزان حرکت ملی را بسیار آزار داده است. صرف نظر از این که ریشه ی بسیاری از این اختلافات مربوط به توطئه های مخالفین آن بوده، راه حل تمام آنها در نهادینه شدن اراده، روحیه و در نهایت فرهنگ وحدت (بیرلیک) در میان فعالین ملی است. با نگاهی به شرایط روز جهانی و توطئه های بی شمار دشمنان لزوم برقراری اتحاد و همدلی در بین فعالین بیش از پیش احساس می شود.

در سالی که سال «میللی بیرلیک» نامگذاری شده است، دریاچه ی اورمیه به دلیل ماهیت ملی و فراجناحی اش، عاملی جدی برای وحدت داخل حرکت ملی و جلوگیری از بروز تنش های غیر کارا شده است. نمود عملی این وحدت در تعیین مکان و مشخصات دقیق تجمع روز ۱۳ فروردین ۹۰ و نیز در توافق حداکثری برای تجمعات چند روز اخیر به شهود دیده شد. آن چه که انتظار می رود، ادامه هر چه با صلابت تر این روند و تلاش برای تبدیل آن به فرهنگ مانا در میان گروههای مدافع حقوق ملی آذربایجانیهاست.

اعتراضات دریاچه ی اورمیه نمودی از شکاف آشکار قومی (اتنیکی) در ایران

بسیاری از گروههای سیاسی مرکز همواره با سراسری خطاب کردن خود منکر بیداری ملی فراگیر در آذربایجان جنوبی بوده و خود را هم راستا با سیاستهای انکار و آسیمیلاسیون حاکمیت قرار داده اند. در جریان سکوت بعد از انتخابات آذربایجان هنگامی که تحلیلگران منصف از سکوت توام با شعور آذربایجانیها صحبت می کردند، این جریانها با تاکید بر اینکه آذربایجان با جنبش سبز است و همواره از این جنبش حمایت می کند، خطای بزرگی را مرتکب شدند.

حرکت ملی آذربایجان از یک سو به دلیل ضعف های درون جریانی و از طرف دیگر به دلیل کارشکنی های دشمنان منافع ملی آذربایجان، نتوانسته است جایگاه منطقه ای و بین المللی مناسب و شایسته خویش را تعریف کند ولی این حرکت در بعد بیدار بخشی ملی آنچنان قدرتمند عمل کرده است که بی اعتنایی جریانات مرکزگرا و سیاستهای حاکمیت، جامعه ایران را بیش از پیش تجزیه کرده است. درست است که حرکت ملی در معرفی تشکیلاتهای قدرتمند و افراد شاخص به دنیای سیاست قدری منفعلانه عمل کرده است ولی به دلیل ضرورت وجودی تاریخی و دینامیزم سحرانگیز داخلی، در داخل آذربایجان به گفتمان مسلط و بدون رقیب سیاسی تبدیل گشته است.

اعتراضات آذربایجانیها به خشک شدن دریاچه شان، در حالی که اپوزیسیون در مناطق مرکزی از بی حرکتی ناشی از ضعف رنج می برد، از یک طرف نشانگر شکاف قومی در ایران و از طرف دیگر نشانگر قدرت جنبش اجتماعیِ آذربایجان محور در جامعه آذربایجان است.

علل و عوامل شکل گیری و موفقیت اعتراضات

به طور خلاصه از جمله علل و عوامل شکل گیری موفق اعتراضات می توان به عوامل زیر اشاره کرد:

- شدت قباحت عمل مجلس حاکمیت شوونیست
- توافق حداکثری فعالین داخل (شهر میللتچی‌لری) بر لزوم اعتراضات
- انتخاب زمان و مکان مناسب و در نظر گرفتن فرصت لازم برای تبلیغات
- تبلیغات هوشمندانه و وسیع
- استفاده از استادیوم سهند به عنوان پیش درآمد اعتراضات
- قدرت میدانی خارق العاده فعالین جان بر کف حرکت ملی آذربایجان
- اطلاع رسانی بی نقص سایتهای حرکت ملی آذربایجان

و ...

دستاوردهای اعتراضات

بیان کامل دستاوردهای این حرکت عظیم مردمی بسیار سخت می باشد و همانند قیام خرداد ۱۳۸۵ آذربایجان این دستاوردها در مرور زمان مشخص خواهد شد. ولی در حالت کلی می توان موارد زیر را به عنوان قسمتی از دستاورد های اعتراضات به حساب آورد:

داغ درگیسی، ۵-جی سای، ۱۳۹۰ خزل آیی

ـ وارد آوردن ضربات محکم به جریان منکرین حرکت ملی
ـ قدرت نمایی ملی آذربایجان و حرکت ملی آذربایجان
ـ بالارفتن قدرت اعتماد به نفس و روحیه ملی و افزایش احتمال شروع اعتراضات ملی در آذربایجان جنوبی
ـ نمایش توجه مثال زدنی آذربایجانیها به ثروتهای ملی و محیط زیستشان
ـ پاسخ محکم آذربایجان به مدعیان اراضی آذربایجان
ـ بازتاب جهانی اعتراضات

واکنش جریانات دیگر به این اعتراضات

تجربه تاریخی ملت آذربایجان آکنده از وقایع عبرت آموز و خنجرهای از پشت خورده است. این وقایع امروه منجر به فاصله ی عمیق اجتماعی بین گروههای ملی ترک و فارس شده است. رو به ضعف نهادن جنبش اعتراضی بعد از انتخابات نیز نتیجه ی مستقیم دیوار بی اعتمادی بین آذربایجان و مرکز بوده است. روشنی بخشی های حرکت ملی آذربایجان در طول سالیان دراز، واحد سیاسی آذربایجان به مرکزیت تبریز را بسیار معنادار و ملموس کرده است.

جریانهای مرکز نه تنها این واقعیات را قبول نکرده و مسلط بودن گفتمان سیاسی حرکت ملی در آذربایجان را قبول نکرده اند، بلکه با انکار همه جانبه این حرکت سعی کرده اند صورت مسئله را پاک کنند. تاکتیک اصلی این اشخاص و جریانات در مواجه با آذربایجان و مسائل آن پوپولیسم و عوام فریبی بوده است. طوری که با دور زدن حرکت ملی آذربایجان را دور زده، و با بیانات عوام فریبانه مردم آذربایجان رو مورد خطاب قرار می دهند.

در حالی که تجمعات ۱۳ فروردین دو سال گذشته توسط این محافل با دید منفی نگریسته شده و می توان گفت که بایکوت شده بودند، تظاهرات خیابانی روز شنبه اورمیه و تبریز به صدر اخبار خبرگزاری و سایتهای منتسب به این جریان رفت. در حالی که در ابتدا احساس می شد این جریانات تغییر دید محسوسی به آذربایجان اعمال کرده اند، ولی با گذشت زمانی کوتاه سیاست اصلی و همیشگی آنها رو شد. هدف رسانه های منسوب به جریان از پوشش هدفمند اخبار آذربایجان، سرایت دادن قیام آذربایجان به دیگر مناطق ایران وهمراه با آن مصادره قیام ملت آذربایجان است. نحوه ی این پوشش اخبار به این صورت است که گویا واقعیتی به نام حرکت ملی آذربایجان وجود ندارد و مردم آذربایجان به طور خود جوش برای نجات دریاچه ی اورمیه به پا خواسته اند.

فعالین منسوب به اپوزیسیون ملت فارس علی الخصوص جنبش سبز باید واقعیت های اساسی این اعتراضات و همچنین شرایط تغییر یافته ی سیاسی–اجتماعی آذربایجان را درک کنند، باید بدانند که هم کسانی که اعتراضات را سازماندهی می کنند و هم کسانی که در این تظاهرات ها دستگیر می شوند منسوبان حرکت ملی آذربایجان هستند، باید بدانند که خواسته های واقعی تظاهرکنندگان حقوق ملی شان است که حفظ دریاچه ی اورمیه نیز در میان این حقوق جای می گیرد، باید بدانند که تلاش برای تقلیل و خلاصه نمایی این خواسته ها بیش از پیش به شکاف بین فارس و تورک خواهد افزود.

نگاه حاکمیت به اعتراضات

بعد از تظاهرات ۵ شهریور در اعتراض به سیاست های رژیم در قبال خشکیدن دریاچه ی اورمیه، شورای امنیت ملی به ریاست رئیس جمهور تشکیل جلسه داده و ابعاد مسئله را بررسی کرد. بنا به برخی اطلاعات این شورا دستور داده است تا در رسانه های حکومتی ابعاد اعتراضات را بسیار کوچک و از سوی عوامل گمراه نشان دهند.

پس از شدت گیری اعتراضات در ۱۲ شهریور، بزرگترین ترسی که وجود سران رژیم را فرا گرفت ترس از تکرار حادثه ی تاریخی ۲۹ بهمن ۵۶ تبریز بود. حادثه ای که با استارت تظاهرات و شورش خیابانی شعله ی انقلاب ۵۷ را برافروخت. پیرو این مسائل رژیم نمایندگانی تام الاختیار با تخصص مسائل امنیتی را برای کنترل منطقه به آذربایجان فرستاد. همچنین اخباری مبنی بر سفر پنهانی چند تن از مسئولان رده بالا به تبریز، شنیده شد.

در گام بعدی دولت با تصویب سوری بودجه ی ۹۰۰ میلیاردی و همچنین پخش برنامه های متنوع دارای جنبه ی تبلیغاتی در صدا و سیما سعی در کنترل اعتراضات داشت. علی رغم سوری بودن تصویبات دولت، این یک نوع عقب نشینی برای دولت محسوب می شود. عقب نشینی که از سوی این حاکمیت انحصارطلب، عجیب و غیر قابل باور است.

نکته ی دیگر تلاش عوامل اطلاعاتی رژیم برای ایجاد تفرقه و اختلاف در صفوف حرکت ملی و جلوگیری از شکل گیری هر گونه حرکت اعتراضی است. عوامل اطلاعاتی اکثرا به عنوان یک میللتچی، قبل از اعتراضات مهم مثل علف سبز شده و شروع به نشر مقالات و نوشته های انحرافی می کنند. از جمله محورها و هدف های اصلی آنها ایجاد اختلاف از طریق تخریب فعالین سرشناس، نشر مطالب از زبان فعالین دست به قلم، انتشار بیانیه های دروغین، تلاش همه جانبه برای دلسرد و نا امید کردن فعالین و ... را می توان نام برد.

شرایط کنونی و گام های آینده

همانطور که قبلا نیز گفته شده است، از یک طرف احیای دریاچه اورمیه جزئی از حقوق ملی ما آذربایجانیهاست و از طرف دیگر اعتراضات سازماندهی شده توسط حرکت ملی نیز اعتراضاتی با ماهیت ملی است. لذا با توجه به شرایط و مقتضیات زمان، در چارچوب فرآیندی گام به گام هم اکنون لزوم به زبان آوردن حقوق ملی احساس می شود.

پس از برگزاری موفقیت آمیز اعتراضات در روزهای ۵ و ۱۲ شهریور و از طرف دیگر سرکوب و جلوگیری نسبی از شکل گیری اعتراضات روز ۱۹ شهریور، اکنون در شرای حساسی به سر می بریم. علی رغم شرایط سرکوب شدید در آذربایجان، فرا رسیدن مهرماه و بازگشایی مدارس فرصتی جدید برای شروع دوباره تظاهراتهای خیابانی در اعتراض به وضعیت دریاچه ی اورمیه و وعده های تو خالی حاکمیت و همچنین در اعتراض به تبعیض ملی و سیستم شوونیستی، در اختیار می گذارد.

داغ درگیسی، ۵–جی سای، ۱۳۹۰ خزل آیی

دیلیمیزی ائوده قوْیوب مکتبه گئتدیک

ائیوازطاها

گؤنئی آذربایجاندا یئنی تحصیل ایلی مؤناسیبتی ایله مؤراجیعت

اوُشاقلاریمیز مکتبلره گئتدیلر، باجیلاریمیز، قارداشلاریمیز ایسه اؤنیوئرسیتئتلره. هئچ بیرینین قؤلتوغوندا آنا دیلینده بیرجه کیتاب یوْخ.

سؤز یوْخ کی، شرقی تیمورون دیل آکادئمییاسی بؤرکینافاسونون دیلی باره‌ده فیکیر سؤیله‌سه‌یدی، تهرانین دئیینگن تئلئویزییاسی دؤنیا سیستئمینین عدالتسیزلیگی باره‌ده گئجه-گؤندوز دنگ ائده‌جکدی بیزی. آما فارس دیلی آکادئمییاسی بؤتون دیللری فارسجانین بیر لهجه‌سی سایدیغیندان، منیم دیلیمده بیر سطیر اؤخویوب یازمایان آدام گؤستریش وئریر کی، من دئین کیمی یاز.

اوُشاقلاریمیز مکتب‌لره گئتدیلر، باجیلاریمیز، قارداشلاریمیز ایسه اؤنیوئرسیتئتلره. هئچ بیرینین قؤلتوغوندا آنا دیلینده بیرجه کیتاب یوْخ. تکی دؤغما کیملیک وئرگیسی بئییلرندن، سئویملی آنا دیلی سئوگیسی ایسه اؤرک‌لرندن اسکیک اوْلماسین.

آکادئمییانین وظیفه‌لرینین یالنیز بئشینجی ماده‌سینده، اؤزلری دئمیشکن «یئرلی مدنیتلرین قؤرونوب ساخلانماسی»نا ایشاره اوْلونور. بوُ ایشاره باشقا میلتلره کؤرون ایْشیق ساچیرسا، جؤمله‌نین داوامی اوُمودلاری پوُچا چیْخاریر. بللی اوْلور کی، آکادئمیکلر رسمی دیلی داها دا گؤجلندیرمک اوْچون اوْلکه‌نین قیْراق-بوُجاغیندا گؤزدن قاچمیش «فارسجا فوْلکلور، آدلار و ایصطیلاح‌لار»ی توْپلاماغا وؤرنوخورلار. گؤزله‌نیلمز دئییل، بوُ آکادئمییانین سوْی آغاجی‌نین کؤکو ۱۹۳۵-جی ایله گئدیب چیْخیر. همین ایلده ممالکی-محروسه‌ده یایغین اوْلان آذربایجان تؤرکجه‌سی ایله یاناشی باشقا دیللری فارسجانین خئیرینه محو ائتمک اوْچون بیرینجی آکادئمییا یاراندی. اینگیلیسلر بوُیورموشدولار، بیر زامان توْپلارینی وین (Vienn) داروازاسینا سؤیکه‌میش تؤرکلردن زهله‌لری گئدیر.

آکادئمییا چئوره‌لری گؤمان ائدیردیلر کی، چاغداش نسیل توْرپاغا قاریشدیق‌دا دیلدن یالنیز خاطیره قالاجاق، سوْنراکی نسیل ایسه مکتب گؤجونه کؤتلگیه سیْرینمیش یئنی دیله آلیشاجاق.

نهایت، «بیزی بوُنا آلیشدیراجاقلار» دئیه، ۸۹ ایلدیر بئله اوْلور. ۸۹ ایلدیر زوْرلا وئریلمیش کیتابلاری قوْلتوغوموزدا ساخلاییریق، آنا دیلیمیزی ایسه اوْرگیمیزده. من اوْرهان پاموکا یازاندا کی، بیزیم بیریمیز ائویمیزی ایتیرمیشیک «قاراباغدا»، او بیریمیز ایسه دیلمیزی «تبریزده»، سؤز دیلین اوْغورلانمیش «یازی»سیندان گئدیردی، بی‌ریا مظلومیتینین باهاسینا کؤنلوموزده قوْرویوب ساخلادیغیمیز «دانیشیق دیلی»ندن دئییل. هر ایل دیلیمیزی ائوده قوْیوب مکتبه گئتدیک، آما دیلسیزلییه آلیشمادیق. شاهلار سانیردیلار کی، زامان آخاریندا رضا خانین یوُخولاری چین اوْلاجاق، اوْلمادی. شاه دئییردی اوْردونون مطبخ ایشچیلری ده مؤتجاسیرلره (پیشه‌وری بئله آدلاندیریلمیشدی) قوْلاق بوُرماسی وئرمگی باجاریرلار. آما بئله اوْلمادی، پیشه‌وری دؤغما کوْر نیفرتیمیزده یاندیسا، شهریارین ساده دیلینده دیلیمیز پؤهرلندی. سبب آیدیندیر: باسقی، زوْراکیلیق و رئپرئسسییا کیمی عامیللر "مئیلی" ایستحصال ائدیر. رئپرئسسییا همیشه ایدراک اوْستو یوْووشدوروروسا، ایدراک آلتی‌نین گؤزله‌نیلمز داورانان گؤجلرینی اوْیادیر. دیل یاشام عرصه‌سینه فوران ائدیر. دیل آستارادان استرابادا قدر آیاقلانیب یئریمه‌یه باشلاییر، بوْغونتو ایللرینده «سازیمین سؤزو» کیمی دیل آبیده‌سی یارانیر.

اوُشاقلاریمیز مکتب‌لره گئتدیلر، باجیلاریمیز، قارداشلاریمیز ایسه اؤنیوئرسیتئتلره. هئچ بیرینین قؤلتوغوندا آنا دیلینده بیرجه کیتاب یوْخ. تکی دؤغما کیملیک وئرگیسی بئییلرندن، سئویملی آنا دیلی سئوگیسی ایسه اوْرک‌لرندن اسکیک اوْلماسین. قارداشلاریم، باجیلاریم، مکتب یاددیرسا، دیلی یادیرغاماییین، دیلیمیزی ائوینیزده یئتَرینجه اؤیره‌نین!

سعید مؤغانلی

ساچلاری دؤلانماج، گؤزلری ماویش
دؤداغیندا یاز وار، سینه‌سینده قیْش
اللری پلنگ‌دیر، اللری درویش
قارتالدی سیْچراییر قاهقاها دؤغرو

باغ‌لارا یاس دؤشوب قارا باغلاییر
شاعیر قؤپوزلانیر، شاعیر آغلاییر
بیر آشیق مزاردان نفس چاغلاییر
قشم‌دیر اوْزانیر ایمراها دؤغرو

گئدیر سحنه‌بانی، اوْلور علسگر
بوُ دردی ساده‌جه فضولی چکر
کربلا قان آغلار، کربلا چؤکر
سئوگیناز یؤکسه‌لیر بیر آها دؤغرو

آیا ال اوْزاتدیم، گؤنشی یؤلدوم
نیفرتدن بؤشالدیم سئوگییه دؤلدوم
من آدام اوْلمادیم، من شاعیر اوْلدوم
اوْچورام گؤیلری آللاها دؤغرو.

دؤوارلار اوْز- اوْزه گلیر بوُ گئجه
دؤوارلار سؤز- سؤزه گلیر بوُ گئجه
دؤوارلار گؤز- گؤزه گلیر بوُ گئجه
بوُ گئجه دؤوارلار آراسیندایام.

قارانلیق قلبیمی الینه آلیر
شاعیرلیک رؤیامی بئلینه آلیر
گؤدوکچو شعریمی دیلینه آلیر
بوُ گئجه رؤحومون چاراسیندایام.

یالقیزلیق جیسمیمی قیلینج‌لایارکن
رؤیالار فیکریمی سؤنوج‌لایارکن
کیمی دانلایارکن، اوْ سوْچ‌لایارکن
بوُ گئجه دوْنیانین هاراسیندایام؟

«بارازا» اوْرَییم داریخدی آخ ائی...
«لوایی» بوُ گئجه اوْیاقدی آخ ائی...
«امانی» شعریمه قوْناقدی آخ ائی...
بوُ گئجه شعریمین یاراسیندایام.

۲۹ شهریور روز تولد سعید متین پور، روز زندانی سیاسی آذربایجان

مراسم روز تولد سعید متین پور، روزنامه نگار و فعال سیاسی آذربایجانی- با حضور جمعی از فعالین ملی و مدنی آذربایجان در منزل وی در زنجان برگزار شد.

در این مراسم خانواده سعید متین پور با تشریح وضعیت فعلی سعید در زندان اوین از روحیه بسیار عالی و استقامت بالای وی سخن گفتند. آنها همچنین نگرانی سعید از وضعیت دستگیرشدگان تظاهرات روزهای اخیر در آذربایجان و اعتصاب غذای آنها به ویژه عباس لسانی را ابراز داشتند.

فعالین ملی حاضر در این مراسم با بیان خصوصیات و ابعاد شخصیتی سعید متین پور، به پاسداشت فعالیت های چندین ساله اش در راستای حقوق ملی آذربایجانیان خواستار نامگذاری روز تولد وی به عنوان روز «زندانی سیاسی» (سیاسال دوستاق گونو) شدند.

سدسازی، گیاهان خطرناک و بی‌توجهی مسئولان؛ عواملی برای خشک شدن دریاچه اورمیه

خبرآنلاین: اسماعیل کهرم معتقد است که باید کاری کنیم تا اکوسیستم دریاچه اورمیه به حالت قبلی بازگردد.

کارشناس محیط زیست در مصاحبه با خبرآنلاین در مورد دریاچه اورمیه گفت: " طبق آمار، در سال۱۳۵۲ چهل هزار فلامینگو، ۲۰ هزار پلیکان و پرندگان دیگر در این دریاچه و اطراف آن زندگی می‌کردند و لانه‌گذاری کرده بودند. حضور و زندگی چهار نوع پرنده در دریاچه اورمیه نشانه سلامت این دریاچه بود. در تاکستان‌ها با دو متر کندن زمین، به آب می‌رسیدیم. اما الان شاهد پدید آمدن گیاه شورگز دراین منطقه هستیم که یعنی مرگ برای دریاچه اورمیه. چگونه است که دریاچه وان در ترکیه با فاصله‌ای نه چندان زیاد همانگونه فیروزه‌ای باقی مانده است؟"

او ادامه داد: "اما ما همچنان کاهش نزولات آسمانی را دستاویز کرده‌ایم تا بسیاری از خطاهایمان دیده نشود. پیش از این ۱۵ رودخانه دائمی به دریاچه اورمیه سرازیر می‌شد که تاکنون حدود ۳۶ سد روی این رودخانه‌ها ساخته‌اند."

کهرم گفت : "در حالی که در آمریکا کتاب چاپ می‌کنند که چگونه سدها را خراب کنیم و محیط زیستمان را نجات دهیم ما همچنان به ساخت سدهایمان افتخار می‌کنیم. به طور کلی ۸۸ سد مانع از ورد آب به این دریاچه شدند. سدها اثرات مخرب و منفی روی محیط زیست و اجتماع می‌گذارند. در حال حاضر گروهی زیست محیطی در امریکا توانسته‌اند دولت مرکزی و مقامات محلی را متقاعد کنند که ۴۳۰ سد کوچک و بزرگ را از روی رودخانه های آمریکا بر دارند."

بلاتکلیفی سعید نعیمی و سعید موغانلی پس از چندین ماه بازداشت

سعید نعیمی و سعید موغانلی پس از چند ماه بازداشت، در زندان مرکزی تبریز در وضعیت نابسامانی به سر می بر ند. سعید نعیمی ۱۸ اردیبهشت امسال در منزل شخصی اش در کرج و سعید موغانلی ۱۸ خرداد در منزل پدری اش واقع در روستای یئل سو در موغان دستگیر شدند.

اعتصاب غذای دستگیرشدگان اعتراضات اخیر در آذربایجان

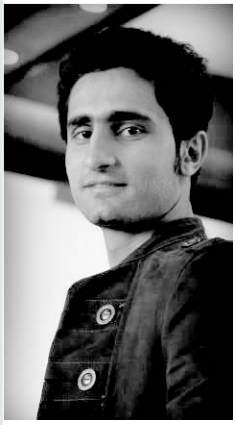
تعدادی از دستگیرشدگان روزهای اخیر در آذربایجان در اعتراض به دستگیری غیرقانونی و بد رفتاری مامورین امنیتی با آنها دست به اعتصاب غذا زده اند. عباس لسانی، رحیم غلامی، مهدی حمیدی، عبدالله صدوقی (گونتای)، علی خیرجو، عسگر اکبرزاده، حسن کریم‌زاده از جمله این افراد هستند که وضعیت جسمی ایشان وخیم گزارش شده است.

تفتیش منازل فعالین و احضار و دستگیری ها در زنجان

با نزدیک شدن به زمان تجمع روز پنج شنبه ۳۱ شهریور در زنجان، دستگیری ها و احضار و تهدید در زنجان شدت گرفت. طی دستگیری های روز سه شنبه ۲۹ شهریور سه تن از فعالین دانشجویی زنجانی به نام های مهرداد کرمی، جمال رضایی و خلیل غلامی بعد از مراسم جشن تولد سعید متین پور دستگیر شده اند. خانواده های این عزیزان از شکنجه فرزندانشان در بازداشتگاه اطلاعات خبر می دهند.

علاوه بر اینها ماموریں اطلاعات طی تماس تلفنی با داود خداکرمی از وی خواستار مراجعه وی به اداره اطلاعات در رابطه با کمپین امضا شهروندان زنجانی و اقدامات در خصوص نجات دریاچه اورمیه بوده و در صدد دستگیری وی می باشند.

دستگیری فعال دانش‌آموزی در قوشاچای

سهند نوبخت از اعضای فعال جنبش دانش‌آموزی آذربایجان در شهرستان قوشاچای (میاندواب) در تاریخ ۱۳۹۰/۶/۱۹ توسط نیروهای امنیتی این شهر در یکی از خیابانها دستگیر و به محل نامعلومی منتقل شد.

ماموران اطلاعاتی در روزهای اخیر به کررات به منزل پدری سهند مراجعه کرده بودند اما قادر به دستگیری وی نشده بودند.

سهند نوبخت مدیر مسئول نشریه دانش آموزی سهند بود که در دبیرستان احمد خمینی این شهر منتشر می‌شد.این نشریه پارسال با اعمال فشار اداره اطلاعات این شهر لغو مجوز گردید.

داغ درگیسی، ۵-جی سای، ۱۳۹۰ خزل آیی

Dağ Dərgisi
5-ci say
1390 Xəzəl Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۵-جی سای
۱۳۹۰ خزل آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

GünAz TV: Yaşıllar Partiyasının Almaniya parlamentindəki nümayəndəsi, əslən Güney Azərbaycandan olan Əli Məhcubi Amerikanın Səsi radiosuna müsahibəsində Yaşıllar Partiyasının Urmu gölünün xilası ilə bağlı gördüyü işlər barədə məlumat verib.

İranın daxili və xaricindəki mənbələrin bildirdiklərinə görə Urmu gölünün qurumasına etiraz olaraq Təbriz və Urmu şəhərlərində nümayişlərin qarşısını almaq üçün bu şəhərlərə Tehran və İranın başqa yerlərindən minlərlə rəsmi və mülki paltarda polisin gətirilməsi, çoxsaylı insanın saxlanması, yüzlərlə nümayişçinin təhlükəsizlik qüvvələri tərəfindən döyülməsi, problemə dünyanın diqqət yetirməsinin qarşısını ala bilməyib. Təbriz və Urmu şəhərlərində, o cümlədən Şərqi və Qərbi Azərbaycan vilayətlərinin başqa şəhərlərində Urmu gölünün xilası məqsədilə təşkil olunan etiraz nümayişləri "ətraf mühiti qoruyaq" devizi altında keçirilir. Güney azərbaycanlılar "Duz sunamisi" adlandırdıqları fəlakətin qarşısının alınmamasının milyonlarla insanın ata-baba yurdunu tərk etməsi ilə nəticələnə biləcəyini deyirlər.

Yaşıllar Partiyasının Almaniya parlamentindəki məsul nümayəndəsi, əslən Güney Azərbaycandan olan Əli Məhcubi Amerikaın Səsi radiosuna müsahibəsində Yaşıllar Partiyasının Urmu gölünün xilası ilə bağlı bəyanatı, Almaniya hökuməti və Avropadakı digər yaşıllar partiyaları ilə apardığı işlər barədə məlumat verib.

GünAz TV: Həftənin 2-ci günü (seşənbə günü) Güney Azərbaycanın Zəncan şəhərində Milli Hərəkatın 3 nəfər öyrənci fəalı tutuqlanıb.

Təbriz universitetinin öyrəncisi Mehrdad Kərəmi, Azərbaycan pedaqoji universitetinin (tərbiyyət-i müəllim) öyrəncisi Camal Rzayi və Əbhərin azad universitetinin öyrəncisi Xəlil Qulami Zəncanda hazırda həbsdə olan Səid Mətinpurun doğum günü mərasimindən sonra evlərinə qayıtmayıblar. Ehtimal edilir ki, onlar tutuqlanıb.

Adını çəkdiyimiz fəalların yaxalanması bu gün Zəncanda keçiriləcək Kütləvi Etiraz Yürüşü ilə əlaqədar ola bilər.

DAĞ DƏRGİSİ

لازیمسه جهالتله گؤلشمک

بیر چاره وار آنجاق یئنی‌لشمک

حؤسئین جاوید

آذربایجان سیاسال تؤتساق‌لارینا ایتحاف ...

صادق زیباکلام: خیلی از ایرانی‌ها نژادپرست هستند!

خـــــبرلر

صادق زیباکلام: خیلی از ایرانی‌ها نژادپرست هستند!

صادق زیبا کلام استاد علوم سیاسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، چندی پیش با نشریه صبح آزادی مصاحبه ای درباره ی بی عدالتی و تبعیض، خصوصا تبعیض نژادی که یکی از حلوه های نخستین بی عدالتی است انجام داده. در ابتدای این مصاحبه صادق زیباکلام دلایل خود برتربینی ایرانی ها و وجود فضای تحقیر برای سایر ملیت ها در ایران را ، پایین بودن سطح فرهنگی جامعه دانسته و همچنین اکثر چنین مسائلی ریشه تاریخی و سیاسی داشته و به زمان رضا شاه برمی گردد. و به صراحت بر نژادپرست بودن ایرانی ها اعتراف می کند.

وی ادامه می دهد: این مساله ریشه تاریخی دارد. رضاخان دستور داده بود کسانی که ترکی صحبت می کنند، باید جریمه بپردازند. این کار ظلم و تبعیض آشکار بود. همین رضاخان، خشن ترین فرماندهان نظامی خود را به آذربایجان اعزام می کرد تا بتواند سیاست یکسان سازی فرهنگی را پیاده کند. تا چیزی بنام آذری (تورک) ، کردی ، لری و هیچ چیز دیگری بجز فارسی نباشد. این تصور همواره در تهران وجود داشته که به هر چیزی بجز فارسی یت با دیدی تردید آمیز و سوء ظن نگاه کند. این احساس برای بسیاری از فارسی زبان ها بوده که اساسا به اقلیت ها به عنوان تهدیدی بر سر راه امنیت ملی نگاه کنند.

بخشی از انگیزه فرهنگستان زبان فارسی از اینکه لغات عربی را از فارسی کنار می گذارند، همان بغض و کینه ای است که ما علیه اعراب داریم. برای اینکه لغتی که بیش از هزار سال است که وارد فارسی شده و جا افتاده فرهنگستان آقای حدادعادل این لغت را حذف می کند و به جایش یک لغت نامانوس می گذارد و هیچ کس هم مصرفش نمی کند. این کار فرهنگی نیست این همان نفرت از اعراب است.

بنظر شما این رویکرد ندید دیگران اگر نگفته باشیم حذف غیر ما چقدر توانسته موفق باشد ؟ آیا این رفتارهای تبعیض آمیز، امروز برای جامعه ما چالش به وجود نیآورده است؟

نه بنظر من خیلی موفق نبوده. با ندید دیگران آنها محو و غیب نمی شوند بلکه بر عکس زخم خورده و مسله دار هم میشوند. اگر شما ۲۰ سال پیش از من می پرسیدید که آیا ناسیونالیسم، قومیت گرایی، ملیت گرایی یا به زبان خیلی ساده، مساله ترک و فارس، چالشی برای جامعه ایران هست یا نه؟ من آن زمان، با همه ی وجود به شما می گفتم نه، چنین چیزی وجود ندارد. اما اگه شما همین سوال را امروز از من بپرسید خیلی مطمئن نیستم که همان پاسخ را به شما خواهم داد. اگه شما از من بپرسید که چقدر احتمال می دهید که یک روز در آینده مسئله تبریز و مساله آذربایجان، تبدیل به یک مسئله ی سیاسی شود؟ می گویم من خیلی احتمالش را می دهم که در آینده یکی از مشکلات جدی ما مسئله آذربایجان باشد.

ما بجای اینکه مثل جوامع دیگر در باره مشکلات ، مسائل و تهدیدات بالقوه سیاسی و اجتماعی مان فکر کنیم ، گفتگو کنیم ، بررسی کنیم ، مدام سعی میکنیم که این مسائل را انکار کنیم. وجود کنش های هویت‌خواهانه جدید در میان جوانان ترک، نشان می دهد ما با مساله ای بنام آذربایجان مواجه هستیم.

راه حل چیست؟

ببینید قبل از یافتن هر راه حلی، اول باید تکلیف این پرسش را مطرح کنیم که اگر یک اقلیت نخواهد با یک اکثریت زندگی کند و خواسته باشد مستقل باشد، این حق را دارد یا نه؟ من معتقدم هیچ گروهی را به زور نبایستی نگه داشت. چون آخرش جدا میشوند. اگر واقعا در یک رفراندم کاملا آزاد نصف بعلاوه یک آذریها بگویند ما نمی خواهیم جزء ایران باشیم ، به زور نمیشود انان را نگه داشت. استقلال حق هر بشری و حق هر قومی است. اما معتقدم استقلال یا جدایی نه شدنی است ، نه اکثریت قریب به اتفاق آذریها خواهان آن هستند و نه اساسا استقلال دردی و مشکلات آذریها را حل می کند. راه حل، دموکراسی واقعی است. اگر دموکراسی در ایران حاکم باشد، این مسائل بطور کلی حل می شوند. اگر یک آذربایجانی ببیند که به برابری اقتصادی و فرهنگی و اجتماعی با دیگر اقوام رسیده است، دیگر احساس تبعیض نخواهد کرد. در دموکراسی واقعی، یک ترک به حقوق خود می رسد مثلا آنها زبان مادری خود آموزش می بینند بخشی از درآمد و مالیات آذربایجان را در آذربایجان خرج می شود، شورای محلی تشکیل می شود و تصمیمات اختصاصی آذربایجان در همان مجلس اتخاذ می شود. در این شرایط، هیچ آذربایجانی، سراغ استقلال نخواهد رفت. دلیل این هم تجربه جوامع دیگر است. در بسیاری از کشورها مسئله اقوام و ملیت های مختلف وجود دارد اما هیچ بحران و مشکل ندارند. سوییس ، بلژیک ، هند ، کانادا ، انگلستان و خیلی کشورهای دیگر دارای اقلیت های قومی هستند. اما نه اقلیت هایشان میخواهند جداشوند ، نه خود مختاری می خواهند ، نه خود گردانی می خواهند ، نه استقلال میخواهند ، نه منطقه ای که اقلیت هایشان در آن مناطق زندگی میکنند نا امن است ونه هیچ مشکل دیگری دارند.

اگر شما ۲۰ سال پیش یعنی سال ۱۳۷۰ با من مصاحبه می کردید که آقای زیبا کلام به عنوان استاد علوم سیاسی که کار شما تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران معاصر است آیا ناسیونالیسم، قومیت گرایی، ملیت گرایی یا به زبان خیلی ساده، مساله ترک و فارس، چالشی برای جامعه ایران هست یا نه؟ من آن زمان، با همه ی وجود به شما می گفتم نه، چنین چیزی وجود ندارد. اما خیلی مطئن نیستم که همان پاسخ را به شما خواهم داد. من خیلی احتمالش را می دهم که یک روز در آینده مسئله تبریز و مساله آذربایجان، تبدیل به یک مسئله ی سیاسی شده و یکی از مشکلات جدی ما مسئله آذربایجان باشد.

چرا؟

مساله همین نحوه تفسیر از دموکراسی است. به نظر می آید بسیاری از دموکراسی خواهان ایران، دموکراسی را برای گروه و قوم و نژاد خود می خواهند. نوعی دموکراسی که در اصل منجر به تحمیل اراده اکثریت به اقلیت میشود.

دموکراسی، دموکراسی است و انواع و اقسام ندارد. دموکراسی یعنی حاکمیت قانون. من کی گفتم دموکراسی یعنی حاکمیت اکثریت؟ اتفاقا یکی از بزرگترین دغدغه های نظریه پردازان دموکراسی همین بحث است که چگونه میتوان حقوق اقلیت را از گزند تعرض اکثریت در نظام های دمکراتیک مصون داشت. من این بحث را مفصلا در کتاب «پنج گفتار پیرامون حکومت» مطرح کرده ام. این انتقاد که شما می فرمایید، بر جریان های دموکراسی خواهی در ایران وارد است. ما خیلی به این مسایل تا بحال نپرداخته ایم. ضمن آنکه عمر دموکراسی هم در جامعه ما هرگز خیلی زیاد نبوده. از سوی دیگر، اگر واقعا خواهان پیشرفت و توسعه کشور هستیم باید به این مسایل خیلی جدی بیاندیشیم. نمی شود با حذف صورت مساله ای به این مهمی، خیلی جدی مدعی مردم سالاری، توسعه و عدالت بود.

فرافکنی روزنامه کیهان در مورد فعالیت های هویت طلبانه کانون «شهریار»

کیهان

ای یو تی اؤیرنجی: روزنامه کیهان روز شنبه این هفته (۱۶ مهر) در خبری که در صفحه ی دانشگاه این روزنامه منتشر شده است، کانون «شهریار» دانشگاه محقق اردبیلی را مورد حملات شوونیستی خود قرار داده و فعالیت های فرهنگی-ادبی این کانون را پان ترکیستی خوانده است.

در این خبر که با عنوان «فعالیت یک کانون پان ترکیستی» و به استناد خبرنامه دانشجویان ایران منتشر شده، فعالیت های کانون شهریار دانشگاه محقق اعم از برگزاری نمایشگاه های کتاب و عکس، تشکیل جلسات کانون با اعضای کانون و ... پوششی برای تبلیغ اهداف پان ترکیستی عنوان شده است. این ادعا در حالی صورت می گیرد که همه ی فعالیت های این کانون در چارچوب قوانین و تحت نظارت دانشگاه صورت می گیرد.

در بخشی از این خبر، این روزنامه، به بابک خرمدین و قلعه بابک اشاره شده و آنها را نمادهای پان ترکیستی معرفی می کند و به نقل از مطهری، از بابک خرمدین نه به عنوان یک قهرمان ملی که به عنوان خائن ملی نام می برد.

گفتنی است در چند سال اخیر، فعالیت های هویت طلبانه دانشجویان آذربایجانی در دانشگاه های ایران در قالب کانون های فرهنگی و ادبی، نشریات دانشجویی، کلاس های آموزش زبان تورکی، کنسرت های موسیقی، شب شعر و ... با سنگ اندازی غیر قانونی مسئولین و طرح اتهام های بی اساس این‌چنینی مواجه شده و فشار روزافزونی بر فعالین دانشجویی وارد گشته است. طوری که در حال حاضر نیز چندین نفر از فعالین جنبش دانشجویی آذربایجان در زندانها به سر می برند.

رییس کل دادگستری آذربایجان غربی اعتراض به وضعیت دریاچه اورمیه را، راهپیمایی علیه خداوند عنوان کرد!

رییس کل دادگستری آذربایجان غربی اعتراض به وضعیت دریاچه اورمیه را، راهپیمایی علیه خداوند عنوان کرد!

رییس کل دادگستری استان آذربایجان غربی در مراسم انتخاب و معرفی اعضای جدید هیات منصفه مطبوعات آذربایجان غربی از معترضان به وضعیت دریاچه اورمیه به شدت انتقاد کرد.

حجت الاسلام سیدمحمدعلی موسوی رییس کل دادگستری آذربایجان غربی در ابتدای این جلسه و در سخنان کوتاهی با اشاره به تاکیدات خداوند متعال برای ذخیره آب گفت: سدها برای تامین نیاز مردم ساخته شده‌اند و کسانی که به بهانه خشک شدن دریاچه اورمیه معترض مهار آبها می شوند به تاکیدات قرآن کریم و نیز تلاش های نظام برای تامین نیاز انسان‌ها بی‌توجهی می‌کنند.

وی با بیان اینکه در باطن اعتراض به خشک شدن دریاچه اورمیه سیاسی کاری و لجاجت با نظام موج می‌زند و این اعتراض را نامحرمان کشور و ملت تشویق می‌کنند، یادآور شد: کسانی که به این اعتراض دامن می‌زنند دیدگاه کسانی را پیاده می‌کنند که عقیده دارند علیه خدا هم می‌توان راهپیمایی کرد، آنها از قدرت خداوند تبارک و تعالی بی‌خبرند.

سخنان ویلیام هگ وزیر خارجه انگلیس در محکومیت سرکوب آذربایجانیها در ایران

آداپ : ویلیام هگ وزیر خارجه انگلستان روز دوشنبه ۱۸ مهر ۹۰ (۱۰ اکتبر ۲۰۱۱) طی سخنانی سرکوب معترضان آذربایجانی به سو مدیریت در مسئله دریاچه ارومیه توسط حکومت ایران را محکوم کرد.

به گزارش وب سایت وزارت امور خارجه بریتانیا، ویلیام جفرسون هگ، وزیر امور خارجه، از تصمیم اتحادیه اروپا برای تحریم و فشارهای بیشتر بر روی عده ای از مقامات ایرانی که مسئول نقض آشکار حقوق بشر در این کشور هستند استقبال کرده است.

وزیران امور خارجه اروپا روز دوشنبه دهم اکتبر ۲۹ نفر دیگر را به لیست ۳۲مقام ایرانی که شامل تحریم اتحادیه شده اند، اضافه کرده اند. این مقامات به دلیل نقض گسترده و آشکار حقوق بشر در ایران با ممنوعیت و محدودیت سفر به اروپا مواجه بوده و دارایی هایشان مسدود می شود.

وزیر خارجه بریتانیا همچنین با اشاره به اعتراضات بر علیه سیاست خشکاندن دریاچه اورمیه، گفته است: «حکومت ایران اعتراضات بر علیه سوء مدیریت در خصوص یک دریاچه در شمال غربی ایران را با شدت سرکوب کرده، و برخی روزنامه نگاران دستگیر شده و خانواده شان مورد آزار و اذیت قرار گرفته اند. ما به شناسائی آنهایی که حقوق مردم ایران را نقض می کنند می کنند، ادامه خواهیم داد.»

انجمن دفاع از زندانیان سیاسی آذربایجانی در ایران (آداپ) روز بیست و سوم سپتامبر گذشته در نشست روزنامه تایمز لندن برای انعکاس مسائل ایران که با شرکت وزیر امور خارجه بریتانیا برگزار شده بود حضور یافته و مسائل مربوط به نقض حقوق آذربایجانی ها در ایران به ویژه اخبار سرکوب تظاهرات مسالمت آمیز ترک های آذربایجان بر علیه سیاست خشکاندن دریاچه ارومیه را در نمایشگاه حاشیه این نشست مطرح کرده بود. روزنامه تایمز قسمتی از نمایشگاه مذکور را به فعالیت های آداپ و موارد نقض حقوق بشر آذربایجانی ها در ایران اختصاص داده بود.

Dağ Dərgisi
6-cı say
1390 Xəzəl Ay
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۶-جیٔ سای
۱۳۹۰ خزل آی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

داغ درگیسی

حمایت از دریاچه اورمیه در بازی تیم های آذربایجان و ترکیه

روز سه‌شنبه ۱۹ مهر ماه در بازی تیم های آذربایجان و ترکیه ، جمعی از فعالان حرکت ملی با در دست داشتن پلاکاردهایی در ارتباط با حفاظت و حمایت از دریاچه اورمیه قصد ورود به ورزشگاه را داشتند که پلیس ترکیه از ورود این پلاکاردها به استادیوم ممانعت به عمل آورد. بر اساس قوانین فوتبال ترکیه وارد کردن هر نوع پلاکاردی غیرمرتبط با بازی دو تیم متقابل به ورزشگاهها ممنوع می باشد. لازم به ذکر است که جمعی از مردم آذربایجان شمالی نیز به فعالان حرکت ملی پیوسته و نسبت به سیاست خشکاندن دریاچه اورمیه و حمایت از نگین زیبای آذربایجان واکنش نشان دادند.

انتقال شیرزاد حاجیلو و بهمن نصیرزاده از زندان خوی به اداره اطلاعات اورمیه

روز ۱۹ مهر بهمن نصیرزاده و متعاقب آن چهارشنبه ۲۰ مهر شیرزاد حاجیلو از فعال ملی آذربایجان از زندان مرکزی شهر خوی به بازداشتگاه اداره اطلاعات مرکزی شهر اورمیه انتقال داده شدند.

گفتنی است وضعیت جسمانی این فعالین به علت اعتصاب غذای طولانیشان نامناسب بوده است.

به گفته خانواده دستگیر شدگان، شیرزاد حاجیلو به خاطر خونریزی داخلی از ناحیه معده به شدت رنج میبرده، با این حال مسئولین زندان از دادن امکانات درمانی مناسب به این فعالین امتناع ورزیده اند.

شایان ذکر است که فعالین نامبرده از دستگیر شدگان مراسم تدفین مبارزان ملی ابراهیم جعفرزاده و مینا کهربایی در شهر خوی میباشند.

شهرام یوزباشی و وحید فائزپور از دیگر دستگیرشدگان این مراسم می‌باشند که در زندان خوی بازداشت هستند. شهرام یوزباشی علی رغم تودیع وثیقه و حکم دادگاه در زندان خوی به صورت غیر قانونی نگهداری میشود. همچنین قرار بازداشت وحید فائزپور تا ۲۷ مهر ماه تمدید شده و احتمال انتقال وی به بازداشتگاه اداره اطلاعات اورمیه می‌رود.

معاون امنیتی استاندار آذربایجان غربی: وجود قوم آذری باعث تهدید امنیت داخلی ایران است!!

معاون امنیتی استاندار آذربایجان غربی در مصاحبه ی خود با اشاره به حوادث اورمیه گفت: وجود قومیت ها برای امنیت داخلی ما تهدید است؛ یگانهای نظامی و انتظامی چهره استان را امنیتی نشان می دهند.

معاون امنیتی استاندار آذربایجان غربی در سمینار فرمانداران استان، وجود اقوام! تورک و کرد در استان را عامل ایجاد فضای امنیتی در آذربایجان اعلام کرد.

عیسی قنبری گفت: قوم کرد و قوم آذری در استان زندگی می کنند که در چند وقت قبل از سوی عناصر قوم گرای آذری در اورمیه اتفاقاتی رخ داد که در جای خود قابل توجه است. دشمن از اختلاف قومیتی در استان به نام سونامی قومی نام می برد. وجود قومیت ها برای امنیت داخلی ما تهدید است.

آزادی چند تن از بازداشت شدگان اعتراضات اخیر

مسعود جلیل زاده، نجف خاندانی و چنگیز خرسندی و چند تن دیگر که ۱۲ شهریور در تبریز دستگیر شده بودند به ترتیب با تودیع وثیقه ۱۰ و ۳۰ میلیونی از زندان آزاد شدند.

اکبر مهاجری دیگر بازداشتی این روز بار دیگر از زندان مرکزی تبریز برای بازجویی به بازداشتگاه اطلاعات منتقل شد.

عسگر اکبرزاده نیز که در اردبیل دستگیر و به اطلاعات تهران منتقل شده بود با تودیع وثیقه ۷۰ میلیونی آزاد شد.

بهنام شیخی فعال حرکت ملی آذربایجان در تهران دستگیر شد

صبح چهارشنبه ۲۰ مهر ۱۳۹۰ ماموران امنیتی با هجوم به منزل بهنام شیخی فعال حرکت ملی آذربایجان در گلستان تهران وی را بازداشت کرده و به مکان نامعلومی منتقل نمودند. نیروهای امنیتی در زمان بازداشت بهنام شیخی، وی را به شدت مورد ضرب و شتم قرار داده و با تفتیش منزل و مغازه وی اشیاء شخصی از جمله کتابها، دست نوشته ها، سی دی ها، کامپیوتر و دیگر وسایل او را با خود برده اند.

ضرب و شتم فعالین آذربایجانی در محل دادگاه و صدور احکام حبس برای آنها

۱۵ تن از فعالان مدنی آذربایجانی که چندی پیش در جریان مراسم افطاری در تبریز بازداشت شده بودند، هر کدام به ۲۰ ماه حبس تعلیقی و چهار ماه حبس تعزیری محکوم شدند.

از سوی دادگاه اتهام این افراد «اجتماع جهت ارتکاب جرم بر علیه امنیت ملی» عنوان شده است و دادگاه تجدیدنظر آذربایجان شرقی نیز حکم بدوی را تأیید کرده است. دادگاه این افراد به صورت غیر علنی برگزار شد که عده‌ای از بازداشت‌شدگان در مدت بازداشت و در مرحله دادرسی «مورد شکنجه قرار گرفته‌اند و بازداشت‌شدگان عموماً حق ملاقات با خانواده و وکیل را نداشته‌اند.»

گزارش‌ها حاکیست که قادر نوروزی، احمد علیزاده از فعال مدنی آذربایجان و چند تن دیگرهنگام بازپرسی در شعبه چهارم دادگستری تبریز مورد ضرب و شتم قرار گرفته‌اند.

لازم به ذکر است چندین تن از بازداشت شدگان مراسم افطاری در تبریز و نیز اعتراضات اخیر در آذربایجان بعد از گذشت چند ماه از بازداشت‌شان در وضعیت بلاتکلیفی به سر می برند.

DAĞ DƏRGİSİ

گؤنئی آذربایجان‌دا تؤرکجه مطبوعات تاریخینه قیسا باخیش

جای خالی زبان میلیون‌ها انسان در فضای رسانه‌ای ایران

مئدیالاردا نئجه گؤرونمه‌لی‌ییک؟

آذربایجان میللی حرکتینده خبرلشدیرمه بؤحرانی

خبـــــرلر

گزارشی از نمایشگاه مطبوعات و خبرگزاری‌ها؛
جای خالی زبان میلیون‌ها انسان در فضای رسانه‌ای ایران

ای یو تی اؤیرنجی

کسی که شناخت چندانی از ایران و مولفه‌های جمعیتی و زبانی ساکنان آن نداشته باشد، با بازدید از نمایشگاه مطبوعات و خبرگزاری‌ها که این روزها در محل مصلی تهران برگزار می‌شود، ایران را کشوری با جمعیت یکدست فارسی‌زبان تصور خواهد کرد. چرا که در فضای رسانه‌ای ایران کمترین اثری از زبان مادری اکثریت غیرفارس مشاهده نمی‌شود. از میان ۶۰۰ غرفه شامل مطبوعات، خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی شرکت‌کننده در این دوره نمایشگاه، حتی یک مورد نیز یافت نمی‌شود که مربوط به زبان یکی از ملیت‌های غیرفارس باشد.

تنها قسمتی از نمایشگاه که می توان سراغی از زبان تُرکی گرفت، قسمت غرفه‌های استانی است. غرفه‌هایی که در آنها قسمتی از مجموعه‌ی نشریات استانی و منطقه‌ای هر استان به نمایش گذاشته شده است. با پرس و جو از مسئولین غرفه‌ی استان‌های آذربایجان و بررسی موردی، وضعیت تراژدیک مطبوعات و نشر به زبان تُرکی به خوبی درک می‌شود.

_ بنا به اظهارات مسئولین غرفه‌ی آذربایجان شرقی تنها نشریه‌ای که در این استان قسمتی از مطالبش را به زبان تُرکی است، ماهنامه «آفتاب آذربایجان» است.

_ در استان اردبیل حتی یک نشریه دو زبانه نیز وجود ندارد و تمامی مطالب نشریات به زبان فارسی است. مسئولین غرفه‌ی اردبیل در پاسخ به این مسئله ممانعت مسئولین اداره‌ی فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و فشارهای عوامل امنیتی اطلاعاتی را به عنوان دلیل مطرح می کنند. جالب این که به دلیل نصب بنر خوشامد گویی به زبان ترکی در این غرفه اکثر مراجعه‌کنندگان خواستار نشریه به زبان ترکی می‌شوند.

_ پس از لغو مجوز نشریه «سینا» به عنوان تنها نشریه دو زبانه استان همدان، در هیچ یک از نشریات این استان مطالب ترکی درج نمی‌شود.

_ با وجود اینکه که نزدیک به نصف نشریات استان زنجان دارای مجوز نشر دوزبانه (تُرکی-فارسی) هستند، تنها ماهنامه «بایرام» این استان، مطالب تُرکی چاپ می‌کند.

_ در این بین مناسب‌ترین وضعیت متعلق به استان آذربایجان غربی است. اکثر نشریات این استان دوزبانه بوده و صفحه‌ای مختص مطالب ترکی دارند. ولی متاسفانه مطالب ترکی این نشریات اکثرا در حوزه‌ی ادبیات و فولکلور بوده و اخبار و گزارش‌ها به زبان فارسی است. البته در این میان نشریات «یاشایش» و «آغری» رویکرد مناسب‌تری دارند.

_ ...

لازم به ذکر است وضعیت دیگر مناطق غیرفارس نیز بهتر از آذربایجان نیست. نشر مطالب به زبانهای کُردی، بلوچی، ترکمنی و ... از حد چاپ برخی اشعار و نوشته‌های ادبی فراتر نمی‌رود.

گفتنی است مقامات مسئول همواره در مواجهه با انتقادات از این وضعیت، از عدم وجود موانع قانونی برای نشر مطالب به زبانهای غیرفارسی سخن به میان می‌آوردند. در حالی که بنا به اذعان فعالین حقوق بشر فضای انحصار و سانسور رسانه‌ای، توقیف نشریات و همچنین تعقیب و زندانی کردن روزنامه‌نگاران و فعالین مطبوعاتی در مناطق غیرفارس بسیار شدیدتر است. تا جایی که بسیاری از نشریات به زبان ترکی و نیز اکثر نشریات دانشجویی دانشجویان آذربایجانی توقیف گشته و تعداد زیادی از روزنامه‌نگاران و نویسندگان آذربایجان هم اکنون در زندان به سر می‌برند.

گزارش تصویری:

غرفه استان اردبیل

ماهنامه بایرام - استان زنجان

غرفه هفته‌نامه فوتبالیست

گؤنئی آذربایجان‌دا تؤرکجه مطبوعات تاریخینه قیسا باخیش

گؤنئی آذربایجان‌دا مطبوعاتین اساسی اؤتن عصرده قؤیولموش‌دور. میلی حکومتین دئوریلمه‌سین‌دن ۱۳۵۷-جی ایل اینقیلابینا کیمی گؤنئی آذربایجان‌دا آنا دیلی‌نین مطبوعاتدا ایشله‌دیلمه‌سی یاساق ائدیلمیشدی. بئله کی، اؤ دؤوره‌نین مؤختلیف ایللرینده آذربایجان‌دا فارس، اینگیلیس و فرانسیز دیل‌لرینده مؤختلیف سیاسی باخیشلار یؤنونده ۲۰-دن آرتیق قزئت و ژؤرنال چاپ اؤلونسا دا تؤرک دیلینده هئچ بیر مطبوعات اؤرقانی مؤوجود اؤلمامیش‌دیر. ۱۳۵۷-جی ایل اینقیلابیندان سؤنرا ایراندا قیسا مؤدتلی دئموکراتیک دَییشیکلیک‌لرین یارانماسی ایله برابر، تؤرکجه مطبوعاتین نشرینه ایمکان یاراندی. اینقیلاب‌دان کئچن سؤنراکی ایللرده تهران‌دا، ائله‌جه ده گؤنئی آذربایجانین تبریز، اؤرمو، اردبیل، آستارا، میانا، زنجان، اهر، خوْی، ماکو، شبیستر، مؤغان، و بؤ

ایران ایسلام جؤمهوریتی‌نین غئیری-فارس میلت‌لرینین میلی دئموکراتیک حرکات‌لارینا منفی مؤناسیبتی ۱۳۶۰-دان سؤنراکی ایللرده، تؤرکجه مطبوعات اؤرقان‌لارینین اکثریتی‌نین نشری‌نین دایاندیریلماسی اؤچون باش‌لیجا سبب‌لردن بیری اؤلدو.

کیمی شهرلرینده "اؤدلار یؤردو"، "چنلی بئل"، "آراز"، "مؤللا نصرالدین"، "آذربایجان"، "وطن اؤغروندا"، "اؤختای"، "ستارخان بایراغی"، "ایره‌لی"، "مؤشتولوق"، "بهار آذربایجان"، "آینده آذربایجان" کیمی قزئت‌لر و "کؤراوغلو"، "بیرلیک"، "آزادلیق"، "قارداش‌لیق"، "وارلیق"، "دده قورقود"، "اینقیلاب یؤلوندا"، "آذربایجان سسی"، "گؤنش"، "اؤلکر"، "یئنی یؤل" کیمی ژؤرنال‌لار چاپ ائدیله‌رک یاییلدی. بؤ مطبوعات اؤرقان‌لارینی ایران، اؤ جمله‌دن آذربایجان جمعیتی ایجتیماعی-ایقتیصادی پروبلئم‌لرینه، اؤنلارین چتین‌لیک و احتیاج‌لارینی عکس ائتدیرن یازی‌لارا چؤخ یئر وئریلیردی. بؤنونلا یاناشی، تؤرکجه مطبوعات صحیفه‌لرینده آذربایجان خالقینین تاریخی، اؤنون مدنیتی، دیلی و ادبیاتینین ایثیقلاندیریلماسی و خالق طرفیندن سئویلمه‌سی ده اؤنملی یئر تؤتوردو.

ایران ایسلام جؤمهوریتی‌نین غئیری-فارس میلت‌لرینین میلی دئموکراتیک حرکات‌لارینا منفی مؤناسیبتی ۱۳۶۰-دان سؤنراکی ایللرده، تؤرکجه مطبوعات اؤرقان‌لارینین اکثریتی‌نین نشری‌نین دایاندیریلماسی اؤچون باش‌لیجا سبب‌لردن بیری اؤلدو. بؤتون بؤ سؤزلرده آنا دیلینده اؤز چاپینی داوام ائتدیره بیلن تکجه ژؤرنال جواد هئیت‌ین سؤروملولوغو ایله تهراندا چیخان "وارلیق" ژؤرنالی ایدی.

۷۰-جی گؤنش ایللرینده و ۸۰-جی ایللرین بیرینجی یاریسیندا بیر طرفدن آذربایجاندا مؤعاصیر میللی حرکتین گؤجلنمه‌سی و باشقا طرفدن ایصلاحات دؤنمینده سیاسی-ایجتیماعی آزادلیقلارین نیسبی شکیلده آرتماسی ایله برابر، آذربایجاندا چؤخ سایلی درگی‌لردن یایینلاماغا باشلادی. سؤزو گئدن درگی‌لردن "شمس تبریز"، "فجر آذربایجان"، "آذرآبادگان"، "امید زنجان"، "ارک"، "اردبیل"، "احرار"، "وراوی"، "دیلماج"، "آذری"، "ائل دیلی و ادبیاتی" و بؤ کیمی قزئت و ژؤرنال‌لاری آد آپارماق اؤلار. آرتیریلمالیدیر کی، همین یایینلار ایکی دیلده (فارس و تؤرک دیل‌لرینده) چاپ اؤلونوردو.

اؤ ایللرده ان اساس تؤرکجه قزئته‌چیلیک حرکتی بیلیم‌یوردلاردا گئتمیشدیر. بیلیم‌یوردلاردا آذربایجان و تؤرکلوک محورینده گئدن قیزغین اؤیانیش و نتیجه‌ده آذربایجان اؤیرنجی حرکتی‌نین عملی شکیلده تمللرینین قؤیولماسی ایله برابر اؤنلارجا اؤیرنجیسل درگی آذربایجان و ایران بیلیم‌یوردلارینا یایینلاماغا باشلادی. سؤزو گئدن اؤیرنجی‌سل

۷۰-جی گؤنش ایللرینده و ۸۰-جی ایللرین بیرینجی یاریسیندا بیر طرفدن آذربایجاندا مؤعاصیر میللی حرکتین گؤجلنمه‌سی و باشقا طرفدن ایصلاحات دؤنمینده سیاسی-ایجتیماعی آزادلیقلارین نیسبی شکیلده آرتماسی ایله برابر، آذربایجاندا چؤخ سایلی درگی‌لر یایینلاماغا باشلادی.

درگی‌لردن "اؤیرنجی"، "یاشماق"، "اؤلوس"، "نسیم"، "آراز"، "اؤزلوک"، "اؤیرنجی باخیشی"، "اؤیانیش"، "یؤل"، "ستارخان"، "کیملیک"، "یؤلداش"، "یاغیش"، "آیدین گله‌جک"، "سهند"، "قیپچاق"، "گؤنش"، "تلنگر"، "سارای"، "چنلی بئل"، "یاشیل یؤل"، "آنا یوُردو"، "سحر"، "اینام"، "آچیق سؤز"، "سایان"، "ستارخان"، "اؤلدوز"، "ساوالان"، "دان اؤلدوزو"، "بؤلود" و "خلج" کیمی درگیلری آد آپارماق اؤلار.

۱۳۸۵-جی ایلین خوُرداد قیاملارینداندان سؤنرا آذربایجان تؤرکجه‌سینده و آذربایجان محوریتینده یایین یاپان درگیلر بیر-بیر تؤقیف و لغو ایمتیاز اؤلماغا باشلادی. آذربایجانلیلارین تؤرک دیلینه آرتان ماراغیندان و میللی منفعتلر اساسیندا تؤتومواندان قؤرخان حاکیمیتین سانسور و باسقیسیی بؤ درگیلرین هئچ بیرینه نشر ایمکانی وئرمه‌دی.

سؤن ایللرده ایسه آذربایجاندا آز ساییلی درگی فارس دیلی ایله برابر تؤرک دیلینده ده یازیلار درج ائتمه‌یه باشلامیشدیر. گئنللیکله ادبی-فرهنگی مؤوضولار اطرافیندا یایینلانان بؤ درگی‌لردن "بایرام"، "آفتاب آذربایجان"، "یاشایش" و اینقیلاب‌دان گؤنوموزه قدر دایانمادان یایین یاپان "وارلیق" درگی‌سینی آد آپارماق اؤلار. بؤنلارین یانی سیرا بؤ گؤنلوکده بیلیم‌یوردلاردا دا "خزر"، "چیراق"، "دنیز"، "سؤنار"، "اؤرمو"، "دیلداش" و "یؤلداش" کیمی محدود شکیلده یایین یاپان اؤیرنجیسل درگی‌لره ایشاره ائتمک اؤلار.

مئدیالاردا نئجه گؤرونمه‌لی‌یک؟

بۇ ایلین شهریور آیی چۇخ یۇنلردن آزربایجان تۆرکونه اۇنملی گۆنلر ایدی. نئچه ایل بۇندان اۇنجه اۇرمو گۆلونون چئوره‌سینده اکینچی‌لیگی گئنیشلندیرمک آدی ایله سد وۇرماق طرح‌لری باشلاندی. بۇ ایشلرین اۇ زامانلار بیر کیمسه‌لری سئویندیرمگینه باخمایاراق، اۇرمو گۆلونون قۇروماسی ایله سۆنوجلانان بیر ایش اۇلدوغو بیلیندی. ائله اۇ زامانلاردان آکادئمیک تۆپلومون ایچینده بۇنا قارشی بیر سیرا اعتراضلار باشلاندی آنجاق بۇ سسلر میللتیمیزه یئتیشمه‌دی و سۆنوجدا دۇولت اۇلان کیمسه بۇنا قۇلاق وئرمه‌دی.

ایرانین اۇپوزیسیونون مئدیاسی ایرانچی تفککورلرینه گؤره عموما آزربایجاندا هئچ بیر اۇلایی یایینلامایاجاق نه‌دن‌کی آزربایجاندا هر بیر اۇلایین میللی مسأله‌یه دۇغرو گئده بیلمه‌سینه استعداد وار. بۇ اۇزدن یایینلامایرلار یا دا ایندیکی دۇروما گؤره اۇنو منحرف ائدیب و اۇز ماراقلارینا اۇیغون تفسیر ائدیرلر.

گۆنلر کئچدی، اۇرمو گۆلو گۆندن-گۆنه اۇلمگه یاخینلاشدی و آزربایجانلیلار دا اۇز یاشاملارینی داها چۇخ خطرده گۆردولر. ۱۳۸۸-نجی ایلین سئچکیلری، اۇندان سۆنراکی اعتراضلار، آزربایجان تۆرکلرینین و اۇلکه‌ده یاشایان غیر-فارس میللتلرین یالنیز سئیرچی کیمی بۇ اۇلایلارا باخماقلاری اۇنلاری باشقا بیر دنگه کیمی و بۇ اۇلایلارا ماراقسیز اۇلدوقلارینی گۆسترردی. بۇ دۇنمده یئنی بیر ائتکین آزربایجان تۆرکلرینین دَنگه‌لرینه قاتیلمیشدی. بۇ دا تیراختور ایدی. ایرانین باشدان-باشاسیندا اعتراضلارین قیزغین زامانیندا آزربایجانلیلار قۇرد دره‌سینه گئدیب «یاشاسین آزربایجان!» باغیریردیلار. بۇ آزربایجانین تکجه سسینی یایان اۇلکه ایچینده‌کی یئر ایدی.

۱۳۸۹-جۇ ایلین فروردین آیینین ۱۳-جۆ گۆنو گلیب چاتان زامان تیراختورون یانداشلاری آدی ایله آزربایجان میللتی اۇرمو گۆلونون یانیندا گزمگه گلمگه چاغیریلدی. بۇ ۱۳۸۵-جی ایلین خورداد آیینین اۇلایلاریندان سۆنرا اَن آچیق چاغیریش سایئلیردی. اۇ گۆن بیر چۇخ آدام بۇ چاغیریشا و اۇنون آرخاسینداکی دۆولتین اۇرمو گۆلونه اۇلان سیاستینه اعتراضا «هه»-دئیه اۇرمو گۆلونون چئوره‌سینه گئتدی. بیر چۇخ آدام تۆتوقلاندی و اۇنون آردیجا حاکمیت اَل-هایا دۆشدو. ایران باشقانی اۇنجه دئییلمه‌دن آزربایجانا گلدی، جلسه قۇردو و «بۇ موشکولو حل ائده‌جه‌یک، فلان قدر بودجه آیئریلدی»-دئدی. آزربایجانلیلار باسقای آلتیندا نفس آلا بیلمیردیلر، اۇز یاشام حاقلارینی ساووُنماغا حقلری یۇخ ایدی و کیمسه دۆنیادا بۇ سسی ائشیتمیردی.

۱۳۹۰-جی ایلین فروردین آیینین ۱۳-ده گلدی هه‌له کئچن ایلین بودجه‌لریندن خبر یۇخدو و فلاکت داها دا گئنیشلنیر. یئنه تیراختور یانداشلاری آدینا چاغیریش وئریلدی. بۇ دۇنه داها چاغیریش اۇرمو گۆلونون یانیندا دئییل، آزربایجانین شهرلرینین ایچینه یاخینلاشدی. اعتیراضلار یاخینلاشینجا حاکمیت داها پیس قارشیلادی و بیر سیرا قاتیلانلاری تۆتوقلادی. یئنه ده کئچمیش زامانلارتک آزربایجان میللتی حاققینی ایسته‌ییر-دئیه بیر مئدیادا یۇخ.

شهریورین ۱۲-ی بۇلگه‌ده دئوریملر سرعتله گئدیر و بۇ اۇلایلار بیزی ده ائتکیله‌ییر. آزربایجان تۆرکۆ بۇ دۇنه خییابانلارا گلمگه قرار وئریبدیر و گلیرلر. اۇنجه اۇرمودا و گلن هفته تبریز و اۇرمودا. بۇ دۇنه اعتیراضلاری تکجه دۇستاق دئییل، یگان ویژه ایله قارشیلاییرلار.

ایرانین حاکمیتی ایندییه‌دک اۇزونو ائشیتمه‌مگه وورووبدور. اۇپوزیسیونو دا بۇنلارین هامیسینی حاکمیتدن بئش ده آرتیق اۇز آدینا وۇرماق، یادا یالنیز چئوره‌یه باغلاماق ایسته‌ییر. یالنیز دۆنیاداکی ایران اۇپوزیسیونونون الیندن چیخان مئدیا آز-چۇخ آزربایجانلادیر. آما آزربایجانلییا ان تعجّۆبلوسو قۇزئی آزربایجان و تۆرکییه‌نین مئدییاسینین سۇسماسیدیر. اۇنلار اۇزلری‌نین اۇرمو گۆلونو قۇروماسیندان خطرده اۇلماقلارینا گؤره و بۇراداکی آزربایجانلیلارلا دیلداشلیقلارینا گؤره ده اۇلمالی اۇلسایدی بئله بونا دۇیومسوز قالمامالی ایدیلر. نه ایسه بیر خبر بئله یۇخ.

چاغداش دۆنیادا بیر اۇلای سندلشمه‌سه ائله‌بیل کی هئچ اۇلمایب. بس آزربایجاندا گئدن اعتیراضلار یایینلانمیرسا اۇلماق یا اۇلماماقلاری اۇ قدر ده فرق ائتمه‌یه‌جک. بۇ اۇزدن بیزیم چالیشمالیریمیزی یایئنلاماغا نئچه یۆلوموز وار:

۱. گۆنئی آزربایجانا باغلی مئدیا: اۇلکه‌نین ایچینده بیزیم هئچ بیر یئریمیز یۇخدو و ائشیکده ایسه یالنیز بیر تئلئویزیا و بۇ قدر ایمکاناتلا طبیعتا سسیمیزی ائشیتدیره بیله‌یه‌جگیک. آما بۇ اساس یئریمزدیر نه‌یه‌کی، بۇ یایینلامایاندا هئچ کیم یایماز.

۲. ایرانین اۇپوزیسیونون مئدیاسی: بۇ مئدیا ایرانچی تفککورلرینه گؤره عموما آزربایجاندا هئچ بیر اۇلایی یایئنلامایاجاق نه‌دن‌کی آزربایجاندا هر بیر اۇلایئن میللی مسأله‌یه دۇغرو گئده بیلمه‌سینه استعداد وار. بۇ اۇزدن یایینلامایرلار یا دا ایندیکی دۇروما گؤره اۇنو منحرف ائدیب و اۇز ماراقلارینا اۇیغون تفسیر ائدیرلر.

۳. باتی مئدیا و یایئنلارینین فارسجا سئرویسی: بیزیم نئچه ایللر بۇنا دۇیومسوز قالدیغیمیزدان دئمک اۇلار کی بۇ مئدیالاردا هئچ کیمسه‌میز یۇخدور. عکسینه ان چۇخ ائله ایچ اۇپوزیسیونو و کۆردلر اۇرادا یئر آلمیش و اۇز سیاستلرینی یۆرودورلر.

۴. قۇرئی آزربایجان و تۆرکییه مئدیا و یایئنی: بۇرا بیزیم ان چۇخ یئر آلا بله‌جگیمیز آلاندیر. میللتیمز بو اۇلکه-لرین مئدیاسینی ایزله‌ییرلر،

اینگیلیسجه و عربجه یازمیریق و بلکه ده یازا بیلمیریک و بئله‌لیکله خاریجین عرب و باتی مئدیالاریندان آیریلیریق. ایندی ایران سئرویسلی مئدیالار داها راحاتلیغا چیخیرلار. ایسترسه یایینلایاجاق و ایسته‌مزسه ده اۆستونده هئچ بیر باسقی یۇخدور.

فارس اۇپوزیسیونو دا اۇرا قدم قۇیا بیلمه‌یب. دئمک اۇلار کی بیز اۇچون بیر حاضیر یئردیر.

۵. باتی و عرب مئدیاسینین دۆنیابۇیلو سئرویسلری: بۇ مئدیا میللتیمیز طرفیندن ایزلنمگینه باخمایاراق باشقا اۇلکه‌لرده ایزله‌نیر و ایران سئرویسلی مئدیالارینی خبر آژانسلارین یاریشیندا بیزیم ده اۇلایاری یایینلاماغا مجبور ائتمگه ان یاخشی یۇلدور. بۇرادا دا فارس اۇپوزیسیونو یئر آلامیشدیر و بیر بۇشلوق گؤرونور.

آما بیزیم ده ایشلریمیزین بیر سیراسی هئچ بۇ یۇنده گئتمیر بئله بیر دۇرومدا کی ایرانین

باشـدان- باشاسـیندا هئـچ بیر خبـر یوْخدو ایشلریمیزین آغاجینین میوه‌سینی گؤتورمه‌مگه گئدیر.

ایشلریمیزین یایینْدا اوْلمادیغینا بیر سیرا نه‌دنلر بؤنلاردیر:

۱. اعتراضـلار اوْ قدر اهمیتلـی دئییل: بؤ اوْلا بیلمـزدی چوْنکو بؤلگـه‌ده آزادلیـق حرکاتی گئدیـردی و هامی ایراندا دا بئلـه بیر حرکاتی گؤزله‌ییـردی. بـؤ آچیـدان ایـران مرزلرینده گئدن هر بیر دارتیشـما گؤزه چارپامالی ایدی. حاکمیتینده بؤنون قاباغیندا برکیمگی باشـقا بیر آرتیْ وئری اوْلا بیلردی.

۲. اعتراضـلار بؤلگه‌ده گئدن پروسئسـلرین آراسـیندا ایتدی: بؤ قطعا بیـر قدرینجه ائتکیلی ایـدی آنجاق بیر یئنی آلان کیمی ده گؤرونوب «ایرانـدا دا آزادلیغا جان آتانلار مئیدانا گلدی»- دئیه بؤ حرکتی دؤیماق اوْلاردی.

۳. مئدیـالار نه‌دنسـه اعتراضـلاری یایمـاق ایسـته‌میرلر: بـؤ یالنیـز خارجـی مئدیالارین فارسجا ایشله‌ین سئرویسلرینی ایچینه آلا بیلر و اوْنلاردان باشقا باتی مئدیاسینا، عرب مئدیاسینا، تورکییه و قوْزئی آزربایجان مئدیاسـینا مربوط اولا دا بیلمز.

بـؤ دؤنمیـن اوْلایلارینـا باخدیغیمیـز زامان آزربایجانیـن میللی فعاللارینین بیلدیریشـلری یادیما دوْشور. بیر بیرینین آردینجا گلیرلر.

۱. اینگیلیسـجه و عربجـه یازمیریـق و بلکه ده یازا بیلمیریـک و بئله‌لیکله خاریجین عرب و باتـیْ مئدیالاریندان آیریلیریـق. ایندی ایران سئرویسـلی مئدیالار داها راحاتلیغا چیخیرلار. ایسترسه یایینلایاجاق و ایسته‌مزسه ده اوْستونده هئچ بیر باسقی یوْخدور.

۲. تورکجه‌نـی عرب الیفباسـیندا یازمیریق و بوندان دوْلایی اؤز میللتیمیزین بیر قیسـمیندن و داها دوْغروسـو اؤزوموزدن اوْزاقلاشـیریق. گله‌جکده یئنی نسـیلی سـانئین کی آتالارینین بیلدیریشـلرینی تاریخ کیتابلاریندا اوْخوماقدان اوْترو باشقا بیر دیلی اؤیرنمه‌لیدیرلر.

۳. تورکجه‌نـی لاتیـن الیفبـادا دا یازمیریق و بئله‌لیکله اوْسـتده یازدیغیمیـز ان بؤیوک و یئر آلا بیله‌جگیمیـز قوْزئی آزربایجـان و تورکییه مئدیاسیندان دا اوْزاقلاشیریق.

۴. فارسـجا یازیریق و اوْز اَلیمیزله اؤزوموزو یالنیـز خاریجی مئدیانین فارسـجا بؤلولمارینده ایشـله‌ین سئرویسـلره و ایچ اوْپوزیسـیونونا محدودلاشدیریریق. سـیزجه بؤنلارین هانسی بیزیم سؤزوْموزو یایینلایار؟

بؤنون دا قاباغینـدا یالنیز بیر آچیقلامامیز وار. «بیزیم میللـت تورکجه اوْخویـا بیلمیر». نئچه ایل بؤندان اوْنجه بؤنو کیمسـه دانا بیلمزدی آما ایندی داها میللی حرکاتین چالیشـمالاری ایله یازیلی سـندلر چوْخلاشیب و چوْخلاریمیزین گـؤزو اؤیرنیبدیر. باشـقا بیر یانـدان، بیز نه‌یه بئله جـان آتیریق؟ اؤرمو گؤلو یالنیز بیر چئوره سـوْرونودورمو؟ هئچ اوْلماسا میللی فعاللارین بؤنـا «هه» دئمگینـی فیکیریمه گتیـره بیلمیرم. بیزیم دیلیمیزدن قایناقلانمیـش کیملیگیمیزین اوْسـتونده بؤ حاکمیتله سؤزوموز یوْخدورمو؟ بئله‌دیرسـه بیـز ان آزیْ بؤنـدان سـوْنرا یالنیز فارسـجا یازمامالییْق و اسـاس یازیْلاریمیزی تورکجه‌نین عرب الیفباسـینا و یانیندا فارسـجا و هئچ اوْلماسـا آنادوْلو تورکجه‌سـینده اوْزت وئرمه‌لییـک. گله‌جکـده ایسـه بؤیازیلارین اینگیلیسجه‌سینه ده ب آرتیرمالییق.

بؤ یوْللارا دوْشونمه‌سک منجه یانیلمیشیق و نه ائتسک باشقا قروپلار اؤز آدلارینا چیخاجاقلار.

آذربایجان میللی حرکتینده خبرلشدیرمه بؤحرانی

آذربایجـان میللـی حرکتی درین بیر مئدیا پر وْ بلئمـی ایچریسینده‌دیر. ایران ایسـلام جوْمهوریتی‌نین یاراتدیغی سیْخینتی‌لار، یاسال چرچیوه‌ده مئدیا و باسین فعالیتینی تام شکیلده ایمکانسیزلاشدیرمیش‌دیر. اوْته یان‌دان میللی حرکتـده مؤوجود مئدیا واسـیطه‌لری سـوْن درجـه گوْج‌سـوزدور و احتیاج‌لاریمیـزی اؤده‌مک‌دن عاجیزدیر.

پروفئسـیونال (حرفـه‌ای) ژوْرنالیسـم قـوْرال‌لاری هئچ بیـر سـایت و درگیمیزده اوْیقولانماماقدادیـر. فیکیـر یاراتمـا و اوْنون ایزله‌یجی‌یـه سـوْنما سـوْرجی گئنیـش آخسـاق‌لیق‌لارلا برابردیر. گوْنئی آذربایجانین تکجـه تئلئویزیـون کانالـی ایسـه مالـی ایمکان‌لارین ضعیف اوْلماسـینا باخمایاراق مؤدئرن تئلئویونچولوق قوْرال‌لاری ایله ایداره اوْلونمایییر.

بوْتـون بؤنـلار سـوْنوجوندا آذربایجان و دوْنیانیـن خبرلرینـی آذربایجـان مئحورلـی باخیش آچیسـین‌دان میللتیمیزه و حتی میللی چالیشـقان‌لاریمیزا چاتدیرماقـدا چتین‌لیـک چکیریـک. سـایت‌لاریمیزین ایزله‌یجـی ایستاتیستیکاسی (آماری) گؤستردیگی کیمی میللتیمیزیـن و میللـی چالیشـقان‌لاریمیزین بؤیوک اکثریتی داوامْلی شکیلده خبرلشدیرمه فضاسین‌دان اوْزاقدا قالیبلار.

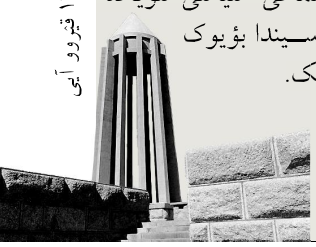
آنجاق چؤزوم یوْلو ندیر؟

سایت‌لاریمیز و باشقا مئدیا واسطه‌لریمیزین هـر طرفـلـی گلیشمه‌سـی، پروْفئسـیونال قزئته‌چی‌لیـک یؤنتم‌لری‌نین اوْیقولانماسـی، مئدیاچـی اوْزمـان ائکیپ‌لری‌نیـن یئتیشدیریلمه‌سـی و یئنی مئدیا واسطه‌لرینی یاراتمـاق اوْچون مالـی ایمکان‌لاریـن الده ائدیلمه‌سی حاقلی ایستک‌لر و گرکلی چؤزوم یوْل‌لاری کیمی گؤرونسه ده اجتماعی سویه‌ده ده مؤدئـرن یؤنتم‌لـر و تاکتیک‌لرین تطبیقی یوْخاری اوْنمه صاحیب‌دیر.

میللی حرکتده مؤدئرن اجتماعی حرکت‌لرده اوْلدوغو کیمی عوْمومی بیر مئدیا حرکتلی‌لیگی باشلانمالی‌دیر. ان اوْست دوْزئی‌دن ان آشاغی سیْرالارا قدر مئدیا و خبرچی‌لیک ساحه‌سینده سوْروملولوق قبول ائدیلمه‌لی‌دیر. ساده دیلده دئسَک هر میلی فعال بؤ قوْنودا اؤزونو مسئول گؤرمه‌لی‌دیر. میللی حرکت ایللرجه چالیشما سـوْنوجوندا میللتیمیـز آراسـیندا گئنیـش اجتماعـی ایلگـی، باغلانتی و شـبکه‌لر قوْرا بیلمیشـدیر. بؤ اجتماعی واحیدلر و شـبکه‌لر اوْلوملـو و موْسـتقیم خبرلشـدیرمه یؤنونده سفربر (بسیج) ائدیلمه‌لی‌دیر.

بـؤ مسـئله‌نین گئرچکلشمه‌سـینده جمعی شـعور ایله اؤزونو تطبیق ائدن (خود کنترل) قاپسـاملی داغیتیم (توزیع) شبکه‌لری اؤزنملی رؤلا صاحب‌دیر. بئله کی کئیفیت‌لی شـکیلده و چئشیدلی سویه‌لرده حاضیرلانمیش درگی، مؤلتی‌مئدیا فایل‌لاری و باشـقا خبرلشـدیرمه ایمـکان‌لاری شـهرلر و کندلریمیـزده کـی بؤ شـبکه‌لر آراجـی ایلـه میللتیمیزین بوْتون قات‌لاری آراسیندا داغیلا بیلر.

بئله‌لیکلـه اوْرتـا مدت‌لی بیر ایسـتراتئژی اساسـیندا مئدیـا و خبرلشـدیرمه بؤلومونده کـی پروبلئم‌لریمیزی حل ائده بیلسَـک دوْنیا سویه‌سـینده بیزه قارشـی آپاریـلان بایکوتو سـیْندیرماقدا، میللـی حرکتـده تئوریـک و فیکری آلـت یاپی‌نین مؤحکملشمه‌سـینده، سیاسی تشکیلات‌لاریمیزین گوْجلنمه‌سینده و میللی دوشونجه‌نین اجتماعی-سیاسی سویه‌ده داها آرتیق یایغینلاشماسـیندا بؤیوک اؤلچوده ایره‌لیله‌یه‌جه‌ییک.

وطن

وطن منیم‌دیرسه،
یئری زیندان
گؤیو زیندان تاوانی.

گؤنشی اؤلوم داغلاریندان دؤغار
...یاغیشی اؤلوم بؤلودلاریندان یاغار.

هر داشینین آلتیندا
بیر قوجا قارتال جسدی.

هر دالغاسینین گؤیسونده
بیر قارابالیق نیسگیلی.

آخاریم گؤی داغلاریسا آمما
باخاریم یاشیل دره‌لریسه،

قاهقاها قالاسیندان
یالنیز دؤوارسیز زیندانی منیم.

دؤشونورم
بغداددا یوخ،
ائله بؤردا بؤدایاجاق قوللاریمی
قان قارداش‌لاریم.

آخ،
من نئجه بیر تابویدوم کی
بارماغا سیخچارسا قانیم، کسیلمه‌لی اؤلدو
بؤغازدان چیخارسا آدیم، آسیلمالی.

سؤنونجو بیر سؤیچویدوم
و اینسانا اینامدان ساوایی
باشقا بیر کؤفر دئییلدی سؤیلریم

و تؤرپاغا ایلگیدن ساوایی
باشقا بیر شئیطان آیه‌سی دئییلدی.

بس نه‌دن ضالّه دئیرلر
یازیلمادان کیتابیما؟

و نه‌دن هئچ بیر دیره‌یه باغلامادان
اعدام ائدرلر منی؟

آه، بؤرا وطنمی،
یؤخسا امیرالمومنین‌لرین مؤدهیش
سارایی؟

هر کؤچه‌سی بیر حلب
گیره‌جه‌یی
و هر ائوی
بیر آلینجا قالاسینین زیندانی.

آمان ، ائی...، آمان!
بس منیم اؤز ارک ائتدیگیم بابام اوجاق‌لاری
هانی؟!

کیان خیاو

اوُرمودان خوْجالی قوْخوسو گلیر

آتلاری چاپا چاپا
یاشیل مئشه‌لردن کئچیب
داغلارین دؤشونه دؤشندیک
سوْنرا لاچین تک گؤیلرده اوُچدوق
و قارتال تک زیروه‌لرده دوْلاندیق
آخار سوُلارلا باریشیب دانیشدیق
قارلی داغلاردا قوُرد اوُلاییردی
گؤرن
دوُمانلارسا داغلاری بؤرودو
یوْخسا آتلاریمیزین آیاقلاری چؤرودو
سیْنان
قیْنلانمیش قیْلینجلار دئییل
منیم وؤقاریم ایدی
آرتیق نه بیر لاچین گؤیلرده اوُچدو
نه بیر قارتال زیروه‌لرده دوْلاندی
کؤنلومدن بیر قاراباغ شیکسته‌سی کئچیر
اوُرمودان خوْجالی قوْخوسو گلیر

قادیر جعفری

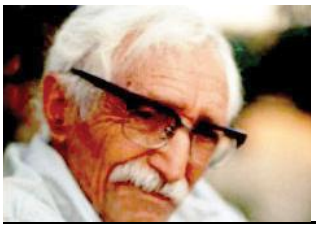
مندن سالام دئیین گؤزل تبریزه!

شفق‌لرده اوُچان آخشام قوُشلاری
مندن سالام دئیین گؤزل تبریزه
قاتار ایله گئدن وطنه ساری
آرخاداشلار، بیر باش ووُرون دا بیزه

آچین منیم تاختا سیْنیق قاپیمی
گؤرون عزیز آنام یوْلدان گلدی‌می؟
اوُشاقلاریم گؤرون، اوُنوتموش غمی
یوْخسا اوُلوم، آجلیق وئریب دیز-دیزه؟

بوُراخمایین ائویم نمدن چؤروسون
قوْیون صبا توْزلارینی سوْپورسون
قیْزیل گوْلون نوُرو اوْنو بوْروسون
توْخونمایین بنوُشه‌یه، نرگیزه

دوُمان چؤکوب اوُفوقلاري قارالتدی
منه غوْربت بیر جهنم یاراتدی
خزان یئلی باغچامیزی سارالتدی
داها نه‌لر دئییم، دوْستلار من سیزه؟

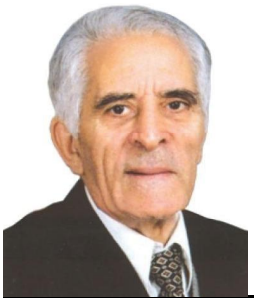
حبیب ساهیر

Xatirə

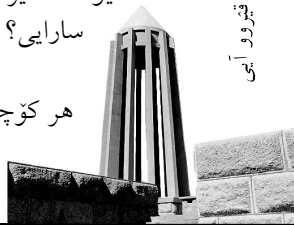
Səndən mənə bir ömürlük xatirə,Məndən sənə nə qalacaq, nə bilim?

Səndən mənə bir ömürlük xatirə,
Məndən sənə nə qalacaq, nə bilim?
Çətin bir də: daş üstə daş bitirəm,
Niyə uçdu bu qalaçiq, nə bilim...
Damağımda bal sevdanın turş adı...
Uşaq ağlım inadım qurşadı.
Nə hönkürdü bu naqafil gurşadı?
Kimə dedim, - dedi, - ancaq: "nə bilim!"

Günlər mənə gün yazmağı unutdu,
Gülüm, günün güllərimi qurutdu.
Bu oyunda kim uduzdu, kim uddu,
Peşimanı kim olacaq, nə bilim?..
Mən Arazam, səsim tutqun Arazdı,
Ha çağırdım, ha yüyürdüm, ha yazdım.
İndi daha qaynar təbim ayazdı,
İsinərmi bir od-ocaq, nə bilim...

Məmməd Araz

تصویر: تبلیغات آنتی‌ترکی در نمایشگاه مطبوعات و خبرگزاری‌ها

تصویر فوق مربوط به غرفه‌ی موسسه مطالعات ملی است که در بین کتاب‌های به نمایش گذاشته شده کتاب "پان‌ترکیسم و صهیونیسم" دیده می‌شود. لازم به ذکر است حرکت‌های هویت‌طلبانه در آذربایجان از سوی محافل رسمی حکومتی و جریان‌های منسوب به مرکز با مارک پان‌ترکیسم مواجه می‌شود.

برگزاری نمایشگاه عکس آذربایجان شناسی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان

کانون ادبی استاد شهریار دانشگاه تربیت معلم آذربایجان نمایشگاه عکسی از شخصیت ها و اماکن گردشگری آذربایجان برپا نمود. این نمایشگاه با هدف آشنایی دانشجویان با شخصیت های ملی و تاریخی و نیز طبیعت شگفت انگیز آذربایجان در طول هفته گذشته برگزار گردید. بخش ویژه این نمایشگاه مربوط به غرفه دریاچه اورمیه بود که وضعیت اسف بار فعلی آن را نشان می داد. ابن نمایشگاه با استقبال و حضور پرشور دانشجویان و اساتید و کارکنان دانشگاه همراه بود.

لایحه ی دریاچه اورمیه در پارلمان سوئد

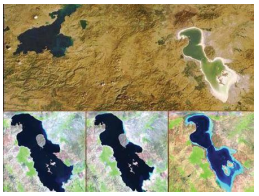
نمایندگان حزب سبز پارلمان سوئد طی لایحه ای پیشنهادی خواستار مذاکره دولت این کشور با دولت ایران در رابطه با فجایع زیست محیطی شدند. در این لایحه با اشاره به نقض آشکار حقوق انسانی در ایران، به طور خاص روند خشکانیدن دریاچه اورمیه و پیامدهای ناشی از وقوع این پدیده تبیین گشته است.

ایستوکهولمدا بیرینجی آذربایجان قادین قوُرولتایی کئچیریلدی

آذربایجان قادین قوُرولتایی، دوْنیانین بیر چوْخ اوْلکه‌لرینده یاشایان آذربایجانلی‌لارین قاتیلیم ایله ایستوکهولم شهرینده کئچیریلدی. بوُ قوُرولتایدا دوْکتور گوْل‌آرا یئنی‌سئی، افسانه سئویگین قوُرولتایین سوْروملوسو، قنیره پاشایئوا آذربایجان پارلامئنتی‌نین میللت وکیلی، ستار سئویگین آذربایجان فئدئراسیونو ایسوئچ-آفی-نین صدری و ... چیخیش ائدیبلر. چیخیش ائدنلر قادینلارا قارشی زوْراکیلیغا و قادین‌لارا ایکینجی درجه‌لی اینسان باخیشی‌نی قینایاراق، چاغداش دوْنیامیزدا قادین رولونون نه قدر یوْکسک اوْلدوغونو قئید ائتدیلر.

قوُرولتایین سوْنوندا، گله‌جک گوْنلرده آذربایجان قادین فدراسیونون قوُرولماسی دئییلدی.

چئوره اوُزمانلاری: اوُرمو گوْلونون سوْروناری، دوْغال بیر سوْرجین نتیجه‌سی دئییل

مشهور بیلیم آدامی و ۳۲ سیویل توْپلوم اوُرگوتو طرفیندن امضالانان بوُ مکتوبون، اسلامی شوُرا مجلیسی یوْنتیم قوُرولونا خطاباً یازیلمیش و بیر اوْزو ده رهبرین اوْفویسی، مصلحت شوُراسی، جمهورباشقانلیغی، چئوره‌نی قوُروما قوُرومو باشقانلیغی، انرژی باخانلیغی و مجلیسین اکینچی‌لیک و انرژی کوْمیسیونلارینا گوْندریلدیگی بیلدیریلیر.

مکتوبدا دئییلیر کی، اوُرمو گوْلونون قوُروماسیندا «دنگه‌سیز گلیشمه کیمی انسانی مداخله‌لر»، «اورانتیسیز سد تیکینتیلری»، «گوْلون اوْرتاسیندان چکیلن یوْل»، «وئریمسیز اکینچیلیگین یاییلماسی و یاسال اوْلمایان قوُیولارین قاریلماسی» کیمی عاملیلر اوْنملی رول اوْینامیش و بوُ پروبلم، طبیعی بیر سوْرجین نتیجه‌سینده اوْرتایا چیخمامیشدیر.

مکتوبدا بئله یازیلیر: «اوُرمو گوْلونه اطرافدان، اوُرنگین آراز و زاب چایلارینداں سوُ گتیریلمه‌سی، باشلانغیجداکی بوْیوک ضررلری و سوْنونداکی بلیرسیز تأثیرلری دقته آلیناراق، بیر چوْخ چئوره اوُزمانینی قایغیلاندیرمیشدیر. بیز بوُ قایغیلاری دستکله‌مک و بوُ کیمی یوْنتمله‌ره مخالیفتیمیزی بیلدیرمکله بیرلیکده اینانیریق کی، بوْلگه‌نین اکو سیستمینی هر طرفلی بیر شکیلده دقته آلمایان قرارلار، سوْروناری چوْزه‌بیلمه‌یه‌جک، حتی پروبلملرین چوْخالماسینا سبب اوْلاجاقدیر.»

مکتوبون داوامیندا بئله یازیلیر:

«یئتکیلی قوُرولمالار، بیربیرلرینی سوُچلاماق یئرینه، اوُز یانلیش و قصورلارینی قبول ائتمه‌لی و گرکیرسه، اوُنجه‌کی یانلیش قرارلاری اوْزرینه قیرمیزی چیزگی چیزمه جسارتینی گوْسترمه‌لیلر... بیزجه بوُگوْنکو اوْرتامدا ان گوْزل حادثه، دوْلت، مدیا، قوُروم و قوُرولوشلار و اوُزمانلار آراسیندا دیالوقون قوُرولماسی‌دیر. بوُ دیالوقون هدفی ایسه، اوُرمو گوْلو اوْچون بوْلگه‌نین اکوسیستمی، اقتصادی، اجتماعی و طبیعی حیاتی نظره آلیناراق منطیقلی بیر چوْزومون تاپیلماسی‌دیر.»

موافقت با عفو مشروط تعدادی از بازداشت شده گان مراسم افطاری در تبریز

با گذشت بیش از دوماه از دستگیری ۲۹نفر از فعالین مدنی آذربایجان که ۲شهریور ماه در مراسم افطاری در تبریز دستگیر شده بودند، با عفو مشروط تعدادی از آنان موافقت شد و پرونده هایشان به شعبه ی اجرای احکام دادسرای تبریز ارجاع داده شد.عفو شده گان کسانی هستند که دادگاه آنان چندی قبل برگزار و آنان را محکوم به ۲٤ ماه زندان (۲۰ماه تعلیقی و ٤ماه تعزیری) کرده بود. با توجه به سپری شدن نیمی از دوران محکومیت این افراد با تقاضای عفو مشروط انان موافقت شد.

همچنین دادگاه رسیدگی به اتهامات ۱٤نفر باقیمانده از این افراد ۱۲ آبان برگزار خواهد شد.

داغ درگیسی، ۷سجی سای، ۱۳۹۰ فیروز آیی

Dağ Dərgisi
7-ci say
1390 Qırov Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۷-جی سای
۱۳۹۰ قیروو آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

ƏRDOĞAN: DAĞLIQ QARABAĞ İŞĞALDAN AZAD OLANA QƏDƏR TÜRKİYƏ AZƏRBAYCANLA ÇİYİN-ÇİYİNƏ MÜBARİZƏ APARACAQ

Bunu Türkiyənin Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğan İzmirin Əliağa bölgəsində yeni neft emalı zavodunun təməlqoyma mərasimində çıxışı zamanı deyib.

Baş nazir bildirib ki, Azərbaycan və Türkiyənin istəyi bölgədə sülhün və sabitliyin bərqərar olmasından başqa bir şey deyil. Məlumatı TRT-Xəbər kanalı yayıb.

"20 il əvvəl Azərbaycanlı qardaşlarımız müstəqilliyini əldə edərkən necə sevindilərsə, Türkiyə də o cür sevindi. Dağlıq Qarabağın işğalı azərbaycanlı qardaşlarımızın ürəyini necə yandırırsa, mənim və hər bir türk vətəndaşının ürəyini də eləcə yandırır", - Ərdoğan bildirib.

Baş nazir deyib ki, Qibris, Dağlıq Qarabağ məsələsində Türkiyə ilə Azərbaycan eyni mövqe nümayiş etdirir.

Terrorla mübarizədə dost və qardaş ölkə Azərbaycana səmimi dəstəyinə görə təşəkkürünü bildirən Ərdoğan qeyd edib ki, Azərbaycanla qurulan qardaşlıq əlaqələrinin bölgənin bütün ölkələri ilə qurulmasını arzu edir.

Türkiyənin Baş naziri əlavə edib ki, Yüksək Strateji Əməkdaşlıq Şurası iki ölkə arasında olan möhkəm əlaqələri daha da gücləndirəcək.

قیرغیزیستان سۏسیال دموکرات پارتیسینین آدایی اۏلاراق سئچیمه قاتیلان آتامبایف، رقیبلرینی اؤز بۏلگه‌لرینده ده گئریده بۏراخاراق ازیجی بیر اۏی اۏرانینا چاتدی.

آتامبایفین ظفری قیرغیز یۏکسک سئچیم قۏرولو طرفین‌دن رسمن آچیقلاناجاق.

کرکوکده تۏرکمن جبهه‌سی اۏفیسلرینه یۏنه‌لیک سالدیریلار گئده‌رک آرتیر

عراقین قۏزئیینده بۏلونان کرکوک شهریندە عراق تۏرکمن جبهه‌سی اۏفیسلرینه سۏن زامانلاردا دۏزنلنن سالدیریلاردا بیر آرتیش مئیدانا گلدی. سالدیریلار شهرده اؤزللیکله تۏرکمنلر آراسیندا قارقاشایا سبب اۏلور. سۏن اۏلاراق کرکوکون قۏریه سمتینده بۏلونان بئشیکتاش محله‌سینده‌کی عراق تۏرکمن جبهه‌سی اۏفیسینه بومبالی سالدیری دۏزنلندی. ج۴ دئیه تعبیر ائدیلن بۏمبالارلا دۏزنلنن سالدیریدا اۏفیس تاماما ایشلنیلمز دۏروما گلیرکن، چئوره‌ده ده مادی خسارت اۏلوشدو.

سۏن بیر هفته ایچریسینده عراق تۏرکمن جبهه‌سی اۏفیسلرینه یۏنه‌لیک گرچکلشن بۏ ایکینجی سالدیری‌نین آردیندان عراق تۏرکمن جبهه‌سی اۏفیسلری اؤنونده گۏونلیک اؤنلملری آرتیریلدی. آیریجا سالدیریلارلا ایلگیلی سۏروشدورما باشلادیلدی.

گئچدیگیمیز گۏنلرده کرکوکون بغداد یۏلو اۏزرینده بۏلونان باشقا بیر عراق تۏرکمن جبهه‌سی اۏفیسینه ده یئنه بۏمبالی سالدیری دۏزنلنمیشدی.

تۏرک دۏنیاسی مئدیاسی آذربایجاندا بۏلوشدو

تۏرک دیلی دانیشان اؤلکه‌لر مئدیا فۏرومو آذربایجانین باشکندی باکی‌دا باشلادی. بۏ ایل ایکینجیسی دۏزنلنن فۏروم، واندا‌کی دپرمده حیاتینی ایتیرنلر اۏچون سایغی دۏروشویلا باشلادی.

فۏرومدا آذربایجان، تۏرکیه، قازاقیستان، قیرقیزیستان، اؤزبکیستان، قۏزئی قیبریس تۏرک جمهوریتی و تۏرکمنیستانین یانی سئرا بۏلغاریستان، تراکیا، قاقاووز، ساها ، تاتاریستان، باشقوردیستاندا بۏلونان تۏرک تۏپلولوقلاردان یاخلاشیق ۲۰۰ تمثیلچی قاتیلدی.

فۏرومدا یاپیلان دانیشمالاردا تۏرک دۏنیاسی‌نین اۏرتاق دیلی اۏلوشدورولماسی گرکدیگینه ووُرغو یاپیلدی.

دانیشمالاردا، تۏرک دیلی دانیشان دۏلتلر آراسیندا هر آلاندا گۏجلو ایش بیرلیگی یاپیلماسینا رغما بۏنون مئدیا آلانیندا گئجیکدیگی ووُرغولاندی.

ایلکی گئچین ایل آنکارادا یاپیلان فۏرومدا آلینان قرار دۏغرولتوسوندا تۏرک مئدیا پلاتفورمو اۏلوشدورولدو.

پلاتفورمدا تۏرک دۏنیاسی‌نین تاریخ، دیل و کۏلتور بیرلیگی‌نین مئدیا آراجیلیغی ایله داها دا گۏجلندیریلمه‌سی، مئدیا تمثیلچیلری و قۏروملاری آراسیندا‌کی ایش بیرلیگی‌نین آرتیریلماسی و اۏرتاق باخیش آچیسی اۏلوشدورولماسی آماچلانیر.

آلمازبک آتامبایف قیرغیزیستانین جۏمهور باشقانی اۏلدو

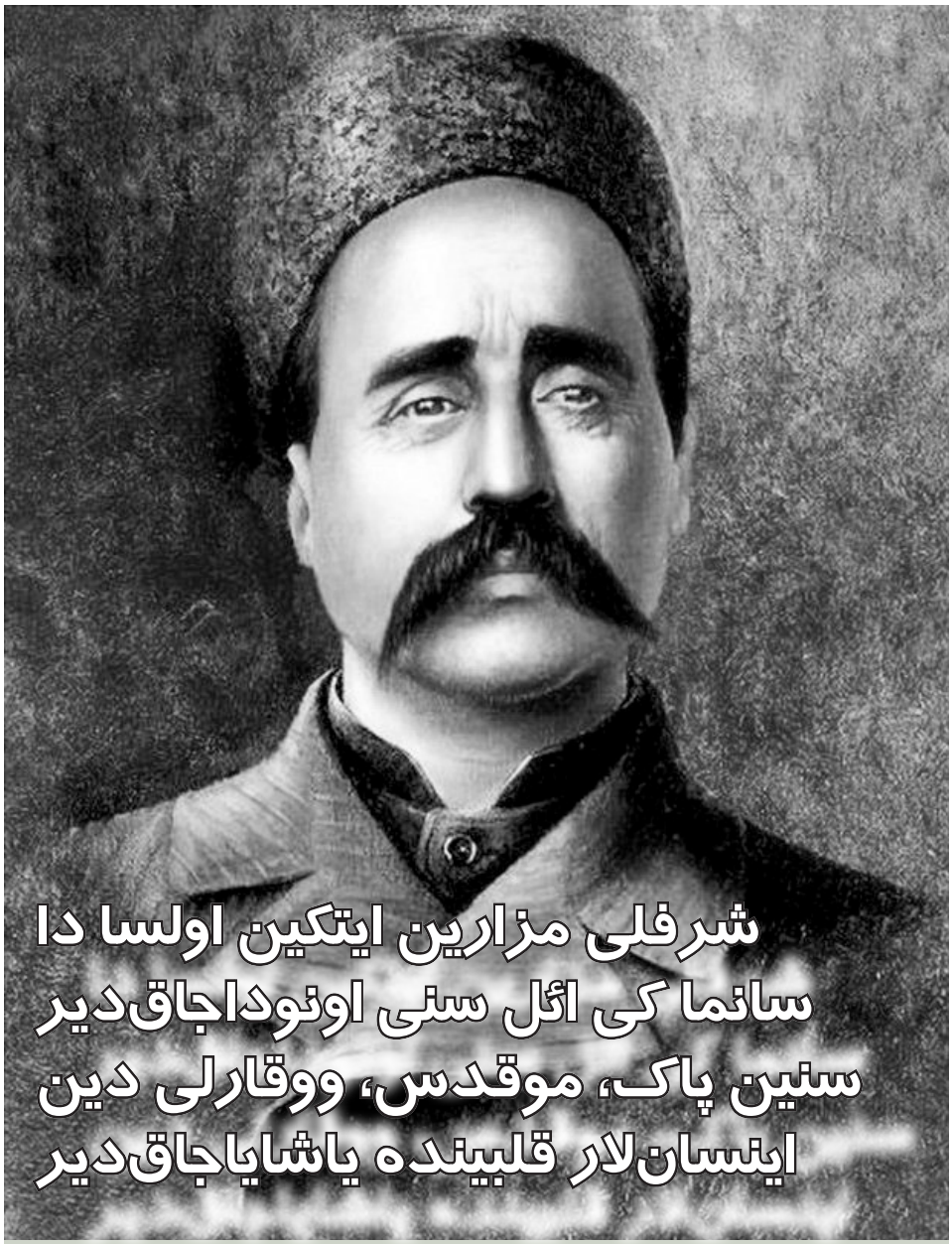

یاخلاشیق ۳ میلیون سئچمنه صاحیب قیرغیزیستاندا آلمازبک آتامبایق اۏیلارین یۏزده ۶۶-دان چۏخونو آلدی.

DAĞ DƏRGİSİ

ایشیقلیغا اینانان‌لار،
قارانلیقدا قالمایاجاق‌لار

- آذربایجان شرقی مهاجرفرست ترین استان
- مجمع عمومی سازمان ملل نقض گسترده حقوق بشر در ایران را محکوم کرد
- اورمیه گؤلونون سویونون سویه‌سی ۲۸ سانتی متر آزالیب

شرفلی مزارین ایتکین اولسا دا
سانما کی ائل سنی اونوداجاق‌دیر
سنین پاک، موقدس، ووقارلی دین
اینسان‌لار قلبینده یاشایاجاق‌دیر

۲۵ آبان ستارخان شهادتینین ایل‌دؤنومو موناسیبتی ایله:
ایزمیرده ستارخانین آنما گئجه‌سی دوزنلَندی

دور جدید فشارها بر فعالین جنبش دانشجویی آذربایجان

اکثر ایرانیان، نژاد آریایی ندارند

دور جدید فشارها بر فعالین جنبش دانشجویی

در روزهای اخیر فشارها و تهدید ها بر فعالین جنبش دانشجویی آذربایجان شدت گرفته است. در همین راستا در چند روز اخیر شاهد بازداشت، تعقیب و احضار گروهی از فعالین دانشجویی در شهرهای زنجان، تبریز و اردبیل بوده ایم.

بازداشت داود خداکرمی در زنجان

روز ۲۷ آبان داود خداکرمی روزنامه نگار، فعال حقوق بشر و دانشجوی دانشگاه پیام نور زنجان که برای ارسال ماهنامه بایرام به شهر تبریز به ترمینال زنجان رفته بود از سوی اداره اطلاعات زنجان بازداشت شد.

وی از دو ماه پیش به دنبال اعلام تجمع اعتراضی نسبت به سیاست خشکاندن دریاچه اورمیه در زنجان تحت تعقیب بود و در این مدت مأمورین نیروی انتظامی چندین بار به خانه پدری وی رفته و پس از تفتیش منزل و بردن کامپیوتر شخصی وی، خانواده‌اش را تهدید کرده بودند.

در مراجعات خانواده ی وی به مراجع قضایی معاون دادستان به آنها گفته است که پسرشان در بازداشت اداره اطلاعات است و قرار بازداشتش از سوی شعبه یک دادگاه انقلاب صادر شده است و تا تکمیل پرونده بازداشتش ادامه خواهد داشت اما در خصوص علت بازداشت و اتهام وارده هیچ گونه اطلاعی نداده است.

گفتنی است وی در تاریخ ۲۸ فروردین ۱۳۸۹ نیز از سوی اطلاعات نیروی انتظامی زنجان بازداشت و مورد شکنجه قرار گرفته بود.

مهرداد کرمی تحت تعقیب مامورین حراست دانشگاه تبریز و عوامل اطلاعاتی

از روز شنبه ۲۸ آبان، مامورین حراست دانشگاه تبریز تلاش هایی را برای دستگیری مهرداد کرمی دانشجوی فعال زنجانی این دانشگاه انجام داده اند. این مامورین با مراجعه به خوابگاه دانشجویی و کلاس درس قصد دستگیری و تحویل وی به نهادهای امنیتی را داشته اند.

قبل از این نیز مسئولین حراست دانشگاه تبریز در چندین مورد سابقه ی دستگیری دانشجو در داخل دانشگاه و انتقال وی به اداره ی اطلاعات را داشته اند. در حالی که بر طبق قانون، حراست دانشگاه ها بایستی مستقل از ارگانهای اطلاعاتی- امنیتی عمل نموده و امنیت تمامی دانشجویان در حین حضور آنها در دانشگاه را تامین نماید.

گفتنی است مهرداد کرمی دبیر سابق کانون آذربایجان شناسی دانشگاه تبریز در پی فعالیتهای هویت طلبانه قبل از این نیز توسط نهادهای امنیتی بازداشت شده است.

به عقیده ی فعالین آذربایجانی به دلیل قرار گرفتن استان زنجان در خط مقدم آسمیلاسیونِ فعالین این استان متحمل فشار و تهدید بیشتری می شوند.

احضار دانشجویان هویت طلب دانشگاه اردبیل به حراست

در اردبیل نیز جمعی از فعالین دانشجویی هویت طلب که اقدام به جمع آوری امضا جهت اعتراض به عملکرد شوونیستی یک نشریه ی دانشجویی کرده بودند به حراست دانشگاه احضار شدند.

اقدام جمع آوری امضاهای اعتراضی پس از آن صورت گرفت که نشریه دانشجویی «طلوع» این دانشگاه، در یکی از شماره های خود در مطلبی معترضین به وضعیت دریاچه و همچنین طرفداران تیم فوتبال تراختور را عامل ترکیه و پان تورکیست خطاب کرده بود.

بنا به اخبار سایت های حرکت ملی مسئولین دانشگاه به جای رسیدگی به اعتراض دانشجویان، با احضار چند تن از دانشجویانی که پای این برگه را امضاء کرده بودند، ظاهرا می خواهند در بین دانشجویان رعب و وحشت ایجاد کنند.

دست پانفارسیست‌ها رو شد:
"اکثر ایرانیان، نژاد آریایی ندارند"

مباحث نژادی سال‌هاست که در گفتمان های مترقی عصر حاضر منسوخ شده است و جای خود را به دیالوگِ بر مبنای اصول دموکراتیک داده است. مبنای قضاوت انسان‌ها نیز از مسائل پیش پا افتاده ای چون برتری نژادی به قوانین مشروع و حقوقی برخواسته از دموکراسی تغییر پیدا کرده است. ولی هستند کسانی که تا به امروز نتوانسته‌اند خود را با واقعیت های منطقه‌ای و جهانی وفق دهند و کماکان بر طبل مسائل نژادی می‌کوبند.

همزمان با رشد بیداری و هویت‌یابی وسیع ملی بر اساس ارزش‌های بومی (=تُرکی) در آذربایجان، پانفارسیست‌ها یا به عبارت بهتر قومگرایان فارس به وحشت افتاده و دست به هر کاری حتی دروغ پردازی پیرامون مسائل نژادی می زنند که مبادا آذربایجان از مام میهن جدا شود!

در این راستا گروهی از آنها از یکی دو سال پیش با تبلیغ نتایج تحقیقات یک پژوهشگر ایرانی در دانشگاه کمبریج مبنی بر اینکه نژاد آذربایجانی‌های ایران از نژاد فارس‌هاست، به قول خودشان سعی اثبات نظریه‌ی زبان آذری کسروی و نیزخنثی‌سازی توطئه های جدایی‌طلبان پانترک (!) داشتند.

ولی با انتشار آشکار جزئیات این تحقیق، در طی مصاحبه‌ای با بی بی سی فارسی، جنجال و دروغ پانفارسیست‌ها رو شد. بر طبق نتایج این تحقیق اکثر ایرانیان نژاد آریایی ندارند بلکه به نژادی تعلق دارند که حدود ده هزار سال پیش ساکن ایران بوده‌اند.

قومگرایان فارس که بر اساس نتایج این تحقیقات تبلیغات چند ده ساله‌ی آریاپرستانه‌ی شان نقش بر آب شده، به جای قبول واقعیت‌ها اقدام به حمله به جلو نموده و شروع به کری‌خوانی برای پانترک و پان‌عرب (!) کرده‌اند.

در این میان با توجه به مسائل گفته شده ذکر چند نکته الزامی به نظر می‌رسد:

– در جهان معاصر نه نژاد خالصی بر جای مانده و نه ارزشی برای گفتمان نژاد برتر. استفاده‌ی نادرست سیاسی از یافته‌های علمی نتیجه‌ای جز مورد استهزا واقع شدن نخواهد داشت.

– حقوق ملت آذربایجان نیز ربطی به ژنتیک و نژاد ندارد. چیزی که در این وسط به طور عمد فراموش می‌شود، مساله ی هویت است، همان چیزی که باعث تمایز یک ترک آذربایجانی از یک فارس و احساس همبستگی وی به ترک‌های کشورهای آذربایجان و ترکیه می‌شود.

– بر مبنای نتایج همین تحقیقات می توان درست‌تر بودن نظریات تاریخ‌دانانی چون پروفسور زهتابی و میرعلی سیدوف مبنی بر وجود تمدن های چند هزارساله التصاقی زبانان (به عنوان نیاکان ترکان امروزی) در محدوده‌ی غرب ایران کنونی پی برد و حتی در مقابل تحریفاتی همچون هجوم ترکان به ایران و غصب این سرزمین(!)، نظریه‌ی اقوام مهاجم و اشغالگر آریایی را مطرح کرد.

داغ درگیسی، ۸۰ سی سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

برافراشتن پرچم کشورهای ترکیه و آذربایجان توسط طرفداران تراختور تیتر یک روزنامه حریت ترکیه

روزنامه حریت یکی از پرتیراژترین روزنامه های ترکیه، روز سه شنبه این هفته، خبر برافراشتن پرچم دو کشور ترکیه و آذربایجان را که در جریان بازی دو تیم تراختور و فجر سپاسی در شیراز اتفاق افتاد با تیتر "İKİ BAYRAK KORKUTTU: دو پرچم ترساند"، به عنوان تیتر اصلی صفحه ی اول خود انتخاب کرد.

در این خبر که در اکثر رسانه های ترکیه منتشر شده است، به مواجه شدن طرفداران این تیم آذربایجانی با اتهاماتی نظیر جدایی طلبی و پانترکیسم از طرف جریانات منسوب به حاکمیت ایران اشاره شده است.

گفتنی است آذربایجانیها از فضای موجود در استادیوم های ورزشی برای مطرح کردن خواسته هایی همچون تحصیل به زبان مادری، رسیدگی به وضعیت دریاچه ی اورمیه و ... استفاده می کنند. فعالین آذربایجانی نیز از این فضا برای تبلیغ ایده های حرکت ملی آذربایجان بهره می برند.

Hürriyet
Babası Neo-Nazi kurbanı
İKİ BAYRAK KORKUTTU
Sarayda ilk kez FRAK GİYECEK
BBC haber yaptı

اورمیه گؤلونون سویونون سویه‌سی ۲۸ سانتی متر آزالیب

اورمیه گؤلونده سویونون سویه‌سی اؤتن ایل بو زامانلا موقاییسه‌ده داها ۲۸ سانتی متر آشاغی دوشوب. بونو باتی (غربی) آذربایجان'ین چؤره قوروما ایداره‌سی‌نین رئیسی حسن عباس نژاد بیلدیریب. اونون سؤزلرینه گؤره، اورمیه گؤلونون قوروماسی‌نین قارشی‌سی‌نین آلینماسی اوچون ایندیه دک هئچ بیر آددیم آتیلماییب.

قئید ائدک کی، اورمیه گؤلونون عمومی مساحتی ۵۹۶۰ کیلومتر مربع، اورتا درین‌لیگی ۵ متر، ان درین یئری ایسه ۱۶ متردیر. اساس سو منبع‌لری ایسه نازلی چای، آجی چای، صوفی چای، جیغاتی چای و تتووو چای چای‌لاری‌دیر. یونئسکو-نون طبیعی ثروت‌لر سیاهی‌سینا داخیل ائتدیگی گؤلون ۱۰۲ آداسیندا موختلیف حیوان‌لار، او جمله‌دن ۲۷ نؤوع ممه‌لی (پستاندار) حیوان، ۴۱ نؤوع سورونن (خزنده)، ۷ نؤوع سودا-قورودا یاشایان (دوزیست) حیوان، ۲۱۲ نؤوع قوش، سویون دوزلولوغونا دؤزه بیلن ۲۷ نؤوع بالیق یاشاییر.

آذربایجان شرقی مهاجرفرست ترین استان

استان آذربایجان شرقی در دهه های گذشته، تحت تاثیر مسائل مختلف سیاسی و اقتصادی، با مهاجرت شدید جمعیتی روبرو بوده است. حاکمیت شوونیست همواره با اعمال سیاست های سانترالیسم (مرکزگرایی) و آسیمیلاسیون (یکسان سازی فرهنگی) سعی در تخلیه جمعیتی آذربایجان به عنوان یک تهدید اساسی برای حفظ تمامیت ارضی و تداوم سیطره ناسیونالیسم فارس داشته است.

این استان در ۵۰ سال گذشته بیشترین مهاجرفرستی را در بین استان های ایران داشته است، به گونه ای که خالص مهاجرتی آن از حدود ۱۰۱ هزار نفر در سال ۱۳۴۵ ، به حدود ۲۲۴ هزار نفر در سال ۱۳۶۵ و بالاخره ۱۵۳ هزار نفر در سال ۱۳۸۵ رسیده است.

با توجه به ضعف های اساسی در زمینه ی اشتغال در استان انگیزه ی اصلی این مهاجرت ها یافتن شغل مناسب بوده است.

در مقابل استان اصفهان به یکی از استان های مرکز، تحت تاثیر برنامه ریزی اقتصادی و تمرکز سرمایه گذاری های صنعتی و افزایش امکانات رفاهی خدماتی و ایجاد فرصت های شغلی، با نقل و انتقالات شدید جمعیتی روبه رو بوده به طوری که سال ۱۳۸۵ بیش از۲۹۹ هزار و ۹۴۳ نفر به این سرزمین وارد شده اند.

با مطالعه آمارهای مهاجر فرستی در آذربایجان شرقی مشاهده می شود که با وجود مهاجر پذیر بودن کلانشهر تبریز ولی در مجموع بر اساس آمارهای سال ۱۳۸۸ ، ۱۴۵ هزار و ۹۷۵ نفر این استان را ترک کرده اند که در بین سایر استان های کشور رتبه نخست را دارد.

با توجه به آمار سال ۱۳۸۸ که توسط سازمان ثبت احوال اعلام شده، ، شهرستان های میانه با ۴۰ هزار و ۴۴ نفر، سراب با ۳۵ هزار و ۵۶۳ نفر و بستان آباد با ۲۶ هزار و ۸۲۸ نفر بیشترین آمار مهاجر فرستی را در استان داراهستند.

بررسی های کارشناسی نشان می دهد که اکثر مهاجرین خارج شده را دو گروه دارای تخصص و سرمایه و فاقد تخصص و سرمایه تشکیل می دهد که گروه اول قشر کار آفرینان و صاحبان تخصص و سرمایه می باشند که در جستجوی شرایط مطلوب برای سرمایه ها و تخصص های خود به دلیل فقدان امکانات زیر بنایی و بستر های لازم استان را ترک می کنند و انگیزه گروه دوم در مهاجرت جستجوی کار و فرصت شغلی مناسب می باشد.

مجمع عمومی سازمان ملل نقض گسترده حقوق بشر در ایران را محکوم کرد

قطعنامه سالانه نقض محکومیت حقوق بشر در ایران با رکوردی جدید در آرای موافق، به تصویب رسید و در آن دست زدن به «خشونت و شکنجه، رفتار غیرانسانی و ناشایست» از سوی مقامات جمهوری اسلامی ایران، محکوم شده است.

در این قطعنامه که روز دوشنبه تصویب شد و پیش نویس آن از سوی کانادا تهیه و ارائه شده بود، از « سرکوب گروههای قومی، شلاق زدن، قطع عضو، افزایش شدید مجازات اعدام به ویژه علیه اقلیت ها» انتقاد شده است. به گزارش رویترز، کارشناسان حوزه حقوق بشر می گویند در یک سال گذشته، وضعیت نقض حقوق بشر در ایران به مراتب وخیم تر شده است.

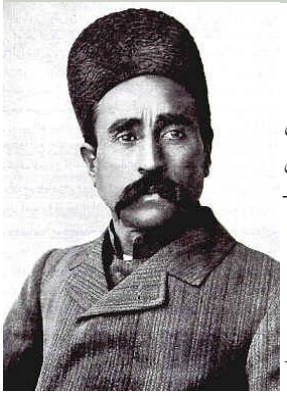

داغ درگیسی ۸-جی سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

داغ درگیسی
۸-جی سایی
۱۳۹۰ آذر آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا
یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

Dağ Dərgisi
8-ci sayı
1390 Azər Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında
yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

ایزمیرده ستارخانین آنما گئجه‌سی دوزنلندی

مشروطیت دئوریمی‌نین باش قهرمانی ستارخان'ین اؤلومونون ۹۷-جی ایل دؤنومو مناسیبتی ایله ایزمیرده آذربایجان کولتور مرکزی طرفیندن بیر آنما تؤرنی دوزنلندی.

تؤرنده مشروطیت دئوریمی‌نین گرچلشمه‌سی و آذربایجان تورکلری‌نین مشروطیتی حیاتا گئچیرمک و اونو قوروماق اوغروندا کی مجادله‌سی حاقیندا چیخیشلار اولدو و ستارخان'ین حیات و مجادله‌سینی آنلادان بیر فیلم گؤستریلدی.

ایکی اؤلکه میللی مارشلاری‌نین اوخونماسی‌نین آردیندان باشلایان گئجه‌ده، سوسیولوق داوود توران، ستارخان'ین یاشامینی قونو آلان بیر دانیشما یاپدی.

ستارخان'ین ۱۹۰۸ ایلینده آذربایجاندا مشروطیتی اعلان ائتدیگینه دقت چکن توران، گؤسترديگی مجادله ایله قهرمان صفتینی حاق ائتدیگینی سؤیله‌دی.

دانیشمانین آردیندان گنج شاعیر ملیحه عزیزپور قونو ایله ایلگیلی بیر شعرینی اوخودو و داها سونرا اصلا قاراباغلی اولان جواهیر قارتال سؤز آلدی.

داها سونرا ایزمیر آذربایجان کولتور مرکزی درنگی باشقانی جمال محمت‌خان‌اوغلو ایراندا آذربایجان تورکلری‌نین دیلی، تاریخی و کولتورو ایله ایلگیلی گؤروشلرینی دیله گتیردی.

میللی سردار عنوانی ایله شهرت قازانان ستارخان ۲۰ اوکتوبر ۱۸٦٦ ایلینده آنادان اولموش، اوزون بیر مجادله‌دن سونرا ٤٨ یاشیندا ایکن، تهرانین اتابک باغیندا آیاغیندان ووروللاراق میللتی نین آزادلیغی اوغروندا شهید اؤلموشدور.

راکد ماندن مصوبه ی تدریس زبان های غیر فارسی در دانشگاهها

اظهارات ضد و نقیض مسئولان ایران در مورد تدریس زبان های غیر فارسی در دانشگاهها همچنان ادامه دارد. این اظهارات در حالی صورت می گیرد که مصوبه ی تدریس زبان های غیر فارسی در دانشگاهها و همچنین روند ایجاد رشته ی زبان وادبیات ترکی آذربایجانی معطل مانده است.

در همین راستا چندی پیش نماینده سنندج خواهان اجرای مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی برای آموزش زبان کردی در دانشگاه کردستان شد.

امین شعبانی، نماینده سنندج در مجلس شورای اسلامی، گفته است که پیش از این، شورای عالی انقلاب فرهنگی اجازه داده بود که هر سال ۲ واحد زبان کردی برای دانشجویان دانشگاه کردستان به صورت اختیاری ارائه شود، ولی این مصوبه با مخالفت رئیس این دانشگاه روبه‌رو شده است.

دادگاه رسیدگی به اتهامات دستگیرشدگان بازی تراکتور-شهرداری برگزار شد

دادگاه رسیدگی به اتهامات ۱۲ نفر از دستگیرشدگان بازی تراکتور-شهرداری روز دوشنبه ۳۰ آبان برگزار گردید. این فعالین که به اتهام اخلال در نظم عمومی دستگیر شده بودند در دادگاهی که به ریاست قاضی حقیقی برگزار گردید به دفاع از خود پرداختند.

گفتنی است امین کوتاهی، وحید فریسی، حمید قربانعلی زاده (مدیر مسول نشریه دانشجویی بولود دانشگاه آزاد مهاباد)، بهنام علیزاده، یاشار عباسی، هاشم محمودی و ٦ نفر دیگر روز سوم شهریورماه در بازی تراکتور-شهرداری در اعتراض به خشک شدن دریاچه اورمیه و همچنین به دلیل گذاشتن بطری های آب بصورت سمبلیک در درب استادیوم دستگیر شده بودند.

قتل نویسنده ی آذربایجانی منتقد اسلام در پی فتوای یک مرجع تقلید

رافق تقی (رافیق تاغی – Rafiq Tağı)، پزشک و نویسنده آذربایجانی که ۱۹ نوامبر مورد سوء قصد قرار گرفته بود، درگذشت. این نویسنده آذربایجانی که در پی مورد اصابت هفت ضربه چاقو قرار گرفتن به بیمارستان منتقل شده بود، بعد از ظهر روز چهارشنبه علی رغم تلاش پزشکان برای بازکردن راههای تنفسی وی درگذشته است.

رفیق تقی که رئیس «مجمع نویسندگان آزاد» نیز هست، در سال ۲۰۰۶ به دنبال نوشتن مقاله ای انتقادی درباره اسلام با عنوان «اروپا و ما» مورد اعتراض قرار گرفت و آیت الله فاضل لنکرانی نیز طی فتوایی این نویسنده آذربایجانی را مهدور الدم اعلام کرد. آیت الله لنکرانی نوشته بود:«قتل او (رفیق تقی) بر هر کسی که دسترسی داشته باشد، لازم است .»

برادر این نویسنده گفته است که به اعتقاد وی، این سوء قصد یا از طرف دینداران افراطی آذربایجان صورت گرفته، یا اینکه از طرف عوامل ایران سازماندهی شده است.

دستگیری مهندس سیامک میرزایی در مغان

مهندس سیامک میرزایی فعال حرکت ملی آذربایجان در شهر مغان بعد از ظهر دوشنبه ۳۰ آبان در یکی از خیابان های اصلی شهر پارساآباد بازداشت شده و به مکان نامعلومی منتقل شده است.

لازم به توضیح است که بنا به اخبار دریافتی از خانواده ی سیامک میرزایی پیش از این حکمی از طرف دادگاه انقلاب مبنی بر دستگیری و بازداشت وی صادر و به خانواده این فعال حرکت ملی داده شده بود. مامورین امنیتی در پاسخ به پدر این فعال حضور وی در جلسات و تجمعات غیرقانونی ساوالان، سولدوز و فعالیت های هویت طلبانه‌اش اعلام کرده‌اند.

گفتنی است این فعال تاکنون چندین بار ازجمله در مراسم بزرگداشت شهدای سولدوز در خرداد گذشته دستگیر شده بود.

DAĞ DƏRGİSİ

ای تۆرپاغی لعـل و مرجان آذربایجان، آذربایجان
بیز وئره‌ریک اؤغروندا جان آذربایجان، آذربایجان

محمد بی‌ریا

گاهشمار حکومت ملی آذربایجان

حکومت ملی آذربایجان از دید یک آمریکایی

میللی حؤکومت دؤنَمیندن گؤرونتولر

دادستان حکومت ملی آذربایجان

گاهشمار حکومت ملی آذربایجان

۱۲ شهریور ۱۳۲۴ ـ تشکیل فرقه دموکرات به رهبری سیدجعفر پیشه‌وری

فرقه دموکرات آذربایجان روز دوشنبه ۱۲ شهریور سال ۱۳۲۴ با انتشار بیانیه‌ای (مراجعت‌نامه) به دو زبان ترکی و فارسی مشتمل بر یک مقدمه و ۱۲ ماده که حاوی نظرات اساسی موسسین فرقه بود، تشکیل خود را رسما اعلام داشت.

بر اساس این بیانیه اهداف و خواسته‌های فرقه دموکرات عبارت بودند از:

• اعطای مختاریت مدنی و آزادی داخلی به آذربایجان در راستای اصل حق تعیین سرنوشت (اصل اول)

• انتخاب و شروع به کار فوری انجمن‌های ایالتی و ولایتی در آذربایجان (اصل دوم)

• تحصیل به زبان ترکی آذربایجانی در مدارس آذربایجان و تاسیس دانشگاه در آذربایجان (اصل سوم)

• توسعه صنایع و کارخانه‌ها و استفاده از سایر پتانسیل‌ها برای رفع بیکاری (اصل چهارم)

• توسعه‌ی تجارت و یافتن بازارهای جدید و گسترش راههای ترانزیت برای کالاها و تولیدات کشاورزی آذربایجان (اصل پنجم)

• آبادسازی شهرها در چارچوب جدید انجمن‌های شهری و آبرسانی به آنها خصوصا تبریز (اصل ششم)

• رسیدگی به وضعیت دهقانان و جلوگیری از مالیات های غیر قانونی و تقسیم اراضی بین روستائیان (اصل هفتم)

• مبارزه با بیکاری از طریق گسترش صنعت، تجارت و کشاورزی (اصل هشتم)

• درخواست و اقدام برای افزایش کرسی‌های آذربایجان از ۲۰ کرسی به یک سوم کرسی‌های مجلس (اصل نهم)

• مبارزه با فساد، رشوه و اختلاس در ادارات دولتی (اصل دهم)

• مصرف بیش از نصف مالیات‌های اخذ شده در خود آذربایجان (اصل یازدهم)

• ایجاد رابطه‌ی دوستی با دولت‌های دموکراتیک (اصل دوازدهم)

۱۴ شهریور ۱۳۲۴ ـ انتشار شماره اول روزنامه آذربایجان، ارگان فرقه دموکرات آذربایجان

۱۹ شهریور ۱۳۲۴ ـ پیوستن و ادغام شعبه آذربایجان حزب توده و تشکیلات کارگری به فرقه دموکرات آذربایجان

۲۰ آبان ۱۳۲۴ ـ نشست تشکیلات ۳۲ نفره‌ی هیئت رئیسه حکومت خودمختار آذربایجان

۲۱ آذر ۱۳۲۴ ـ افتتاح مجلس ملی آذربایجان و اعلام رسمی استقرار حکومت خودمختار آذربایجان

در ۲۱ آذر مجلس ملی آذربایجان افتتاح گردید و حکومت ملی آذربایجان به شکل رسمی استقرار خود را اعلام کرد. پیشه‌وری به عنوان نخست‌وزیر حکومت خودمختار آذربایجان مامور تشکیل کابینه شد و کابینه خود را به مجلس معرفی کرد.

۲۲ آذر ۱۳۲۴ ـ خلع سلاح پادگان تبریز و تسلیم آن در برابر حکومت خود مختار آذربایجان

۲۷ آذر ۱۳۲۴ ـ انتشار آگهی مربوط به استخدام داوطلبان خدمت در قشون آذربایجان

۱۹ دی ۱۳۲۴ ـ تصویب تاسیس دانشگاه آذربایجان در تبریز با سه دانشکده کشاورزی، پزشکی و تعلیم و تربیت

۱ بهمن ۱۳۲۴ ـ استعفای حکیمی از نخست‌وزیری در ایران

۶ بهمن ۱۳۲۴ ـ نخست‌وزیری احمد قوام

۲۷ بهمن ۱۳۲۴ ـ تصویب قانون مربوط به تقسیم اراضی خالصه

۲۹ بهمن ۱۳۲۴ ـ مسافرت احمد قوام به مسکو با هواپیمای ارسالی از جانب مسکو

۱۱ اسفند ۱۳۲۴ ـ اعلام خبرگزاری شوروی مبنی بر خروج نیروهای شوروی از دوم مارس از طریق شمال خراسان. این خبر همچنین اعلام کرد نیروهای شوروی تا روشن شدن اوضاع در بخش شمال غربی و غرب ایران مناطق مذکور را تخلیه نخواهند کرد.

۱۶ فروردین ۱۳۲۵ ـ امضای موافقت نامه بین قوام و دولت شوروی

۲۵ فروردین ۱۳۲۵ ـ آغاز به کار کنگره دهقانان آذربایجان با شرکت بیش از ۶۰۰ نفر در تبریز

۹ اردیبهشت ۱۳۲۵ ـ ورود هیئت حکومت خودمختار آذربایجان به تهران به ریاست سیدجعفر پیشه‌وری

پیشه‌وری به همراه قاضی محمد رئیس فرقه‌ی دموکرات کردستان برای انجام مذاکرات با دولت مرکزی ایران از تبریز راهی تهران شد. این مذاکرات ۱۵ روزه در تهران نتایج دلخواه طرفین را به همراه نداشت. بعدها با ادامه‌ی مذاکرات در تبریز توافق نامه‌ای مبنی بر به رسمیت شناختن برخی حقوق ملت آذربایجان از جمله تحصیل به زبان مادری و اجرای قانون انجمن‌های ایالتی و ولایتی از سوی حاکمیت مرکزی به رسمیت شناخته شد.

۱۹ اردیبهشت ۱۳۲۵ ـ خروج کامل نیروهای روس

۱ خرداد ۱۳۲۵ ـ تخلیه زنجان توسط نیروهای فرقه دموکرات و فدائیان

۲۶ خرداد ۱۳۲۵ ـ راهپیمایی مردم زنجان و خمسه در اعتراض به واگذاری زنجان به ایران

۱۶ آذر ۱۳۲۵ ـ پیشروی قوای دولتی بسوی میانه

۲۱ آذر ۱۳۲۵ ـ سقوط حکومت خودمختار آذربایجان و قتل عام ملت آذربایجان توسط ارتش شاهنشاهی

ارتش ایران که به بهانه تامین امنیت انتخابات مجلس شورای ملی وارد آذربایجان شده بود، با نقض مفاد توافقنامه بین تبریز و تهران مبنی بر به رسمیت شناختن حکومت ملی، آذربایجان را اشغال کرد و قتل عام به راه انداخت. در اثر جنایات ارتش شاهنشاهی ۲۰ الی ۳۰ هزار نفر (به استناد بعضی منابع ۵۰ هزار نفر) کشته و دهها هزار نفر (بیش از ۷۰ هزار نفر) تبعید شدند.

۲۶ آذر ۱۳۲۵- سوزاندن کتابهای ترکی در آذربایجان (کتابسوزان تاریخی)

سوزاندن کتابهای ترکی بعد از سرکوب فرقه دمکرات آذربایجان توسط رژیم پهلوی صورت گرفت. نمایندگان دولت مرکزی به دستور تهران کتابهای درسی ترکی از مدارس و کتابخانه‌ها جمع کردند و آتش زدند. آنها حتی کودکان آذربایجانی را نیز مجبور به تحویل و سوزاندن کتابهای ترکی‌شان کردند، چرا که در غیر این صورت از ادامه‌ی تحصیل محروم می شدند. متاسفانه در آن زمان هیچ دولت و سازمانی به این کشتار و کتاب‌سوزی اعتراضی نکرد حتی سازمانهای فرهنگی جهان هم ساکت ماندند.

ادامه در صفحه ۸

از اسناد حکومت ملی آذربایجان

برنامه حکومت ملی آذربایجان

هیات دولت ملی آذربایجان، برای نیل به خودمختاری ملی که سالیان سال از آرزوهای مردم آذربایجان است، همچنین برای رفع نیازهای مردم و سوق این سرزمین به سمت توسعه و ترقی، موارد مندرج ذیل را به عنوان برنامه کوتاه مدت خود ارایه می نماید؛

۱- به رسمیت شناساندن خودمختاری ملی در سطح جهان، تامین دوام و قوام آن و مذاکره برای رسمیت یافتن آن با مقامات ذیصلاح. برپا داشتن دولت ملی در آذربایجان بر اساس بنیان‌های دموکراتیک و رفع دشواری‌های ممکنه در این راستا، بدون اخلال در تمامیت ارضی و استقلال ایران.

۲- به منظور تحکیم پایه‌های خودمختاری ملی و نزدیکتر کردن خودمختاری به اهداف مردم و واگذاری اداره سازمان‌ها و ادارات محلی به انجمن‌های ولایتی، ضرورت آغاز انتخابات انجمن‌های ولایتی در کمترین زمان ممکن.

۳- انتخاب انجمن‌های شهری در اسرع وقت، براساس بنیان‌های دموکراتیک برای عمران و آبادانی شهرها و سامان دادن و به اجرای مسئولیت‌های انجمن‌ها بدون این که به بروز نارسایی‌ها امکان داده شود.

۴- انتخاب فرمانداران و بخشداران از آزادی‌خواهان قابل اعتماد محلی و بدین وسیله پایان دادن به اعمال ظالمانه پیشین و جلوگیری از اعمالی که به تحقیر مردم و حذف آنان از صحنه‌های تصمیم‌گیری می‌انجامید و تامین امنیت و آسایش در سراسر آذربایجان.

۵- خلع ید اشخاص خائن و نالایق از ژاندارمری و شهربانی و جایگزین کردن اشخاص آزادی‌خواه و میهن پرست در این دو نهاد و تنظیم اداره این دو نهاد متناسب با خواسته‌های مردم.

۶- تجدید نظر در قوانین مالیاتی و تقدیم بودجه ملی به مجلس ملی، پس از بازرسی و تفتیش درآمدها و هزینه‌های اداره دارایی و بطور کلی، تدوین سیاست مالی درآمدها و هزینه‌ها براساس اولویت توسعه و ترقی مملکت.

۷- تمرکز اداره و فرماندهی فداییانی که در روستاها و شهرها برای پاسداری از خودمختاری ملی، مجلس ملی و دولت ملی پا به عرصه فعالیت گذاشته‌اند و ایجاد ارتش مردمی و اتخاذ تدابیر لازم برای مدرن کردن سازمان و جنگ‌افزارهای ارتش ملی.

۸- دو مسئله مبرم در زمینه فرهنگ و آموزش، رویاروی دولت قرار دارد؛ نخست رسمیت دادن به آموزش زبان ملیمان در تمام مدارس، دوم مبارزه با بی‌سوادی و به اجرا در آوردن آموزش اجباری و رایگان برای همه. افزون بر همه این موارد دولت ملی ما موظف است برای اهمیت دادن به آموزش عالی و فراهم آوردن امکان تاسیس دانشگاه ملی، تلاش و سریعاً اقدام کند.

۹- حکومت ملی در زمینه اقتصاد و بازرگانی، نخست به صنایع ملی اهمیت داده و کارخانه‌های موجود را در راه رشد و توسعه قرار می دهد و سپس، با تاسیس کارخانه های جدید، کمبودها و نیازهای مملکت را تامین خواهد نمود و در زمینه بازرگانی، دولت برای تبدیل آذربایجان به یک مرکز تجاری خواهد کوشید و راه کارها و تدابیر لازمه را اتخاذ خواهد نمود.

۱۰- مرمت راه‌های موجود و احداث راه‌های جدید، توسعه وسایل ارتباطی از قبیل پست، تلگراف و تلفن و تجهیز آنها با ابزارهای نوین از وظایف اصلی حکومت ملی ما محسوب می‌شود.

۱۱- برای فیصله دادن به اختلافاتی که میان دهقانان و اربابان بوجود آمده، لوایح قانونی بنیانمندی به شرط تامین رضایت طرفین، تنظیم و به تصویب خواهد رساند.

۱۲- تقسیم اراضی خالصه در اسرع وقت و واگذاری آنها به دهقانان برای مهار بیکاری روز افزون که در روستاها و شهرها وجود دارد و خودنمایی می کند. همچنین زمین‌های کسانی را که آذربایجان را ترک و در خارج از آذربایجان بر علیه خودمختاری ملی تبلیغ می کنند، ضبط و واگذاری آن به دهقانانی که فاقد زمین هستند. علاوه بر این، حکومت ملی به خاطر این که اکثریت مردم آذربایجان را روستاییان تشکیل می دهند، باید در کوتاه مدت بانک کشاورزی را تقویت نماید، به گونه ای که با اختصاص اعتبار لازم به روستاییان به حل مسئله زمین کمک کند تا بدین طریق اربابان با میل و رغبت زمین‌های خود را به قیمت عادلانه به دهقانان واگذاری نمایند.

۱۳- حکومت ملی برای مبارزه بی امان با بیکاری، توسعه صنایع دستی، راه سازی، تاسیس کارخانه و کارگاه‌ها، گسترش کشاورزی و بازرگانی را ضروری می داند.

۱۴- حکومت ملی باید نارسایی موجود در زندگی کارگران و زحمتکشان را بر طرف سازد و برای عملی کردن این هدف، لایحه قانونی کار را تدوین و تقدیم مجلس نماید. در عین حال به اجباری کردن بیمه کارگران اقدام کند.

۱۵- به امر بهداشت بیشتر توجه کند و در وهله اول، بیماری‌های واگیردار و عمومی را ریشه کن نماید. بالاخص با ارسال دارو و پزشک به روستاها و مناطق محروم و تامین این وسایل برای طبقات ضعیف جامعه، بهداشت عمومی را تامین نماید.

۱۶- قوانین موضوعه مجلس شورای ملی را به گونه ای سازگار با زندگی نوین مردم و متناسب با خودمختاری ملی اصلاح و لوایح مردمی‌تری تقدیم مجلس ملی شود.

۱۷- حکومت ملی آذربایجان، مالکیت خصوصی را در سراسر مملکت به رسمیت می شناسد و به هر اقدام خصوصی که به رشد اقتصادی مردمی و مملکت و تامین رفاه مردم منجر شود، کمک خواهد نمود.

۱۸- حکومت ملی آذربایجان به آزادی عقاید و اندیشه همه آحاد مردمی که در کشور زندگی می‌کنند، احترام می‌گذارد.

۱۹- حکومت ملی آذربایجان، همراه آذربایجانی‌ها همه هموطنانی را که در آذربایجان زندگی می‌کنند، به خصوص کردها، آشوری ها و غیره را در برابر قانون متساوی‌الحقوق می‌داند.

۲۰- حکومت ملی آذربایجان ضمن به رسمیت شناختن حکومت مرکزی ایران، قوانینی را که توسط حکومت مرکزی تصویب شود و مخالف خودمختاری ملی آذربایجان نباشد و برعلیه حقوق ملی مندرج در بیانیه های مجلس موسسان و مجلس ملی آذربایجان نباشد، به مورد اجرا خواهد گذاشت.

پس از مذاکرات مفصل در خصوص برنامه، رای‌گیری به عمل آمد و برنامه تقدیمی دولت ملی به اتفاق آرا به تصویب رسید.

داغ درگیسی، ۲۱ آذر مؤنانسیینه اؤزل سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

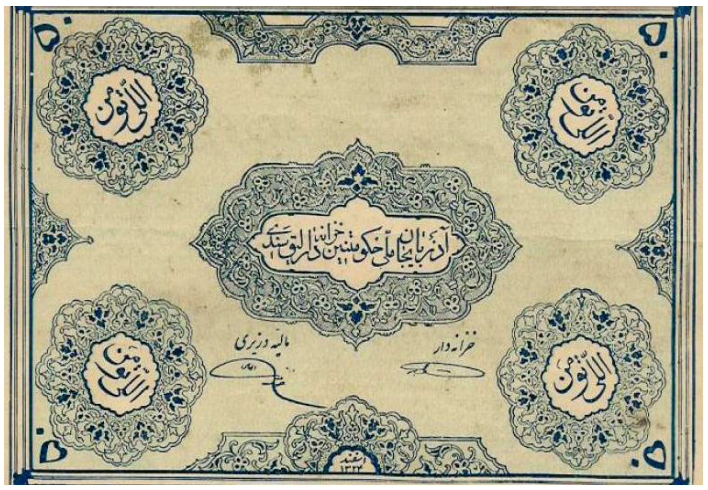
میللی حؤکومت دؤنَمیندن گؤرونتولر

ای تؤرپاغی لعل و مرجان آذربایجان، آذربایجان
بیز وئره‌ریک اؤغروندا جان آذربایجان، آذربایجان
قانلی دؤیوشلرده آتیب بؤی قؤجامان میللتیمیز
ظلمکاری سالمیش آیاق‌دان ابدی قؤدرتیمیز
دؤشمنی حئیرتده قؤیوب وارلیغیمیز، جراتیمیز
حقین اؤلوب حک-ی میان آذربایجان، آذربایجان
ای تؤرپاغی لعل مرجان آذربایجان، آذربایجان

سید جعفر پیشه‌وری، میللی حؤکومتین باش وزیری

آذربایجان‌دا یئنی پول واحیدی یارانیر (اللی تؤمن‌لیک)

بؤتون فارسجا یازیلار، تؤرکجه یازیلار ایله دَییشیلیر

گنج شاعیر بالاش آذر اؤغلو شاعیرلر مجلیسی‌نده شعر اؤخویور

آذربایجان‌دا و عؤمومیت‌له ایران‌دا ایلک دفعه اؤلاراق قادینلارا سئچمک و سئچیلمک حاققی وئریلدی و بؤتون ایجتماعی و سیاسی ساحه‌لرده آذربایجانلی قادینلار کیشی‌لرله برابر دؤروما گلدیلر.

تؤرک دیلی آذربایجان‌دا رسمی دیل اعلان اؤلدوقدان سؤنرا، آز یاشلی اؤشاق‌لار آنا دیلینده درس اؤخوماغا باشلاییبلار

میللی حؤکومتین تدبیرلری اساسیندا کند و شهرلرده ساغلیق و صحیه ایمکان‌لاری یارانیر

میللی حؤکومتین سقوطوندان سؤنرا ۲۶ آذرده تؤرک دیلینده‌کی بؤتون کیتاب‌لار ایران اؤردوسو و مرکزی حاکمیت یانلی‌لاری طرفیندن یاندیریلیر

ایران ارتشی‌نین آذربایجانا یؤروشوندن سؤنرا، هر یئرده دار آغاجلاری قؤرولور

داغ درگیسی، ۲۱ آذر مؤناسیبتینه اؤزل سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

اقدامات انجام شده در دوره‌ی یک ساله‌ی حکومت ملی آذربایجان از دید یک آمریکایی

نوشته‌ی زیر قسمتی از خاطرات ویلیام داگلاس قاضی و سیاح آمریکایی از اقدامات انجام شده در دوره‌ی یک ساله‌ی حکومت ملی آذربایجان است. ویلیام داگلاس از چهره‌های برجسته دستگاه قضایی امریکاست و آثارش بخشی از تاریخ حقوقی مدنی و آزادی‌های لیبرالی این کشور را نشان می‌دهد، بنا به علاقه فراوانش به کوهنوردی، جهانگردی و مطالعه وقایع جهان، اکثر کشورهای خاورمیانه را گشته، از یونان، اردن، مصر، ترکیه، قبرس، ایران، افغانستان گذشته و وقایع مهم و خصایل ویژه مردم این کشورها را با دید خودش به رشته تحریر درآورده است. او همچون سیاحی بی طرف ولی معتقد به آزادی‌های مدنی و حقوق بشر و مخالف سرسخت شوروی و بلوک شرق آن زمان آثارش را به یادگار گذاشته است. در ایران، بنا به سنت دیرینه و نهادی شده استبداد، ترجمه این کتاب چندان مورد نظر ماموران دولتی و یا روشنفکران وفادار به قدرت حاکمه نبوده است. چرا که وقایع نگاری و یا خاطره نویسی این چهره برجسته حقوقی چندان با مذاق این قبیل افراد خوانایی نداشته است. در واقع این نوشته بخشی از کتاب "سرزمین‌های شگفت انگیز و مردمانی مهربان" وی به ترجمه‌ی حمید دادیزاده تبریزی است.*

من از طریق گزارشات روزنامه‌ها فکر می‌کردم که پیشه‌وری انسانی بی کفایت، غیر کارآمد و مامور شوروی بود، اما از مطالعات و از مسافرت‌هایم به آذربایجان در سال ۱۹۵۰ دریافتم که پیشه‌وری سیاستمداری موشکاف بود. او برنامه‌ای برای آذربایجان تهیه کرده بود که هنوز امروزه هم به طور فزاینده‌ای مورد پشتیبانی مردم است.

کسی نمی‌داند که برنامه دراز مدت پیشه‌وری چه می‌شد. خیلی‌ها این سوظن را داشتند که او مدل روسیه را پیاده کند، بعضی‌ها براین باورند که پیشه‌وری دنبال برنامه‌ای بود که نیازهای ایرانیان را برآورده کند درحالی که چاشنی اندکی نیز از سوسیالیسم به همراه داشت. اما قسمت اعظم پروژه که پیشه وری برای آذربایجان داشت به نوعی رفرم مستقیم و خالص بود.

• قسمت مهم برنامه وی که بخش اعظم روستاییان از آن پشتیبانی می‌کردند، اصلاحات ارضی بود. این اصلاحات چاشنی اندکی از کمونیسم هم داشت. او زمین‌های مالکان بزرگ فراری را ضبط کرد و آن را بین روستاییان تقسیم کرد. اما پیشه وری هرگز به اموال و املاک مالکانی که در آذربایجان ماندند دست نزد، قانون جدید تنها سهم ساکنان املاک را از محصولات افزایش داد.

• پیشه‌وری همچنین چاشنی اندکی از سوسیالیسم به برنامه‌هایش داد و دولت او بانک‌های بزرگ را ملی کرد.

• کار بزرگ دیگری که پیشه‌وری بعد از اصلاحات ارضی، که مورد پشتیبانی کامل مردم قرار گرفت جلوگیری از هرگونه رشوه خواری کارمندان دولتی بود که رشوه را به عنوان جرم تلقی کرد. دو کارمند عالی‌رتبه و چند کارمند جزء دولت وی به همین جرم رشوه گیری از مردم به دار آویخته شدند. این قانون اثر فوق‌العاده روشنی داشت. بازرگانان و تجار به من گفتند که در دوران پیشه‌وری حتی آنها به خود جرات می‌دادند که مغازه‌ها و حجره‌های خود را شب‌ها هم باز بگذارند، بی آنکه ترسی از دزدها داشته باشند. مردم عادی به من گفتند برای اولین بار در دوران پیشه وری مردم می‌توانستند ماشین‌های خود را شب‌ها در خیابان‌ها نگه دارند بی آنکه کسی چراغ‌ها، لاستیک‌ها و یا دیگر قطعات مهم ماشین‌اش را از دست بدهد.

• کلینیک‌های پزشکی ایجاد شدند، برخی سیار بود و در خدمت روستاییان اطراف تبریز.

• قیمت کالاهای مایحتاج مردم به طور شدیدی کنترل می‌شد، احتکار مواد غذایی به شدت تنبیه می‌شد، نوعی سهمیه بندی غذایی به کار افتاد تا هریک از شهروندان بتوانند نیازهای حداقل خود را دریافت دارند. پیشه‌وری قول داده بود که هزینه زندگی چهل درصد کاهش یابد و او موفق به انجام این کار شد.

• حداقل دستمزد و حداکثر ساعات کار مشخص شد و سیستم چانه زنی جمعی مابین کارمندان و کارفرمایان برای اولین بار به راه افتاد.

• پروژه کارهای عام المنفعه برگزار شد و اکثر خیابان‌ها و جاده‌ها آسفالت شدند هرکس بیکار بود به کار گمارده شد.

• سیستم گسترده آموزشی برنامه ریزی و اجرا شد برای تمام روستاها مدرسه طرح‌ریزی شد و دانشگاه تبریز با دو کالج دیگر افتتاح شد، کالج پزشکی و دانشکده ادبیات (دانشگاه تبریز هنوز دایره است) عرصه‌های مربوط به فرهنگ آذربایجان مورد تاکید قرار گرفت. زبان تدریس در دوره ابتدایی به آذربایجانی تغییر یافت.

• پیشه‌وری مدافع خود مختاری برای آذربایجان بود. اما او جدایی از ایران را نمی‌خواست. او می‌خواست حداقل نصف مالیاتی که از آذربایجانی‌ها اخذ می‌شود در آذربایجان هزینه شود. او می‌خواست این استان به درجه بیشتری حق خودکفایی و خود گردانی داشته باشد و در پارلمان دولتی تهران نیز نمایندگان بیشتری داشته باشد.

برنامه دولت پیشه‌وری غیر از این موارد بخش‌های دیگری هم دارد، اما این موارد اصلی برنامه وی بود. از زمانی که گذر وقایع سبب برافتادن دولت پیشه‌وری شد مسایلی پیش آمد که برنامه‌های او را از دید و نظر مردم عادی جذاب‌تر و به طور فزاینده‌ای مقبول‌تر کرد.

زمانی که ارتش دولتی وارد آذربایجان شد سرو صدای نعره آوری ایجاد کرد. سربازان دولتی تاراج را آغاز کردند، غارت می‌کردند و می‌بردند هرچه به دستشان می‌رسید و به آن هم رحم نمی‌کردند. (در مقام مقایسه) ارتش روس‌ها از رفتار و کردار بغایت بهتری برخوردار بودند. ارتش دولتی که خود را ارتش نجات‌بخش می‌نامید، قشون درنده و اشغالگر بود. این ارتش زخمهای وحشتناکی در مردم به جای گذاشت. خرمن های دهقانان سوزانده شده نابود گشتند، زنان و دختران روستاییان آذربایجان مورد تجاوز جنسی قرار گرفتند. خانه‌های مردم غارت و چپاول شدند. اغنام و احشام (چهارپایان) روستاییان به غارت رفتند و دزدیده شدند. ارتش دولتی خارج از کنترل بود. ماموریت ارتش شاهنشاهی آزادی و نجات بود، اما این ارتش مردم عادی را مورد شکار قرار داد و ویرانی، غارت و مرگ از خود بجای گذاشت.

هنوز ارتش شاهی در منطقه بود که مالکان فراری رسیدند. آنها نه تنها خواستار املاک و کرایه آنها شدند، بلکه خواستار کرایه‌هایی شدند که در دوران پیشه‌وری مردم صاحب زمین شده بودند. این پرداخت های اجباری گذشته سبب نابودی ذخیره غذایی دهقانان و به خاک سیه نشستن آنها گردید.

---

* Strange Lands and friendly people – William O. Douglas (October 16, 1898 – January 19, 1980)

Dağ Dərgisi, 21 Azər münasibətinə özəl sayı, 1390 Azər Ayı

فریدون ابراهیمی

دادستان حکومت ملی آذربایجان

سحرگاه اول خرداد ماه ۱۳۲۶– تبریز، خیابان ستارخان، روبروی باغ گلستان: هنوز خورشید، رخساره‌ی پر از نورش را بر سرزمین آذربایجان نتابانده بود. خیابان ستارخان به سان انسان‌های جانـدار در تب و تاب بود. دشـمنان آذربایجان بـار دیگر و این بار در قلـب آذربایجان چوبه‌ی اعدام را برپا کرده بودند. اطرف باغ گلسـتان پر از نظامیان و ارتشیان شاه بود. تبریز در سکوتی سـهمگین فرو رفته بود. چند ماهی اسـت که دیگر صدای حکومت ملـی آذربایجان به گوش نمی‌رسد. ارتش به ظاهر آزادی بخش شاه هنوز در حال کشتار است. اکثر فداییان را در "ساعات قاباغی" اعـدام کرده‌اند. مردی با قامت رعنا در میان نیروهای ژاندارمری به سـمت چوبه‌ی دار در حال حرکت اسـت. دقیقتر که نگاه می‌کنی چهره اش آشـنا به نظر می‌رسـد عدالت، زبان آذربایجان، ملت آذربایجـان، هویت آذربایجان و در یـک کلام فرقه دمکـرات آذربایجان را در ذهـن تداعی می‌کند. کت و شـلواری مشـکی (شاید همان کت و شلواری بود که در کنفرانس صلـح پاریس پوشـیده بـود) بر تن داشـت به همـراه پیراهنی سـفید و کراواتـی قرمز رنگ که بـر گردنش آویخته بود. به راسـتی که یک مرگ با شـرف بهتر از صدها سـال در غربت و بی خانمانی زندگی کردن اسـت. ناگهان هجمه‌ای از میان مردم نظاره گر شـروع شد، سـکوت جایش را بـه همهمه و خشـم داده بـود اما دژخیمان شـاه حالـت هجومی به خـود گرفتـه بودند. دادسـتان حکومت ملی آذربایجان با صدایی رسا این چنین سخن گفت:

فریدون ابراهیمی فرزند قهرمان ملت آذربایجان، بر فراز چوبه دار

"ای هموطنان من، ای عزیزان، صبر کنید نگذارید خونی ریخته شـود، مدت زیادی طول نخواهد کشـید که ملت آذربایجان به پیـروزی خواهد رسـید و دوباره حکومت ملی آذربایجان برقرار خواهد شـد. آری دوباره آذربایجان سرش را از خاک بیرون خواهـد آورد و صدای آزادی‌بخش ملت آذربایجان طنین انداز خواهد شد". ارتشیان شـاه او را هر چه سـریعتر به سمت چوبه‌ی دار بردند و اعدامش کردند.

شـخصی که اعدام گردید کسـی نیسـت جز فریـدون ابراهیمـی، دادسـتان حکومـت ملی آذربایجـان، وکیل مردم در مجلس، نویسـنده روزنامه‌های آژیر، خاور نو، مردم، ظفر، آذربایجان (ارگان رسـمی فرقه دمکـرات آذربایجان) و از همه مهمتر یار دیرین سـید جعفر پیشه وری. فردی که کمتر مورد توجه قرار گرفته است. نام او علاوه بر دادسـتان حکومت ملی آذربایجان، مجموعـه مقالات با عنـوان آذربایجان صحبت می‌کند را در فکر تداعی می‌کند. مقالات فریدون ابراهیمی در حـوزه تمدن و تاریـخ آذربایجان نقشی مهم در بیداری ملت آذربایجان ایفا کرد. آنجاسـت که روزنامه‌های مرکـز گرا را به دلیل تحقیـر آذربایجان خطاب قـرار داده و با ادله‌ی فراوان به تاریخ و تمدن بسـیار کهن آذربایجان اشاره می‌کند. در همان مقدمه‌اش می‌گوید:

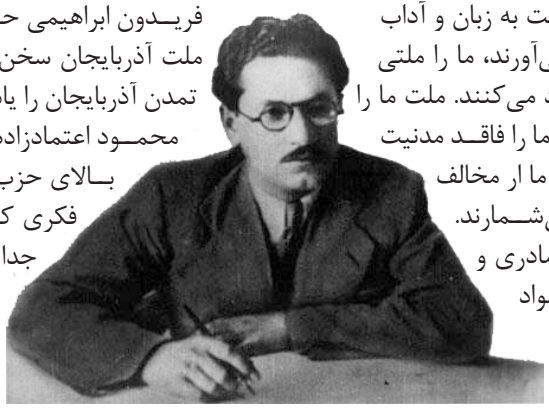
"مـا از تهرانـی انتظـاری جـز ایـن نداریم. اهانت‌هایـی که از طرف روزنامه‌هـای مرکز به جامعه، ملت و افکار عمومی آذربایجان وارد می گردد تازگی ندارد."

بـا تاملی در خطـوط بالا می‌تـوان افکار این مبـارز آذربایجانی را پیش از پیش شـناخت و درک او را از آذربایجـان فهمیـد و خط بطلانی بر اندیشه‌ی آنان کشـید که فریدون ابراهیمی و دوسـتانش را عُمّال شوروی سابق می‌پندارند تنها بـه دلیـل اینکه چند سـال در حزب توده عضو بوده اسـت. حـال آنکه در موقعیت آن زمان کشور افراد مخالف وضع کشور و روشنفکران، بیشتر در جناح جریان‌های سـمت چپ قرار می‌گرفتند اما فریدون ابراهیمی‌ها و امثال او عدالت و دموکراسی را در سـایه‌ی زبان و ملت و هویت آذربایجانی پیگیـر بودند. همین افکار را درهمان مقدمه با پاراگراف دیگر نشان میدهد:

"مشـتی ماجراجو بدون پروا بر علیه زبان و فرهنگ و ادبیات ملت آذربایجان قلم‌فرسـایی می‌کنند و با کمال وقاحت هزاران اهانت ناشـایت نسبت به زبان و آداب و رسـوم ما وارد می‌آورند، ما را ملتی بدون تاریخ قلمـداد می‌کنند. ملت ما را تحقیـر می‌کننـد، ما را فاقـد مدنیت معرفـی می‌نمایند، ما ار مخالف قانـون اساسـی می‌شـمارند. اینان احیای زبان مادری و درخواست اجرای مواد اصلـی و فرامـوش شده قانون اساسی و اقـدام بـه اجرای اصـول دمکراسـی حقیقی را مخالـف بـا قانون اساسـی یعنـی خون‌بها و ثمـره جانبازیهای مجاهدیـن و فرزندان غیور و شرافتمند آذربایجان قلمداد می‌کنند."

فریدون ابراهیمی جزء افرادی است که بررسی کمتری بر روی او انجام شـده اسـت در حالی که جزء روشـنفکران برجسته در حکومت ملی آذربایجان بوده است. در ادامه به سیر جوانه زدن دادستان حکومت ملی آذربایجان می‌پردازیم:

او در آبان ماه سـال ۱۲۹۷ در شهر آستارا به دنیا آمد. آستارا، شـهری که جمعیت آن ترک هسـتند و در عیـن حال که به اسـتان اردبیل نزیک اسـت اما در مرزبندی اسـتانی، در خاک اسـتان گیلان قرار گرفته اسـت. پدرش میرزا غنی ابراهیمی از افراد روشـنفکر بود و در حزب عدالت عضو بود. او در سـال ۱۳۲۰ در رشـته حقوق دانشگاه تهران قبول شد و در سال ۱۳۲۴ از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل گردید. به چهار زبان ترکی، فرانسـوی، عربی و فارسـی تسلط داشـت. در همان اوان جوانی مقالات آتشین در روزنامـه آژیر، خاور نو و ... به چاپ می‌رسـانید. پس از توقیف روزنامه آژیر به آذربایجان بازگشت و عضو هیئت تحریریه روزنامه آذربایجان (ارگان رسـمی فرقه دمکرات آذربایجان) گشـت. وی یکی از افراد برجسـته حکومت ملی آذربایجان بود که در بیشـتر جلسـات مهم فرقه از جمله دیدار با هیئت ارسـالی از تهران حضور داشت. در مرداد ۱۳۲۵ یکی از چهار روزنامه‌نگاری بود که در جلسـه صلح پاریس شرکت کرد و تا حد توان خواسـته‌های ملـت آذربایجان را به گوش جهانیان رساند. سید جعفر پیشه‌وری مسئولیت گردآوری تاریخ آذربایجان را به او و زین‌العابدین قیامی سـپرده بود. در نهایت سرنوشت برای او شهادت در خاک پاک آذربایجان را رقم زد. وی تـا آخرین لحظه‌ها در سـاختمان مرکزی فرقه باقی ماند و مبارزه کرد و در نهایت به اسارت در آمد. در سن ۲۹ سالگی در دادگاه ابتدا به حبس ابد محکـوم گردید اما بعـداً در دادگاه تجدید نظـر به اعـدام محکوم گردید. یکـی از اعضای حـزب توده در آخرین دیدارش نقل می‌کند که فریـدون ابراهیمی حین دیـدار از زبان و ملت آذربایجان سخن می‌گفت و تاریخ و تمدن آذربایجان را یاد آور می‌شد (نقل از محمـود اعتمادزاده یکی از اعضای رده بـالای حزب تـوده). ضمیمه‌ی فکری که هیـچ وقت از آن جدا نمی‌گشت.

داغ درگیسی، ۲۱ آذر مؤنانسیتینه اؤزل سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

Dağ Dərgisi
21 Azər münasibətinə özəl sayı
1390 Azər Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında
yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۲۱ آذر مۆناسیبتینه اۆزل سایی
۱۳۹۰ آذر آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا
یاساقلانان اۆیرنجیلرین درگیسیدیر!

میللی حؤکومت سندلریندن

دیل حاققینده آذربایجان میللی حؤکومتی‌نین قراری

خالقیمیزی دؤولت دستگاهینا یاخینلاشدیرماق و عؤمومی احتیاجاتینی ساده بیر صؤرتده آنلاماق و همچینین میللی دیلی و میللی مدنیتیمیزین ترقی و تکامول یؤل‌لارینی تمیزله‌مک اۆچون آذربایجان میللی حؤکومتی اۆزونون ۱۶ دی تاریخی جلسه‌سینده آشاغی‌داکی قراری قبول ائتمیشدیر.

۱ - بۆگۆندن اعتیبارن آذربایجان‌دا، آذربایجان دیلی رسمی دؤولت دیلی حساب اۆلونور. دؤولتین قرارلاری و رسمی اعلان‌لار، همچینین خالق قۆشون‌لاری حیصه‌لرینه وئریلن فرمانلار و قانون لاییحه‌لری مؤطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالی‌دیر.

۲ - بۆتون ایداره‌لر (دؤولتی، میللی، تیجارتی و ایجتیماعی) اۆز ایش‌لرینی آذربایجان دیلینده یازماغا مجبوردورلار. بۆ دیلده یازیلمایان دفتر و مداریک رسمی حساب اۆلونماياجاقدیر.

۳ - محکمه‌لرده ایش‌لرین جریانی تمامی ایله آذربایجان دیلینده آپاریلمالی و بۆ دیلی بیلمه‌ینلر اۆچون مؤترجیم تعیین اۆلونمالی‌دیر.

۴ - آذربایجانین بۆتون ایداره، مؤسیسه و تیجارتخانالاری‌نین تابلولاری مؤطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالی‌دیر.

۵ - رسمی ایجلاس‌لار و یئغینجاق‌لاردا، سخنران‌لیق و مؤذاکیره آذربایجان دیلینده اۆلمالیدیر.

۶ - آذربایجانلی اۆلمایيب باشقا دیل ایله دانیشان‌لار و عؤمومی دؤولتی ایداره‌لرده خیدمت ائدن‌لر آذربایجان دیلی ایله یازیب - اۆخوماغی و دانیشماغی اۆیرنمه‌لی‌دیرلر.

۷- معاریف ویزارتی ایداره مامورلارینی آذربایجان دیلی ایله آشینا ائتمک مقصدی ایله آیری دیل‌لردن ساوایی، اۆنلار اۆچون ایداره‌لرین جنبینده مخصوص کیلاس‌لار آچمالی‌دیر. بۆ کیلاسلاردا حاضیر اۆلان‌لارین ایش مؤدتی بیر ساعات آزالمالی‌دیر.

۸ – آذربایجان‌دا یاشایان باشقا میللت‌لر اۆز ایش‌لرینی اۆز آنا دیل‌لرینده آپاریماغا حاقلی‌دیرلار. لیکن اۆنلار اۆز رسمی اعلان‌لاری و یازی‌لارینی اۆز میللی دیل‌لری ایله برابر آذربایجان دیلینی، رسمی دؤولتی دیلی اۆلاراق، ایشلتمه‌لی‌دیرلر.

۹ - آذربایجاندا یاشایان خیردا میللت‌لرین خؤصوصی میللی مکتب‌لرینده‌کی تعلیم اۆز آنا دیل‌لرینده اۆلدوغو حالدا، آذربایجان دیلی‌نین ده تدریسی مجبوری‌دیر.

۱۰ - آذربایجان میللی حؤکومتی معاریف وزیری‌نین مکتب‌لرده درس‌لرین آذربایجان دیلینده اۆلماسی حاققینداکی قرارینی تصویب و تاییید ائدیب، مدرسه‌لرین میللی دیله کئچمه‌سینی بۆتون مؤعلیم و مؤعلیمه‌لره بیر میللی وظیفه کیمی تاپشیریر.

آذربایجان میللی دؤولتی‌نین باش وزیری پیشه‌وری

ادامه از صفحه ۲

صمد وورغون از شعرای مبارز آذربایجان شمالی در سال ۱۳۲۶ در مقابل این جنایت ضدبشری سکوت را شکسته و درباره کتابهای سوزانده شده منظومه ای با عنوان "یاندیریلان کیتاب‌لار" سرود و آن را در کنگره صلح جهانی پاریس (سال ۱۹۵۲) ضمن نطقی به عنوان اعتراضنامه خواند.

۲۰ تیر ۱۳۲۶ ـ درگذشت مشکوک پیشه‌وری در حادثه رانندگی در آذربایجان شمالی

میر جعفر پیشه‌وری رهبر نهضت ۲۱ آذر در آذربایجان جنوبی در حالی که در آن سوی ارس در تدارک آماده سازی دسته‌های فدایی برای حمله به جنوب و تاسیس دوباره‌ی حکومت ملی بود، در طی تصادف مشکوک رانندگی جان سپرد.

میللی حؤکومت سندلریندن

تبریزده آذربایجان دؤولت دارولفونونو (دانیشگاهی) تشکیلی حاققیندا آذربایجان میللی حؤکومتی‌نین قراری

میللتیمیزین آرزولارینی و آذربایجان میللی کؤنقره‌سی‌نین قرارلارینی نظره آلیب میللی و مدنی ترقیمیزی تامین ائتمک اۆچون آذربایجان میللی حؤکومتی اۆزومۆزه گلن درس ایلیندن وطنیمیزین مرکزی تبریز شهرینده آذربایجان دؤولت دارولفونونون تشکیلینی ضروری سایدیغی اۆچون آشاغیداکی قراری قبول ائدیر.

۱- آذربایجانین معاریف ویزارتی، دارولفونونون تشکیلی اۆچون لازیم اۆلان بۆدجه‌نی تنظیم ائدیب بیر آیا قدر هیات دؤولته تقدیم ائتسین.

۲- آذربایجان دؤولت دارولفونونی هله‌لیک اۆچ فاکولته‌دن (دانیشکده) عیبارت اۆلمالیدیر: طیب فاکولته‌سی، فلاحت فاکولته‌سی، پئداقوژی فاکولته‌سی، کی بۆ دا تاریخ و دیل، ادبیات، فلسفه، حؤقوق، ریاضیات شؤعبه‌لریندن تشکیل تاپمالیدیر.

۳- معاریف ویزارتی اۆن گۆنون مؤدتینده آذربایجان دارولفونونو اۆچون لازیم اۆلان بینانی سئچیب هئیات دؤولته ایطیلاع وئرمه‌لیدیر.

۴- آذربایجان معاریف ویزارتی ایندی‌دن دارولفونونون اۆستادلار هئیاتینی سئچمه‌یه و دارولفونون اۆچون آذربایجان دیلینده عئلمی وساییط حاضیرلاماغا باشلامالیدیر.

آذربایجان میللی دؤولتی‌نین باش وزیری پیشه‌وری

Dağ Dərgisi, 21 Azər münasibətinə özəl sayı, 1390 Azər Ayı

DAĞ DƏRGİSİ
9-cu sayı, 1390 Azər Ayı ۹–جوُ سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

دریاچه اورمیه آرالی دیگر!

خبرلـــــــر

روند تاریخی هویت زدایی ترکان در ایران

نگاهی به وضعیت دریاچه اورمیه

دریاچه اورمیه آرالی دیگر!

از ۱۵ سال پیش زمزمه هایی از کاهش تدریجی سطح آب دریاچه اورمیه به گوش می‌رسید، ولی این موضوع بصورت جدی مورد توجه قرار نمی‌گرفت. ماجرا زمانی حالتی جدی به خود گرفت که کاهش سطح آب دریاچه کاملا مشهود گشت، سواحل ده‌ها متر پسروی کردند و سطح آب دریاچه بصورت محسوسی پایین آمد.

۱۳ فرودین سال ۱۳۸۹ جمعی از طرفداران تیم تراختور سازی تبریز با حضور در محل پل میانگذر دریاچه اورمیه و ریختن نمادین آب به دریاچه خواستار توجه دولت مردان به مسئله خشک شدن دریاچه اورمیه شدند، اما این خواسته مردم باعث نشد توجهی به مسئله خشک شدن دریاچه اورمیه شود. در فروردین ماه سال ۱۳۹۰ اینبار گردهمایی‌هایی در سطح شهرهای آذربایجان از جمله اورمیه و تبریز صورت گرفت... اما مسئولان همچنان سکوت کرده بودند. اما در این روزها دریاچه وارد روزهای سختی شد. با آغاز فصل گرما و افزایش میزان تبخیر آب موضوع شکل جدی به خود گرفت. مردم آذربایجان بشدت نگران از وضعیت دریاچه بودند و درحالی که سیاست‌های نادرست دولت در سد سازی و مدیریت منابع آبی را دلیل این وضعیت می‌دانستند، با آمدن به خیابان‌ها سعی کردند تا توجه مسئولان را به وضعیت موجود جلب کنند، با رای نیاوردن دو فوریت طرح نجات دریاچه اورمیه در صحن مجلس اعتراضات به سیاست‌های دولت در تمامی شهرهای آذربایجان شروع شد. اعتراضاتی که به عنوان اولین اعتراض مردمی به خاطر مسائل زیست محیطی از آن عنوان شد اما حتی اعتراضات مردم نیز باعث نشد تا اقدامی جدی در جهت نجات دریاچه اورمیه صورت گیرد. هرچند طرحهایی از طرف دولت اعلام شد، اما هیچ یک از این طرحها تا به امروز اجرا نشده و همچنان دریاچه اورمیه روزهای سختی را سپری می‌کند.

اما به راستی دلیل اصلی خشک شدن دریاچه اورمیه چه عاملی است؟ و خشک شدن آن چه پیامدهایی در پی خواهد داشت؟

آماری که از طرف وزارت نیرو اعلام شده حاکی از آن است که مجموعه‌ای از عوامل باعث ایجاد خشک شدن بخشی از دریاچه اورمیه شدند که ۶۰ درصد آن مربوط به خشکسالی بوده و بقیه آن هم عوامل انسانی سطح حوزه بوده است که قسمتی از آن مربوط به بهره‌برداری‌ها و قسمتی هم مربوط به سازه‌ها و سدهایی که آب را کنترل می‌کردند، بوده است. البته سهم سدها طبق بررسی مشترکی که با وزارت نیرو انجام شده بسیار کم بوده است (در حد ۵ الی ۶ درصد). ولی بهره‌برداری یکی از عوامل اصلی و تاثیرگذار بوده است. حال آنکه در تحقیقی که از طرف دو تن از دانشجویان دانشگاه سهند صورت گرفته و اخیراً در مجله بین‌المللی «مدیریت منابع آب» Water Resources (Management) به چاپ رسیده است، مشخص شده که کاهش نزولات آسمانی تنها ۱۰ درصد در کاهش سطح آب دریاچه اورمیه نقش داشته است.

در این مطالعه با استفاده از مدلسازی سیستم‌های پویا نشان داده شده است که کاهش ورودی آب به دریاچه به دلیل استفاده بیش از حد از آب‌های جاری و همچنین تغییرات اقلیمی حدود ۶۵ درصد، ساخت سدها حدود ۲۵ درصد و بارندگی بر سطح دریاچه تنها ۱۰ درصد در کاهش ارتفاع سطح آب موثر بوده است.

برای پی بردن به پیامدهایی که خشک شدن دریاچه اورمیه می‌تواند در پی داشته باشد میتوانیم نگاهی بیندازیم به اتفاقاتی که طی سالهای۱۹۷۷ تا ۲۰۰۶ برای دریاچه آرال روی داد. چرا که کارشناسان بر این عقیده‌اند که شباهت‌های زیادی بین این دو دریاچه وجود دارد.

برنامه حمایت از کشاورزی پنبه که توسط دولت شوروی به رهبری خروچتو در دهه پنجاه میلادی اجرا شد، دریای آرال را از دو منبع اصلی آب محروم ساخت. نه تنها همه آب رودخانه‌ها به کانال‌ها سرازیر می‌شد، بلکه بیشتر آن جذب خاک کویری می‌شد و هدر می‌رفت. سطح آب دریای آرال از دهه شصت میلادی به سرعت شروع به پایین رفتن کرد. پایین رفتن آب دریای آرال موجب افزایش میزان شوری آب دریا شد.

همراه با بالا رفتن میزان نمک آب سطحی، میزان آب سفره‌های زیر زمینی نیز به خاطر آبیاری مزارع اطراف افزایش یافت. نمکی که این آب با خود به سفره‌های زیر زمینی سرازیر کرد، هنگام بالا آمدن سفره‌های زیرزمینی دوباره به سطح بازگردانده شد و پس از تبخیر، لایه سفید رنگی به جا گذاشت. در نتیجه، زمین‌های اطراف دریاچه نیز از لایه‌ای از نمک پوشانده شدند.

منطقه اطراف دریاچه آرال دچار پدیده "بیابان زایی" شد، پدیده‌ای که در اثر آن، منطقه‌ای که قبلاً سرسبز بوده به کویر شور تبدیل می‌شود. زندگی گیاهی بیش از چهل درصد در منطقه کاهش یافت و شش ملیون هکتار زمین زراعتی نابود شد. مجموعه این عوامل باعث شد که برای جبران خسارات وارده، در بخش کشاورزی از کودهای شیمیایی بیشتر استفاده شود، که خود سرعت تخریب منابع آبی را افزایش داد.

طوفان‌های شنی نیز بر اثر کم شدن گیاهان در منطقه افزایش یافت. هم اکنون بین ماه‌های اردیبهشت و مرداد، تا تعداد ده طوفان شن در منطقه رخ می‌دهد. قبلاً سطح وسیع آب دریاچه شدت بادهای شمالی و شمال شرقی را کاهش می‌داد، که با کاهش سطح دریاچه، این بادها هم اکنون شن، نمک و خاک به جا مانده را بلند می‌کنند و طوفان شن به وجود می‌آورند. این طوفان‌ها بین ۱۵۰ و ۳۰۰ کیلومتر وسعت دارند، و خاک آرال تا فاصله ۵۰۰ کیلومتری دریاچه نیز یافت می‌شود. تخمین زده می‌شود که میزان ۴۳ میلیون تن نمک توسط باد در مناطق اطراف دریاچه آرال پخش شده است.

به دلیل این که صنعت کشاورزی در این کشورها مدرنیزه نشده است، بخش بزرگی از جمعیت این کشورها دربخش کشاورزی مشغول هستند، که محصول خود را با نرخ از پیش تعیین شده به دولت‌ها می‌فروشند. نرخ ثابت محصول نهایی باعث می‌شود که کشاورزان دائم به فکر افزایش محصول خود باشند. برایند دو عامل عدم مدرنیزاسیون و میزان تقاضای مصنوعی و ثابت، باعث شد که خانواده‌های کشاورز برای افزایش بهره‌وری، تعداد فرزندان خود را برای کار در مزرعه افزایش دهند.

از دست رفتن منابع آب شیرین و طوفان‌های شنی باعث نابسامانی در بهداشت عمومی و از میان رفتن زندگی جانوری منطقه گردیده است. کم خونی، مشکلات تنفسی، بیماری‌های کلیوی در منطقه اطراف دریاچه آرال در دهه ۱۹۸۰ اپیدمی شد. بین سالهای ۱۹۵۰ و ۱۹۸۸، جمعیت منطقه از ۱۳/۸ میلیون نفر به ۳۳/۲ میلیون نفر افزایش یافت، که وسعت این بحران را افزایش داد. نیاز به آب شیرین به همین میزان افزایش یافت و این نیز خود عاملی شد برای برداشت بیشتر از رودخانه هایی که این دریاچه را تغذیه می‌کردند.

روند تاریخی هویت زدایی ترکان در ایران

• *...مطلب از دو حال خارج نیست: یا آذربایجانی ایرانی هست، یا نیست. اگر هست ترک نمیتواند باشد...*

(دکتر محمود افشار، "یگانگی ایرانیان و زبان فارسی"، مجله آینده، سال ۱۳۷۷ ، تهران)

• *هارای هارای من تورکم!*

• *سنین هاران تورک دی؟ آذری سن! آذری!*

باور کنید کنار هم گذاشتن این سه جمله و با هم خواندنشان، خود تلاطمی در درون یک آذربایجانی ترک به پا میدارد، سخن اولی را دکتر محمود افشار میگوید، دومی را مردم آذربایجان در گردهمائی های سالانه به مناسبتهای مختلفی چون روز جهانی زبان مادری گفته اند و میگویند و سومی را ...

مسئله ملیت و حقوق ملل در ایران، پیشینه‌ای کمتر از صد سال دارد. تا قبل از شروع قرن فعلی هجری، حقوق ملل جزو عوامل تعیین کننده سیاست کلی مملکت محسوب نمی شد. تنها با انقلاب مشروطیت و در حد بیشتر، با شروع سلطنت پهلوی این مسئله اهمیت پیدا کرد و با رشد روز افزون، تبدیل به یکی از مسائل مهم اجتماعی و سیاسی ایران گشت.

یکی از معضلات اجتمای جامعه روشنفکری و جوان آذربایجانی امروز بحران هویت است. به‌جز جوانان و پیشقراولان حرکت ملی آذربایجان هنوز هم جوان عادی و دانشگاهی آذربایجان از ترک نامیدن خود ابا دارد! چرا که در طول دوران حکومت پهلوی که آثار شوم آن هنوز هم بر جامعه سنگینی می کند ناجوانمردانه‌ترین ضربه‌ها بر شخصیت ترکان ایران وارد آمد.

در طول حاکمیت ۵۳ ساله رضاخان و فرزند وی، ترکان ایران از توهین‌ها و بی احترامی‌های آشکار و مستقیم تا تحقیرهای مدون و کلاسیک در رادیو و تلویزیون و کتابهای درسی مدارس و دانشگاه‌ها در امان نبودند. امروزه هم گویی کلمه ترک کابوس وحشتناکی است که بر سینه جوان آذربایجانی و جوانان ترک دیگر مناطق کشور سنگینی می کند.

دردوران حاکمیت پهلوی، صحنه جامعه را آنچنان بر ترکان و حتی کلمه تُرک تنگ کردند که آن عده از جوانان آذربایجانی که زندگی را نه در مبارزه برای رهایی از ظلم و ستم مضاعف پهلوی بر علیه ترکان، که در به دست آوردن نان و آبی بی دردسر می‌دیدند تنها راه رهایی از کابوس دردناک "تُرک" را در جایگزین شدن این کلمه با واژه‌ای دیگر جستجو می‌کردند.

در حقیقت تمام صحنه‌ها برای اجرای نمایش تغییر هویت برای افرادی که تاب تحمل تحقیرها و توهین‌ها را نداشتند و توان مقابله و مبارزه با آن را در خود نمی دیدند و مستحیل شدن در زبان و فرهنگ حاکم و غالب را آسان‌ترین راه فرار از اهانت‌ها و بی احترامی‌ها می‌دانستند، حاضر و مهیا بود.

"آذری" آنهم از نوع غیر ترکی واژه‌ای بود، آری چنین شد که جوان تبریزی، زنجانی، اورمیه‌ای، اردبیلی، آستارایی، همدانی، ساوه‌ای و ... با دو نوع هویت تحقیر شده ترکی، و افتخار آفرین آذری روبرو شد که این دومی را نمی‌دانست چگونه جایگزین اوّلی کند!

ولی همین آذری وقتی پای از ایران بیرون می‌نهاد و دل به فرنگستان می‌داد ایرانی بودن خود را انکار می کرد و خود را ترک اصیل، آنهم نه از نوع ایرانی‌اش، می‌نامید!

ترک ستیزی و تحقیر ترکان از زمانی که امپراتوری هزار ساله ترکان با سقوط دولت قاجار پایان یافت و حاکمیت نژادپرستانه رضاخان بر کشور کثیرالمله ایران تحمیل گردید، آغاز شد.

بعد از امپراتوری هزار ساله‌ی ترکان ایران، یعنی بعد از سقوط دولت قاجار و از زمان شروع حاکمیت رضاخان که حکومت نژاد پرستانه پارسی را بر کشور کثیرالمله ایران تحمیل کرد، افرادی از میان مردم آذربایجان که تحت تأثیر تبلیغات آپارتایدی رضاخان قرار داشتند، بر علیه هویّت و موجودیت خود عصیان کردند.

علّت این عصیان، احساس حقارت و بی‌هویّتی بر اثر عدم آگاهی از پیشینه‌ی زبان، ادبیات، فرهنگ، تاریخ، موسیقی و در یک کلام موجودیت خود و خالی شدن از فرهنگ خودی که منجر به از خود بیگانگی و یا بقول دکتر شریعتی الینه شدن می گردید بود.

وقتی انسان الینه گردید و از خود بیگانه شد، احساس پوچی و بی هویّتی می کند و برای رهایی از این حقارت و دربدری معنوی به دنبال هویّت جدید است، حال این هویّت را هر کس با هر نیّت و مقصد به او بدهد با آغوش باز میپذیرد.

در چنین شرایطی اطلاعات آسان، بی زحمت و بدون هزینه از سنین کودکی تا بزرگسالی از خانه و مدرسه و دانشگاه گرفته تا کوچه و خیابان و در هر زمان و مکان از افتخارات ساختگی زبان، فرهنگ و تاریخ قدرت حاکم در اختیار اوست؛ یعنی پر شدن از فرهنگ تحمیلی.

طبیعی است افرادی که قدرت مقاومت در مقابل فرهنگ مهاجم را ندارند و بدست آوردن معلومات و اطلاعات واقعی از افتخارات ملّت خویش را توأم با سختی ها، ممانعت ها، دردسرها و هزینه های زیاد می بینند راحت‌ترین و بی‌دردسرترین راه را هضم شدن در فرهنگ حاکم می بینند و پشت به هویّت خویش می کنند.

سیاست الیناسیون و یا هویّت زدایی ایرانیان غیر فارس نیز از زمان رضاشاه آغاز گردید، در این دوران گویی در ایران هیچ قوم و ملّتی جز با هویّت فارسی حق حیات ندارد و هر آنچه از تمدّن و گذشته درخشان است.

بر این اساس پروژه های کوتاه مدت و طولانی مدت با هزینه های سرسام آور براه افتاد و زبان‌سازی و هویّت تراشی برای ایرانیان غیر فارس رونق گرفت و دشمنی و تبلیغات علیه زبانها و فرهنگهای غیرفارسی بخصوص ترکی در اولویت این برنامه ها قرار داده شد. (کثرت قومی و هویّت ملّی ایرانیان- دکتر ضیا صدر ص ۶۲- ۶۴)

در دوره‌ی حاکمیت نژاد پرستانه‌ی رضاخان، پروژه انکار زبان و فرهنگ مردم آذربایجان و دیگر ترک زبانان ایران تا بدانجا پیش رفت که بعد از زبان ادبی (فارسی)، نام زبانهای افغانی یا پشتو، کردی، بلوچی، ارمنی، بنی اسرائیلی، زرتشتی، و لهجه های مازندرانی، گیلکی، سمنانی، بروجردی و کاشی در لیست زبان و لهجه های رایج مردم ایران آورده شد و از برده شدن نام زبان ترکی، ترکمنی و عربی که نصف جمعیت ایران بدان تکلم می کردند به طرز احمقانه ای امتناع گردید! (جغرافیای انسانی ص ۲۵۱، چاپ در دوره رضا خان)

از اوایل حاکمیت رضاخان و به دستور او تدریس در مدارس کشور به جز زبان فارسی ممنوع گردید و سیاست حاکمیّت مطلق و بی‌چون و چرای زبان فارسی در کشوری که در طول تاریخ چند هزارساله اش حتیٰ در دوران دیکتاتورترین پادشاه یک زبانی و یک فرهنگی را به خود ندیده بود بر کشور تحمیل شد.

ادامه در صفحه ۴

داغ درگیسی، ۹-جو سایی، ۱۳۹۰ آذر آیی

Dağ Dərgisi
9-cu sayı
1390 Azər Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۹-جؤ سایی
۱۳۹۰ آذر آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

خبـــــر

فریـــاد دریاچـــه اورمیه توســـط جوانان اورمیه

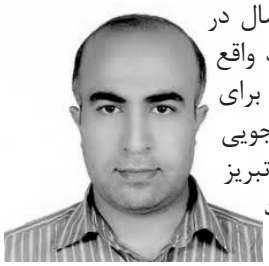
بازی والیبال دو تیم شهرداری اورمیه و میزان خراســان در اســتادیوم ۶ هزار نفری اورمیه در جو کاملا امنیتی به صحنه اعتراض به حکومت در خشکاندن تعمدی دریاچه اورمیه گردید. در ایــن بازی که بــا نتیجه ۳ بر صفر بــه نفع تیم شــهرداری به پایان رســید، بارها شعار حمایت از دریاچه اورمیه: اورمو گولو سسلنیر سوسوزام هــارای هارای، اورمو گولو جــان وئریر مجلیس اونون قتلینه فرمان وئریر، آذربایجان وار اولسون ایستمین کور اولسون، باکی تبریز آنکارا بیز هارا فارســلار هارا و ... توسط جوانان آذربایجانی سر داده شد.

برگــزاری دادگاه ۱۲۸ نفــر از دستگیرشــدگان تظاهــرات اعتراضــات دریاچه اورمیه

روز ســه شــنبه ۹۰/۹/۲۲، دادگاه ۱۲۸ نفــر از دستگیرشــدگان اعتراضــات دریاچه اورمیه در شــعبه ۱۰۴ عمومی تبریز به ریاست قاضی شــکوه تازه برگزار شــد. محاکمه ایــن افراد از ســاعت ۸:۳۰ الــی ۱۴ بــه طــول انجامید .به علت ازدحــام، قاضی بصورت ۳۰ نفر به ۳۰ نفر اقدام بــه فراخوانی افراد برای محاکمه به داخل دادگاه می کرد. افراد محاکمه شــده در جریان تظاهراتهای مربوط به دریاچه اورمیه در تبریز و چند بازی تیم تراکتورســازی دستگیر شده و با قرار وثیقه آزاد شده بودند.

۲۲۲-میــــن روز بازداشــــــت سعید نعیمی

روز جمعــه ۲۵ آذر، ۲۲۲-میــن روز بازداشت ســعید نعیمی، فعال سیاسی و حقوق بشــری آذربایجان می باشد. وی که

۱۸ اردیبهشت امسال در منزل شخصی خود واقع در کرج دستگیر و برای انجام مراحــل بازجویی بــه اداره اطلاعات تبریز منتقــل شــده بود بعــد از گذشــت ۲۲۲ روز از مــدت بازداشــت اش هنــوز در وضعیــت نامعلومی به ســر می برد. روند رسیدگی به پرونده وی کاملا غیرقانونی بوده و یوســفی قاضــی جوان دادگاه انقلاب، دوباره پرونده ایشــان جهت بازجویی و تفهیم اتهام «معاونت در جاسوسی» به بازپرسی ارجاع داده شده تا توسط بازپرس هاشم زاده در این مورد تحقیق گردد.

بنابــه اظهارات قاضی یوســفی، به علت ازدیاد کار اداری شــعبه دادگاه انقلاب تبریز، رسیدگی به پرونده سعید زودتر از تاریخ ۸ دی ماه ۱۳۹۰ امکان پذیر نمی باشد. از طرفی هم با درخواست قانونــی وی مبنی بر تبدیل قرار بازداشــت و یا انتقال به زندان محل سکونت مخالفت می‌شود. از اینــرو قرار بازداشــت وی تا ۸ دی ماه تمدید گشته است.

بزرگداشــت روز ۲۱ آذر در شــهرهای مختلف آذربایجان

به مناسبت ۲۱ آذر ســالروز تاسیس حکومت ملی آذربایجان، فعالین ملی در اکثر شــهرهای آذربایجــان با دیوارنویســی و پخــش اعلامیه و تراکت یاد و خاطره این روز را گرامی داشتند. در شــهر ایزمیر تورکیه نیز مراسمی در بزرگداشت این روز از طرف فعالین ملی ترتیب داده شد. در آغاز این مراسم مستندی از وقایع آن دوره برای حضار به نمایش درآمد، ســخنرانان این مراسم خانم گول آرا یئنیســی و آقای عاریف کسکین بودند که اتفاقات روی داده در ۲۱ آذر۱۳۲۴در آذربایجان و تشکیل دولت ملی در آن دوره را از ابعاد مختلف اجتماعی ،سیاسی و... مورد بررسی قرار دادند.

مرگ یک دانشــجوی دختر در دانشــگاه تربیت معلم آذربایجان

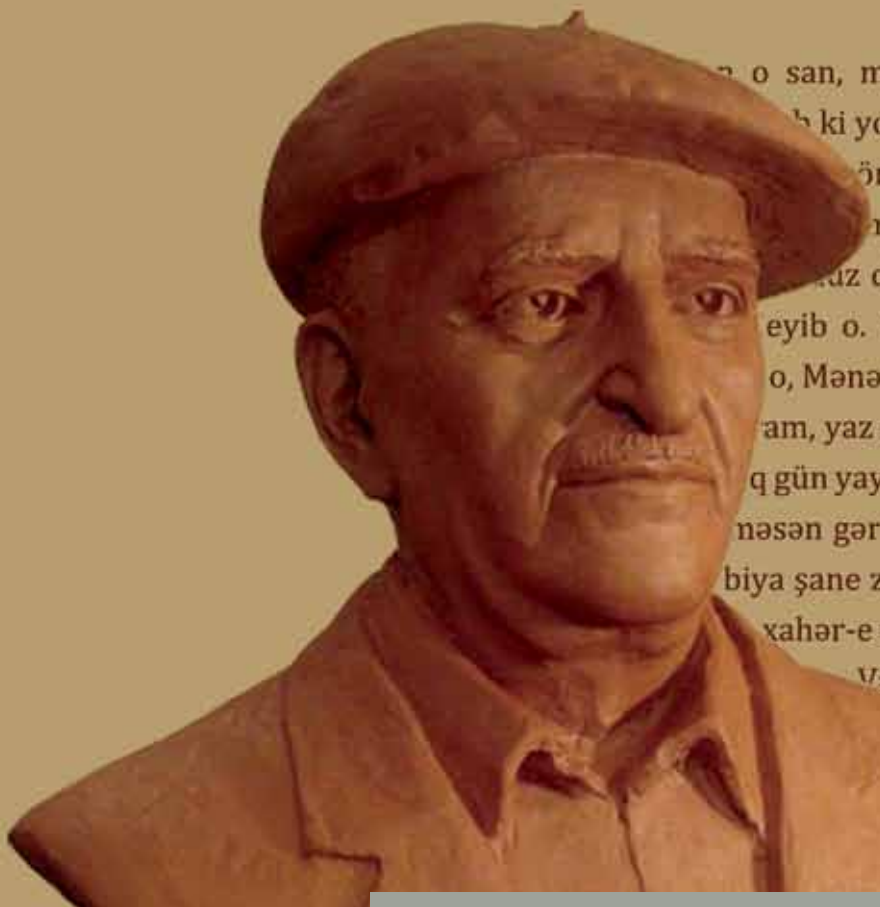
فاطمه ویســی دانشــجوی ورودی ۹۰ دکتری ریاضی در دانشــگاه تربیت معلم آذربایجان روز یکشــنبه ۲۰ آذرماه به علت مصرف اشتباه دارو و درنتیجه مســمومیت دارویــی جان خود را از دســت داد. در پی این حادثه دانشــجویان این دانشــگاه بــا تجمعی خواهان رســیدگی به این مســاله و اقداماتــی همچون تاســیس درمانگاه شبانه روزی در دانشگاه شدند.

ادامه از صفحه ۳

ناسیونالیســم افراطی فارســی کــه هدیه‌ی انگلیســی ها به رضاخان بود، شروع به هویّت زدایی ترکان ایران کرد که امپراتوری پرقدرت هزارســاله را بعد از حاکمیت اســلام در ایران رقــم زده بودند و خطر بالقــوّه برای حکومت رضاخــان و سیاســت انگلیس به حســاب می آمدند.

از تحصیــل و تدریس زبان ترکی آذربایجانی که اولین مدرسه مدرن ایران و نخستین روش تدریــس با اصــول صوتی در دنیای اســلام با این زبان و در زمان قاجار و بوســیله دانشمند شهیر آذربایجان میرزا حسن رُشدیّه در تبریز و بــا کتابِ «وطن دیلی» آغــاز به کار کرده بود، جلوگیری شــد. (روزنامه نوید آذربایجان، ویژه‌نامه عید ۸۲، صمد سرداری‌نیا)

DAĞ DƏRGİSİ
10-cu sayı, 1390 Çillə Ayı ۱۰-جؤ سایی، ۱۳۹۰ چیللە آیی

پروْفسور محمدتقی زهتابی‌نین یاشامینا اؤتری بیر باخیش

۲۶ سال حبس و ۱۳۹۰ ضربه شلاق، مجازات ۵۷ معترض به خشکاندن دریاچه‌ی اورمیه

دستگیری مهرداد کرمی فعال دانشجویی دانشگاه تبریز

خبـــرلـــــر

o san, mən də buyam, Su deyibdir mənə əvvəldə
ki yox, Yuxu öyrətdi uşaqlıqda mənə, xab ki yox.
örək verdi mənə, nan demədi, Əzəlində mənə
nəkdan demədi. Anam əxtər deməyibdir
uz deyib o, Su donanda deməyibdir yəxdi bala,
eyib o. Qar deyib, bərf deməyib, dəst deməyib, əl
o, Mənə heç vaxt biya söyləməyib, gəl deyib o. Yaxşı
am, yaz günü axşam çağılar, Bağçanın günçıxanında
q gün yayıla. Gəl deyərdi darayım başıvı, ey nazlı bala,
nəsən gər bacıvun astaca zülfün dararam. O deməzdi
biya şane zənəm bir səri to, Gər nəyayi be zənəm şane
xahər-e to. Bəli, daş yağsa da göydən, sən osan, mən
Var sənin başqa anan, vardı mənim başqa
s olan başqa elim vardı mənim, Elimə
lilim vardı mənim. İstəsən qardaş
ik edək, Veribən qol-qola bundan
Əvvəla, özgə küləklərlə gərək axma-

Veribən qol-qola bundan sonra bir yolda
Əvvəla, özgə küləklərlə gərək axmayasan,
niyən, varlığıma, xalqıma xor baxmayasan.

Yoxsa gər zor deyəsən, millətimi xar edəsən,
Gün gələr səfhə çönər, məcbur olarsan gedəsən.

تۆرکجه‌م منیم سس بایراغیم ...

پرۆفسور محمدتقی زهتابی‌نین یاشامینا اؤتری بیر باخیش

پرۆفسور محمدتقی زهتابی ۱۳ دسامبر ۱۹۲۳ تاریخینده شبستر'ده آنادان اۆلدو. ۶ یاشیندایکن میرزا ابراهیم و شبستر'ین گۆلشن راز مکتبلرینده ایلک تحصیله باشلایان دۆکتور زهتابی، تحصیل ایله بیرلیکده «اصلی و کرم» و «خاورنامه» کیمی تۆرکجه کیتابلاری اۆخوماغا باشلادی. دۆکتور زهتابی اۆرتا و لیسه تحصیلینی تبریزده داوام ائتدیردی. تبریز پئداقوژی عالی مکتبینده ایکن (دانشسرا) فرانسیزجا و عربجه‌نی ده اؤیرندی. آنجاق اؤ دؤنمده یاساق اۆلان آنا دیلینی گلیشدیرمه‌یی و اۆ دیلده کیتاب اۆخوماغی اهمال ائتمه‌دی.

۱۹۴۶-جی ایلده آذربایجان میللی حؤکومتی واسطه‌سی ایله تبریز بیلیم‌یوردو آچیلدی و دۆکتور زهتابی اۆرانین ادبیات فاکولته‌سینه قبول اۆلموش ایلک اؤیرنجی‌لردن اۆلدو. آنجاق بیر ایل‌دن سۆنرا آذربایجان میللی حؤکومتی‌نین یئخیلماسی ایله برابر بیلی‌یورد تعطیل اۆلوندو و دۆکتور زهتابی دموکرات فیرقه‌سینین گنجلر تشکیلاتین‌دا عضو اۆلدوغو اۆچون گیزلی یاشاماغا مجبور قالدی. ۱۹۴۸-جی ایلده یۆکسک تحصیل آلماق اۆچون قۆزئی آذربایجانا گئتدی. آما رژیم طرفیندن محاکمه اۆلوناراق سیبری'یه و ایکی ایل سۆنرا دا تاجیکستان'ین باشکندی دۆشنبه'یه سۆرگون اۆلدو. اۆرادا تبریزده آلدیغی بۆتون تحصیلات مدرکلری یۆخ اۆلدوغو اۆچون تکرار دیپلم آلماغا مجبور قالیر. آردیندان باکی بیلیم‌یوردونا مکتوبلا مراجعت ائده‌رک، اۆرادان مثبت جواب آلدیقدان سۆنرا ۱۹۵۴-جۆ ایلده باکی'یا قاییتدی.

دۆکتور زهتابی اؤز خاطیره‌لرینده بیلیم‌یورددا تحصیله باشلاماسینی بئله آچیقلاییر:

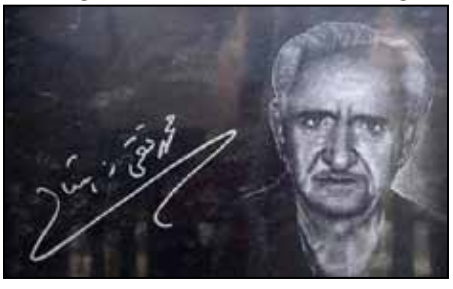
«گؤنلرین بیر گؤنونده یاتاقخانا مؤدورو یانیما گلیب آدیمی سۆروشدوقدان سۆنرا، بیلیم‌یورد رکتورو آکادمیک یۆسف ممدلی‌نین منی چاغیردیغینی سؤیله‌دی. یانینا گئتدیم. اۆ دا آدیمی و هارالی اۆلدوغومو سۆروشدوقدان سۆنرا هانسی بۆلومده اۆخوماق ایسته‌دیگیمی سۆروشدو. من ده «آذربایجان دیلی و ادبیاتی» بۆلومونده دئدیم. رکتور قاباغینداکی دیپلومایا اشاره ائده‌رک، سنین نۆمره‌لرین چۆخ یاخشی‌دیر. نییه اۆ بۆلومده اۆخوماق ایسته‌ییرسن. گل شیمی بۆلومونده اۆخو دئدی. من ده، خالقیمین بۆیۆنا احتیاجی وار دئیه جواب وئرینجه، بیر آندا آیاغا قالخدی و الیمی سیخاراق، سنه باشاریلار دیله‌ییرم دئدی و منی یۆلا سالدی.»

دۆکتور زهتابی ۵ ایللیک بیلیم‌یورد ائییتیمی‌نین آردیندان، بیلیم‌یوردون دۆغو بیلیم‌لری (شرق‌شناسلیق) فاکولته‌سینده عرب دیلی و ادبیاتی تدریس ائتمه‌یه باشلادی و بۆ ایللرده عرب ادبیاتی اۆزره «ابونواسین حیات و یارادیجیلیغی» قۆنودا اثریندن دیفاع ائدیب و دوچئنت لقبی آلدی.

داها سۆنرا بغدادا گئتمک اۆچون اۆرادا‌کی بیلیم‌یوردا باش وُوردو. ایکی ایل باکی- مۆسکو آراسیندا گئت-گلدن سۆنرا ۱۹۷۱-جی ایلده عراقا گئدیب، بغداد بیلیم‌یوردوندا فارس دیلی و اسکی تۆرکجه تدریس ائتمه‌یه باشلادی. ائله اۆ ایللرده یاراتدیغی علمی اثرلر اۆچون بغداد بیلیم‌یوردو دۆکتور زهتابی'یه پرۆفسور لقبی وئردی.

اۆرادا اۆلدوغو مدته تئز- تئز آوروپایا سفر ائدن دۆکتور زهتابی، سفرلری‌نین بیرینده، باتی آلمانیا'دا (باتی برلین شهرینده) گؤنئی آذربایجانلی اؤیرنجیلرله تانیش اۆلور. بۆ تانیشماد‌ا و آردیندان داوام ائدن صحبت سیراسیندا، اؤیرنجیلر آنا دیللرینی اؤیرنمک ایسته‌دیکلرینی، آنجاق بۆ آلاندا کیتاب تاپا بیلمه‌دیکلرینی سؤیله‌ییرلر. دۆکتور زهتابی بئله بیر کیتاب یازاجاغینا دایی‌ر اۆنلارا سۆز وئریر و اۆنلار دا بۆ کیتابین آلمانیا'دا چاپ اۆلونماسینی عهده‌لرینه آلیرلار. سۆز قۆنوسو کیتاب، نهایت «آذربایجان تۆرکجه‌سی‌نین صرفی» آدی ایله اۆرادا یاییلانیر.

ایران'دا ۱۹۷۹ انقلابیندان سۆنرا تبریز'ه قاییدان دۆکتور زهتابی، تبریز بیلیم‌یوردوندا بیر سۆره عرب و تۆرک دیللرینی تدریس ائدیر، تهرانda یاییلانان وارلیق درگیسی ایله یاخین ایش‌بیرلیگی آپاریر، شئعرلری، حیکایه‌لری و علمی مقاله‌لری اۆرادا یاییلانیر. بیلی‌یوردلار قاپاندیقدان سۆنرا علمی فعالیتینی سۆردورن دۆکتور زهتابی، «آنا دیلیمیزی اؤیرنَک» و «زبان ادبی معاصر آذری» آدلی تۆرکجه‌نین قیرامئری ایله ایلگیلی ایکی کیتاب یاییلانیر. ۱۹۸۹ ایلینده تبریز رادیوسو دیئش یاییلار دایره‌سی (برون مرزی) اۆندان تۆرکجه درس وئرمه‌سینی ایسته‌ییر. بۆ تکلیفی ممنونیتله قبول ائدن دۆکتور زهتابی، اۆرادا فعالیته باشلاییر و عینی زاماندا «معاصر ادبی آذری دیلی (صرف و نحو)» کیتابینی یازیر.

دۆکتور زهتابی، حیاتی بۆیونجا خالقین معاریفلنمه‌سی یۆلوندا جیدّی فعالیت آپاران بیر شخصیت اۆلاراق تانینماقدادیر. اۆ، تۆرکلرین تاریخی حافظه‌سینی جانلاندیرماق آماجی ایله «ایران تۆرکلری‌نین اسکی تاریخی» آدی ایله ایکی جیلدلیک اثر یازیب و گنج نسلین بیلینجلنمه‌سینده اؤنملی رۆل اوینایی‌ر.

آذربایجان تۆرکلری‌نین یۆرولماز و فداکار معلیمی پرۆفسور دۆکتور محمدتقی زهتابی، ۲ ژانویه ۱۹۹۹ تاریخینده شبستر شهرین‌ده مشکوک شکیل‌ده حیاتا گؤز یۆمدو.

پرۆفسور زهتابی‌دن آشاغیداکی اثرلر یادیگار قالیب‌دیر:

- ایران تۆرکلری‌نین اسکی تاریخی (۲ جیلد)
- شاهین زنجیره (شعر)
- معاصیر ادبی آذری دیلی ـ لکسیکولوژی و یا علم معانی
- آذربایجان تۆرکجه‌سی‌نین نحوی
- علی آقا واحددن خاطیره‌لریم
- پروانه‌نین سرگذشتی (شئعر)
- باغبان ائل اۆغلو (شئعر)
- چیریک افسانه‌سی
- بذ قالاسی
- بخت خوابیده
- هستی نسیم
- زبان آذری ادبی معاصر
- قۆی اۆلسون اۆن (حیکایه)
- قواعد الفارسی (عربجه)
- جنایات ۲۵۰۰ ساله شاهان
- آیا زبان فارسی بر زبان ملل دیگر برتریت دارد؟
- ارک هفته‌لیگی
- اتحاد یۆلو (آیلیق درگی)

چاپ اۆلونامیش اثرلری:

- گنجلیک چلنگی
- میرزا علی معجز شبسترلی‌نین شعرلری (۵ جیلد)

۲۶ سال حبس و ۱۳۹۰ ضربه شلاق، مجازات ۵۷ معترض به خشکاندن دریاچه‌ی اورمیه

روز ۲۲ آذر ماه ۱۲۸ نفر از دستگیرشدگان معترض به خشکاندن دریاچه اورمیه در دادسرای تبریز محاکمه شدند. در اقدامی کم‌سابقه از سوی قوه‌ی قضائیه، ۱۱۲ نفر از حامیان محیط زیست در یک روز، در یک دادگاه و در عرض ۵ ساعت محاکمه شدند.

برخی از این ۱۱۲ نفر در تظاهرات اعتراضی به خشکاندن دریاچه اورمیه، ۱۲شهریور ماه در تبریز، دستگیر شده بودند. همچنین برخی دیگر از این افراد پس از بازی تراختور و استقلال دستگیر شده بودند.

در بین دستگیرشدگان ۵ نفر خانم و ۹ نفر کمتر از ۱۸ سال به چشم می‌خورند که پرونده افراد زیر ۱۸ سال به دلیل نرسیدن سن قانونی به دادگاه اطفال ارجاع داده شد.

کیانوش شکوه، قاضی این پرونده همه این افراد را به اخلال در نظم عمومی از طریق شرکت در تظاهرات غیر قانونی متهم کرده که همگی این افراد با رد اتهام وارده، اعتراض به خشک شدن دریاچه اورمیه را حق طبیعی خود عنوان کردند.

برای ۵۷ نفر از این متهمین احکام سنگین حبس و شلاق صادر شده که در مجموع ۲۶ سال حبس و ۱۳۹۰ ضربه شلاق می‌باشد. همچنین ۵۵ نفر از این افراد از اتهام وارده تبرئه شدند.

این در حالی است که چندی قبل ۱۵ نفر از دستگیرشدگان مراسم افطاری ۲ شهریور در تبریز، به تحمل ۲۰ ماه حبس تعلیقی و ۴ ماه حبس تعزیری محکوم گشته‌اند. دادگاه ۱۳ نفر دیگر از این افراد در دو جلسه برگزار شده و جلسه سوم دادگاه به بهمن ماه موکول شده است. چند تن از این دستگیرشدگان هنوز در بازداشت موقت به سر می‌برند.

این در حالی است که بسیاری از معترضین به سیاست‌های تبعیض آمیز دولت در قبال دریاچه اورمیه که در سایر شهرهای آذربایجان دستگیر شده‌اند هنوز محاکمه نشده و احکام سنگینی در انتظارشان می‌باشد.

دستگیری مهرداد کرمی فعال دانشجویی دانشگاه تبریز

صبح روز شنبه ۳ دی ۱۳۹۰ مهرداد کرمی دانشجوی مهندسی برق اهل زنجان و فعال دانشجویی دانشگاه تبریز هنگام مراجعه به دانشگاه، با همکاری حراست توسط ماموران امنیتی بازداشت و به مکان نامعلومی منتقل گردید. بنا به اظهار شاهدان عینی یکی از ماموران لباس شخصی مقابل خوابگاه دانشجویی شهرک امام سوار اتوبوس حامل دانشجویان شد. این مامور امنیتی به بهانه های واهی چندین نوبت قصد توقف اتوبوس و بازداشت مهرداد کرمی را داشته است که پس از بی‌توجهی راننده از تصمیم خود منصرف می‌شود. پس از رسیدن اتوبوس به مقصد پس از پیاده شدن سایر دانشجویان ماموران امنیتی که منتظر اتوبوس بودند با حمله به آن، این فعال دانشجویی آذربایجانی را با ضرب و شتم دستگیر کرده و سوار اتومبیل خود می‌کنند.

مهرداد کرمی شب ٤ دی طی تماسی از حضور خود در بازداشتگاه اداره اطلاعات زنجان خبر داده ولی درباره علت بازداشت و اتهام وارده اظهار بی‌اطلاعی کرده است.

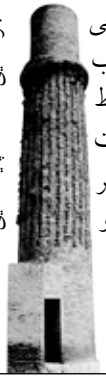
ماموران امنیتی در روزهای گذشته نیز چندین بار قصد بازداشت این فعال دانشجویی آذربایجان را داشتند که موفق به این کار نشده بودند. حتی ماموران امنیتی با مراجعه به کلاس درس قصد بازداشت مهرداد کرمی را داشته‌اند که با هوشیاری وی موفق به این کار نشده بودند.

مهرداد کرمی فعال هویت‌طلب آذربایجان و دبیر سابق کانون آذربایجان شناسی به خاطر فعالیت‌های هویت‌طلبانه بارها تهدید و بازداشت شده است. این فعال حرکت ملی آذربایجان سابقا در روز جهانی زن در سال ۱۳۸۹ که به همراه دیگر فعالین آذربایجانی برای دیدار با خانواده سعید متین‌پور عازم زنجان بودند، در پلیس‌راه میانه – زنجان بازداشت شد. وی روز ٤ خرداد ۱۳۹۰ در راه بازگشت از مراسم شهدای سولدوز همراه ۱۸ تن دیگر از فعالان آذربایجانی در اورمیه بازداشت شده بود که پس از یکروز آزاد گردید. این فعال دانشجویی آذربایجان همچنین روز ۱۸ شهریور ۱۳۹۰ در نماز جمعه زنجان بازداشت شد. ماموران امنیتی به دلیل جمع‌آوری امضا برای کمپین حق حیات دریاچه اورمیه وی را ساعاتی بازداشت کردند. این فعال خستگی ناپذیر روز ۲۹ شهریور ۱۳۹۰ همزمان با روز زندانی سیاسی آذربایجان پس از حضور در منزل پدری سعید متین‌پور به همراه ۲ نفر دیگر از فعالین زنجان بازداشت شد. ماموران امنیتی در مدت بازداشت ۳ روزه، کرمی را با انواع شکنجه‌های وحشیانه مورد اذیت و آزار روحی و جسمی قرار دادند.

با وجود اینکه هیچ اطلاعی از وضعیت سلامتی و علت دستگیری وی در دست نیست ولی احتمال می‌رود دستگیری وی در راستای سلسله دستگیری‌ها در رابطه با کمپین شهروندان زنجانی برای نجات دریاچه اورمیه و اقدامات آگاهی بخشی در این خصوص باشد. قبلا نیز علاوه بر مهرداد کرمی؛ داود خداکرمی، جمال رضایی و خلیل غلامی از فعالین دانشجویی آذربایجانی دستگیر شده بودند.

فعالین دانشجویی دانشگاه تبریز در دیداری با رئیس دانشگاه خواستار پیگیری وضعیت مهرداد از طرف مسولین دانشگاه شده بودند، که ریاست دانشگاه و رئیس حراست از دستگیری مهرداد کرمی اظهار بی‌اطلاعی کامل کردند.

خانواده مهرداد کرمی با وجود مراجعات مکرر به دادسرای زنجان جهت پیگیری وضعیت فرزندشان پاسخ مشخصی دریافت نکرده‌اند. قاضی پرونده خطاب به خانواده وی گفته است که : "فقط میتوانم بگویم که مهرداد سالم است و هیچ سوال دیگری نپرسید و منتظر بمانید تا بازجویی‌ها و تحقیقات او پایان یابد."

دلاغ درگیسی، ۱۰-جؤ سایی، ۱۳۹۰ چیللە آی

Dağ Dərgisi
10-cu sayı
1390 Çillə Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۱۰-جۇ سایی
۱۳۹۰ چیلله آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

حاشیه بازی والیبال شهرداری اورمیه و پیکان تهران

روز یکشنبه ۴ دی، ساعت ۱۷، بازی والیبال بین تیم‌های پیکان تهران و شهرداری اورمیه در سالن خانه والیبال تهران برگزار شد. این دیدار با نتیجه سه بر یک به نفع تیم پیکان تهران به پایان رسید. تعدادی از دانشجویان آذربایجانی برای تشویق تیم شهرداری اورمیه در سالن حضور داشتند و در لحظاتی از بازی شعارهای ملی سردادند. از نکات جالب این دیدار حضور دو تن از نمایندگان مجلس اورمیه آقایان قاضی‌پور و جهانگیرزاده در جایگاه ویژه بود.

بعد از پایان بازی تعدادی از دانشجویان اورمیه‌ای با آقای جهانگیرزاده دیدار کرده و سوالاتی در رابطه با وضعیت دریاچه اورمیه مطرح کردند که متاسفانه با جواب‌های غیرمنطقی ایشان روبرو شدند و ایشان در یک اظهار نظر جالب فرمودند که دریاچه اورمیه هنوز با وضعیت بحرانی فاصله دارد.

جهانگیرزاده نماینده اورمیه:

دولت اقدام موثری برای دریاچه اورمیه انجام نداده است

جواد جهانگیرزاده نماینده مردم اورمیه در مجلس شورای اسلامی گفت که مسئله دریاچه اورمیه همچنان به عنوان نگرانی و موضوع اول مردم این شهرستان مطرح است.

وی در گفت‌وگو با خبرنگار قانون در این باره اظهار داشت: دولت اقدام موثری برای دریاچه اورمیه انجام نداده است. بارندگی‌ها تاکنون قدری به بهبود وضعیت فعلی دریاچه کمک کرده اما به نظر می‌رسد تاثیری که نگرانی‌ها را مرتفع کند نداشته است. ضمن اینکه ما اقدام موثری هم از سوی دولت در این باره ندیدیم.

تعیین قرار وثیقه برای سعید نعیمی پس از ۲۳۵ روز بازداشت موقت

دادگاه انقلاب تبریز طی حکمی امروز ۸ دی ماه ۱۳۹۰، قرار وثیقه ۷۰ میلیون تومانی برای آزادی سعید نعیمی مدافع حقوق بشر و فعال آذربایجانی صادر کرد. نعیمی این حکم را پس از تحمل ۲۳۵ روز بازداشت و شکنجه دریافت کرده است.

اتهامات سعید نعیمی «ارتباط با بیگانگان»، «عضویت در گروه‌های مخالف نظام»، «نشر اکاذیب و تشویش اذهان عمومی» نعیمی و «معاونت در جاسوسی» بوده است.

فرانسا مجلیسی ائرمنی‌لرین ایددیعا ائتدیگی یالانجیل سؤی‌قیریمینی رسمیته تانیدی!
بیرینجی دؤنیا ساواشیندا آذربایجان تؤرک‌لرینه قارشی ائرمنی‌لر طرفین‌دن یؤرودولن سؤی‌قیریم: خؤی، اؤرمو، سالماس و سؤنرالار خؤجالی، شؤشا، آغدام، قاراباغ و ...

DAĞ DƏRGİSİ

11-ci sayı, 1390 Çillə Ayı ۱۱-جی سایی، ۱۳۹۰ چیللە آیی

آزربایجان سیاسی توشاق لاپیناآزادلیق

جنبش محیط زیستی در آذربایجان

قادین حرکتی‌نین اۏنودولماز گۏنلری

زبان ترکی یکی از سه زبان رسمی کوزوو شد

TAĞI SƏLƏHŞUR MEHRDAD KƏRƏMİ YUNİS SÜLEYMANİ NASİR DİRAZŞƏMŞİR PINAR FƏRƏCZADƏ MEHDİ HƏMİDİ ŞƏFİQ SƏİD MƏTİNPUR FƏRAZ ZEHTAB

جنبش محیط زیستی در آذربایجان

توضیح از داغ درگیسی: این مقاله برگرفته از مجموعه "قلعه بابک و نوپدیداری روح ملی آذربایجان" تالیف حسن ارک فعال ملی آذربایجانی است که به علت اهمیتی که مسائل مربوط به حفظ محیط زیست برای مردم آذربایجان دارد، عینا نقل می شود.

محیط زیست زمین در خطر نابودی است. هرچند که به نظر غیرقابل قبول می آید ولی واقعیتی انکارناپذیر است که باید آن را بی کم و کاست قبول کرد. رشد و توسعه دیوانه‌وار صنایع و کارخانجات آلوده ساز و مخرب محیط زیست، استفاده از مواد سمی و رادیو اکتیویته در تسلیحات نظامی، بهره برداری بی رویه از معادن کانی و غیرکانی کره زمین، نابودی جنگلها و آلودگی غیرقابل کنترل آب دریا و اقیانوسها، آلودگی اتمسفر و جو کره زمین که اخیرا منجربه پارگی و آسیب دیدگی لایه اوزون شده است و بسیاری موارد ریز و درشت دیگر فی الواقع شرایط زیست محیط کره زمین را براستی در معرض تخریب و نابودی قرار داده است.

امروز در جوامع بشری آمار قربانیان شرایط ناهنجار محیط زیست سر به میلیونها می زند و به نظر فعالین جنبش حفظ محیط زیست اگر دیر بجنبیم شرایط زیست در کره زمین در حال نابودی کامل است.

جنبش محیط زیست از شرایط غیرقابل تحمل فوق سرچشمه می‌گیرد و بوجود می آید. این جنبش با اینکه از نظر نمای ظاهری خود بصورت و گونه های بسیار متفاوت جلوه می‌کند وبنام یک جنبش واحد نامیدن آن را دچار مشکل می سازد. ولی علی رغم آن جنبش حفظ محیط زیست بصورت یک جنبش واقعی و جهانی روز بروز در حال رشد و گسترش است. این جنبش نیز به مانند جنبش زنان با توجه به استعدادهای فرهنگی و مادی و معنوی هر جامعه و هر ملتی شکلی ویژه و خاص به خود می گیرد.

نوک حمله جنبش حفظ محیط زیست متوجه طمع کاری سیری ناپذیر حکومتها است که بی توجه به آینده زندگی بشری صرفا برای استفاده هرچه بیشتر و منفعت طلبی هر چه افزونتر، نسبت به محیط زیست بشری بی توجهی و خیانت می کنند. به همین دلیل نیز جنبش محیط زیست در سطح جهانی به جنبش ضد سرمایه داری و مردمی تبدیل شده است.

در کشورهای صنعتی مساله حفظ محیط زیست با توجه به سطح فرهنگی مدرن و بالایی که در بین اقشار مختلف مردم آنجا هست از اهمیت و اعتبار ویژه ای برخوردار است و جهان سیاست را بشدت تحت تاثیر خود قرار داده است. در جوامع صنعتی هر جریان سیاسی که سیاست خود محیط زیستی نسازد از جهت پشتیبانی مردمی در مضیقه قرار خواهد گرفت. به همین دلیل حتی بی مسئولیت‌ترین جریانات سیاسی و قدرتهای حکومتی نسبت به حفظ محیط زیست، خود را دلسوز و طرفدار معرفی می‌کنند.

جنبش حفظ محیط زیست از آنجایی که بصورت یک جنبش جهانی است و خاصیتی فراملی و بین المللی دارد خودبخود جنبش های محلی محیط زیست را به همدیگر پیوند داده و در سطح جهانی از حمایت بین المللی برخوردار می سازد. این جنبش به بهترین وجه می تواند محمل لازم برای جنبش های محلی آماده سازد و آنها را از امکانات جهانی و بین المللی بهره مند نماید.

جنبش حفظ محیط زیست اگر چه در میان ملل پیشرفته قادر به تاثیرگذاری مستقیم درمراکز قدرت سیاسی هست و همچنین قادر است کادرها و فعالین خود را بصورت مستقیم و علنی در سطح سیاسی جامعه فعال سازد. ولی در کشورهای عقب مانده و کم توسعه که اکثرا از حکومت های غیرمدنی و استبدادی در رنجند بگونه ای دیگر عمل می کند.

حکومت های استبدادی در کشورهای عقب مانده معمولا از شکل گیری نهادهای مدنی سیاسی و فرهنگی مردم جلوگیری بعمل می آورند و به همین دلیل نیز مردم محمل های لازم برای بارآوری تبلور خود بدست نمی آورند. در این شرایط جنبش حفظ محیط زیست بهترین و مناسبترین امکان تبلور را بوجود می آورد.

مردم اصولا نیاز به هویت جمعی دارند و پردازش این هویت در نهادها و مراکز و محافل مدنی صورت می گیرد. در اثر رشد و توسعه ارتباطات جهانی، کشورهای عقب مانده و کم توسعه براحتی از طرز تفکر و شیوه زندگی جوامع پیشرفته اطلاع یافته و تحت تاثیر اخلاقیات زاییده آن قرار می گیرند، در چنین وضعی جنبش حفظ محیط زیست بعنوان یکی از مولفه های اخلاقی- فرهنگی جوامع صنعتی در سامانیابی هویت جمعی جوامع کم توسعه و عقب مانده تاثیرگذاری به خود می گیرد.

امروز فرآیند هویت در جوامعی به مانند ایران تحت تاثیر بسیاری از متغیرهای جهانی در حال باز تعریف و دگردیسی خود است. از این منظر به مفاهیم و محافل جدید و نوین که همخوان با شرایط نوین بین الملل باشد نیاز مبرم وجود دارد. جنبش محیط زیست برخی از این نیازها را برآورده می سازد. از این زاویه است که جنبش حفظ محیط زیست در جوامع کم توسعه از اهمیتی ویژه برخوردار می شود. مردم را یاری می دهد که درهویت یابی جمعی جدید از امکانات آن بهره مند شوند. نیروهای آگاه و مسئول جوامع مختلف با طیف گسترده‌ای از انگیزه ها و آمال سیاسی و غیرسیاسی گوناگون در کانونهای مخصوص حفظ محیط زیست متمرکز می شوند و برای بقا و حفظ محیط زیست جامعه خود می کوشند. متاسفانه حکومتهای استبدادی به انگیزه ذات دیکتاتوری و انحصارطلب خود، وجود این مراکز و کانونها را برنمی تابند و به جلوگیری از شکل بندی و سامان یابی آنها می پردازند.

اگر در کشورهای صنعتی و پیشرفته فعالین جنبش حفظ محیط زیست فقط با آلوده سازان و تخریب گران محیط زیست مبارزه می کنند و از ستیزه گری آنان آسیب می‌بینند در کشورهای کم توسعه فعالین محیط زیست علاوه برآن از تنگ نظری و تمامیت طلبی حکومت های استبدادی نیز در عذابند. شکل گیری و سامانیابی هواداران و فعالین جنبش حفظ محیط زیست مساله ای است که حکومتگران استبدادی چشم دیدن آن را ندارند.

در جامعه ما، کلیت حکومت از شکل گیری نهادهای مدنی حفظ محیط زیست بشدت نگران است و این نهادها با بایکوت خبری و تحریم رسانه ای روبرو هستند و از کمبود بودجه و امکانات شدیدا در مضیقه قرار دارند.

ولی با این همه نطفه های جنبش حفظ محیط زیست در کشور ایران فعال است و مبارزه‌ای جدی جهت شکل بندی وسامانیابی خود آغاز کرده است. جنبش حفظ محیط زیست در آذربایجان از شرایطی ویژه برخوردار است. صنایع آلوده ساز در سطح شهرهای آذربایجان فعال است. محیط زیست آذربایجان در حال تخریب و ویرانی است. دریاچه اورمیه در حال نابودی است بسیاری از باغات و مزارع مناطق

ادامه در صفحه ۳

قادین حرکتی‌نین اؤنودولماز گؤنلری

فئمینیزم قادینلارین دؤروموندا آنالیز ائله‌مک و اؤنلارین نابرابر اکونومیکی، سوسیولوژیکی و کؤلتورل شرایطلرینی -کی ایللر بؤیو مؤختلیف متؤدلارلا و فرقلی نه‌دنلرله توپلومالاردا بیر سیاسی متؤد اؤلاراق اعمال اؤلونوب- ارککلرله برابر بیر وضعیته دؤندرمه‌یه ایطلاق اؤلونور. بؤ برابر وضعیته چاتماق قادینلارین بیر ییئره توپلانماغی و سازمان یافته بیر شکیلده فعالیته باشلاماق‌لاری ایله سیاسی بیر حرکته چئوریلیر.

بؤ تعریفه باخاراق اینسان‌لارین سکسولوژی باخیمیندان تبعیض‌ده اؤلمالارینا اینانانلارا فئمینیست دئمک اؤلار. بؤ حرکت فرانسه اینقلابیندان سؤنرایا -اؤن سککیزین‌جی مین ایله- قاییدیر. اینقلابدان سؤنرا فئمینیزم اؤچ فرقلی دالغا (موج) باشدان کئچیرتدی. اعتدال‌لا باشلانان بیر حرکت (۱۸۳۰) کی قادین‌لارین سَس حاققینا سونوجلاندی (۱۹۲۰) و "حقانیت حقوق زن" و یا "انقیاد زنان" کیتابلاری ایله گؤجلو بیر پروسه باشلامیشدی ایفراطا چکیلیب ایکینجی دالغا ۱۹۶۰-لاردا باشلانیلیر. بو دالغادا اَن دیَرلی و ائتکیلی یازیلاردان "سیمیون دوبووار"-ین "جنس دوم" کیتابینی آد آپارماق اولار.

ایکینجی دالغا (موج) توپلومون ایدئولوژیکی قورولوش‌لارینی (ساختار) نقده چکیب اؤ قدر آماج‌لارینا قاباغا گئدیر کی نیکاحی کؤکدن اینکار ائله‌یب ارککلر کیمی گئییینمه‌یه اؤز گتیریر. بئله اؤلور کی اؤچونجو دالغا دا ۱۹۹۰-دا باشلانیلیر، فئمینیست‌لر متؤدلارینی موعتدیل‌لشدیریب بیر داها اؤزلرینی تانیماغا و تانیتدیرماغا باشلاییرلار. بؤ دالغا دا پسیکولوژی، دیل و فرهنگی باخیم‌لارا یؤنه‌لیب و ایقتیصادی- سیاسی باخیم‌لار بو دؤوره‌ده آزالیر.

فئمینیزم بؤتون ایدئولوژی‌لره تای اؤز ایچَری‌سینده فرقلی دؤشونجه‌لر و باخیملار داشییر. بؤ فرقلی باخیملار مؤختلیف قؤللارین (گرایش) یارانماسینا سبب اؤلور. اَن اؤنملی بؤلوملردن، غالیب اؤلان لیبئرال دؤشونجه‌لی فئمینیست‌لری آد آپارماق اؤلار کی قادین‌لارین دئموکراتیک و وطنداش‌لیق(شهروند) حاقلارینا و آنایاسانین (اساسی قانونلارین) ایصلاح اولونماسینا تاکیدی وار. ایکینجی بؤلوم مارکسیستی فئمینیست‌لردیلر؛ آدیندان بللی اؤلدوغو کیمی اَن اؤنملی ایستکلری آتا بَی‌لیگین، اؤزل مالکیتین آرادان گتمه‌سی، اکونومیکی ایستیقلال‌لار و توپلومدا حاکیم اؤلان یانلیش ایجتماعی ایلیشکی‌لره قاییدیر. رادیکال بؤلوم قادین‌لارین تک قوُرتولوش یؤلونو سیاسی بیر اینقلاب بیلیر؛ اونلارجا قادین‌لارین ذهنلری آتابَی‌لیک دؤشونجه‌لرینden قورتولماینجا و اسکی دؤشونجه‌لر بئیین‌لردن سیلینمه‌ینجه، قادین حاقلاری اله کئچیریلمزدیر. بؤ دؤشونجه‌نین یانیندا سؤسیولوژیکی دؤشونجه‌لر وار کی بیر ایجتیماعی اینقلابی نظرده آلاراق کاپیتالیسم و آندروکراسی‌لیگی بیرلیکده مؤطالیعه ائتمه‌یه تاکید ائدیر. سؤنوندا پست مدرن دؤشونجه‌لر اؤرتایا چیخیر. بو دؤشونجه قادین سؤرونونو ارکک و قادین آراسیندا حاکیم اؤلان ایجتیماعی گله‌نکلرده (ساخت) بیلیب، بؤ ساختلارین سینماسینی گرکلی گؤرور. آما بؤ گله‌نک‌لرین (ساخت) دَییشیلمه‌سینی آنالیق و یا نیکاح حاقلاری ایله پارادوکس‌دا گؤرمه‌ییر.

قادین حاقلارینا اؤلان فرقلی باخیملار توپلوما حاکیم اؤلان دؤشونجه، حرکتین آخینی، ایقتیصاد دورومو، حاکیم اؤلان حؤکومتین سیاست‌لری و زامانلا ایلگی‌لی دؤرواملارا باغلی‌دیر. دؤز بیر تصمیم توتماغین گرکدیگی، دورومو دؤزگون آنالیز ائله‌مک‌دیر؛ اؤ اؤزدن بیرینجی آددیم دؤز بیر تحلیل ایرائه ورمک‌دیر. دؤز بیر تحلیل ایرائه وئرمه‌یین لازیمه‌سی ده تاریخی مورور ائله‌یب اؤلوملو و اؤلومسوز (موثبت و منفی) نؤقطه‌لری گؤز اؤنونه آلماق‌دیر.

تاریخه باخدیغیمیزدا بؤ حاققین اله کئچیریلمه‌سی‌نین نه قدَر اؤزون سؤرَلی اؤلدوغونو گؤره بیلَریک. کانادا، آمریکا و فرانسه کیمی اؤلکه‌لر یؤز ایللرجه چالیشماق‌دان سؤنرا و مؤختلیف مدنی یؤللارلا-اؤیانیش، مسالیمت آمیز حرکت‌لر،گئنیش ییغینجاق‌لار قوُرماق، یازیلار پایلاشماق، اؤلوسلار آراسی چالیشمالار و ان سؤنوندا خوشونت له- نیسبی اؤلاراق حاقلارینا چاتیبلار.

تاریخله بیر آجی آما دیَرلی تجروبه کیمی یاناشمالی‌ییق؛ کؤبا قادینچی‌لاری‌نین آجی تجروبه‌لرینی کی بؤتون گؤجویله، قادین‌لی ارککلی، امپریالیسمه قارشی دوُروب اؤز حاقلارینا صاحیب چیخدی، آما سونوندا اوزو داها بؤیوک بیر امپریالسم، جینسی امپریالسمه توتوقلاندی!!! الجزایر کیمی اؤلکه‌ده "جمیله بو پاشا" تکین قادینلار اؤرتایا چیخیب، دؤرد دؤنه یاسا (قانون) دَییشیلیر؛ اما قادین حاقلارینین قارشی‌سیندا سوُسماق‌دان باشقا بیر سؤنوج گؤرولمور.

بؤ آجی گؤنلری اؤنوتمادان یؤلوموزا داوام وئرمه‌لی‌ییک و تاریخدن بیر عیبرت اولاراق فایدالانیب گله جگه ساری آددیم آتمالی‌ییق. کسینلیک‌له گله‌جک بیزیم اولاجاق.

ادامه از صفحه ۲

مختلف آذربایجان از بین رفته اند، استفاده از سم های خطرناک آلوده ساز که در اثر سیاست های غلط کشاورزی در آذربایجان اعمال می شود، آسیبهای فراوان و جبران ناپذیری به محیط سبز آذربایجان وارد می‌سازد. این همه حدت وشدت جنبش حفظ محیط زیست در آذربایجان را بیشتر از نقاط دیگر ایران می‌کند.

با توجه به توضیحات بالا می توان مختصرا گفت که جنبش حفظ محیط زیست در آذربایجان متاثر از روابط و ارتباطات بین‌المللی جهانی با غایت حفظ محیط زیست در آذربایجان بوجود آمده و فعال است. این جنبش مستعد اتصال و ارتباط با مراکز و کانونهای بین المللی حفظ محیط زیست است. ولی این استعداد مانع از نمود و جلوه ویژگی ها ونماهای محلی و بومی آن نیست. از این منظر تحت تاثیر مظلومیت مضاعف آذربایجان از ادبیات و رفتاری بومی و محلی استفاده می کند. او می تواند با گزارش وضعیت و مظلومیت فعلی آذربایجان به مراکز مسئول بین المللی ضمن استفاده از امکانات بین المللی در راستای رفع مسائل محلی خود، پیوند ارگانیک خود با جنبش محیط زیست بین الملل را نیز هر چه مستحکم تر و کاربردی تر سازد.

جنبش محیط زیست در آذربایجان علاوه بر اینکه با جوهر حرکت ملی آذربایجان هیچ گونه تضاد و مشکلی ندارد بلکه می تواند به حلقه ارتباطی فوق العاده محکم و آسیب ناپذیر برای پیوند حرکت ملی آذربایجان با مراکز و محافل بین المللی و جهانی تبدیل شود. جنبش محیط زیست و حرکت ملی آذربایجان براحتی می توانند از امکانات یکدیگر بهره برده و با استفاده از نقاط همدیگر ضعف های یکدیگر را برطرف سازند.

Dağ Dərgisi
11-ci sayı
1390 Çillə Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında
yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۱۱-جی سایی
۱۳۹۰ چیلله آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا
یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسی‌دیر!

ترس رژیم از جنبش دانشجویی آذربایجان

زندان و بلاتکلیفی برای فعالین دانشجویی

مهدی حمیدی شفیق و مهرداد کرمی دو تن از فعالین دانشجویی دانشگاه تبریز چند ماه است که در بازداشت به سر می‌برند. مهدی حمیدی شفیق دانشجوی رشته جامعه شناسی دانشگاه تبریز، روز دوم شهریور ۱۳۹۰ به همراه چند تن دیگر از فعالین آذربایجانی در مراسم افطاری بازداشت شد. در این مراسم که فعالین آذربایجانی برای بررسی بحران زیست محیطی دریاچه‌ی اورمیه و روشهای اعتراض مدنی به عدم رسیدگی به این فاجعه جمع شده بودند، ۳۰ نفر بازداشت شدند. مهدی حمیدی و تقی سلحشور (دیگر بازداشتی این مراسم) بعد از گذشت نزدیک به ۵ ماه بازداشت هنوز در وضعیت بلاتکلیفی در زندان تبریز به سر می‌برند.

مهرداد کرمی دانشجوی رشته مهندسی برق اهل زنجان در دانشگاه تبریز می‌باشد که روز شنبه سوم دی در داخل دانشگاه توسط نیروهای امنیتی بازداشت شد. مامورین امنیتی بارها با مراجعه به محل خوابگاه و حتی سر کلاس درس وی قصد بازداشت او را داشتند که در نهایت روز سوم دی ماه وی را در سرویس دانشگاه دستگیر و برای انجام مراحل بازجویی به بازداشتگاه زنجان منتقل شد.

کرمی دبیر سابق کانون آذربایجان شناسی دانشگاه تبریز بود که قبل از این نیز بارها به خاطر فعالیت‌های هویت طلبانه‌اش دستگیر شده بود. این فعال دانشجویی روز جهانی زن در سال ۱۳۸۹ در پلیس راه میانه – زنجان که به همراه فعالین آذربایجانی برای دیدار با عطیه طاهری (همسر سعید متین‌پور) عازم زنجان بودند، بازداشت شد. وی روز ٤ خرداد ۱۳۹۰ در راه بازگشت از مراسم شهدای سولدوز همراه ۱۸ تن دیگر از فعالان آذربایجانی در اورمیه بازداشت شده بود که پس از یک روز آزاد گردید. روز ۱۸ شهریور ۱۳۹۰ کرمی در نماز جمعه زنجان به خاطر جمع آوری امضا برای کمپین حق حیات دریاچه اورمیه دستگیر شد. این فعال خستگی‌ناپذیر روز ۲۹ شهریور ۱۳۹۰ همزمان با روز زندانی سیاسی آذربایجان پس از حضور در منزل پدری سعید متین پور، به همراه ۲ نفر دیگر از فعالین زنجان بازداشت شد. ماموران امنیتی در مدت بازداشت ۳ روزه، کرمی را با انواع شکنجه‌ها وی را مورد اذیت و آزار روحی و جسمی قرار دادند.

قاضی علیشاهی (مسئول پرونده) در پاسخ به مراجعات مستمر خانواده کرمی گفته است: "دیگر به اینجا مراجعه نکنید و نمی توانم هیچ اطلاعی در مورد فرزندتان و علت دستگیریش بدهم. فقط همین قدر بدانید که او سالم است". قاضی پرونده در مورد امتحانات وی نیز اظهار داشته: "می تواند ترمهای بعدی درسش را بخواند. او وقتی فعالیت می‌کرد باید به فکر چنین روزی نیز می‌بود که ممکن است نگذاریم در امتحاناتش حضور یابد".

مهدی حمیدی شفیق نیز علی رغم دستور قاضی پرونده برای حضور در امتحانات پایان ترم، با مخالفت مسولین دانشگاه از امتحانات پایان ترم محروم ماند. وی توانست در امتحان تربیت بدنی شرکت کند ولی با دخالت مسولین حراست دانشگاه مبنی بر غیبت بیش از حد مجاز در جلسات درس وی نمی‌تواند در امتحانات شرکت کرده و نمره صفر برایش منظور گشته است.

بسیاری از فعالین دانشجویی دانشگاههای تبریز، اورمیه، اردبیل، زنجان و ... و همچنین فعالین ملی آذربایجانی با انتشار نوشته‌ها و بیانیه‌هایی با اشاره به دستگیری و بازداشت غیرقانونی دانشجویان دانشگاه تبریز، خواستار آزادی بی قید و شرط این فعالین دانشجویی شدند.

لازم به ذکر است چندی پیش یونس سلیمانی فعال دانشجویی و پینار (حمیده) فرجزاده فعال سیاسی و فعال حقوق زنان که سال ۱۳۸۹ دستگیر و به اتهام عضویت در کمیته مرکزی تشکیلات گاموح به ۶ ماه حبس محکوم شده بودند، برای سپری دوران محکومیت خود به زندان منتقل شدند.

زبان ترکی یکی از سه زبان رسمی کوزوو شد

در حالیکه کوزوو آماده برگزاری مراسم چهارمین سالگرد استقلال خود می گردد، به ترکهای این کشور نیز مژده و خبر خوشی داده شد .در کوزوو که سیاستی چند زبانه دارد، از اول ماه فوریه، مراسلات دولتی بهمراه زبانهای البانی و صرب، به ترکی نیز انجام خواهد گرفت. به نقل از تی آر تی ،اورهان لوپار معاون ترک تبار شهردار پریزرن پایتخت کوزوو، اعلام داشت از این گام برداشته شده در قبال ترکها که قشر موثری از جامعه کوزوو هستند، بسیار خوشحال می باشند.

در این میان عدد ۱۸۷۸ که تاریخ عصیان برعلیه امپراتوری عثمانی بوده و ترکهای کوزوو را رنجیده می سازد، از لگوی شهرداری پریزرن حذف خواهد شد. اورهان لوپار سیاستمدار ترک کوزوو اعلام داشت که برای حذف تاریخ مزبور مبارزات سختی انجام داده اند. وی اظهار داشت که ترکهای کوزوو همیشه با غرور و افتخار از گذشته عثمانی کشور خود دفاع خواهند کرد.

باخیش‌لارینیزی، اؤنری‌لرینیزی و یازیلارینیزی بیزدن اسیرگه‌مه‌یین:
dagdergisi2011@gmail.com

DAĞ DƏRGİSİ

میللی کیملیگی‌نی بیلمه‌ین میللت‌لر
باشقا میللت‌لره یئم اولارلار.
آتاتۆرک

طرح تغییر نام جمهوری آذربایجان به آذربایجان‌شمالی و واکنش‌ها به آن

قادین حاقلاری و سۆننت باغلانتی‌لاری

آخرین وضعیت زندانیان سیاسی آذربایجان

پیشنهاد تغییر نام جمهوری آذربایجان به آذربایجان شمالی و واکنش‌ها به آن

روزهای گذشته جمعی از نمایندگان مجلس جمهوری آذربایجان پیشنهاد تغییر نام جمهوری آذربایجان به جمهوری آذربایجان شمالی را مطرح کردند. علی رغم اینکه این طرح از سوی حزب جبهه‌ی خلق آذربایجان واحد مطرح شده است، با حمایت نمایندگان حزب حاکم جمهوری آذربایجان نیز مواجه شده است.

پیش‌تر قدرت حسن‌قلی‌اوف نماینده‌ی مجلس و رئیس حزب جبهه‌ی خلق آذربایجان در این مورد گفته بود: "آذربایجان ملتی واحد است که مورد تجزیه واقع شده است."

به گزارش خبرگزاری ترند از جلسه‌ی مجلس، سیاووش نوروز اوف نماینده مجلس از حزب حاکم آذربایجان نوین طی سخنانی گفت: "مدتی است که در میان جامعه پیشنهاداتی مبنی بر اینکه نام کشور را از آذربایجان به آذربایجان شمالی تغییر داده شود مطرح می شود."

وی گفت: "در جهان کشورهایی همچون کره جنوبی و کره شمالی و یا قبرس شمالی و قبرس جنوبی وجود دارند و بهتر بود آذربایجان نیز از آنجا که دولتی است که مورد تجزیه واقع شده است نامش به آذربایجان شمالی تغییر یابد."

قدرت حسن قلی‌اوف نیز با اعلام اینکه دو سوم اراضی به آذربایجان جنوبی و یک سومش به کشور آذربایجان متعلق است گفت: "به نظر من زمینه برای تغییر نام کشور به آذربایجان شمالی وجود دارد. قراردادهای ترکمنچای و گلستان خارج از اراده مردم آذربایجان تصویب شده است و باید لغو گردد."

فضائیل آقامالی یکی دیگر از نمایندگان مجلس گفت: "در صورتی که رفراندوم دیگری برگزار بشود باید به ماده ۱۱ قانون اساسی کشور افزوده شود که آذربایجان متشکل از آذربایجان شمالی، آذربایجان جنوبی و آذربایجان غربی (ارمنستان کنونی) می‌باشد."

تغییر نام جمهوری آذربایجان به آذربایجان شمالی، به نفع آذربایجان جنوبی است

درخواست این تغییر نام سالها بود که از سوی فعالین ملی آذربایجان جنوبی مطرح می‌شد. به عقیده‌ی این فعالین این تغییر نام می‌تواند تاثیر زیادی در دستیابی به حقوق ملی برای آذربایجانی‌های جنوب و شناساندن واقعیت آذربایجان جنوبی به افکار عمومی جهانیان داشته باشد. این فعالین همچنین معتقدند این تغییر نام باید همزمان با تشکیل جمهوری مستقل آذربایجان انجام می شد و تا به امروز تعلل صورت گرفته است.

طرح ارائه شده در مجلس آذربایجان همانطور که پیش‌بینی می‌شد با استقبال چشمگیر فعالین آذربایجانی مواجه شده است. این استقبال در وبسایت‌های خبری حرکت ملی آذربایجان و شبکه‌های اجتماعی همچون فیس‌بوک به خوبی مشاهدی می‌شود.

در همین رابطه داود توران رئیس مرکز تحقیقاتی اجتماعی، فرهنگی آذربایجان جنوبی (گوناسکام) در مصاحبه با وبسایت گون.آز این تغییر نام را هم به نفع آذربایجان شمالی و هم به نفع آذربایجان جنوبی می‌داند. وی تاکید می‌کند: "از منظر مناقع آذربایجان شمالی این تغییر نام به قوی‌تر شدن موضع این کشور در سطح منطقه و بین‌الملل می شود. زیرا دنیا واقعیت آذربایجان جنوبی حامی و پشتیبان آذربایجان شمالی را خواهد دید. این مسئله به دستیابی به موضع برتر برای آذربایجان در مناسبات با ارمنستان و ایران خواهد انجامید."

وی همچنین می افزاید: "از دیدگاه آذربایجان جنوبی نیز این مسئله باعث رسیدن صدای ما به جهانیان خواهد شد. دنیا شروع به مشاهده‌ی واقعیت انکارناپذیر آذربایجان حنوبی خواهد شد. به همین دلیل به نظر من این طرح به نفع آذربایجان واحد است."

واکنش ایران و ناسیونالیست‌های افراطی فارس به این طرح

ستیز با جمهوری آذربایجان جزء نقاط مشترک حکومت ایران و مخالفین آن است. موضع جمهوری اسلامی ایران در قبال جمهوری آذربایجان همسو با ناسیونالیست های افراطی فارس بوده است. طرف دیگر این موضع را می‌توان روابط نزدیک استزاتژیک ایران با ارمنستان دانست.

در راستای این رویکرد چندی پیش ادعایی مبنی بر تمام شدن مهلت عهدنامه‌های ترکمن‌چای و گلستان و لزوم بازگشت جمهوری آذربایجان به ایران، در فضای مجازی غیر رسمی ایران مطرح شده بود. چندی قبل نیز منابع خبری منسوب به دولت ایران از ارائه‌ی طرح بازنگری در عهدنامه‌های ترکمن‌چای و گلستان توسط جمعی از نمایندگان آذربایجانی مجلس ایران خبر داده بودند.

علی رغم این که تاکنون اظهارنظر رسمی از سوی دولت ایران در رابطه با تغییر نام احتمالی جمهوری آذربایجان به آذربایجان شمالی اعلام نشده است، ولی این مسئله واکنش‌هایی را به همراه داشته است.

در جدیدترین اظهار نظر مسعود پزشکیان نماینده‌ی تبریز در مجلس در گفت‌وگو با ایسنا، در واکنش به تهیه طرح تغییر نام این کشور به آذربایجان شمالی از سوی برخی نمایندگان مجلس کشور آذربایجان: " توصیه من به آن‌ها این است که به‌جای این‌که مرز و محدودیت درست کنند، به وسعت و وحدت مسلمانان بیندیشند؛ چراکه در وسعت و وحدت است که می‌توان رشد کرد. اگر کشورهای اسلامی تکه‌تکه شوند، به صورت راحت‌تری توسط قدرت‌ها خرد و له می‌شوند و حکومت‌گران اسیر و اجیر قلدران، منافع خود را تامین خواهند کرد و نه منافع مردم و قومیت‌ها را." وی همچنین طرح این گونه مسائل را تحت تاثیر سیاست‌های تفرقه‌افکنانه صهیونیست‌ها ارزیابی کرده است.

ادامه در صفحه ۳

قادین حاقلاری و سؤننت باغلانتی لاری

گؤنئی آذربایجان حاقلاری ایللر بؤیو حاکیم اؤلان حؤکومت‌لر طرفیندن تاپدالانیب. رضاشاه یارادان "ملت سازی" پروسه‌سیندن (۱۳۰۴) باشلانان بیر حرکت، میللتی دیلیندن و کیملیگیندن آیری سالماق آماجی‌لا "مدارس مادرانه" یارادیب اؤشاقلاری ۷ یاشا قدَر آنالاریندان اؤزاق ساخلاماق تئزینی وئرمه‌یه قدَر قاباغا گئدیب، اوخول‌لاردا آنا دیللرینده دانیشانلاری جریمه‌له‌مه‌یه اؤز گتیریر. مین ایللیک تؤرک حؤکومتی‌نین کؤلگه‌سیندن بئله قؤرخان دیکتاتورلار بیر داها بابک، ستارخان، خیابانی و پیشه‌وری کیمی‌لر ایش اؤستونه گلمه‌سین دئیه، میللتی آسمیله ائله‌مه‌یه اؤز گتیردیلر. آنا دیلینی یاساقلاماقدان باشلانان بیر پروسه، تاریخی تحریف‌لر کئچیردیب، اکونومیکی، ایجتیماعی و کولتورل برابرسیزلیگی میللته تحمیل ائدیب؛ اؤنلاری اؤز سوننتی دؤشونجه‌لرینده باغلی ساخلاماق ایسته‌دی.

بؤ آرادا آذربایجان قادین‌لاری تؤرک اؤلدوقلاری و قادین اؤلدوقلاری اؤچون ایکی قات فیشارا باش ایَمک زؤروندا قالدیلار. میللی چَرچیوه‌سینده اؤز اینسانی حاقلاریندان محروم قالان قادینلار، باشقا بیر اینسانی حاقلارینین تاپدالانماسینا شاهیددیرلر. سؤننت آدلانان بیر تفککور قادین‌لاری تؤپلومدان قیَراقدا ساخلاییب اؤنلاری ائو قادینی ائتمه‌یه چالیشب، آنادان اؤلمادان بئله اؤنلارا اؤزل بیر کیملیک باغیشلاییب. قادینلار بو چَرچیوه‌دن یانا چیخدیغی زامان‌لار سؤننت اؤزونه مذهب چاشنیسی قاتیب اؤنلاری شیددت‌له کؤفورلندیریب اؤز یئرلرینه قایتارماغا چالیشیب. او اؤزدن آذربایجان قادین‌لاری گئرچک کیملیک‌لرینه چاتماق آماجی‌لا بیرلَشیب میللی حاقلاری‌لا برابر قادین حاق‌لارینا چالیشمالی‌دیرلار. قادین حاقلارینداً ایکی مساله‌نی نظرده آلمالی‌ییق، بیرینجی بؤ کی قادین حاقلاری وئریلمه‌لی بیر حاق دئییل، آلینمالی‌دیر، اؤ اؤزدن بؤ حاققی آلماغا بیرلَشمک گرکلی‌دیر؛ ایکینجی سی بو کی قادین حاققی بیر اینسانی حاق اؤلاراق ذاتی بیر حاق ساییلیر و بؤ حاق یاشاماق و نفس آلماق حؤکمونده‌دیر. بؤ حاقلارین اؤلماماسی غایت آنورمال‌دیر، اؤ اؤزدن بؤ حاقلاری یاراتماق لازیم دئییل-ذاتا واردیرلار- دؤغال حاق ساییلاراق اؤنلارا دؤنمک لازیم‌دیر.

سؤننتی بیر اؤنملی و داها دؤغروسو اَن اؤنملی فاکتور اولاراق توپلوملاردا یوخ، بلکی اؤنجه‌لیک‌له اؤز ایچیمیزده سئیندیرمالی‌ییق؛ سؤننت کی تاریخ بؤیو مذهب‌دن فایدالانیب اینسان حاقلارینی تاپدالاماغا چالیشیب، میللی حرکتده غالیب اؤلان لائیزاسیون دؤشونجه‌سینه رغما خؤصوصی بیر مسئله‌یه چئوریلیب، سؤستالماغا ساری گئتمک‌ده‌دیر. بؤ دؤشونجه‌نی تؤرک بایراغیندا دا گؤرمک اولور، بایراق‌دا یئر آلان آل رنگ مؤدئرن‌لیک نیشانه‌سی اؤلاراق، میللتی سؤننتین متحجیر یؤن‌لریندن یانا ساخلاماق ایسته‌ییر. چاغداش دؤنیامیزدا دا سؤننت و مذهبین رؤلونون نه قدَر اؤنملی اولدوغونا شاهیدیک. اؤرنک اؤچون، مادام کی قادین‌لارین سسی‌نین ارکک آراسیندا اؤجا چیخماغی‌نین کراهتی، قادین‌لارین قضاوتدن محروم اؤلماغی‌نین بیر ندنی ساییلیر و مذهبین بؤ قدَر یاسالاریمیزدا ائتکیسی وار، باشقا بیر مدنی حاقلاردان دانیشدیغیمیز زاماندا بئله بیر ندَنلر اؤرتایا چیخا بیلر. اؤ اؤزدن اؤنجه‌لیک سؤننت‌لری و یا داها دؤغروسو قادین حاق‌لاری ساحه‌سینده آتابَی‌لیک فیکیرلری‌نی قیَراغا قؤیمالی‌ییق، بؤ دؤشونجه‌لر قیَراغا قؤیولمادان هئچ بیر برابرلیک یارانمایاجاق.

بؤ پروسه قادینلارین اؤزگؤونجلرینی (اعتماد به نفس) اؤنلاردان آلیب دانیشماق جراتینی اؤنلارا وئرمه‌ییب، عاییله‌لردن باشلانان بؤ آجی پروسه‌نین بیتمه‌سی، یئنه ده عاییله‌لردن باشلانمالی‌دیر. مادام کی ائو چَرچیوسینده قادینلار حاق‌لارینا صاحیب چیخا بیلمه‌سه‌لر بیر تؤپلومدا صاحیب چیخماقلاری دا مؤمکون اؤلمایاجاق.

اؤنوتمایاق کی آذربایجان تاریخ بؤیو مؤباریز قادینلار آز گؤرمه‌ییب، اؤنلاردان بیری مشروطه اینقیلابیندا بؤیوک بیر رؤلو اؤلان زینب پاشا کیمی قادیندیر. ۷ نفرلیک اکیپ تؤپلاییب ایستانبول قادین‌لاری‌لا ایلگی‌یه کئچیب اؤنلارین طریقی ایله سسینی دونیایا یئتیرن زینب پاشا اونودولمازدیر. زینب پاشا سیلاحلی قادین‌لارین لیدئرلیگینی اله آلیب بازارداکی دؤکان‌لاری باغلاماغا مجبور ائتدی. مشروطه فیرتیناسیندا آجلیق غالیب اؤلان زامان‌لار اوچ مین قادین، بی بی زینبین فرمانی ایله خییاوان‌لارا تؤکولوب عؤصیان بایراغی گؤتوردولر. نظام العلما تبریزین مؤحتکیرلریندن بیرینین آنبارینا یؤروش آپاریب ساعات‌لارجا ساواشماقدان سؤنرا آنبارداکی بؤغدالاری میللت آراسیندا پایلایان زینب پاشا تاریخدن سیلینمزدیر. ستارخانین ساواشلارینین بیرینده ۳۰ قادین جسدی ارکک پالتاریندا اؤنون قروپوندا تاپیلیر؛ بؤنلار آذربایجان قادین‌لارینین بیر اؤرنه‌یی اولاراق تانینمالی‌دیرلار. آنجاق بؤ آرادا اونوتمامالی‌ییق کی پیشه‌وری تکین اینسان‌لارین حؤکومتین آلتیندایدی کی قادین‌لارا بیرینجی دفعه سس حاققی وئریلدی. اؤ اؤزدن میللی و قادین حاق‌لارینی برابر دؤشونوب بؤ یؤلدا برابر چالیشمالی‌ییق.

آتابَی‌لیک تابولارینی بیر بیر سئیندیرمالی‌ییق، بؤ آرادا مدنی بیر فعالیته باشلامادان هدف‌لری و اؤ هدف‌لره چاتان یؤللاری اؤیرَنیب بیرلیکده دئموکرات بیر گله‌جه‌یه دؤغرو آددیم آتمالی‌ییق.

ادامه از صفحه ۲:

سایت خبری تابناک نیز که به جهت‌گیری‌های خصمانه در قبال آذربایجان و ترکیه مشهور است، علی رغم سکوت مشکوک در مورد طرح تغییر نام آذربایجان با انتشار مطلبی در تکرار ادعاهای همیشگی در مورد نفوذ صهیونیسم در آذربایجان، سرکوب اسلام‌گرایان و تخریب مساجد، سفیر جمهوری آذربایجان در تهران را مورد حمله قرار داده و در درخواستی غیر منطقی خواستار اخراج جوانشیر آخوندوف از ایران شده است. دلیل این درخواست نیز اهانت سفیر به مراجع تقلید عنوان شده که گفته است: "تصویر نادرستی از جمهوری آذربایجان در ذهن آنان (مراجع تقلید) شکل گرفته است."

به نظر تکرار این اتهامات و مطرح کردن این درخواست غیر منطقی با طرح تغییر نام آذربایجان در مجلس آذربایجان ارتباط داشته و با هدف زیر فشار قرار دان سفیر آذربایجان و آماده کردن افکار عمومی برای اخراج وی از تهران در صورت تصویب این طرح است.

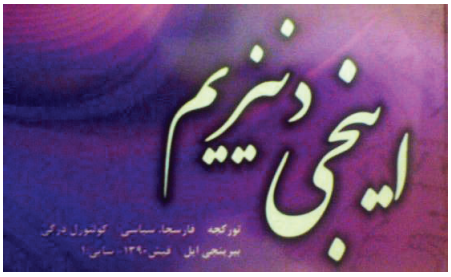
Dağ Dərgisi
12-ci sayı
1390 Donduran Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!

داغ درگیسی
۱۲-جی سایی
۱۳۹۰ دؤندوران آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!

حکم تعلیق غیر قانونی محمد خاکپور فعال جنبش دانشجویی آذربایجان

محمد خاکپور دانشجوی ترم ۷ رشته آبادانی روستاها در دانشگاه پیام نور گئرمی به اتهام فعالیت و تبلیغ به نفع قومیت گرایی به دو نیمسال محرومیت از تحصیل محکوم گردید.
وی در مراسم تریبون آزاد که در دانشگاه بر پا بود شرکت نموده و با بیان مشکلات دانشگاه و مسائلی پیرامون آن از عملکرد دانشگاه انتقاد کرده است. بعد از مراسم وی توسط مامورین اداره اطلاعات که به طور غیر قانونی در دانشگاه حضور داشته اند مورد بازجویی قرار گرفته است. همچنین پس از این بازجویی انجمن علمی دانشجویی به بهانه فعالیتهای تجزیه طلبانه توسط رئیس دانشگاه منحل گردید.
با وجود اینکه فرصت ۱۰ روزه برای اعتراض به حکم صادره در رای کمیته انضباطی قید شده است ولی در این مدت هیچگونه اعتراضی از طرف دبیر کمیته انضباطی دانشگاه پذیرفته نشده است.

انتشار نخستین شماره نشریه «اینجی دنیزیم» در بیجار

نخستین شماره‌ی فصلنامه ترکی-فارسی اینجی دنیزیم در شهرستان بیجار منتشر شد. این نشریه‌ی سیاسی-فرهنگی که با مدیر مسئولی سید ستار حسینی منتشر می‌شود، در راستای شناساندن زبان ترکی، تاریخ و فرهنگ آذربایجان و نیز معرفی و اعتلای فرهنگ مردم ناحیه بیجار فعالیت خواهد کرد.
در اولین شماره‌ی این نشریه مطالبی در ارتباط با تاریخ، ادبیات و اساطیر ملت ترک، زبان و فرهنگ مردم بیجار و ... منتشر شده است.

آخرین وضعیت زندانیان سیاسی آذربایجان

- ناصر درازشمشیر بعد از گذشت نزدیک به ۸ ماه بازداشت موقت، همچنان بلاتکلیف در زندان تبریز به سر می‌برد.

- مهدی حمیدی شفیق و تقی سلحشور از زندان تبریز آزاد شدند. این فعالین آذربایجانی ۲ شهریور ۱۳۹۰ در پی اعتراضات آذربایجانیان به سیاست‌های خشکانیدن دریاچه اورمیه به همراه ۲۸ نفر دیگردر تبریز بازداشت شده بودند.

- مهرداد کرمی فعال دانشجویی دانشگاه تبریز که روز سوم دی ماه دستگیر شده بود، همچنان در بازداشت می‌باشد.

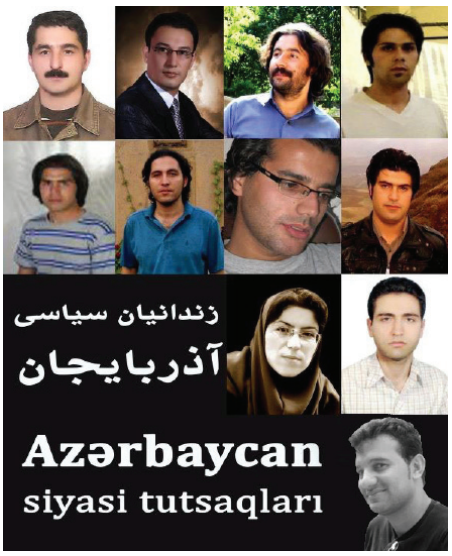
- مهندس ابراهیم رشیدی (ساوالان) در پی اعتراض به دستگیری غیرقانونی فعالین آذربایجان چندین روز است که در اعتصاب غذا می‌باشد. ابراهیم رشیدی به همراه چند تن از فعالین دانشجویی دانشگاه تبریز، روزبه سعادتی، محمد احدی و افشین شهبازی روز سوم بهمن ماه در تبریز بازداشت شدند.

- یونس سلیمانی، زندانی سیاسی محبوس در زندان اردبیل به دلیل اعتصاب غذا از سوی زندانبانان مورد ضرب و شتم قرار گرفت.
وی که چندی پیش در اعتراض به بازجویی‌های مکرر خود در زندان و نیز ضبط اموال شخصی و دست نوشته‌هایش، دست به اعتصاب غذا زده بود، به دلیل شدت جراحات به بهداری زندان اردبیل منتقل شده است و بر اثر وخامت وضعیت جسمانی‌اش مجبور به شکستن اعتصاب شد.

- حمیده فرجزاده فعال سیاسی و مدافع حقوق زنان که به منظور سپری دوران محکومیت ۶ ماهه خود به زندان منتقل شده بود، از زندان تبریز آزاد شد.

- انتقال نعیم احمدی خیاوی برای گذراندن دوران محکومیت ۶ ماهه‌اش به زندان مشکین شهر.
وی سال گذشته به همراه ۱۴ نفر از اعضای حزب مذکور در تبریز بازداشت و بیش از ۱۰۰روز در زندان انفرادی و تحت بدرفتاری‌های گوناگون قرار گرفته بود.
قبل از وی، شهرام رادمهر نیز از دیگر متهمین این پرونده جهت اجرای حکم به زندان مشکین شهر فرستاده شده بود.

- هانیه صانع فرشی، زندانی سیاسی که در بند نسوان زندان اوین در حال گذراندن دوران محکومیت خود است، در شرایط نامساعد جسمی به سر می برد.
هانیه صانع فرشی در تاریخ ۲۷ فروردین در شعبه ۲۸ دادگاه انقلاب اسلامی تهران به ریاست قاضی مقیسه به اتهام «توهین به مقدسات»، «تبلیغ علیه نظام»، «اقدام علیه امنیت» به ۷ سال حبس تعزیری محکوم شده است.

چاغیریش:
دؤنیا آنادیلی گؤنو و **قادین گؤنو** مؤناسیبتینه یازیلارینیزی، فیکیرلرینیزی و اؤنریلرینیزی بیز ایله پایلاشماق ایسته‌ییرسینیزسه، آشاغی‌داکی ایمئیل آدرئسی ایله ایلگی‌لنه بیلرسینیز:
dagdergisi2011@gmail.com

DAĞ DƏRGİSİ

13-cü sayı, 1390 Bayram Ayı ۱۳-جۆ سایی، ۱۳۹۰ بایرام آیی

خۆجالی سۆی‌قیریمی

آذربایجان در جنگ جهانی اول
فجایع جیلولوق

دۆنیا قادین حاقلاری و دئموکراسی

Hamımız Xocalılıyıq!

خۆجالی سۆی‌قیرمی

۲۰-جی عصرین قانلی فاجیعه‌سی

خۆجالی سۆی‌قیرمی آذربایجان تاریخینه اَن دهشتلی و فاجیعه‌لی صحیفه‌لردن بیری کیمی داخیل اۆلموشدور.

آذربایجان میللتی ۲۰۰ ایل عرضینده ائرمنی میللتچی-شۆوینیستلرینین داواملی اۆلاراق ائتنیک تمیزله‌مه، سۆی‌قیرمی سییاستینه معروض قالمیشدیر. آذربایجان خالقی تاریخی تۆرپاقلاریندان قۆوولموش، قاچقینا، مجبوری کۆچکونه چئوریلمیش و بۆتون بۆنلار ائرمنی‌لر طرفیندن کۆتله‌وی قیرغینلارلا مۆشایعت اۆلونموشدور. آذربایجانلی‌لارین اۆز تاریخی-ائتنیک تۆرپاقلاریندان قۆوولماسی سۆوئت دۆورونده ده داوام ائتمیش‌دیر. ۱۹۴۸-۱۹۵۳-جۆ ایللرده ائرمنیستان‌دان ۱۵۰ مین آذربایجانلی دئپورت اۆلونموش آذربایجانین کۆر-آراز دۆزنلیگینده یئرلشدیریلمیش‌دیر. ۱۹۸۸-جی ایلده ایسه اۆز تاریخی تۆرپاقلاریندا یاشایان ۲۵۰مین آذربایجانلی بۆ اراضیدن قۆوولموش، بۆنونلا دا ائرمنیستان مۆنوئتنیک دۆولته چئوریلمیش‌دیر. ۱۹۸۸-جی ایلدن داغلیق قاراباغ اطرافیندا باشلایان حادیثه‌لر ائرمنی ایدئولوقلاری‌نین "دنیزدن دنیزه ائرمنیستان" آدلی سرسم بیر ایدئیاسینی گئرچکلشدیرمه چاباسی کندلرین، شهرلرین داغیلماسی، اۆن مینلر گۆناهسیز اینسانین اۆلومو، یۆز مینلرله آذربایجانلی‌نین اۆز تاریخی تۆرپاقلاریندان دیدرگین دۆشمه‌سی ایله نتیجه‌لندی.

بۆتون اۆلوسلار آراسی حۆقوق نۆرمالارینا ضید اۆلاراق ائرمنیستان دۆولتی داغلیق قاراباغی اۆزونه بیرلشدیرمک ایسته‌ییر، بۆ یۆلدا بۆتون جینایت و وحشیلی‌یه حاضیر اۆلدوقلارینی نۆماییش ائتدیریرلر. ۲۰-جی عصرین فاجیعه‌سی اۆلان خۆجالی سۆی‌قیرمی بۆ جینایتکار ائرمنی سییاستی‌نین نتیجه‌سی‌دیر. ۲۰-جی عصرین سۆنوندا باش وئرمیش بۆ فاجیعه تکجه آذربایجان خالقینا دئییل، بۆتون اینسانلیغا، بشریته قارشی یؤنلنمیش ان آغیر جینایتلردن بیریدیر. خۆجالی سۆی‌قیرمی عصرین هیروشیما، ناکازاکی و سۆنامی کیمی دهشتلی فاجیعه‌لری ایله بیر سیرادا دایانیر.

ائرمنی‌لرین خۆجالی شهرینی هدفه آلماقدا مقصدی نه ایدی؟ بۆ بیر طرفدن قاراباغین داغلیق حیصه‌سینده آذربایجانلی‌لاردان عیبارت اۆلان، استراتئژی اهمیتلی مانعی آرادان قالدیرماق ایدی‌سه، دیگر طرفدن عۆمومیتله خۆجالی‌نی یئر اۆزوندن بیردفعه‌لیک سیلمک مقصدی ایدی. چۆنکی خۆجالی ائله بیر یاشاییش مسکنی ایدی کی، اۆ، آذربایجان تاریخی‌نین قدیم دۆورلریندن مۆعاصیر دۆوره قدر تاریخ و مدنیت عنعنه‌لرینی اۆزونده عکس ائتدیریردی. بۆ خۆصوصی مدنیت تاریخه خۆجالی-گده‌بَی مدنیتی کیمی دۆشموشدور.

خۆجالی‌نین کرۆملئخلری، دۆلمئنلری، سیکلوپلاری، کۆرقانلاری و دیگر عابیده‌لری، همچنین مۆختلیف نۆوع معیشت اشیالاری اینسان جمعیتینین اینکیشاف دینامیکاسینی اۆزونده عکس ائتدیرن ماددی مدنیت نۆمونه‌لریدیر. ائرمنی ایشغالیندان سۆنرا بۆتون بۆ ماددی مدنیت عابیده‌لرینین محو ائدیلیمه‌سی و دۆنیانین ان قدیم مزارلیقلاریندان ساییلان خۆجالی قبیریستانلیغی‌نین دارماداغین ائدیلمه‌سی ائرمنی واندالیزمی‌نین (وحشیلیک) باریز نۆمونه‌سی اۆلماقلا یاناشی دۆنیا مدنیتینه قارشی زۆراکیلیق چاباسی‌دیر.

۱۹۹۲-جی ایل فئورالین ۲۶-دا ائرمنیستان حربی بیرلشمه‌لری ۷ مین اهالیسی اۆلان خۆجالی شهرینده سۆی‌قیرم تۆرتدی. ائرمنیستان حربی بیرلشمه‌لری‌نین شهره هۆجومو زامانی بۆرادا یالنیز ۳ مینه یاخین اینسان قالمیشدی. چۆنکی، مۆحاصیره‌ده قالدیغی ۴ آیدان آرتیق زامان عرضینده بلوکادا دا اۆلدوغو اۆچون اهالی‌نین بیر چۆخ حیصه‌سی شهردن چیخماق مجبوریتینده قالمیشدی. خۆجالی سۆی‌قیرمی زامانی ۶۱۳ نفر اۆلدورولدو، ۱۰۰۰ نفر مۆختلیف یاشلی دینج ساکین آلدیغی گۆللە یاراسیندان علیل اۆلدو. ۱۰۶ نفر قادین، ۶۳ آزیاشلی اۇشاق، ۷۰ قۆجا اۆلدورولدو. ۸ عاییله تامامی‌له محو ائدیلدی، ۲۵ اۇشاق هر ایکی والیدئینی، ۱۳۰ نفر والیدئین‌لریندن بیرینی ایتیردی. فاجیعه باش وئرن گئجه ۱۲۷۵ نفر دینج ساکین گیرۆو گۆتورولدو، اۆنلارین ۱۵۰-سی‌نین طالئعی ایندی ده معلوم دئییل.

بۆتون بۆنلار ائرمنی حربچیلری طرفیندن خۆصوصی آمانسیزلیقلا و آغلاسیغماز وحشی‌لیک‌له حیاتا کئچیریلمیشدیر.

شهر اهالیسی‌نین بیر حیصه‌سی زۆراکیلیقدان قاچیب قۇرتارماق ایسترکن اولجه‌دن دۆزلدیلمیش پۇسقولاردا قتله یئتیریلمیشدیر. رۇسییه‌نین "مئموریال" حۆقوق-مۆدافیعه مرکزی‌نین معلوماتینا اساسا، دۆرد گۆن

عرضینده آغـدام-ا خوْجالی‌دا قتله یئتیریلمیش ۲۰۰ آذربایجانلی‌نین جنازه‌سی گتیریلمیش، اوْنـلارلا جنازه‌نین تحقیره معروض قالماسی فاکتی آشکار ائدیلمیشدیر. آغدام‌دا ۱۸۱ جنازه (۱۳۰ کیشی و ۵۱ قادین، اوْ جوْملـه‌دن ۱۳ اوْشـاق) محکمه-طیببی ائکسپئرتیزاسیندان کئچیریلمیشـدیر. ائکسپئرتیزا زامانی مؤعین ائدیلمیشـدیر کی، ۱۵۱ نفرین اؤلومونه گؤللـه یـارالاری، ۲۰ نفریـن اؤلومونه قلپـه یارالاری سبب اوْلموش،۱۰ نفر کوْت آلت‌له وؤرولاراق اؤلدورولموشـدور. حوْقوق-مؤدافیعه مرکزی دیـری آدامین باش دریسی‌نین سوْیولماسی فاکتینی دا قئید ائتمیشدیر.

خوْجالی سوْی‌قیْریمی‌نین ائپیزودلاری اینسانی دهشـته گتیریر. خوْجالی ساکینی اَنتیقه ائرمنی حربچی‌لرینـین طلب ائتدیگی "بوُ یئرلر بؤیوک ائرمنیستانین بیر حیصه‌سی‌دیر" سؤزلرینی دیلینه گتیرمه‌دیگینه گـؤره ائرمنی‌لر طرفیندن دیری-دیـری یاندیریلـدی. دیگر خوْجالی سـاکینی "سـریه طالیـب‌اووا" دانیشـیردی کـی، "دؤرد مئسـخئتی توْرکـو و اوْچ آذربایجانلی‌نیـن ائرمنـی قبیرینین اوْزرینده باشینی کسدیلر. سوْنرا داها ایکی آذربایجانلی‌نین گؤزلرینی چیْخارتدیلار".

ائرمنی‌لر سـاغ قالمیش اینسـانلار اوْزرینـده تامامی‌لـه تحقیر ائدیجـی حرکتلـر حیاتا کئچیرمیشـدیلر. اوْنلارین باشی‌نین دریسـینی سـوْیموش، باشلارینی و بدنینین دیگر اوْرقانلارینی کسمیش، اوْشاقلارین گؤزلرینـی چیْخارمیـش، حامیلـه قادینلارین قارنینی یارمیشدیلار. هوْجوم زامانی خوْجالی‌دا ایستیفاده‌سی قاداغان اوْلونموش ۵،۴۵ کالیبرلی پاترونلاردان و کیمیا سـیلاحلاردان ایسـتیفاده ائدیلمیشـدیر. بوْتون بوُنلار ائرمنیستانین ژئنئو کوْنوانسـییونون پروْتوکوللارینـی پـوْزاراق، مؤحاربیـه قایدالارینـا ضیـد اوْلاراق دینـج سـاکینلره قارشـی حیاتا کئچیرلن سوْی‌قیْریم اوْلدوغونو تصدیقله‌ییر.

خوْجالـی سـوْی‌قیْریمی‌نین خوْصوصـی آمانسـیزلیق‌لا توْره‌دیلمه‌سـی رؤس، گوْرجو، اینگیلیس، فرانسـیز، آلمان، آمئریکالی و دیگر اوْلکه‌لریـن وطنداشـی اوْلان ژوْرنالیسـتلری دهشته گتیرمیشدیر.

خوْجالـی قاچقینلارینـین ب.م.ت، آوروپـا بیرلیگی و آوروپا تهلوْکه‌سیزلیک و امکداشلیق تشکیلاتینا مؤراجیعتینده دئییلیر: آرتیق ۱۰ ایلدن آرتیقدیر کی، بیز، قاچقین وضعیتینه دوْشموش خوْجالـی‌لار، اوْرک آغریسـی و عئینی زاماندا بؤیوک اوُمـودلا بوْتون دوْنیانین صوْلح‌سـئور خالقلارینا، بین‌الخالق تشـکیلاتلارا مؤراجیعت ائدیریک. سـیزدن خواهیـش ائدیریک، ائرمنی حربـی تجاووزو نتیجه‌سـینده بیزیم باشـیمیزا گلن بلایـا لاقئید قالمایاسـینیز. بیـز اینانیریق کـی، دوْنیانین ب.م.ت، آوروپـا بیرلیگی کیمی کیفایت قدر نوْفوذلو بین‌الخالق تشکیلاتلاری، صوْلح‌سئور اوْلکه‌لری ائرمنیستان کیمی دؤولتین بئله تجاووزکارلیغینا و اوْزباشـینالیغینا قارشـی تدبیر گؤره‌جکلر.

دوْنیـادا قبـول اوْلونمـوش بین‌الخالـق کوْنوانسـییونلار، عوْمـوم بشـری قانونـلار خوْجالی فاجیعه‌سـی کیمی سـوْی‌قیْریملاری پیسـله‌ییر، یوْل وئریلمز اوْلدوغونو بیلدیریرلر. آذربایجـان خالقـی ۱۹۴۸-جی ایـل ۹ دئکابر "سـوْی‌قیْریم جیناییتینین خبردارلیـق ائدیلمه‌سـی و جزالاندیریلماسـی" کوْنوانسـییونو رهبـر توْتـاراق، ائرمنیسـتان رئسپوبلیکاسـینا قارشـی ب.م.ت-نیـن بین‌الخالق محکمه‌سـینده ایددیعـا قالدیرمـاق اوْچون بوْتون حوْقوقـی اساسـلارا مالیکدیر. دوْنیا بیلمه‌لی‌دیر کـی، بوُ جیناییـت، تکجه آذربایجـان خالقینـا قارشـی دئییـل، هـم ده بوْتون سیویلیزاسـییالی دوْنیایا، بشریته قارشی یوْنَلدیلمیشـدیر. بوُ گوْن ائرمنیسـتاندا موْهوم دؤولت پوْستلاری توُتانلار، سـئیران اوْهانیان، سئرژ سارکیسـیان ائلجه ده رؤبئرت کوْچریان و باشـقالاری بـاش وئرمیش سـوْی‌قیْریمین گوْناهـکارلاری کیمـی بین‌الخالـق محکمـه قارشیسیندا جاواب وئرمه‌لی‌دیر.

جیناییت جزاسـیز قالمامالی‌دیر. ائرمنیستانین حربی-سیاسـی تجاووزو دوْنیـا ایجتیماعیتی طرفینـدن ایتتیهـام ائدیلمه‌لی‌دیـر. بین‌الخالق تشـکیلاتلار، دوْنیا دؤولتلرینـین پارلامئنتلری ائرمنیسـتان رئسپوبلیکاسـینین آذربایجـان توْرپاقلارینـدا توْرتدیگـی حربـی جیناییتـه -خوْجالی سـوْی‌قیْریمی‌نا، اصل سـوْی‌قیْریم حادیثه‌سـی کیمی بین‌الخالق سیاسی-حوْقوقی قیمت وئرمه‌لی‌دیرلر.

خوْجالی سوْی‌قیْریمی زامانی ۶۱۳ نفر اؤلدورولدو، ۱۰۰۰ نفر مؤختلیف یاشلی دینج ساکین آلدیغی گؤللـه یاراسیندان علیـل اوْلـدو. ۱۰۶ نفـر قادیـن، ۶۳ آزیاشلی اوْشـاق، ۷۰ قوْجا اوْلدورولدو. ۸ عاییلـه تامامی‌لـه محـو ائدیلدی، ۲۵ اوْشـاق هر ایکی والیدئینینـی، ۱۳۰ نفر والیدئیین‌لرینـدن بیرینی ایتیردی. فاجیعه بـاش وئـرن گئجـه ۱۲۷۵ نفـر دینـج سـاکین گیـرؤو گؤتورولـدو، اوْنلارین ۱۵۰-سـی‌نین طالئعی اینـدی ده معلوم دئییل.

دۆنیا قادین حاقلاری و دئموکراسی

قادین حاقلاری و دئموکراسی، قادین‌لارین تۆپلوم اۆلان سیاسی –ایجتیماعی رۆل‌لاری ایله ایگیلی‌دیر. دۆنیا یئنی عصیرلرده دئموکراسی‌نین گئنیش سویه‌ده اۆرتایا چیخماسینا شاهید اۆلموشدور. آنجاق قادین‌لارین بیر چۆخو اۆز مملکت‌لرینده اۆلان سیاسی پرۆسه‌لرده ائتکیلی بیر رۆل اۆینایا بیلمه‌میشلر. یاسال (قانونی) مانع‌لر، نورم‌لار (هنجارلار) و توپلوم‌لاردا حاکیم اولان سۆنئنت‌لر و دَبلر، اۆنلاری اَرککلرله برابر حۆقوقدان محروم ائدیب. ساده‌جه ۲۰-جی یۆزایلده سَس‌وئرمه حاققی و بیر سۆره اۆندان سۆنرا قادین‌لارین یۆکسک دایره‌لرده ایش صاحیبی اۆلماسینا شاهید اۆلموشوق. بۆ یۆزایلین سۆنوندا قادین‌لار دا اَرککلر کیمی وطنداش‌لیق حاقلارینا صاحیب اۆلدولار. بیر چۆخ اۆلکه‌ده قادین‌لارین توپلوم‌لاردا حۆضورونا مانع اۆلان قانون‌لار اۆرتادان گۆتورولدو؛ اما بۆ حمایت‌لرین ساده‌جه ظاهیرده اۆلدوغونا گۆره قادین‌لاری یوکسک سویه‌لی مقام‌لاردا گۆره بیلمَک اۆلمور. ۱۹۴۸-جی ایل بیرلشمیش میللت‌لر تشکیلاتی (سازمان ملل متحد) تصویب ائتدیگی دۆنیا اینسان حاقلاری اعلامیه‌سی‌نین ایگیرمی بیرینجی ماده‌سینده اعلان ائدیلدی کی "هر کیمسه دۆولتی ایداره ائتمه حاققینا صاحیب‌دیر." بۆ یۆلدا قادین‌لارین ساواشی فرقلی یۆنلرده اۆلدو؛ اۆنلاردان بیری قانونی و ایجتیماعی مانع‌لرین قالدیرماسینی هدف تۆتان "فئمینیستی حرکت"دیر.

فئمینیسم یئنی دئموکراسی ایله برابر یارانان و قادین‌لارین اَرککلرله برابر سیاسی و ایجتیماعی حاقلارین، صاحیب اۆلماسینا چالیشان بیر حرکته (جنبشه) دئییلیر. قادین‌لار بۆ ساحه‌ده بیر چوخ حاقلاری اَلده ائتسه‌لر ده، بیر چۆخلو فئمینیست‌لر آنلادیلار کی اۆ حاقلارا صاحیب اۆلماق اۆنلارین کامیل برابرلیگینه سبب اۆلمور. اۆ اۆزدن فئمینیسم ده دئموکراسی کیمی، پست‌مدرن دۆنیادا بیر ثابیت تعریفی یۆخدور و فرقلی اینسان‌لار فرقلی باخیش‌لارینا گۆره فئمینیسمی فرقلی تعریف‌له‌ییرلر. آما دئمک اۆلار کی بۆ کلمه‌دن بیرینجی دفعه "اۆبرتین اۆکلر" (بیرینجی "قادینلارا سس‌وئرمه حاققی انجومنی‌نین" قۆروجولارین‌دان بیری) ۱۸۸۰-جی ایلده فرانسه‌ده فایدالاندی. ۱۹۶۰-جی ایلدن سۆنرا (ایکینجی دالغا) بۆ کلمه قادین‌لارین دۆرومونو یۆکسلتمه‌یه چالیشان اینسان‌لارا دئییلدی. آنجاق بونا رغما بیر چۆخ قادین مساله‌سیندن جیددی حیمایت ائدن اینسان‌لار اۆزلرینی فئمینیست بیلمیرلر.

غربی اولمایان فئمینیست‌لر اۆزللیک‌له ایسلامی فئمینیست‌لر غرب فئمینیسمینی گئنللیک‌له امپریالیزمین بیر باشقا طرزی گۆرورلر. بۆنو نظرده آلاراق کی فئمینیسمین مۆختلیف قۆللاری دَیرلی و اۆنملی‌دیرلر اما بۆ فیکیرین تمَلینی فردیت‌چی‌لیک (فردگرایی، individualism)، کیشی‌سل آزادلیق‌لار و دئموکراسی‌ده آختارماق اۆلار. قادین حاقلاری ایله دئموکراسی‌نین ایلگیسی، قادین‌لارین سیاسی حاقلاری ایله داها چۆخ اۆیغون‌دور: وطنداش‌لیق حاقلاری، هر معنادا و هر زاماندا، اَرککلره شامیل اۆلان قدَر قادینلارا دا شامیل اۆلمالی‌دیر. هر زامان وطنداش‌لیق حاقلاری مسئله‌سی اۆرتایا چیخیب، فئمینیست‌لر ده اۆ حۆقوقون قادین‌لارا شامیل اۆلماسینی طلب ائدیبلر.

"جان لاک" و "ژان ژاک روسو" کیمی‌لری طرفیندن حیمایت اولونان فردیت‌چی‌لیک (فردگرایی، individualism) فلسفه‌سی، ۱۸-جی یۆزایلده اۆزوئرن اینقیلاب‌لارین تمَلینی اۆلوشدورودو. آمئریکا اینقیلاب‌چی‌لاری" ایستیقلال اعلامیه‌سینی" ۱۷۷۶-جی ایل یازدی‌لار. فرانسه اینقیلاب‌چی‌لاری" اینسانی و وطنداش‌لیق اعلامیه‌سینی" ۱۷۸۹-دا یازدیلار، و یئنی حۆکومت‌لری‌نین تمَلینی قۆردولار. بۆ حۆکومت‌لرده دئموکراسی‌نین تعریفی، حۆرمتلی وطنداش‌لارین ریضایت ایله قۆرولان حۆکومت‌لره ایطلاق اۆلوندو. اما بۆ نیظام‌لاردا وطنداش ساده‌جه مۆلک صاحیبی اۆلان آغ‌دریلی ارککلره شامیل اۆلوردو و قادین‌لار حاقدا بۆ فلسفه صادیق دئییلدی. قادین حاقلاری‌نین مودافیعه‌چی‌لری "فئمینیسم" کلمه‌سی یارانمادان

بئلـه اؤز طلب‌لرینی وطنداش‌لیـق حاقلاری‌لا برابر اؤرتایا قؤیوردولار.

دؤنیـادا قادین‌لاریـن سـس‌وئرمه (رای) حاقلارینا بیر باخیش

قادیـن حاقلاری‌نیـن چؤخ زامـان اؤنجه‌دن تمَلـی قؤیولسـا دا، رسـمی اؤلاراق فرانسـه اینقیلابیندان سـؤنرا سؤز قؤنوسـو اؤلدوغونو دئمـک اؤلار؛ اؤ اؤزدن نیـکاح یاسـالاری‌نین دَییشیلمه‌سـی‌نه و ۱۷۹۱–جی ایلده قادین‌لارین سیاسـی و ایقتیصـادی حاقلارینـی سـاوونان "اولمپ دوگژ" اعلامیه‌سـی‌نین یاییناناماسـینا شـاهیدیک. فرانسـه اینقیلابیندان بیر آز سؤنرا، "قادین حاقلاری" کیتابی‌نین یاییناناماسـیندان سـؤنرا (۱۷۹۲) قادین حاقلاری اینگلیسـتان‌دا مطرح اؤلـدو. فاحیشـه‌لیک‌له مؤجادیله آپارما و قادین‌لارین ایش حاقلارینـی تامین ائتمه بؤ حرکتین بیرینجـی آماجلاریندان سـاییلیردی. بؤ حرکـت لیبئرالیسـت‌لرین ده حیمایتینی آلا بیلدی. اینگلسـتان‌دا قادیـن حاقلاری‌نین ایش حاقلاری ایله برابر مطرح اؤلماسی بؤ پروسه‌نین گلیشـیمینی داها دا آرتیردی. اَن سؤنوندا قادین حاقـلاری بـؤ مملکتـده ایکی مرحلـه‌ده الده ائدیلدی. ۱۹۱۸–جی ایلـده ۳۰ یاش اؤزرینده اؤلان قادیـن‌لارا سـس‌وئرمه حاققی وئریلدی. سونرا ایسه ۱۹۲۸–جی ایلده بؤ یاش اررکک‌لرله برابر یاشا (۲۱ یاش) گتیریلدی.

آمئریـکادا اؤلان قادیـن حرکاتـی کؤله‌لیگه قارشـی حـرکات‌دان (جنبش ضد بـرده‌داری، Anti-slavery Movement) سـؤنرا، ۱۸۳۰–جی ایلده یاراندی. داخیلی سـاواش‌لار قؤرتولاندان سؤنرا قادین‌لار ۱۸۶۵–جی ایل‌ده سـس‌وئرمه حاققینی آلا بیلمک اؤمودویلا آنا یاسا دَییشن‌لرین سیَراسینا قاتیلدی‌لار. آما اؤنلارا سَـس حاققی وئریلمه‌دی. سؤنوندا ۱۹۲۰–جی ایلده اؤزون سؤره مؤباریزه‌دن سونرا آنا یاسانین اؤن دؤققوزونجـو ایصلاحیه‌سـیندن سـؤنرا قادین‌لارا سَس حاققی وئریلدی.

اینگیلیستان‌دا مؤوجود اؤلان قادین حرکاتینی نظرده آلماسـاق، آوروپانین اَن باشاریلی قادین حرکاتینـی اسـکاندیناوی اؤلکه‌لرینـده گؤره بیلریک.

رؤسیه اینقلابیندان سؤنرا (۱۹۱۷)، رؤسیه‌نین آنـا یاساسـی قادیـن‌لاری و اَرککـلـری برابر اعلان ائتدی. بو برابرلیگه کؤمونیستی باخیش‌لا یاناشـما، قادین حرکتی‌نین مؤستقیل گئدیشینه مانع اؤلاراق، اؤنو طبقاتی مسـئله‌لر ائتکی‌سـی آلتینا گتیردی. قادین حرکتی سـاده‌جه ۱۹۹۱–جی ایلده (شـوروی‌نین داغیلماسیندان سونرا) بیر مؤستقیل سیاسی حرکته چئوریلمه ایمکانینی الده ائتدی.

صنعتی‌لشـمه‌میش و آزجـا صنعتی‌لشـمیش اؤلکه‌لـرده، اؤرنک اؤچـون الجزایـر، کؤبا و ویتنام‌دا قادین‌لار ایستعماری دؤشونوب، یئنی حؤکومت‌ده اؤز دؤروم‌لارینی نیسـبی اولاراق دَییشمه‌یه قادیر اؤلدولار.

چین اؤلکه‌سینده کؤمونیستی اینقیلابدان سؤنرا قادین‌لار ایقتیصادی و ایجتیماعی دؤروم‌لارینی دَییشـمک یؤنونده دیَرلی آددیم‌لار گؤتوردولر. آنجـاق کؤلتورل و باشـقا سـاحه‌لرده چین‌ده حاکیـم اؤلان آتابَی‌لیـک قؤرولوش‌لارینـی، سیئندیرماق‌دا اؤ قدَر ده باشاریلی اؤلمادی‌لار.

آفریقا اؤلکه‌لرینده، قادین‌لار ساده‌جه ایکینجی دؤنیا ساواشـین‌دان سؤنرا سَـس‌وئرمه حاققینا صاحیب اولدولار.

لاتیـن آمریکا و آسـیا اؤلکه‌لرینده، ایش داها چتیـن قاباغا گئتمک‌ده‌دیر. تؤتالیتر نیظام‌لار بیر طرفدن، ایجتیماعی و دینی نورم‌لار (هنجارلار) باشـقا طرفـدن قادیـن‌لاری دئموکراتیـک فعالیت‌لردن اؤزاق ساخلایییر.

حاضیردا کویت و بحرین‌دن سـؤنرا قادین‌لار دؤنیانین بؤتون نؤقطه‌لرینده سَس‌وئرمه حاققینا صاحیب‌دیرلر.

قادین‌لارین سَس‌وئرمه حاققی و دئموکراتیک سـاحه‌لرده چالیشـمالاریندا بیر نئچه مساله‌نی خاطیرلاتمـاق اؤنملـی دیـر؛ گؤروندویـو کیمـی سـس‌وئرمه حاققی سـاده‌جه گئرچک دئموکراتیـک نیظام‌لارین نیشانه‌سـی دئییل، بؤ حاق چوخ زامان‌لار بیر مملکتین ایستیقلال‌ین‌دان سـؤنرا قادیـن‌لارا وئریلیب. باشـقا طرفدن بؤ حاقـلاری الـده ائتمـک بؤتـون دئموکراتیک حاقـلارا چاتمـاق آنلامیندا دا دئییـل. آفریقادا گؤروندویـو کیمی سـاده‌جه بیر نئچـه اؤلکه دئموکراتیک نیظـام صاحیبی‌دیـر. بؤنو نظرده آلمالی‌یـیـق کی قادین‌لارین سیاسـی حاقلارینا (اؤزللیک‌لـه سـس‌وئرمه حاققینـا) صاحیـب اؤلمـالاری اؤنلارین سیاسـی قاتیلیم‌لاری‌نین (مشارکت) آنلامینا گلمیر، چؤنکی بو حاقلارین چوخـو کاغیذ اؤزرینـده یازیلان سـؤزلردیر. آنجاق کاغیذ اؤزرینده دَییشـن یاسالار میللتین دؤشونجه‌سـینی و نتیجه‌ده حایاتینی دییشمه‌یه قادیر اولمالی‌دیر.

فرانسه پارلمانی‌نین آنتی تؤرک قارینا ایبطال!

فرانسه آنایاسا محکمه‌سی، ۱۹۱۵ حادثه‌لری ایله باغلی اساس‌سـیز ائرمنی ایدعالارینی رد ائدن‌لریـن جزالاندیریلماسـینی نظرده تؤتان قانونو آنایاسـایا ضد اؤلاراق گؤردو. محکمه اؤتانج قانونونون آنایاسـانین ایفاده آزادلیغی ایلـه باغلـی ماده‌لرینـه قارشـی اؤلدوغونو آچیقلاییب. آیریجا قانونـون پارلمانین قبول ائـده بیله‌جه‌یـی قؤنـولار چرچیوه‌سـینده اؤلمادیغی قئید اؤلونوب.

تؤرکیـه دیَش ایش‌لر باخانـی احمد داوود اؤغلو، سـؤزو گئـدن قانونون لغـوی حاقدا ائتدیگـی آچیقلامادا، قراردان راضی اؤلدوغو بلیرته‌رک "بئله بیر یاناشـما تؤرکیه–فرانسـه ایلیشـکی‌لرینه لاییـق اؤلدوغو مجـرادا هر ساحه‌ده گلیشمه‌سینه ندن اؤلاجاق" دئدی.

تؤرکیه جؤمهورباشـقانی عبدالله گؤل ایسه، فرانسه‌نین "اؤتانج قانونو"نون لغو ائدیلمه‌سینیه گؤره، "آنایاسا محکمه‌سی بؤ قراری وئرمکله، فرانسه‌نی قؤرتاردی" دئدی.

قرار، آذربایجان جؤمهوریتین‌ده ده سئوینج‌له قارشیلاندی.

آرتیرمـاق لازیم‌دیـر کـی یاخین‌لاشـان سـئچیم‌لرده ائرمنی اصیل‌لی سـئچیجی‌لرین سسـینی قازانماق ایسـته‌ین حاکیـم پارتی، ائرمنی ایدعالارینـی رد ائدن‌لره ۱ ایل حبس و ۴۵ مین یورو پؤل جزاسـی وئریلمه‌سـینی نظرده تؤتان لاییحه‌نی فرانسه مجلیسینه تقدیم ائمیشدی.

مجلیس صدری داخیل بیر چؤخ نؤماینده‌نین گؤندمه آلینماسینا قارشـی چیخدیغی قانون، ۲۲ دسـامبردا مجلیسـده تصدیقلنمیشـدی. آنجاق گنل قؤرولداکی ایجلاسـا ۵۷۷ میللت وکیلیندن یالنیز ۶۰ قاتیلمیشدی.

قانـون، فرانسـه سناسـی‌نین ۲۳ ژانویـه ایجلاسـیندا ۸۶–یا قارشـی ۱۲۷سسله قبول ائدیلمیشدی.

فرانسـا میللی مجلیسـی و سناسـیندا قبول اؤلونان قانونو، آنایاسایا قارشی اؤلدوغو سببی ایله ۷۷ سـناتور و ۶۵ میللت وکیلی طرفیندن محکمه‌یـه داشینمیشـدی. مراجعت‌ده اؤلان فرانسـه‌لی میللت وکیل‌لری، سیاستچی‌لرین تاریخ یازامایاجاغی، قانونون فرانسه آنایاساسی و ایفاده آزادلیغینا ضید اؤلدوغو و تؤرکیه ایلـه علاقه‌لره منفی تأثیر ائده‌جه‌یینی وؤرغولامیشدیلار.

یئر–گؤی بوُ جینایته تانیق!

زامان... ۲۰–جی عصیر!!
تاریخ سانکی سؤنمکده!
گؤندوزلر گئجه‌یه دؤنموش
هر یئر ظؤلمت...
هاردادیر روُحو اوْخشایان گؤنش؟!!
مدنیتلر چاتیشیر
مدنیت؟!!

بیر میلت اوْلومه محکوم!
هر طرف آلوْو، توْز–دوُمان...
بدنلر کؤز آلیب توُتوشور!
هاوادا ات قوْخوسو!!
گؤره‌سن هانسی اوْرک،
هانسی بدن یانماقدا؟!
نفس کسیر فغان سسی، چیْغلیقلار
آمان آللاه! ... فریادا چاتان نییه یوْخدور؟؟
جانلار آیاقلار آلتیندا
وارلیق، یوْخلوق مزاریندا گؤمولور
زوْرلا!...
گؤناهسیز...خبرسیز!!

گؤزو کوْر داشناکلار
اینسانلیغی هئچ بیلمه‌ین...
اینسان دوْنوندا گیزلنن جاناوارلار...
اوْ قوْرخونج قاه–قاهاسی قوُلاقلاردا
ویجدانسیزلیق آپ–آچیق مئیداندا
اوْزور دوْشمن اوْز شرفسیزلیگینده...
ایمانسیزلیق، غدارلیق درسی وئریر شیطانا!!
اوْلوم بایقوشو اییلده‌ییر
هاوادان قان قوْخوسو گلیر!
سسلر بوْغولموش بوْغازلاردا...
اللر بوُز باغلامیش... آیاقلار زنجیرده...
کؤرپه‌لر آج! اوُشاقلار آغلار...
چیْرپینیر قوْرخودان اوْ معصوم اوْرکلری...
قادینلار اینله‌ییر... سیْزلاییر...
کیمسه قان ایچینده "یاشاسین وطن" دئییر
"ائرمنی‌یه لعنت اوْلسون" باغیریر جان وئررکن...
هاوا سوْیوق...
جانلار سیْجاق
ماوی آما آیاز قارانلیق بوْروموش یئری–گؤیو
یئر–گؤی بوُ جینایته تانیق!

هانی اوْ یام–یاشیل زمیلر، تارلالار؟؟
هر قاریش توْرپاق قیْپ–قیْرمیزی آل رنگه
بوْیانمیش!
قاپیمیزداکی، الیمیزله بسله‌دیگیمیز اوْ نانکوْر کوْپک
یئنه ده هوْرمکده!!
بیر میلت قوُربان ائدیر...
اینانجی
بایراغی
اوْلکه‌سی اوُغروندا اوُز جانینی... قانینی... مالینی...
بوْتون وارلغینی
...
بوُ اینانج سوُنولمز کی!
بیر کره اوُجالان بایراق بیر داها ائنمز کی!
بیر دفعه توُکولن قان هئچ زامان سیلینمز کی!

ساواش سیْراسی کیمده‌دیر؟؟
آنا وطنین گوْزو کیمین یوْلونو گوْزله‌ییر؟؟

سیْرا بیزده‌دیر...
آنا وطن بیزی گوْزله‌ییر...
آزادلیق بایراغینی بیز دالغالاندیرمالییییق
یوخ ائدیلن وارلیغی بیز یئنیدن یاشاتمالییییق
اوْزگورلوگو ابدی ناخیش کیمی
وطنین بزکلی سماسینا توْخومالییییق

هایدی...
غئیرتلی اللر دوْیونلنسین بیر–بیرینه

اوُرمودان خوْجالی قوْخوسو گلیر

آتلاری چاپا چاپا
یاشیل مئشه‌لردن کئچیب
داغلارین دوْشونه دوْشندیک
سوْنرا لاچین تک گؤیلرده اوُچدوق
و قارتال تک زیروه‌لرده دوْلاندیق
آخار سوْلارلا باریشیب دانیشدیق
قارلی داغلاردا قوُرد اوُلاییردی
گوْرن
دوُمانلارسا داغلاری بوْرودو
یوْخسا آتلاریمیزین آیاقلاری چوْرودو
سیْنان
قیْنالانمیش قیْلینج‌لار دئییل
منیم ووْقاریم ایدی
آرتیق نه بیر لاچین گؤیلرده اوُچدو
نه بیر قارتال زیروه‌لرده دوْلاندی
کوْنلومدن بیر قاراباغ شیکسته‌سی کئچیر
اوُرمودان خوْجالی قوْخوسو گلیر

قادیر جعفری

....

بوُ پاییز گئجه‌سینده،
قاچقین دوْشرگه‌سینده
بوُ آغلایان قادینین
اوْزونه یاغان یاغیش
سانکی بایاقدان بری اوْنا یالواریر:
«باغیشلا کی، گوْز یاشلارینی
یوُیا بیلمیرم سنین.
یوْخ، سئوگی دوُیغو دئییل،
سئوگی دیندی.
و بوُ دین هله ده یئر اوْزونده قالان
یئگانه ایکی آللاهلی دیندی.
و سن ائی قادین، بوُنو بیل کی،
همین ایکی آللاهین بیری سن‌سن،
اوْ بیری ایندی چوْخ اوْزاق‌دادی،
اوْت باسیب اوْ قبیری...»

رامیز رؤوشن

«قاراباغ گوْزلی» آدلی شئعرینین ایلک پارچاسی

آذربایجان در جنگ جهانی اول، فجایع جیلولوق

دکتر توحید ملک زاده دیلمقانی

به مناسبت سالروز فجایع جیلولوق در آذربایجان که طی آن هزاران تورک آذربایجانی در شهرهای اورمیه، خوی، سلماس و ... توسط ارمنیان و یاغیان کرد قتل‌عام شدند، برآن شدیم تا با اشاره‌ای به مقدمه کتاب "آذربایجان در جنگ جهانی اول، فجایع جیلولوق" نوشته "توحید ملک‌زاده دیلمقانی" ضمن معرفی منبعی تاریخی جهت بررسی وقایع رخ داده در این حوادث، یاد و خاطره همه‌ی کشته‌شدگان فجایع جیلولوق را گرامی بداریم.

جنگ جهانی اول در تاریخ تمدن بشری نقطه عطفی محسوب می‌گردد که در طی آن بسیاری از نظام‌های کهنه سیاسی، اجتماعی به نظام‌های نوین تبدیل شدند. امپراتورهای بزرگ به ممالکی کوچک تبدیل گردیدند و حکومتهای ملّی در سطح جهان بوجود آمدند.

آذربایجان نیز گرچه از میدان اصلی جنگ یعنی اروپا به دور بود ولی به دلیل موقعیت ژئوپولتیکی آن از همان ابتدای جنگ صحنه تاخت و تاز قوای روس و عثمانی گردید و به سبب عوامل مختلفی از جمله اشتراکات فرهنگی جزو هواداران عثمانی قرار گرفت.

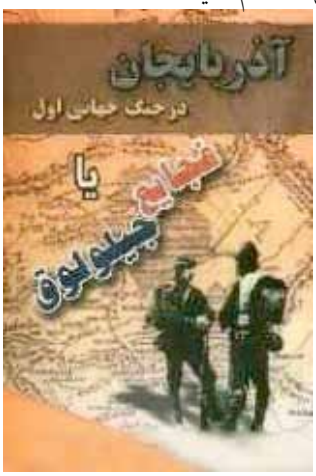
گرچه ترکان آذربایجان که اکثریت قریب به اتفاق اهالی آذربایجان را تشکیل می‌دادند و می‌دهند در ردیف هواداران عثمانی‌ها قرار گرفتند ساکنین مسیحی آذربایجان درصف مقابل همشهریانشان در ردیف متفقین دول روس و انگلیس و آمریکا قرار گرفتند. اینان که همان ساکنان ترک مسیحی آذربایجان بودند از اوایل قرن نوزدهم بر اثر تلاش‌های میسیونرهای غربی به آموزش زبان ارمنی پرداخته و بسیاری نیز از مذهب قدیمیشان -گریگوری- که مذهب شرقی بود دست کشیده بر حسب آموزش میسیونرها کاتولیک، پروتستان یا ارتدوکس گردیدند. وجه دیگر تبلیغات میسیونرها، سوق دادن مسیحیان آذربایجان به طرف قدرت‌های روس و انگلیس و فرانسه بود که این وجه در حین جنگ جهانی اول از طرف مسیحیان آذربایجان به منصه ظهور درآمد.

از سال ۱۹۰۹ که روس‌ها به بهانه عدم امنیت در تبریز تمام آذربایجان را به اشغال خود درآوردند، با مناطق سرحدی آذربایجان با عثمانی همسایه گردیدند. با وقوع جنگ جهانی اول و درگیری مستقیم عثمانی و روسیه، دولت عثمانی نتوانست حضور قوای روس در آذربایجان را تحمل کند؛ لذا دولت قاجاریه را برای خارج نمودن روس‌ها از آذربایجان احضار کردند. دولت قاجاریه مسأله را با روس‌ها در میان نهاد ولی روسها نه تنها به این درخواست مشروع وقعی ننهادند بلکه سرفرماندهی ارتش روسیه در قفقاز تصمیم گرفت واحدهای نظامی موجود در شمالغرب را تحت عنوان (سپاه آذربایجان)به فرماندهی ژنرال چرنوزوبوف تقویت و تجدید سازمان دهد. یکی از اهداف اصلی این نیرو حفظ تأمین محور ارتباطی جلفا-خوی- سلماس و اورمیه بود که مسیر مناسبی برای وصول به عراق امروزین و آب‌های گرم محسوب می‌شد. استقرار هواداران مسیحی روس‌ها در منطقه نیز براهمیت این کریدور افزود.

اوایل سال ۱۹۱۵ آذربایجان عرصه زورآزمایی قوای روس و عثمانی بود. قوای عثمانی به فرماندهی انورپاشا به نزدیکی‌های آذربایجان آمد تا منطقه را از لوث وجود روس‌ها پاک کند ولی در دی ماه ۱۲۹۴ شمسی (اوایل سال ۱۹۱۵) یکصد هزار تن از سربازانش را در کوه‌های الله‌اکبر ارض‌روم از دست داد و فاجعه مشهور ساری‌قامیش به وقوع پیوست.

در بهار ۱۲۹۵ شمسی به تدریج تمام منطقه به اشغال روس‌ها درآمد و آخرین تلاش عثمانی‌ها برای اخراج روس‌ها از آذربایجان در نبرد دیلمان (اردیبهشت ماه) به ناکامی انجامید.

با ورود آشوری‌های عثمانی که در آذربایجان (جیلو) نامیده می‌شوند به معادلات نظامی منطقه و اعلان جنگ رسمی به دولتشان عثمانی، مقاومت جیلوها در برابر سپاه عثمانی دیری نپایید. اینان که با پشتیبانی قوای روس علیه عثمانی قیام کرده بودند، اینبار نیز دست به دامن آنها شده و به آذربایجان گریختند. ده‌ها هزار مرد و زن و کودک جیلوها خسته و گرسنه از منطقه حکاری گریخته و به اورمیه و سلماس آمدند.

ورود این قوم ناخوانده و گرسنه به آذربایجان آنهم در شرایط جنگ عالمگیر برای آذربایجانیان سربار عظیمی شد. ولی علیرغم این، مردم آذربایجان علاوه بر فراهم کردن شرایط مساعد زیستی به آنان تمام نان و مسکن خودشان را با آنها تقسیم کردند ولی جیلوها جواب این کمک‌ها و نوع‌پروری‌ها را با کشت و کشتار و خون و گلوله به خوبی پس دادند که اسناد فراوان این جنایات در متن کتاب آمده است.

تا وقوع انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه و خروج روسیه از جنگ جهانی و بالتبع از آذربایجان، روسها و جیلوها با همکاری هم در سوزاندن بازارها و کشتار مردم از هیچ گونه کوششی فروگذار نمی‌کردند. پس از خروج روس‌ها از آذربایجان، متفقین با مسلح کردن جیلوها آنها را در قالب ۶ گردان (۴ گردان آشور ۲ گردان ارمنی) با ۴ آتشبار و ۳۰۰ سوار و یک گروهان مسلسل با فرماندهی عالی افسران روسی و انگلیسی و فرانسوی در مقابل آذربایجانیان و عثمانیان قرار دادند.

ارتش مسیحی با کشتار سه روزه مردم اورمیه در ۲۲ فوریه ۱۹۱۸ تسلط خویش بر غرب آذربایجان را اعلام کرد. مارشیمون رهبر روحانی و ملی جیلوها برای تقویت قوای سوار خود به نزد سیمیتقو که متفق انگلیسی‌ها محسوب می‌شد آمد، ولی وی در ۱۶ مارس ۱۹۱۸ در کهنه‌شهر بدست سیمیتقو کشته شد و دوباره کشتار مردم اورمیه و دیلمان و کهنه‌شهر از سرگرفته شد. در طی چند ماه بیش از یکصد هزار آذربایجانی شهید شدند.

آندرانیک نیز با بیست و پنج هزار ارمنی به خوی حمله کرد تا با اتصال به جیلوها و از آنجا انگلیسی‌ها نقشه تاسیس ارمنستان بزرگ را عملی کند که این عمل با مجاهدت‌های آذربایجانیان در خوی و قوای عثمانی نافرجام ماند.

با ورود قوای عثمانی به آذربایجان ،با هدایت انگلیسی‌ها ده‌ها هزار ارمنی و آشوری به جنوب دریاچه اورمیه و از آنجا همدان پایگاه انگلیسی‌ها گریختند. انگلیسی‌ها آنها را در اردوگاه‌هایی در شمال بغداد جای دادند.

مسیحیان آذربایجان پس از ماجراجویی‌های فراوان به دنبال عفو عمومی به اورمیه و سلماس بازگشتند.

تراژدی قتل عام آذربایجانیان در دو سوی ارس در اوایل قرن بیستم با به سلطنت رسیدن رضا خان و دشمنی دیرینه وی با ترکان آذربایجان در تاریکی سنگین فرو رفت و بجز چند کتاب تاریخ شهرها هیچ کتاب و نویسنده ای به این موضوع مهم نپرداخت و نسل بعدی به کلی از فاجعه جیلولوق بی‌خبر گردید.

Dağ Dərgisi
13-cü sayı
1390 Bayram Ayı
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!
Email: dagdergisi2011@gmail.com

داغ درگیسی
۱۳-جۆ سایی
۱۳۹۰ بایرام آیی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!
ایمئیل:

"Hamımız Xocalılıyıq!"

Xocalı Soyqırımının 20-ci ildönünmü çeşitli mərasimlər və yürüşlərlə anıldı. Bu ilin ən möhtəşəm yürüşü isə İstanbul şəhərində keçirildi. Fevralın 26-da (İsfəndin 7-də) Türkiyənin müxtəlif şəhərlərindən, Azərbaycan Cümhuriyyətindən və Türk dünyasının başqa nöqtələrindən olan insanlar, Xocalıda yaşanan acıları dünyaya eşitdirmək üçün İstabulun Taksim meydanında bir araya gəldilər. Yürüşə 100 mindən artıq insan toplaşdı.

Taksim meydanında Xocalı Soyqırımını protesto etmək üçün toplanan böyük qalabalıq, hayatını itirənlər üçün sayğı duruşunun ardından Azərbaycan və Türkiyə milli marşlarını oxudu. Əllərində Azərbaycan və Türkiyə bayraqlarını daşıyan insanlar "Hamımız Xocalılıyıq", "Hamımız Türkük", "Erməni yalanına SON", "Şəhidlər ölməz, Vətən bölünməz" kimi şuarlar səsləndirdilər.

Toplantıya bir çox tanınmış siyasətçi və sənətçi də qatıldı.

Ayrıca Azərbaycanın başkəndi Bakı, və Türkiyənin başkəndi Ankarada da böyük mitinqlər keçirildi.

Gələn günlərdə Türkiyə Milli Məclisində Xocalı Soyqırımını tanıyan layihənin səsə qoyulması ehtimalı bu ilki mitinqlərə yüksək önəm vermişdi.

Bakı - Azadlıq Xiyabanı

İstanbul - Taksim Meydanı

DAĞ DƏRGİSİ

بیر جوْما اؤیرنجی چکیر

بیر میللتین آغری‌لارین

14-cü sayı, 1391 Gülən Ay ۱۴-جو سایی، ۱۳۹۱ گؤلن آی

تاریخچه ۱۹ اردیبهشت، روز دانشجوی آذربایجان

کویرسازی آذربایجان، آبادسازی کویر!

کودکی که چهره‌ی واقعی فاشیزم را نشان داد

بدن قوُرولوشلاری یوْخسا توْپلوم اوْیانیش‌لاری

Güney Azərbaycan Öyrənci Günü

گؤنئی آذربایجان اؤیرنجی گؤنو

تاریخچه ۱۹ اردیبهشت، روز دانشجوی آذربایجان

۱۹ اردیبهشت سال ۱۳۷۴ نقطه عطفی در تاریخ مبارزاتی ملت آذربایجان علی‌الخصوص دانشجویان هویت‌طلب آذربایجانی در جهت احقاق حقوق ملی به شمار می‌آید. چرا که برای اولین بار بعد از انقلاب ۵۷ و برقراری ثبات نسبی در کشور دانشجویان تورک دانشگاه‌های تبریز، ارومیه، تهران و سایر شهرهای آذربایجان شروع به برگزاری تجمعات اعتراضی نموده و پایه‌گذار جنبش و حرکتی شدند که شاید کمتر کسی در آن روز فکر می‌کرد که بعد از آن دیگر به گفتمان غالب در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در سطح جامعه آذربایجان گردد و توانایی خلق حماسه‌هایی همچون حماسه خرداد سال ۱۳۸۵ را داشته باشد.

اما، علت و عامل اولیه نامگذاری ۱۹ اردیبهشت به عنوان روز دانشجوی آذربایجان چیست؟

در اردیبهشت سال ۱۳۷۴ مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌ای صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران درمدارس تمامی مناطق بیست‌گانه شهر تهران و شهر قم اقدام به پخش به پخش پرسشنامه‌ای تحت عنوان فاصله اجتماعی می‌کند. پرسشنامه‌ای با سوالاتی همچون:

– اگر روزی قصد ازدواج داشته باشید، آیا حاضرید با یک فرد ترک ازدواج کنید؟

– چنانچه فرزند دختری داشته باشید و روزی بخواهید ازدواج کند، آیا حاضرید او را به یک مرد ترک بدهید؟

– برای شرکت در بعضی از مراسم خاص مثل عاشورا و تاسوعا آیا حاضرید در مجالس یا دسته‌جات ترک‌ها شرکت کنید؟

– اگر بخواهید خانه‌ای بگیرید و ببینید که همسایه دیوار به دیوار یا آپارتمان مجاور شما ترک هستند، آیا حاضرید در مراسم آنها شرکت کنید؟

– آیا حاضرید با فردی ترک در اتاق همکار باشید؟

– آیا حاضرید در محله‌ای که اکثریت آنها ترک هستند، مسکن بگیرید؟

– آیا حاضرید با فردی ترک رفت و آمد داشته باشید، او را به خانه خود مهمان کنید و یا به خانه آنها بروید؟

– ...

به عقیده‌ی نخبگان آذربایجانی این سوالات با اهداف زیر طراحی شده بودند:

– ایجاد حس تنفر نسبت به ترک‌ها از همان سنین کودکی در کودکان فارس‌زبانی که هنوز قالب ذهنی‌شان شکل نگرفته و انتقال این حس به خانواده‌های آنها

– ایجاد حس حقارت و بیزاری از هویت خود و از بین بردن غرور ملی در کودکان ترک‌زبان از دوران خردسالی و انتقال این حس به خانواده‌های آنها و در نتیجه تسهیل روند نژادپرستانه آسیمیلاسیون و یکسان‌سازی و هضم شدن در زبان و فرهنگ فارسی

– ارزیابی نتایج برنامه‌های آسیمیلاسیون و یکسان‌سازی ترک‌ها بعد از گذشت هفتاد سال از اجرای آنها

– ...

با خبردار شدن دانشجویان ترک دانشگاه تهران از این پرسشنامه صدا و سیما، اعتراضات آنها نسبت به این طرح شروع می‌شود. پرسشنامه‌ها به دست دانشجویان دانشگاه تبریز و دیگر شهرها می‌رسد. دانشجویان در یک عکس‌العمل جمعی در روز ۱۹ اردیبهشت بعد از خواندن بیانیه‌ای اعتراض‌آمیز به وسیله یکی از دانشجویان در مقابل دانشگاه تبریز، شروع به اعتراض می‌کنند و شعارهایی همچون «مرگ بر آپارتاید»، «آذربایجان وار اولسون، دوشمن‌لری خوار اولسون»، «تورک دیلی آزاد اولسون» و ... سر می‌دهند. بین دانشجویانی که می‌خواستند اعتراضات را به سطح شهر و به چهارراه آبرسان بکشانند و ماموریین نیروی انتظامی و لباس شخصی درگیری به وجود می‌آید. در نهایت دانشجویان با وساطت پورفیض رییس دانشگاه و استاندار وقت آقای عبدالعلی‌زاده، از این کار منصرف شده و به تالار وحدت جمع می‌شوند، نمایندگان دانشجویان به پشت تریبون آمده و اعتراضات خود را اعلام می‌دارند. عبدالعلی‌زاده اعلام می‌کند که رییس صدا و سیما (لاریجانی) از این پرسشنامه اطلاعی ندارد و قول می‌دهد که عوامل نشر آنها مجازات خواهند شد.

بعد از این قضیه دانشجویان دانشگاه اورمیه نیز در قالب تظاهراتی اعتراض‌آمیز به این پرسشنامه معترض می‌شوند و نهایتا رادیو سراسری اعلام می‌کند که نویسندگان این پرسشنامه از عوامل خارجی دستور گرفته‌اند که به سزای عملشان خواهند رسید.

هر چند این قضیه بعد از صدور بیانیه‌هایی از تمامی دانشجویان ترک در همه دانشگاه‌های ایران در آن سال به پایان می‌رسد ولی موج عظیمی از بیداری را در بین دانشجویان تورک زبان موجب می‌شود و چهره کریه نژادپرستی فارسی را نیز در دولت جمهوری اسلامی ایران عیان می‌کند. بدین ترتیب روز ۱۹ اردیبهشت به عنوان «آذربایجان اؤیرنجی گونو» در تقویم ملی آذربایجان جنوبی ثبت می‌شود و همه ساله در این روز هوشیاری و روشنگری دانشجویان آذربایجانی توسط دانشجویان و اقشار مختلف جامعه آذربایجان گرامی داشته می‌شود.

چه لزومی دارد دانشجویان آذربایجانی روزی به غیر از روز ۱۶ آذر (روز دانشجو در ایران) را به عنوان روز دانشجو برای خود برگزینند؟

ترک‌ها در ایران ملتی با اکثریت نسبی هستند. ولی کشور ایران هم از سوی دولت حاکم و هم از سوی نخبگان فارس، مساوی با فارس پنداشته می‌شود. به طبع آن روز دانشجوی ایران مساوی با روز دانشجوی فارس بوده و اهداف و خواسته‌های جنبش دانشجویی ایران در راستای اهداف و خواسته‌های ملت فارس می‌باشد. لذا لزوم وجود روز دانشجوی آذربایجان بیشتر از پیش آشکار می‌گردد.

آن چیزی که در رئوس برنامه‌ها و اهداف جنبش دانشجویی آذربایجان قرار دارد که همانا تحصیل به زبان مادری در مدارس و دانشگاه‌ها میباشد، اصلا برای جنبش دانشجویی ایران (فارس)مطرح نیست. درکی که ما از دموکراسی و جامعه مدنی و پلورالیسم داریم با درکی که آنها از همین مفاهیم دارند کاملا متفاوت می‌باشد.

از زمانی که ما اولویت‌ها و خواسته‌های خود را از احزاب و تشکل‌های سراسری دانشجویی و غیردانشجویی جدا کردیم به نتایج مثبت و دور از انتظاری رسیده‌ایم. نشانه‌های این نتایج را در بالا رفتن آگاهی عمومی جامعه آذربایجانی و در شناختن حقوق سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خود می‌بینیم. شرکت در همایش چند صد هزار نفری روز بابک، اعتراض و قیام سراسری مردم آذربایجان در

Dağ Dərgisi, 14-cü sayı, 1391 Gülən Ay

شهرهای تبریز، زنجان، اورمیه، همدان، تهران و اردبیل گرفته تا شهرهای کوچک، به کاریکاتور توهین‌آمیز روزنامه دولتی «ایران» در خرداد سال ۸۵ تجمع در اعتراض به خشک شدن دریاچه‌ی اورمیه در سال‌های اخیر، حضور در استادیوم‌های ورزشی و طرح مطالبات ملی، همه و همه نشانه‌هایی مثبت از این جدا سازی اولویت‌ها است.

جایگاه و کارکرد جنبش دانشجویی آذربایجان در حرکت ملی چگونه است؟

جنبش دانشجویی آذربایجان بخشی از کلیت حرکت ملی آذربایجان بوده و فعال‌ترین و سازمان یافته‌ترین بخش این حرکت به شمار می‌رود. بعد از ظهور جنبش دانشجویی، دانشجویان پیش قراولان و پرچمداران مبارزه در راه آزادی و رفع ظلم و تبعیض و ستم در دنیا شناخته شده‌اند. جنبش دانشجویی آذربایجان نیز ضمن برقراری تعامل و همکاری با بخش‌های دیگر حرکت، به فعالیت خود ادامه داده و با دید باز و استقلال فکری به نقد و تحلیل شرایط و اتفاقات روز و ارئه راهکارهای مناسب می‌پردازد.

بخشی از اهداف و خواسته‌های جنبش دانشجویی آذربایجان:

– ایجاد اتحاد و برقراری ارتباط با دانشجویان سراسر کشور و اقشار مختلف جامعه ضمن برگزاری جشن‌ها و سمینارهای مختلف طبق روال گذشته

– استفاده از تخصص‌ها در شناساندن حقوق مسلم اکثریت تورک محروم از حقوق اقلیت با معیارهای جهانی و بین‌المللی به عدالت‌خواهان داخلی و خارجی

– ایجاد اتحاد بین طیف‌های مختلف حرکت ملی با طرح بیانیه‌ها و سوق دادن آنها به یک عمل جمعی مشترک.

– خبررسانی به موقع و موضع‌گیری‌های بی‌طرفانه

– پا فشاری بر خواسته‌های مدنی خود و تحت تاثیر قرار دادن مسئولین دانشگاهی در مقابل خواسته‌های قانونی خود برای گرفتن مجوز فعالیت

– فعالیت بیشتر در فضای مجازی و ایجاد وبلاگ‌ها و وبسایت‌ها

– استفاده از تجربیات افرادی که خارج از نهادهای دانشجویی سال‌ها در پیشبرد حرکت ملی فعالیت کرده‌اند و انتقال این تجارب به نهادهای دانشجویی

– جلب و جذب دانشجویان جدیدالورودی که باید چند سال دیگر جای آنها را بعد از فارغ‌التحصیل شدن پر کنند.

– ...

جنبش دانشجویی آذربایجان همگام با سایر اقشار ملت، با ایمان و اراده محکم و خلل‌ناپذیر، با امید به آینده و به دور از هر گونه خشونت‌طلبی در راه سعادت ملی ملت آذربایجان و رفع تبعیض و بی‌عدالتی و احقاق حقوق حقه‌ی ملتمان قدم بر می‌دارد.

تئهران بیلیم‌یوردلاری‌نین تۆرک اؤیرنجیلری‌نین اؤیرنجی گۆنو مۆناسیبتینه بیلدیریسی

آذربایجان اؤیرنجی حرکتی یارانماغا باشلادیغی آندان گۆنومۆزه قدر گئنیشلنمک و درینلشمک‌له یاناشی، آذربایجان تۆپلومو و میللی حرکت اۆرتامینده گۆجلو کؤک‌لره صاحیب‌لنمیش‌دیر. بیر زامانلار سایا گلر محدود اؤیرنجی‌لرین درگی یایینلاما، قۇرولتای کئچیرمه و تۆرنلر دۆزنله‌مه یۆلو ایله باشلاتدیقلاری حرکت بۇگۆن میللتیمیزین مۆختلیف کسیملرینه اؤز ائتکیسی‌نی بۇراخماقدادیر.

بۇ گۆجلنمک‌له یاناشی زامان–زامان حاکیمیت اؤیرنجی تۆپلومونون چالیشمالارینا انگل تۆرتمک اۆچون گئنیش باسقی‌لار اُیقولامیشدیر. رسمی فضالاردا چالیشما فۆرصتینی ایتیرن آذربایجان اؤیرنجی حرکتی، غئیر–ی رسمی فضالارا اُیغون اۆلان مۆدئرن ایجتیماعی چالیشمالارا اؤنجه‌لیک وئرمک‌له اؤز یۆنتملرینده بیر سئرا دییشیک‌لیک‌لر وئرمیشدیر. باسقیلارا رغمن میللی دۆشونجه‌نین کۆتله‌لر ایچینده یایغینلاشماسی، حرکتین فیکری آلت‌یاپی‌لاری‌نین گۆجلنمه‌سی و اؤیرنجی‌لرین سای باخیمیندان آرتماسی سۆنوجوندا اؤیرنجی حرکتی قاباقکی کیمی میللی حرکت و آذربایجان تۆپلومو ایله بللی بیر سئنیرلارلا دایانمیش دئییل، بلکه ایچ–ایچه بیر حالا گلمیشدیر. میللی حرکتین ماهیتی و کئچیرتدیگیمیز شرایطین تحمیل ائتدیگی بۇ گلیشمه‌لر یاراتدیغی دینامیک دۇروما اۆلوملو بیر فۆرصت گۆزو ایله باخماغین یارارلی اۆلاجاغینا اینانیریق.

اۆستونده تاکید ائتدیگیمیز گئرچکلر آذربایجان اؤیرنجی حرکتینی قاباقکی سنتی ذهنیت‌له دئییل، بلکه مۆدئرن یۆللارلا آنالیز ائتمه‌نین گرکلیگینی گؤسترمکده‌دیر .

حساس گۆنلرده اؤیرنجی حرکتی‌نین گۆرَوی

چئشیتلی ندنلردن دۆلایی بۇگۆنه قدَر سیاسی گۆج قازانما سۆره‌جینده ائترلی قدَر باشاریلی اۆلا بیلمه‌دیگیمیز اۆچون، میللی گۆجون و ایجتیماعی پتانسیلین میللی منفعت‌لر دۆغرولتوسوندا یۆنَدیلمه‌سینه بۇیوک احتیاجیمیز وار. سۆن ایللرده دۆنیادا و بۆلگه‌ده یارانان داواملی حساس و کریتیک دۇروم ایسه بۇ احتیاجین یۆکونه آرتیرماقدادیر. میللت‌لرین ایسته‌دیگی دئموکراسی‌نین یارانمایاجاغینا قدَر سۆره‌جه‌یینی تخمین ائتدیگیمیز بۇ حساس دۇرومدا، سۆزو گئدن احتیاجیمیزین ائترینه ائتیریلمه‌سینده اؤیرنجی حرکتی ان آغیر گۆرَوی داشیماقدادیر.

بۇگۆن آذربایجانا باخدیغیمیزدا ایسه میللی مسئله‌دن هئچ آییرا بیلمه‌دیگیمیز و گۆنومۆزون ان اؤنملی سۆرونلارییندان بیری حالینا گلمیش اۇرمو گۆلو فاجیعه‌سینی گۆرمکده‌ییک. حاکیمیت تاریخی شهریور اعتیراضلارینین آردیندان وئردیگی سۆزلرین، پلانلادیغی پرۆژه‌لرین هئچ بیرینی ائرینه ائتیرمه‌میشدیر. بۇنون اۆچون اۇرمو گۆلونون گله‌جک کریتیک گۆنلرینی نظره آلاراق، خالقیمیزی بۇ حاقدا بیلگی‌لندیرمک و اۆلاسی بیر گئنل اعتیراضلار اۆچون حاضیرلیق ایشلری آپارماق، بۆتون میللی حرکت‌له برابر اؤیرنجی حرکتینین ده ایلک اؤنجه‌لیک‌لرده ائر آلمالی‌دیر.

سۆن اۆلاراق اۆردیبهشت (گۆلن) آیی‌نین ۱۹–ۇ، "آذربایجان اؤیرنجی" گۆنونو تبریک ائتمک‌له برابر بۆتون تۆتوقلو آذربایجانلی اؤیرنجی‌لرین و میللی چالیشقانلارین تئزلیک‌له آزادلیغا قۇووشمالارینی آرزو ائدیریک.

امیرکبیر، تئهران، شریف، خواجه نصیر و علم و صنعت بیلیم‌یوردلاری‌نین تورک اؤیرنجی‌لری

داغ درگیسی، ۱۴–جۆ سایی، ۱۳۹۱ گۆلن آی

بدن قوُرولوشلاری یوْخسا توْپلوم اوْیانیش‌لاری

دوْنیادا بیر چوْخ اوْلکه، قادین مسأله‌سینده باخیش‌لارینی جینسی فرقلر اساسیندا اوْرقانیزه ائدیب‌لر، حال بوُکی جینس (sex) و جنسییت (gender) ایکی فرقلی مفهوم داشییر. جینس بیولوژیکی فرقلی‌لیکلره گوْسته‌ره‌رک جینسییت پسیکولوژی کوْلتورل و سوْنرادان آلینمیش اوْزللیک‌لره قاییدیر. داها دوْغروسو جینسییت توْپلومون اینسان‌لارا وئرَن کیملیگی‌دیر. جینسییت ذاتی دئییل بلکه اینسانلار اوْنلاری زامان سوْردوکجه قازانیرلار (ایکتیسابی‌دیرلر). بوُ آرادا جینسه اوْنجه‌لیک وئریلیب جینسییت تمامن اوْنودولور. جینسی آیریم‌چیلیغین ایکتیسابی اوْلدوغو توْپلومون رولونا داها چوْخ رنگ قاتیر.

قادین‌لار دوُیغوسال، ارککلر منطیقی، قادین‌لار قوْرویوب بوُیودن، ارککلر گوْجلودورلر، قادین‌لار و ارککلر کروموزومی و هوْرمونی باخیمدان فرقلی‌دیرلر و بوُنا اوْخشار سوْزلر مودْرن دوْنیانین ائتکیسی آلتیندا بیر اوْ قدَر ده اوْنملی ساییلمیر آرتیق.

بیولوژیکی فرقلره دایانماق قادین‌لارین ایجتیماعی، سیاسی رولْلارینی ائتکیله‌ییب، اوْنلارا توْپلومون آکتیو رولْلارینی الده ائتمک‌ده انگل اوْلوبدور.

داها چوْخ کونئسرواتیو (محافظه کار) دوْشونجه‌سی داشییانلار، قادین‌لارین هر بیر داورانیشینی منطیق‌سیزجه‌سینه توْجیه ائدیب‌لر و هوْرمونی و کروموزومی فرقلری ضعیف جینس آدلانان قادینلارین اَن اوْنملی ضعف‌لری کیمی گوْستریرلر!

قادینلار و ارککلرین فیزیولوژیکی فرقلری چوخ آیدین‌دیر، اوْرنک اوْچون ساده‌جه قادینلار آنا اوْلماغا قادیردیلر. ارککلر گوْجلو عضله‌لره صاحیب‌دیلر، آما بوُ فرقلره اینانماق، قادین حاققیندا اوْلان ظوْلم‌لرین اساسینی طبیعته قایتاراماق و اینسانلارین یاراتدیغی قوْرومالارین (نهادلارین)، یاسالارین و آتابی‌لیک سیستئمی‌نین رولونو دانماق آنلامیندا دئییل.

مادام کی قادینلارین اساس سوْرونلاری بیولوژیکی و فیزیکی فرقلر و بدن قوُرولوشلاریدیر، ندن قادینلار بوُ یوْلدا آزادلیق و برابرلیک اوْچون چالیشمالیدیرلار؟! بدن قوُرولوشلاری دییشیلمز اوْلدوقلاری اوْچون بوُ یوْلدا چالیشماق دا آرتیق آنلامدان دوْشه بیلر. مادام کی قادینین رولو توْپلومدا ائو و ایشیله ایلگیله‌نیب، اوُشاق دوْغوب بئجرتمکدیرسه، آرتیق بوُ چرچیوه‌دن قیْراق هئچ بیر برابرلیک و آزادلیغین تعریف اوْلونماغین ضرورتی یوْخدور. بوُ یوْلدا چالیشماق اوْ زامان آنلام تاپا بیلر کی قادینلارا سادجه قادین (اوْزل تعریف اوْلونان قادین) اوْلاراق دئییل، بوْتون اینسانی حاقلارا صاحیب اوْلاراق یاناشیلسین.

«پارسونز» قادینلارین آنالیق رولْلارینا دایاناراق اوْنلاری بیولوژیکی اساسلارلا آییریر و عاییله آراسیندا ایش بؤلوم‌لرینین جینسی اوْلدوغونا صیحه قوْیور.

قادینچیلار بوُ نقدلرین قاباغیندا ساکیت قالماییبلار، «اوکلی»نین اوُزون سوْره تحقیق‌لری قادینلار و ارککلرین داها چوْخ اوْرتاق هوْرمون‌لارا صاحیب اوْلماق‌لاری و سادجه بوُ هورمون‌لارین مقدارلارینین فرقلی اوْلماغییلا سوْنوجلانیر. توْپلومدا حاکیم اوْلان تابولار هوْرمون‌لاردان داها چوْخ اوْنملی‌دیرلر. ایجتیماعی اوْیانیشلار و اوْیرتیم‌لر باشقا آیریمچیلیق‌لارین ائتکیسی‌نین بیر چوْخونو آزالتماغا قادیردیر. اوْرنک اوْچون «مبوتی» دیلینده آنادان اوْلان اوُشاق قیز یا اوْغلان خیطاب اوْلونمور و هر ایکیسینه سادجه اوُشاق دئییلیر. بوُ دیلده جینسی آیریمچیلیق‌لارین قالدیریلماسینا و فرهنگی – ایجتماعی دییشیک‌لیکلرین نه قدر ائتکیلی اوْلدوغونا شاهیدیک.

بیولوژیکی فرقلری اوْرتایا قوْیانلار بیر اوْخلا ایکی نیشانی ووُرماقدادیرلار؛ قادینلارین توْپلومدا اوْلمادیقلارینا صیحه قوْیاراق نیژادی آیریمچیلیق‌لاری دا یایماقدادیرلار و بوُ ایکی آیریمچیلیغی دوْغال اوْلاراق یارانیش طرزی سانیرلار. بوُ نیژادی آیریمچیلیق‌لاری داها چوْخ قارادریلی اینسانلار، اوْزلیکله آوروپا و آمئریکادا نئچه اوْن ایللر فیمئنیستی چالیشمالاردان سوْنرا قارادریلی قادینلار، آراسیندا داها چوْخ گوْزه بیله‌ریک.

داروینیزم نظریه‌سینه باخاراق اینسان و حئیوانین کوْکونو بیر بیلسک، اینسانلار زامان کئچدیکجه حئیوانی اوْزللیکلرینی (اوْرنک اوْلاراق، توْکلو بدنلرینی) الدن وئردیلر، اما هر نه‌دن اوْنملی اوْلان، اینسانلار حئیوانی غریزه‌لرینه غلبه ائتمکله اوْزلرینی مؤتمدن و اینسانی بیر توْپلوما حاضیرلادیلار.

انتروپالوژیست (مردم‌شناس) مارشال سالینز، توْپلوملارین بیولوژیکی اوْزللیکلردن آیریلماغینی، توْپلوملارین ان اوْنملی تحولی آدلاندیریر... آرتیق توْپلومدا حوْکم سوْرن، بیولوژی دئییل، کوْلتوردور.

بوُ گون «زهدان» یا «شیکار» آدلانان نظریه یا «مسلط مذکر» تانینان بیر پدیده سوْسیولوژیستلر و قادینچیلار آراسیندا اوْنملرینی ایتیرسه‌لر ده پوْپوْلیستلر آراسیندا حالا داواملیدیر. دوْنیادا بیر چوْخ اینسان (قادین–ارکک) قادینلاری رحیم (زهدان) صاحیبی اوْلدوقلاری اوْچون آلچاق گوْزورلر، و بوُ زهدان اوْنلارین گلیشمه‌لرینه انگل اوْلور، قادینلاری اوْستون مقاملارا لایق اوْلمایان، بوُنو ضعف گوْرنلر قادین‌لاری ایجتیماعی و کوْلتورل ساحه‌لرده ضعیف تانییب تانیتدیرماغا چالیشیرلار.

گئرچک اینسان حاقلارینا و اوْزل اوْلاراق قادین حاقلارینا صاحیب اوْلماق اوْچون اوْرتا و مؤعتدیل بیر باخیشا صاحیب اوْلماغیمیز لازیم‌دیر. بوُ اعتیدال قادین‌لیغینا گوْوه‌نن قادینلار، عئینی حالدا آیریمچیلیق‌لارا باش اَیمه‌ینلرین داورانیشلاری داها اوْلوملو و ائتکیلی اوْلا بیلرلر. فرقلر دانیلمازدیر، اما هر آیریمچیلیق بوُ فرقلره توْوجیه اوْلونماز. مدنی بیر توْپلومدا مودْرن بیر یاشام لازیمدیر. «مادر سالارانه» ،«دایی سالارانه» و باشقا طرفدن «پدر سالارانه» سیستئملر تاریخ بوْیو منطیقسیز اوْلدوقلاریندان دوْلایی یوْخ اوْلماقلا سوْنوجلانیب. اوْنملی اوْلان منطیقی و عادیلانه بیر سیستئمدیر. بوُ سیستم قادینلار و ارککلرین اوْرتاقلیقلار و فرقلری اساسیندا یارانیب ایداره اوْلونمالیدیر. بوُ سیستئمین یارانماغیندا گئرچکلری قبول ائدیب، فرقلره گوْوه‌نه‌رک آیریمچیلیق‌لار قالدیریلمالیدیر و بوُ ساده‌جه اینسان‌لارا اینسانی کیملیک‌لرینی ووُرغولاماقلا باشلانمالی‌دیر. بوُ کیملیک دوْز تمل‌لر اساسیندا یارانان زامان آرتیق اینسانلیق یئرینه یاسالار توْپلوملاردا حوْکم سوْره بیلمه‌یه‌جک. بوُ توْپلومدا یاسالار اینسانلیق اساسیندا یازیلیب اینسانلارین و اینسانلیغین قارشیسیندا دئییل، یانیندا اوْلمالیدیرلار.

Dağ Dərgisi, 14-cü sayı, 1391 Gülən Ay

کویرسازی آذربایجان، آبادسازی کویر!

دریاچه اورمیه با خطر جدی مرگ روبروست. خطـر سـونامی حاصلـه از میلیاردها تن نمک دریاچه زندگی ۱۵ میلیون سـاکنین آذربایجانی اطراف آن را به شکل جدی تهدید می‌کند. طبق اعلام برنامه محیط زیسـت سازمان ملل متحد (UNEP)، ۷۶ میلیون نفر از خشک‌شدن دریاچه اورمیه متضرر می‌شـوند. بسیاری از کارشناسان نقش عوامل انسانی نظیر سدسازی‌های بی رویه را عامل اصلی این بحران می‌دانند.

از چند سـال پیش اولین آلارم‌های خشـکی دریاچـه اورمیـه عکس‌العمل‌هـای اجتماعی آذربایجانی‌هـا را در پـی داشـته اسـت. آذربایجانی‌ها که سال‌هاسـت سـایه‌ی تبعیض ملی را بر سـر سـایه خود می‌بینند، حساسیت ویژه‌ای را در مورد این مسئله به خرج داده‌اند و کار را به عرصه‌ی اعتراضات خیابانی کشیده‌اند.

اولین تجمـع عمومی در اعتراض به وضعیت دریاچه‌ی اورمیـه در ۱۳ فروردین ۸۹ بر روی پـل میانگذر دریاچـه و سـواحل آن به وقوع پیوست که با سرکوب گسترده نیروهای امنیتی مواجه شد. بیش از صد نفر بازداشت شدند. از این میان چندین نفر محاکمه و به زندان محکوم شدند. دومین تجمع نیز ۱۳ فروردین سال ۹۰، در شـهرهای مختلف آذربایجان برگزار گردید. این تجمع نیز با سرکوب نیروهای امنیتی ایران و بازداشت معترضین همراه شد.

رد طرح نجات دریاچه اورمیه در مجلس و تقویت شاعبه‌های خشکاندن دریاچه اورمیه

بسـیاری از فعالین آذربایجانی مدعی هستند که حاکمیت ایـران می‌خواهد سیاسـت زمین سوخته را در آذربایجان پیاده کرده و آذربایجان را خالـی از سـکنه کند. سیاسـتی که روس‌ها در قبال ترک‌های آسـیای میانه یا خشـکاندن قسـمت عمده دریاچـه آرال اجرا کرد و باعث محـو عمده حیات اطـراف این دریاچه شـد. این شـاعبه‌ها زمانی تقویت شـد که مرداد ۹۰ مجلـس ایران با قاطعیت بـالا طرح دو فوریتی نجات دریاچه اورمیه را که از سوی تعدادی از نمایندگان آذربایجانی ارائه شـده بود، رد کرد. اظهارات یکی از نمایندگان مخالف طرح مبنی بـر کوچاندن آذربایجانی‌ها از اطراف دریاچه‌ی اورمیه، نقش به سزایی در جلب توجه توده‌های آذربایجانی به وجود توطئه‌هایی برای خشکاندن دریاچه داشت.

طولـی نکشـید کـه شـهرهای آذربایجان به صحنـه‌ی تظاهـرات خیابانـی در اعتراض به سیاست‌های حاکمیت درقبال دریاچه‌ی اورمیه تبدیل شـد. اعتراضاتی که به شکل خیابانی در ۵ شـهریور در شهر اورمیه شروع شد، در مدت کوتاهی اکثر شـهرهای اسـتان‌های آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی، زنجان، اردبیل و حتی تهـران را در بر گرفت و تا سـه هفته ادامه پیدا کرد.

با تداوم اعتراضات دولت ایران عقب‌نشـینی کـرده و مجبور بـه اختصـاص بودجه‌ی ۹۰۰ میلیون دلار برای بهبود وضعیت دریاچه اورمیه و جلوگیری از خشکی آن شد. این بودجه باید صـرف اجرای طرح‌های نجات دریاچه از قبیل انتقـال آب از منابع آب اطراف دریاچه، اصلاح روش‌های آبیاری و ... می‌شد.

آبی دریاچه اورمیه نسـبت به مدت مشابه سال پیش ۲۷ سانتی‌متر کاهش داشته است.

همزمـان با جدی‌تر شـدن مـرگ دریاچه‌ی اورمیه دولت ایـران در روزهای اخیر پروژه‌ی انتقـال آب خزر به مناطق مرکزی ایران رسـماً کلیـد زد. طرحی که به عقیده‌ی کارسناسـان با کمترین میزان مطالعه همراه بوده و قرار اسـت با بودجه‌ی کلان چنـد میلیارد دلاری در طول دو سـال آب خزر را پس از شـیرین سازی به مناطق کویری ایران از جمله اسـتان‌های سمنان و اصفهان منتقل خواهد کرد.

شـروع اجرای این پروژه، آن هم با این حجم و وسـعت، عصبانیـت معترضین بـه وضعیت دریاچه‌ی اورمیه را در پی داشته است. معترضینی که از یک سو در نتیجه‌ی سیاست‌های حاکمیت شـاهد کویرسازی سرزمینشان و از سوی دیگر شـاهد اهتمام جدی بـرای آبادسـازی مناطق عمدتا فارس نشین کویری هستند.

تعمیق بحران دریاچـه‌ی اورمیه و پروژه‌ی حاکمیت برای انتقال آب خزر به کویر ایران

به عقیـده‌ی ناظران پس از گذشـت ماه‌ها از اختصـاص بودجـه بـرای پروژه‌هـای نجات دریاچـه اورمیه، دولت ایران هیچ‌گونه تلاشـی بـرای اجـرای ایـن پروژه‌هـا نکرده اسـت و وضعیت دریاچه بیشتر از پیش به سوی وخامت رفته اسـت. طوری که بنا بـه اظهارات مقامات استانی علی‌رغم بارش‌های مناسب امسال، تراز

شرایط پیش آمده زمینه را برای بروز دوباره‌ی اعتراضات گسـترده توسط معترضینی که برای نجات دریاچـه و در نتیجه زندگی‌شـان، هیچ راهی جز عصیان ملی ندارند، فراهم می‌کند.

داغ درگیسی، ۱۴ جوز سایی، ۱۳۹۱ گؤزل آی

کودکی که چهره‌ی واقعی فاشیزم را نشان داد

برنامه‌ی ورزشی نود هنگام پخش حاشیه‌های دیدار تیم‌های تراختور و پیروزی که با نتیجه‌ی ۴ بر ۱ به سود نماینده‌ی آذربایجان به پایان رسید، کودکی را نشان داد که در وصف زبان مادری‌اش شعری در زبان ترکی را خواند. شعر معروفی که این کودک ۵-۶ ساله به زیبایی و شیوایی هر چه تمام‌تر برای میلیون‌ها بیننده‌ی تلویزیونی خواند، این گونه بود:

«آذربایجان منیم ائلیم

آذربایجان منیم دیلیم

دوغرانسا دا دیلیم دیلیم

باشقا دیله دؤنن دئییل

دیلیم اؤلسه، من ده اؤلرَم

آنا دیلیم اؤلن دئییل

باشقا دیله دؤنن دئییل»

شعر چند ثانیه‌ای این کودک را می‌توان تجلی هویت‌خواهی ترکی و نماد عشق به زبان مادری در آذربایجانی‌ها دانست. به جرات می‌توان گفت چیزهایی را که او از سیمای شوونیسم گفت حرف دل میلیون‌ها آذربایجانی بود. شعری که به منزله یک «نه» بزرگ به سیاست‌های تبعیض و آسیمیلاسیون چند ده ساله فارسیستی و نشانگر نفوذ گفتمان مترقی و هویت‌طلبانه حرکت ملی آذربایجان در جزء جزء جامعه آذربایجانی است.

وجود چنین کودکانی که از اوایل زندگی با ارزش‌های اصیل ملی و انسانی به بار می‌آیند، نویدبخش آینده‌ای مطلوب برای آذربایجان است. کودکانی که به جای محو شدن در ایدئولوژی فارسیستی تحمیلی حاکمیت از طریق مدارس تک و رسانه‌های مختلف، به عنوان فاکتوری تاثیرگذار در چشم‌انداز ملت‌سازی ترکهای آذربایجان عمل می‌کنند. کودکانی که هویت متمایز آذربایجانی بودن را نه در هنگام ورود به دانشگاه، بلکه به عنوان اولین و تنهاترین هویت ملی خود درک می‌کنند.

پخش این شعر به میزانی که خوشحالی توام با تعجب ترک‌ها را همراه داشت به همان میزان باعث خشم و عصبانیت جبهه‌ی شوونیسم شد. از یک طرف این کودک آذربایجانی تبدیل به سوژه‌ی وبسایت‌های آذربایجانی و صفحات فیسبوک شد و از طرف دیگر مورد غضب نژادپرستان ایران‌گرایا واقع شد.

در این میان وبسایت شوونیستی تابناک وابسته به محسن رضایی -یکی از شوونیست‌ترین عناصر رده بالای حکومتی ایران- با انتشار گزارشی با عنوان «آنچه نباید از برنامه نود پخش می‌شد» با ضد ایرانی خواندن شعر مذکور، برنامه نود را به تبدیل شدن به تریبونی برای شعارهای ضدایرانی، ضد وحدت ملی و قوم‌گرایانه متهم کرد. این وبسایت به همین اتهامات بسنده نکرده و تلویحا این کودک و طرفداران تراختور را به تروریست بودن متهم کرد!

جالب این‌که این نوشته سراسر غیر حرفه‌ای و شوونیستی در ده‌ها سایت فارسی زبان دیگر به شکل گسترده‌ای بازتاب پیدا کرد. منابع خبری ایران حتی از احضار رئیس صدا و سیمای جمهوری اسلامی به مجلس برای پاسخگویی به این اتهامات خبر دادند.

×××

مسئله‌ی مهم قابل توجه در این مسئله آشکار شدن چهره‌ی کریه فاشیزم فارس موجود در ایران است، فاشیزمی که هر عنصر متعلق به ترک و غیر فارس را به ضرر ایرانش می‌داند، فاشیزمی که ایرانی بودن را معادل فارس بودن می‌داند، فاشیزمی که با تبلیغ هویت ساختگی «آذری» برای ترک‌ها و فارس-آریایی شمردن

TABNAK
PROFESSIONAL NEWS SITE

آنها کمر به نابودی ملت ترک در ایران بسته است. تمامیت خواهانی نشان دادند که حتی تحمل چند ثانیه پخش برنامه‌ای به زبان ترکی را ندارند، چگونه با برآورده‌سازی حقوق ملی به ملل غیر فارس موافقت کنار خواهند آمد؟

واقعیتی که این رسانه‌های شوونیستی را بیش از پیش به سمت این جهت‌گیری رادیکال برده است، پایان دوران جانفشانی بی‌چون و چرای آذربایجانی‌ها برای ایران است. با رشد گفتمان ملی آذربایجان محور در فضای جامعه آذربایجانی از یک طرف و افزایش زیاده‌خواهی و فارس‌گرایی سلطه‌جویانه جبهه‌ی شوونیسم از طرف دیگر، شاهد فاصله‌گیری هر چه بیشتر آذربایجانی‌ها از مرکز و تمرکز فعالیت‌ها در راستای منافع ملی آذربایجان هستیم. تلاش بی‌وقفه آذربایجانی‌ها برای نجات دریاچه‌ی اورمیه و بی‌تفاوتی آنها به مسئله نام خلیج را می‌توان به عنوان نمونه‌ی بارز این تغییر جهت تاریخی آذربایجان مطرح کرد.

اکنون دیگر وقت آن رسیده است تا مرکزگرایان و شوونیست‌ها در راستای منافع واقعی ایران تغییر رویکرد اساسی در مواجهه خود با آذربایجان بدهند و گرنه همین کودکان ۵-۶ ساله در آینده سرنوشت دیگری را برای آذربایجان رقم خواهند زد.

ممانعت مسئولین دانشگاه صنعتی امیرکبیر از برگزاری نمایشگاه عکس دریاچه‌ی اورمیه

مسئولین دانشگاه صنعتی امیرکبیر از برگزاری نمایشگاه عکس دریاچه‌ی اورمیه ممانعت به عمل آوردند. مسئولین در بیان علت این ممانعت عنوان کرده‌اند که مسئله دریاچه اورمیه ماهیت سیاسی دارد و ممکن است این نمایشگاه به فضای اعتراض علیه دولت تبدیل شود.

این در حالی است که قبل از این مسئولین با درخواست برگزاری این نمایشگاه که از طرف فعالین آذربایجانی دانشگاه ارائه شده بود، موافقت کرده بودند و تمامی هماهنگی‌ها و تمهیدات لازم برای برگزای آن انجام شده بود.

به گزارش وبلاگ خبری تحلیلی دانشجویان تورک دانشگاه صنعتی امیرکبیر (ای یو تی اؤیرنجی)، این نمایشگاه قرار بود از اول هفته‌ی آینده به مدت یک هفته در صحن دانشگاه امیرکبیر برگزار شود.

گفتنی است قبل از این نیز درخواست‌های دانشجویان آذربایجانی مبنی بر برگزاری همایش بررسی ابعاد بحران خشکی دریاچه‌ی اورمیه با مخالفت مسئولین دانشگاه مواجه شده بود.

سهند نوبخت فعال ۱۸ ساله آذربایجانی به چهار سال حبس محکوم شد

سهند نوبخت دانش‌آموز ۱۸ ساله‌ی آذربایجانی که در اعتراضات شهریور ماه به خشک شدن دریاچه اورمیه بازداشت شده بود به چهار سال حبس محکوم شد.

این فعال آذربایجانی از سوی شعبه اول دادگاه انقلاب مهاباد (سویوق‌بولاق) در آذربایجان غربی به ریاست قاضی جوادی‌کیا به یک سال حبس تعزیری و سه سال حبس تعلیقی محکوم شده است .نوبخت با اتهاماتی نظیر تبلیغ علیه نظام و اقدام علیه امنیت ملی از طریق برگزاری جلسات غیرقانونی و چاپ نشریات بدون مجوز روبرو شده است. خانواده‌ی این فعال به این حکم اعتراض کرده و خواستار تجدیدنظر در آن شده‌اند.

گفتنی است سهند نوبخت همزمان با اعتراضات عمومی به وضعیت دریاچه‌ی اورمیه، ۱۹ شهریور سال گذشته توسط نیروهای اطلاعاتی در محل میدان امام شهر قوشاچای دستگیر و پس از چند روز بازداشت در قوشاچای به بازداشتگاه اداره اطلاعات اورمیه منتقل شده بود. وی پس از چندین روز بازداشت، ۱۷مهر ماه سال ۹۰ به قید وثیقه ۷۵۰ میلیون ریالی به طور موقت آزاد شده بود.

این دانش‌آموز که متولد سال ۷۲ می‌باشد، در حال حاضر مشغول تحصیل در مقطع پیش‌دانشگاهی است. سهند مسئولیت یک نشریه دانش‌آموزی را در دبیرستان احمد خمینی این شهر برعهده داشته است. قبل از این نیز کتابفروشی «دوشونجه» را در شهرستان قوشاچای دایر کرده بود که با فشارهای عوامل اطلاعاتی مجبور به تعطیل کردن آن شد.

دو دانشجوی دانشگاه باکو در تبریز دستگیر شدند

شهریار دلگرانی (حاجی زاده) و فرید حسین دانشجویان دانشگاه باکو که برای شرکت در فستیوال ادبی به ایران رفته بودند درتاریخ سیزده اردیبهشت هنگام بازگشت به جمهوری آذربایجان دستگیر شدند.

والدین فرید و شهریار به سفارت ایران در آذربایجان و همچنین اداره امنیت ملی و وزارت خارجه مراجعت کرده‌اند که با احضار بی‌اطلاعی آنان مواجه شده‌اند.

وزارت خارجه آذربایجان گفته که در این مورد از طریق کنسولگری خود در تبریز اقدام می‌کند.

داوود اوغلو: تهران دومین شهر تورک‌نشین دنیا بعداز استانبول است

احمد داود اوغلو وزیر خارجه ترکیه در مراسم افتتاح خانه فرهنگ ترکیه در تهران گفت: شاید خیلی‌ها فکر کنند بزرگترین و پرجمعیت‌ترین شهر ترک‌نشین دنیا بعد از استانبول، آنکارا باشد، ولی چنین نیست. تهران جمعیت ترک بیشتری از آنکارا دارد.

وزیر خارجه ترکیه هدف از افتتاح خانه‌های فرهنگ را تنها آموزش زبان ترکی ندانسته و یادآور شد: ما مشترکات فرهنگی زیادی با یکدیگر داریم و باید این گنجینه‌های فرهنگی را با هم مبادله کنیم.

وی همچنین ابراز امیدواری کرد، در آینده در شهر تبریز نیز مرکز فرهنگی ترکیه تاسیس شود.

آذربایجان، امنیت شوراسینین دؤنم باشقانی اؤلدو

آذربایجان، بیرلشمیش میللتلر تشکیلاتینا قبولونون ایگیر مینجی ایلدؤنومونده امنیت شؤراسی دؤنم باشقانلیغینی آلدی.

بیرلشمیش میللتلر تشکیلاتی‌نین باش یازمانی بان کی مون ایکی سؤینجی بیر آرادا یاشایان اؤلکه‌نی تبریک ائتدی. باغیمسیزلیغینی قازاندیغی ایلک ایلدن اعتباراً بیرلشمیش میللتلر تشکیلاتینا عضو اؤلان آذربایجان، تشکیلاتدا چؤخ اؤنملی بیر گؤرَوه گتیریلدی. دؤست و قارداش اؤلکه آذربایجان، مای

داغ درگیسی، ۱۴ـجو سایی، ۱۳۹۱ گؤنل آی

Dağ Dərgisi
14-cü sayı
1391 Gülən Ay
Dağ Dərgisi bilimyurdlarında yasaqlanan öyrəncilərin dərgisidir!
Email: dagdergisi2011@gmail.com

داغ درگیسی
۱۴-جۆ سایی
۱۳۹۱ گۆلن آی
داغ درگیسی بیلیم‌یوردلاریندا یاساقلانان اؤیرنجیلرین درگیسیدیر!
ایمئیل:

Şuşanın İşğalından 20 İl Keçir

1992-ci il mayın 8-nə keçən gecə erməni birləşmələri Şuşa şəhərinin işğalı ilə bağlı əməliyyat keçirib. Hücum Rusiyanın öncədən ermənilərə verdiyi 366-cı alayın 40 zirehli vəsayitinin dəstəyilə olubdur.

Ermənilər Şuşadakı gözlənilməzlik və təşkilatsızlıq amilindən istifadə edərək çaxnaşma yaradıblar və müdafiənin təşkilinə mane olublar. Bununla belə, küçə döyüşləri xeyli davam edib. Lakin möhkəmlənməyən özünümüdafiə qüvvələri və nizami ordu şəhəri tərk edib. Rusiya xüsusi bölmələrinin, əsasən Laqodexidə (Gürcüstan) yerləşən xüsusi təyinatlı əsgərlərin ermənilərin tərəfində döyüşdüyünü sübut edən faktlar var.

Qeyd etmək lazımdır ki, Şuşaya hücumdan bir neçə saat öncə Tehranda İran prezidentinin vasitəçiliyilə Ermənistan və Azərbaycan dövlət başçıları Qarabağ münaqişəsinin dinc yolla həllinə dair saziş imzalamışdı.

Azərbaycanın bu qədim, zəngin tarixə və mədəniyyətə malik şəhərinin Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən ələ keçirilməsi ilə Dağlıq Qarabağın işğalı başa çatdırılmışdır. Bununla ermənilər bölgənin Azərbaycandan faktiki qoparılmasına nail olublar.

Şuşanın işğalı nəticəsində 480 günahsız vətəndaş qətlə yetirilib, 600 nəfər yaralanıb, 22 min nəfər öz doğma yurd-yuvalarından didərgin düşüb. Əsir götürülmüş 68 soydaşımızın taleyi barədə bu günə qədər heç bir məlumat yoxdur.

İşğal nəticəsində Şuşadakı bir sıra tarixi abidələr düşmən tərəfindən dağıdılıb. Bu siyahıya Xan, Qaxal mağaraları, Şuşa qalası da daxil olmaqla bütövlükdə 279 dini, tarixi və mədəni abidə daxildir.

Ermənilər Azərbaycana məxsus olan bir çox abidənin məhv edilməsinə və ya Ermənləşdirilməsinə nail olublar. Onlar Şuşada 7 məktəbə qədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, əkinçilik vəsayiti, 8 mədəniyyət evini, 14 klubu, 20 kitabxananı, 2 kinoteatrı (sinema), 3 muzeyi, Şərq musiqi alətləri fabrikini dağıdıblar.

Ümumilikdə 1992-ci il mayın 8-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin Şuşanı işğal etməsi nəticəsində Azərbaycanın 289 km² ərazisi ermənilərin nəzarətinə keçib.

آیی اعتباریله بیرلشمیش میللت‌لر تشکیلاتینین امنیت شؤراسی دؤنم باشقان‌لیغینی اؤستلندی. بیرلشمیش میللت‌لر تشکیلاتینا عضولوگونون ایگیرمینجی ایلدؤنومونو قوتلایان آذربایجانا بیر تبریک ده باش یازمان بان کی مون‌دان گلدی. کئچن ایگیرمی ایللیک دؤنمده آذربایجانلا اؤلان ایلیشکی‌لری‌نین ان یؤکسک سویه‌ده اؤلدوغونو سؤیله‌ین بان، گله‌جک اؤچون ده اؤمودلو دانیشدی.

دانشجویان آذربایجانی همچنان در زندان تبریز

پس از گذشت ماه‌ها مهرداد کرمی، افشین شهبازی، ابراهیم رشیدی (ساوالان)، روزبه سعادتی و محمد احدی همچنان در بازداشت به سر می‌برند.

مهرداد کرمی دانشجوی زنجانی دانشگاه تبریز ۳ دی ماه ۹۰ به هنگام پیاده شدن از اتوبوس سرویس دانشگاهی توسط مامورین اطلاعات بازداشت و پس از بازجویی‌های مکرر و تحمل بازداشت در سلول انفرادی در تاریخ ۲۱ بهمن ۹۰ به بند عمومی زندان مرکزی تبریز منتقل شده و هم‌چنان در زندان به سر می‌برد.

همچنین افشین شهبازی دانشجوی رشته کشاورزی به همراه ابراهیم رشیدی در ۳ بهمن ۹۰ در خانه‌ی شهبازی بازداشت شدند که ابراهیم رشیدی در دهم فروردین از سلول انفرادی به بند عمومی تبریز منتقل شده است. در پی این دستگیری‌ها روزبه سعادتی و محمد احمدی نیز در تاریخ ۴ بهمن دستگیر شده و تاکنون در زندان به سر می‌برند. این فعالین مدت ۵۰ روز را در سلول‌های انفرادی به سر برده‌اند.

اتهام این افراد «اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرم علیه امنیت ملی و فعالیت تبلیغی علیه نظام با استناد به تشکیل کانون آذربایجان‌شناسی در دانشگاه تبریز» اعلام شده است.

گفتنی است محمد رضا هادی، رسول بدلی، هوتن جاوید کیان و شاهرخ زمانی نیز دوران محکومیت خود را در زندان تبریز سپری می کنند.

داغ درگیسی
یئنی دوور ۱۸ جی ساییا
۱۳۹۱ ایلیم ایی

۲۱ آنا دیلی گونو

افسوریه

21 fevral Dünya
Ana dili Günü

پیام دبیر کل یونسکو به مناسبت روز جهانی زبان مادری

آثارِ مکتوبِ تاریخیِ زبانِ ترکی

"آشیق موسیقی سی"

اؤزللیک لر و حاقلار

باش یازی

یئنه ده 21 فئورال؛ یئنه ده ایران تقویم‌لرینده آدی بیرجه دفعه ده چکیلمه‌ین دونیا آنا دیلی گونو؛ 1999-جو ایلدن بری، یونئسکو طرفیندن دونیا آنا دیلی گونو آدلانان 21 فئورال، بیز آذربایجان تورک‌لرینه ده چوخ دَیرلی گونلردندیر. بو گونون تاریخینه بیر اؤتری نظر سالارساق، دئمه‌لی‌ییك کی 1948-جی ایلده پاکیستان حؤکومتی، اوردو دیلینی، اؤلکه‌نین رسمی دیلی کیمی اورتایا چیخاریب و بنقال دیلینی دانیشان اکثریتی اؤز آنا دیللرینده یازیب اوخوماقدان محروم ائله‌دی. ائله بو زماندان باشلانان بنقال آنا دیلی حرکتی، 1952-جی ایلین 21 فئورالیندا داکا بیلیم‌یوردونون اؤیرنجی‌لری و باشقا سیاسی فعاللارین قوردوغو تظاهوراتدا اؤز گوجونو داها آرتیق گؤرستدی. سونرالار بو حرکتدن تأثیرله‌نن بنقال میللی حرکتی، بو میللتین دیل حاقلارییندان آرتیق، باشقا حاقلارینا دا چاتماسینا نه‌دن اولدو. سون زامان‌لاردا "آنا دیلی حرکتی" آدی ایله تانینان بو حرکت و بنقلادئش-ده میللی بایرام کیمی قئید اولونان 21 فئورال، بوتون آنا دیللرینده یازیب اوخوماق‌لاری یاساق اولان میللتلر او جومله‌دن آذربایجان میللتی اوچون، بیر باشلانیش نؤقطه‌سینه دؤنوشوب. بو گونون موناسیبتی ایله بوتون آذربایجان میللتینی تبریک ائدیریک. یاخین زامان‌لاردا اؤز آنا دیلیمیزده تحصیل آپارماغیمیزی آرزو ائدیریک.

پیام دبیرکل یونسکو به مناسبت روز جهانی زبان مادری

پیام سالیانه خانم ایرینا بوکووا، دبیر کل یونسکو به مناسبت روز جهانی زبان مادری، 21 فوریه 2013.

روز جهانی زبان مادری فرصتی ایده آل برای برجسته کردن اهمیت زبانها در شکل گیری هویت فردی و گروهی، به عنوان زیر بنایی برای تمام ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی زندگی است.

چند زبانی منبعی از قدرت و فرصت برای بشریت است. چند زبانی به عنوان مظهر تنوع فرهنگی، ما را به تبادل نظرات، نوسازی ایده ها تشویق نموده و به گسترش ظرفیت تصور ما کمک می کند. گفتگوی واقعی و موثر باید بر اساس احترام به زبانها باشد. به همین دلیل است که یونسکو تمام توان خود را برای ترویج درک متقابل به کار می گیرد. ما آموزش به زبان مادری را تشویق می کنیم. زیرا تحصیل در زبان مادری مبارزه با بی سوادی را تسهیل نموده و منجر به بهبود کیفیت آموزش می گردد. محافظت از زبانها امکان حفاظت و انتقال دانش کمیاب بومی را فراهم می کند. زبان مادری علاوه بر اینکه فضای حرمت و شنیده شدن را برای ما فراهم می کند، نیرویی برای ورود ما به داخل جامعه است.

امسال، یونسکو تصمیم به کشف و بررسی ارتباط بین زبانها و کتابها دارد. کتابها ابزاری برای صلح و توسعه هستند، که باید در دستان همگان جای بگیرند. همچنین کتابها ابزار مهمی برای بیان هستند که همزمان با ثبت تغییرات زبانها در گذر زمان، به غنی سازی آنها کمک می کنند. در این عصر تکنولوژیهای جدید، کتابها به عنوان ابزای گرانبها، همچنان به عنوان ابزاری عملی برای به اشتراک گذاری آسان دانش و درک متقابل مطرح هستند و جهان را بر روی همگان می گشایند. کتابها ارکان جوامع دانش بوده و جهت آزادی بیان و آزادی آموزش برای همه ضروری هستند.

نشاط زبانها به همان میزان که به تبادل شفاهی آنها بستگی دارد، به تولید لزومات و مواد آموزشی و متون چاپ شده در مقیاس وسیع نیز بستگی دارد. در برخی کشورها، کمبود کتابهای درسی و غیر درسی به زبانهای منطقه ای، مانع توسعه و فراگیری (شمول) اجتماعی بوده و نشان دهنده نقض حق آزادی بیان است. ابزارهای دیجیتال می توانند این شکاف را پر کنند ولی آنها کافی نیستند. ما باید ملزومات و کتابها را به صورت وسیع و عادلانه توزیع و فراهم کنیم، تا همه ی انسانها -از کودکان تا سالخورده ها- بتوانند در هر زبانی که بخواهند، بخوانند، از جمله در زبان مادریشان. این مسئله همچنین می تواند پیشرفت به سوی هدف "آموزس برای همه در سال 2015" را تقویت کند. ترجمه با امکان خلق پلهایی به خوانندگان جدید، بخش مهمی از این پروژه ی عظیم است. من در 14-مین روز جهانی زبان مادری، از تمام شرکای یونسکو، نویسندگان و معلمین تمام جهان، در دانشگاهها، کرسی ها و مدارس مرتبط یونسکو دعوت می کنم تا برای ترویج اهمیت تنوع زبانی و فرهنگی و آموزش در زبان مادری با یکدیگر همکاری کنند.

مروری بر پیشینه روز جهانی زبان مادری

در طول سال روزهای زیادی مانند روز جهانی زن، روز جهانی کارگر و روز جهانی محیط زیست را مرتبط با مسائل گوناگون نامگذاری کرده‌اند که مسلماً وجه تسمیه آنها، وقایعی هستند که در آن روز اتفاق افتاده است. روز جهانی زبان مادری نیز اینگونه است. در سال 1947 کشور پاکستان با گرفتن استقلال از هند تشکیل شد. این کشور از دو قسمت پاکستان شرقی (بنگلادش) و پاکستان غربی (پاکستان امروزی) تشکیل شده بود که اسلام تنها عنصر مشترک و عامل اتحاد این دو بخش بود. با اعلام زبان اردو به عنوان زبان رسمی پاکستان از سوی محمد علی جناح، رهبر حزب مسلم لیگ، اولین جرقه‌های اعتراض زده شد. جمهوری اسلامی پاکستان با تمسک به شعارهای اسلامی از قبیل وحدت، برابری و برادری اسلامی، سیاست آسیمیلاسیون و استعماری را در قبال پاکستان شرقی به اجرا گذاشت؛ به طوری که اقتصاد پاکستان غربی نسبت به پاکستان شرقی به سرعت رشد کرد و تاریخ و فرهنگ بنگالی مورد تعرض قرار گرفت.

در سال 1948 محمدعلی جناح با سخنرانی در داکا (پایتخت کنونی بنگلادش)، اعلام کرد که اردو به عنوان تنها زبان رسمی کشور باقی خواهد ماند. در این سخنرانی دانشجویان با فریاد "نه نه، پس بنگالی چه می‌شود" اعتراض کرده و جنبش دانشجوئی و حرکت ملی بنگلادش را پایه‌گذاری کردند. بنگالی‌ها در 21 فوریه سال 1952 تظاهراتی را برای رسمیت یافتن زبان بنگالی به عنوان زبان رسمی و زبان ایالتی به راه انداختند که در این اعتراض چند نفر توسط پلیس داکا کشته شدند. این روز نقطه عطفی در حرکت ملی بنگلادش به شمار می‌رود؛ زیرا پس از این روز مبارزات وارد فاز تازه‌ای شد و سرانجام در تاریخ 26 مارس سال 1971 با انتخاب مجیب الرحمن به عنوان رئیس جمهور موقت، بنگلادش رسماً به استقلال رسید. عمارت «شهیدمنار» یادمان شهدای 21 فوریه است. این یادمان که از بناهای ملی و مورد احترام مردم بنگلادش می‌باشد، در نزدیکی دانشگاه داکا، در مرکز این شهر بنا شده است که همه ساله از آخرین ساعات روز 20 فوریه شاهد حضور انبوه مردمی است که برای گرامیداشت یاد و خاطره این روز و شهدای آن، گرد هم می‌آیند. مقامات، مسئولان و دانشگاهیان از ساعات اولیه روز 21 فوریه (نیمه شب) در محل مزبور حضور می‌یابند. ابتدا رئیس جمهور و رئیس دولت و به دنبال آن رهبران احزاب، اعضای هیئت دولت، رئیس و نمایندگان مجلس، سفرای کشورهای خارجی و گروه‌ها و دستجات مردم بر سر یادمان شهید منار حضور یافته و آن را گلباران می‌کنند. این برنامه چنان با استقبال مردمی و دولتی مواجه می‌شود که حدود 12 ساعت (از 12 نیمه شب تا حدود ساعت 12 ظهر روز 21 فوریه) ادامه می‌یابد و مردم گروه گروه با پاهای برهنه (به نشان احترام) و در صفوف چند کیلومتری به سوی این یادمان حرکت کرده و این مزار را گلباران می‌کنند.

کشور بنگلادش در نوامبر سال 1999 پیشنهاد رسمی خود را مبنی بر نامگذاری روز 21 فوریه به نام "روز جهانی زبان مادری" به سازمان یونسکو اعلام کرد. همزمان با این فعالیت‌ها سازمان دیگری با عنوان طرفداران روز جهانی زبان مادری (Mother Language Lovers of the world) در کانادا تشکیل شد که اعضای آن دارای ملیت‌های انگلیسی، هلندی، آلمانی، بنگلادشی و ... بودند. این سازمان نیز پیشنهاد خود را جهت نامگذاری این روز به نام روز جهانی زبان مادری به سازمان یونسکو ارائه کرد. این پیشنهاد در سی امین نشست عمومی سازمان یونسکو به تصویب رسید. پس از اعلام روز 21 فوریه به نام روز جهانی زبان مادری طرحی توسط یونسکو تهیه و به تمامی کشورهای عضو ابلاغ شد. بر اساس این طرح، در این روز برای معلمان، دانش‌آموزان و دانشجویان برنامه‌های خاصی تدارک دیده شده بود. عنوان این طرح چنین بود: «روز جهانی زبان مادری: تنوع زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف بیانگر ارزش جهانی آنها برای تقویت حس وحدت و انسجام جوامع بشری می‌باشد.»

دلیل نامگذاری این روز به این نام، بیشتر به علت جلب توجه جامعه جهانی برای حمایت از زبان‌های تحت ستم و در حال نابودی است؛ چرا که نابودی زبان یک ملت مساوی است با نابودی تاریخ، هویت و فرهنگ آن ملت و چه بسا نابودی این عناصر مهم در یک ملت، به نابودی خود آن ملت بیانجامد. همچنین این روز باعث ایجاد احترام متقابل فرهنگها و زبانهای مختلف شده و سبب غنی‌تر شدن فرهنگها می‌گردد. زبان مادری به عنوان ابزار ارتباطی نقشی بسیار مهم در تکوین شخصیت افراد دارد و روز جهانی زبان مادری، اعلامیه جهانی تنوع فرهنگی و محافظت از بینش سنتی مردم بوده و جلوگیری از نزاعهای غیر منطقی بر سر کالاها و خدمات فرهنگی، از اهداف آن به شمار می‌روند. از کشورهایی که تا به حال سیستم آموزشی چند زبانه را به کار گرفته اند، سوئیس، نروژ، هلند و هند نمونه های مؤفقی هستند که با استفاده از این سیستم، به اهداف یونسکو جامه عمل پوشانیده و مردم را به فراگیری چند زبان ترغیب نموده‌اند. هر چند که در برخی کشورها، از سیستم چند زبانه استفاده می‌گردد اما هنوز ملت‌های پرشماری از جمله ترک‌های ساکن ایران تحت تبعیض زبانی و آسیمیلاسیون قرار دارند. پر واضح است که این ملل، نباید فقط به درخواست کمک از جامعه جهانی بسنده کنند و بر آنان واجب است که خود نیز در کنار مذاکرات و درخواست‌های اینچنینی، برای نیل به هدفشان که همانا دستیابی به حق تحصیل به زبان مادری است، تلاش نمایند. بعید نیست که چنین تلاشهایی تأثیرات بیشتر و عمیق‌تری بر رسیدن به هدف داشته باشند.

نگاهی کوتاه به
آثارِ مکتوبِ تاریخیِ زبانِ ترکی
(بخش اول) - ویلکیجلی

به نظر می‌رسد که تمامی زبان‌های موجود در جهانِ کنونی شامل دو گونه‌ی شفاهی و کتبی از ادبیات هستند. همچنین، شاید بتوان ادعا کرد که ادبیات شفاهی بر نوعِ کتبی آن تقدم زمانی دارد. در واقع، به نظر می‌آید که ادبیات ابتدا در زبان‌ها و ذهن‌ها شکل می‌گیرد و سپس به وسیله‌ی نویسنده به صورت مکتوب در می‌آید. با توجه به این مسأله، در دوره‌های تاریخی کهن -که عمل کتابت بسیار هزینه‌بر می‌نمود- ادبیاتِ شفاهی اهمیت بیش‌تری نسبت به امروز داشته‌است. از طرف دیگر عموماً ادبیات شفاهی نسبت به ادبیات کتبی توانایی بیش‌تری برای انتقال احساسات به مخاطب از خود نشان می‌دهد. به علاوه، در حالی که ادبیات شفاهی وجوه بارز زایایی و تحول را از خود بروز می‌دهد ادبیات کتبی توانایی ثبت این زایایی و تحول را دارد.

به عبارت دیگر، این چنین به نظر می‌آید که، آنچه به عنوان ادبیات، به معنای زایش احساسی جدید، شناخته می‌شود را، باید درخزینه‌ی شفاهی زبان‌ها جست‌وجو کرد. با این حال، برای ثبت این زایش و نمایش تحولِ آن در دوره‌هایِ تاریخی نیاز به کتابت محرز می‌نماید.

تقسیم‌بندیِ دوره‌هایِ تاریخیِ زبانِ ترکی

بعضی از محققین، ادبیات مکتوب زبان ترکی را از نظر تحولات دوره‌های تاریخی به چهار بازه‌ی زمانی تقسیم می‌کنند. این بازه‌های زمانی شامل ترکی قدیم (بین قرن‌های ششم و دهم بعد از میلاد)، ترکی میانه (بین قرن‌های یازدهم و پانزدهم بعد از میلاد)، ترکی جدید (بین قرن‌های شانزدهم تا هیجدهم میلادی) و ترکی معاصر (از قرن نوزدهم تا حال) هستند.

ترکیِ قدیم

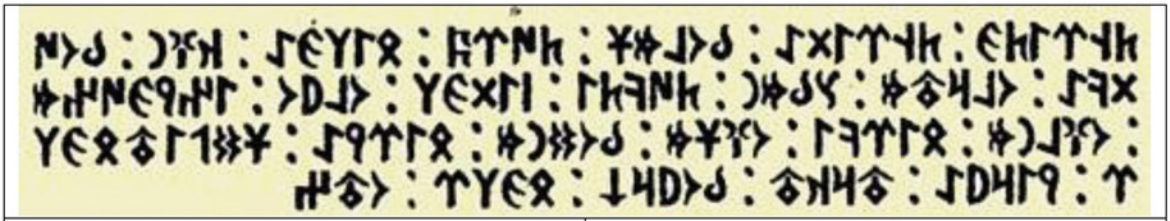
این بازه در واقع مربوط به دوره‌یِ قبل از تشکیل دول ترکی-اسلامی است. ادبیات کتبی این دوره با نوشته‌هایی که در اطراف رودخانه‌ی یئنی سئی قرار دارند، آغاز می‌شود. این کتیبه‌ها مربوط به قرن پنجم و ششم بعد از میلاد است. در یکی از این کتیبه‌ها که مربوط به خان اوغوز است چنین آمده است:

ترکی قدیم	ترکی معاصر
أر أردمی آتیم تابدیم أردمی	أر أردمی آدیمی تاپدیم أردمی
اؤزییگن آلپ توران آلتی اوغوز بودوندا اوچ یگیرمی آدیریلدیم	اؤزییگن آلپ توران آلتی اوغوز اثلیندن ۱۳ یاشیندا آیریلدیم
بگلیک اریکیمه سیزیمه آدیریلدیم	بی‌لیک نفوذومدان، سیزدن آیریلدیم

ادبیات کتبیِ دوره‌ی ترکی قدیم با نوشته‌های مربوط به سنگِ قبرهای پادشاهان و وزیران دولت گؤک تورک(Gök Türk) -که دویست سال بعد از کتیبه‌های یئنی سئی نوشته شده‌است- ادامه می‌یابد. این حکومت از سال ۵۲۲ تا ۷۴۴ میلادی بر مناطقی که امروزه مغولستان نامیده می‌شود، حاکم بوده‌است. سه اثر از بین کتیبه‌ها مهم‌تر هستند که به ترتیب کتابت توضیح داده می‌شوند.

اولی کتیبه‌ی نوشته شده برای مقبره‌ی یکی از حکام گؤک تورک‌ها، به نام کول تیکن(Kül Tigin)، است. این کتیبه بعد از مرگ کول تیکن (۷۳۱ میلادی) از طرف برادرش بیلگه خاقان(Bilgə Xaqan) و به پاس خدمات او نوشته شده‌است. کتیبه‌ی دوم سنگِ قبری است که پس از مرگ بیلگه خاقان (۷۳۵ میلادی)، از طرف پسرش ساخته شده و متن آن خطابه‌ای از بیلگه خاقان است. سومی سنگ نوشته‌ی تونیوقوق(Tonyoquq)، وزیر بیلگه خاقان، است. این کتیبه به دستور خود وزیر نوشته شده‌است. سنگ‌نوشته‌های گفته‌شده در دشت رودخانه‌ی اورخون واقع شده‌اند و به نام کتیبه‌های اورخون معروف هستند.

در بخش ابتدایی وجه جنوبی کتیبه‌ی کول تیکین(Kül Tigin) این گونه نوشته شده است:

ترکی قدیم	ترکی معاصر
تنگری تگ تنگری ده بولموش تورک بیلگه کاقان بو اؤدکه اولورتوم. صابیمین توکه-تی اسیدگیل اولایوایینی بیگونوم. اوغلانیم، بیریکی اوغوشوم، بودونوم، بییه شداپیت بگ‌لر، ییرییاتارکات بویوروک بگ‌لر، اوتوزتاتار . . .	تانری تک گؤیده اولموش بیلگه خاقان بو زامانادا اوتوردوم، سؤزومو تمامیله اثشیت! اؤزل‌لیک'له قارداش اوغلو، اوغلوم، بوتون قوهوموم، میللتیم، گونئی‌ده‌کی شادپیت بی‌لری، قوزئی‌ده‌کی تارقات بویوروک بیگ‌لری، اوتوز تاتار . . .

بخش سوم از ترکی قدیم ترکی اویغوری نامیده شده‌است. ترکی اویغوری دنباله‌ی ترکیِ گؤک تورک است. اویغورها تا قبل از ۶۰۶ میلادی -که تابعیت گؤک تورک‌ها را پذیرفتند- در نواحی جنوب یئنی سئی و تحت فرمان حاکم خود می‌زیستند. در سال ۷۴۵ میلادی حاکمیت کشور گؤک تورک را به دست گرفتند و تا ۸۴۰ میلادی فرمانروایی کردند. اولین خاقان اویغور، قوتلوق بیلگه کول (Qutluq Bilgə Kül) و پایتختش شهر اوردوبالیق بود.

آثار دیگری که مربوط به دوره‌ی اویغوریِ ترکیِ قدیم است عبارت از عتبه الحقایق، داستان اوغوزخان، بختیار نامه، معراج نامه، تذکره الاولیاء، مخزن میر حیدر، محبت نامه، سارج القلوب، کتاب مسئله و مجموعه اشعار قاسم هستند. علاوه بر آثار مذکور کتب ایرک بیتیک، ایکی ییلتیز نوم، التون یاروک و ادگو اوغلی تیگین ایله آییغ اوغلی تیگین آثار منثور باقیمانده از این دوره‌ی تاریخی زبان ترکی هستند.

[1] برگرفته از کتاب سیری در تاریخ زبان و لهجه های ترکی؛ هیئت، جواد؛ نشر پیکان؛ تهران؛ ۱۳۸۰.

در زیر قسمتی از عتبه الحقایق آورده شده‌است:

ترکی میانه	ترکی معاصر
الاهی ارکوش حمد آیورمن سنه/ سنین رحمتین دین اومارمن اونه	ایلاهی اؤیوش حمد آییریم سنه/ سنین رحمتین‌دن اومارام اونا
سنین بارلیقیقا تانوقلوق بیرور/ جماد جانور اوجقان یوگورکن ننه	سنین وارلیغینا تانیقلیق وئریر جمار، جانور، اوچان، یوگورن نسنه
سنین بیرلیگینکه دلیل آرقانان/ بولور بیر نن ایچره دلیلر مینه	سنین بیرلیگینه دلیل آرایان/ بولور بیرنن ایچره دلیل‌لر مینه
ادیب احمد آتیم ادب پند سؤزوم/ سؤزوم موندا قالور بارور بو اؤزوم	ادیب احمد آدیم ادب، پند سؤزوم/ سؤزوم بوندا قالیر وارار بو اؤزوم
کلور کوز کئچر یاز بارور بو عمور/ توکه تور عمورنی بو یازوم کوزوم	گلیر گوز، کئچر یاز وارار بو عؤمور/ توکه‌دیر عؤمورو بو یازیم گؤزوم

ترکیِ میانه

این دوره‌ی تاریخی با تشکیل دولت قره‌خانیان در حوالی کاشغر و بالاساغون آغاز می‌شود. با آنکه، این لهجه به ترکی خاقانی نیز مشهور است و مدت‌ها زبان ادبی مشترک آسیای میانه بوده است، در ادوار بعدی تاریخ سه لهجه‌ی کاشغری، خوارزمی و جغتایی از دل آن بیرون آمده‌اند. این دوره‌ی تاریخی زبان ترکی با کتاب قوتادقوبیلیگ (Qutadqubilig)، اثر یوسف اولوغ در سال ۱۰۶۹ میلادی و دیوان لغات الترک، نوشته‌ی محمود بن حسین کاشغری در سال ۱۰۷۲ میلادی، آغاز می‌گردد.

بعد از تقدیم قوتادقوبیلیگ به بغراخان قره‌خانی نویسنده‌ی کتاب عنوان حاجبِ خاص گرفت که یکی از بالاترین عنوانین دولتی قره خانیان بود. این کتاب در مورد علم سیاست است و به صورت مثنوی در ۶۶۴۵ بیت سروده شده‌است. این اثر –که اولین کتاب شعر ترکی در دوره‌ی اسلامی است– به صورت مناظره‌ی چهار شخصیت نوشته شده‌است. این شخصیت‌ها عبارتند از کون توغدی (گون دوغدو)، آی تولدی (آی دولدو)، اؤدولموش و اود قورموش. قسمتی از متن این کتاب به صورت زیر است:

ترکی میانه	ترکی معاصر
کیشی توغدی اؤلدی سؤزو قالدی کؤر/ اؤشی باردی یالنوق آتی قالدی کؤر	کیشی دوغدو، اؤلدو، سؤزو قالدی، گؤر/ اؤزو گئتدی، یالنیز آدی قالدی، گؤر
بیلیگ بیرله بگلر بودون باشلادی/ اوکوش بیرله ایل کون ایشین ایشله‌دی	بیلیک ایله بی‌لر بودون(میللت) باش‌لادی/ اؤگوش(عاغیل) ایله ائلین ایشین ایش‌له‌دی
تایانما تریگلیگه توش تگ کئچر/ کوونمه قیوی قوتقا قوش تگ اوچار	دایانما دیریلیگه دوش (یوخو) تک گلیب کئچر/ گوونمه قیوی(بوش) قوتا(سعادته)، قوش تک اوچار

اثر دیوان لغات الترک –که برای آموزش زبان ترکی به اعراب نوشته شده‌است– اولین کتاب قواعد زبان ترکی است. علاوه بر این، اثر مذکور اطلاعات ارزشمندی در مورد ویژگی‌های زبانی و عادات اقوام ترک می‌دهد. برای اولین بار بعد از اسلام آوردن ترکان، کاشغری جهت رفع نارسایی‌های الفبای عربی در بیان صداهای زبان ترکی دست به اصلاح حروف عربی زده‌است. او، همچنین، برای توضیح معانی کلمات ۲۹۰ مورد از امثال و حکم ترکی را آورده‌است. نویسنده، افزون بر این‌ها، پاره‌ای از ادبیات شفاهی ترکی را مکتوب نموده و همچنین، در بحث از اقوام ترک، نقشه‌ی تقریبیِ نواحی سکونت آن‌ها را در کتاب خویش رسم کرده‌است. کاشغری به هنگام بحث در مقوله‌ی اقوام ترک برخی از ویژگی‌های لهجه‌ی مختلف را نیز بیان نموده و آن‌ها را از جهت سلیس بودن لهجه‌شان مقایسه نموده‌است.

نمونه‌هایی از دیوان لغات الترک:

ترکی میانه	ترکی معاصر
آرپاسیز آت آشوماس، آرقاسیز آلپ چریگ سیوماس.	آرپاسیز آت قوشماز، آرخاسیز آلپ حریفینی پوزانماز.
آلپلار بیرله اورشما، بگلر بیرله توروشما.	آلپ‌لار ایله ووروشما، بگ‌لر ایله دوروشما.
قورقموش کیشی‌گه قوی باشی توش کؤرونور	قورخموش کیشی‌یه قویونون باشی قوشا گؤرسه‌نیر
بیر قارقا بیرله قیش کلمس	بیر قارقا ایله قیش گلمز
قانیق قان بیله یوماس	قانی قان‌لا یومازلار

مرثیه‌ی آلپرتونقا (افراسیاب) در دیوان لغات الترک مکتوب شده‌است. بخشی از آن به شکل زیر است:

ترکی میانه	ترکی معاصر
آلپ ارتونقا اؤلدی مو/ ایسیز آجون قالدی مو اؤدلک اؤچین آلدی مو/ ایمدی یوره‌ک ییرتیلور	آلپرتونقا اؤلدومو. ایس‌سیز آجون(دونیا) قالدی‌می؟ اؤدلک(زمان) اؤجون(اینتیقامین) آلدی‌می/ ایندی اورک ییرتیلیر
اولشیب ارەن بؤرله‌یو/ ییرتین یاقا ایرلایو سیقریب اونی یورلایو/ سیقتاب کؤزی اؤرتیلور	اولاشیب آرن بورلاییر/ ییرتیب یاقا قیشقیریر چیغیریب اونو یورلاییر/ چیغیریب گؤزو اؤرتولور
باردی کؤزوم یاروقی/ آلدی اوزوم قونوقی قاندا ارینچ قانیقی/ ایمدی اودین اودقارور	گئتدی گؤزومون ایشیغی/ آلدی اوزوم قوناغی هاردا ارینج قانیغی/ ایندی اودون اویادیر

ترکی جغتایی یکی از سه لهجه‌ی ایجاد شده از ترکی قره‌خانی است که با آثار امیر علیشیر نوایی در قرن پانزدهم میلادی بروز نمود. در ادامه‌ی این سیر از آثاری همچون دیوان حکمت از احمد یسوی و قصص الانبیاء رابغوزی می‌توان نام برد.

نمونه‌ای از کتاب قصص الانبیاء در زیر آمده‌است:

ترکی میانه	ترکی معاصر
کون حملکه کیردی ارسه کلدی عالم نوروزی/ کچدی بهمن زمهریر قیش قالمادی قاری بوزی	گون حمله گیردی ارسه گلدی عالم نوروزو/ کئچدی بهمن، زمهریر قیش قالمادی قاری بوزو
کون کلیمون کورکی تارتیب تیرو اور اؤلموش جهان/ تانگبدیزلر نقشی بیله بزه نور بو یئر یوزی	گون گلیین کورکو دارتیب دیریلیر اؤلموش جهان/ دان بدیزلر نقشی ایله بزه‌نیر بو یئر اوزو

ترکی میانه با آثاری چون ترجمه‌های قرآن ادامه می‌یابد. همچنین آثاری در زمینه تفسیر قرآن و فقه اسلامی همچون فقه مفتاح العدل نیز ادامه‌ی این روند هستند. علاوه بر این‌ها، کتبی همچون نهج الفرادیس، معین المرید، محبت نامه، قصه یوسف، رونق الاسلام، مجموع ترجمان ترکی و عجمی و مغلی و فارسی، الادراک للسان الاتراک، حلیه الانسان و حلبه اللسان، القوانین الکلیه لضبط اللغه الترکیه، التحفه الزکیه فی اللغت الترکیه، بلغه المشتاق فی لغه الترک و القفجاق و کتب لغت زمخشری و محمد بن قیس آثار دیگری از ترکی میانه هستند که به لهجه‌ی غیر از کاشغری نگاشته شده‌اند.

تانری اینسانلاری بیر اوْووج توْرپاق‌دان یارادارکن، اونلاری تانین‌سینلار دئیه فرق‌لی یارادیبدیر. هر کسین اؤزونه مخصوص اوْلان کؤلتورو، دیلی، کئچمیشی و سوْیو واردیر. بو فرق‌لر اینسانلارا اؤزللیک وئریب‌دیر آنجاق هئچ کیمسه-نین کیمسه‌یه اؤستون اوْلدوغونون گؤسترگه‌سی دئییل. بیز اینسانلاری بیر-بیریمیزدن اؤستون ائدن شئی، بو اؤزللیک‌لردن نئجه یارارلانماغیمیز و اؤز قابیلییت‌لریمیزدن نئجه فایدالانماغیمیزدیر. هر اینسانین اؤزونه اؤزل اولان کؤلتورو، دیلی و کئچمیشی اونون باشقالارینا غالیب گله بیله جه‌یینه بیر وسیله اولمامالیدیر، اونون سویو، اونون باشقالارین‌دان یوْخاری یا آشاغی اولدوغونو گؤرستمه‌یین.

ایران اؤلکه‌سینده کولتورلری و دیل‌لری فرق‌لی اولان چوخ‌لو اینسانلار بیر آرادا یاشاییرلار. بو اینسانلارین فرق‌لی ائتنیک‌لرده یاشادیقلاری و فرق‌لی کئچمیش‌لری اولدوقلارین‌دان اؤترو ده‌ییشیک کولتورلری واردیر. کولتور یاشام طرزی‌دیر و هر بیر اورتام اؤزونه اؤزل اولان داورانیشلاری طلب ائدیر؛ بونون اوچون هئچ بیر کولتوره دوغرو یا دا یانلیشدیر دئیه بیلمریک، هئچ بیر کسی کولتورون‌دن اؤترو کوچومسه‌مه‌یه، حیقارت ائتمه‌یه حاققیمیز یوخدور. بیزیم بیر کولتور صاحیب‌لرینه زور دئمه‌یه و اونلارین کیملیک‌لرینی اؤز اوغروموز اوچون قوللانماغا حاققیمیز یوخدور. آما چوخ تاسوف ایله بیز یاشایان اؤلکه‌ده بو ارزیشلرین هامیسی‌نین سوال آلتینا گئتدیگی گؤرونور. بیز باشقالارینین ارزیش-لرین بگنمه‌میشیک اونلاری هر زامان قینامیشیق؛ آما گلین بیر باخاق گؤرک بیز نمنه‌نی ارزیش بیلیریک؟ ایندی کی زاماندا اؤلکه‌ده فارسجا دانیشماق ارزیش تانینیبدیر. آنا دیلی ایله دانیشماق بیرینه عاردیر دئیه تبلیغ اولونور. فارسجا دانیشارکن لهجه‌نی گیزلتمک اوستون‌لوک گؤرونور. من فیلان یئرلییم دئیه‌نه خور باخیلیر. بو خور باخماغین ندنی نه-دیر؟ دیل فرقی‌می؟ کولتور فرقی‌می؟

جامیعه‌ده اینسانلار آراسین‌دا بیرلیک اولماق بهانه‌سی ایله یالانچی بیر کیملیک یارادیلیب. اینسانلارین اؤز وارلیقلارینی، کئچمیشلرینی و اؤزلرینه اؤزل اولان کیملیک‌لرینی دانماق ارزیش اولوب‌دور. اینسانلار اؤز آنا دیللرین‌ده دانیشماق‌دان یاساقلانیبلار. ایندی‌کی چاغ‌دا اینسانلار بیر- بیرلرینه یؤگورورلر. بیر- بیرلرینین ارزیش بیلدیک‌لرینه توخونورلار. بو دوغرودورمو؟ بیر- بیریمیزین حقوقونا توخونماغا حاققیمیز وارمی؟

بیزیم آتا، آنالاریمیز هر زامان بیزلره سایغی دوْیماغی اؤیره‌دیب‌لر. اینسانلارین فرقلی اولدوقلارینی نظرده آلمایاراق اینسان اولدوقلاری اوچون ائحتیرام قویماغیمیزی اؤیره‌دیب‌لر، آنجاق ندن‌سه بیزلر بویوک اؤلچولو توپلوملارا آیاق قویاندا بونو باشقالارین‌دا گؤره بیلمیریک. ندن‌سه کوچومسه‌نیریک ؛ خور گؤرونوروک. بیزلره او توپلوم ایله فرقیمیز اولدوغوموزدان دولایی اؤزگه گؤزو ایله باخیلیر. ندن‌سه اؤزلرینی دوز بیلیبن بیزی ایراد اولاراق گؤرستمک بو اورتامدا ارزیش اولوب‌دور. کیمی‌لری بونا بویون أییب، کیمی‌لری قولاق آسمایاراق یانین‌دان کئچیب‌لر. آتا و آنالار اؤولادلارینین گله‌جک‌لرینی دوشوندوک‌لریندن دولایی، بو ارزیش‌لرین سورواملولوقلارینین آلتین‌دا قالارکن ، اوشاقلارینا اؤزلرینین اولمایان و اؤزلری یاخشی باجارمایان فارسجانی اؤیرتمک مجبوریتینده قالیرلار. اونلارا بو ایشین ندنین سوراندا بئله جواب ائشیدیریک کی: "اوشاق فارسجانی اؤرگن‌سین کی بؤیوین‌ده آشاغیلانماسین". سیزجه بو ندن دوغرو مو؟ بیر آنا اؤزو منیمسه‌مه‌ین بیر دیلی نئجه آنا دیلی اولاراق اوشاغینا اؤرگتسین؟ نئجه آنا اولماق دویغولارین تورکجه‌ده دوشونوب همان لحظه فارسجایا چئویریب و اوشاغا دئسین؟ هئچ حیس‌لر، دویغولار ترجومه اولونان شئی‌لردیرلرمی؟ بیر آتا، بیر آنا نئجه یاشادیقلاری توپلومون ارزیش بیلن شئی‌لری اوشاغا گؤرستسین؟ اوشاق باشقا بیر دیل‌ده آنلاییب، دانیشارکن نئجه بو معنالی داورانیشلاری یاشادیغی اورتامدان اویرتسین؟ بونون سونوجو نه اولاجاق؟ بیزیم اوشاقلاردان ایچی بوش، کؤکو اولمایان بیر اینسان یاراناجاقدیر. منی نمه‌نه‌نی ارزیش و نمه‌نه‌نی ارزیش بیلمه‌ین بیری ائله‌یه‌جک دیر. ندن مندن اؤز آناما عایید اولان دیلی اؤرگشمک فورصتینی آلیرسان؟ ندن منیم دیلیمین اؤلمه‌سینه مئیدان وئریرسن؟ ندن بیزلرین اؤزللیک‌لرین تفرقه آدلاندیریرسان؟ "منی"، "سن" ائله‌مک ایله بیرلیک یارادماق ایسته‌ییرسن آنجاق بیرلیک بو آنلامدادیرمی؟ هر کس فرق‌لی اؤزللیگینی قورویارکن باشقالاری ایله بیرلیک ائلیه بیلمزمی؟ بیر-بیریمیز ایله فرقیمیز نمه‌نه‌ده‌دیر؟ کولتورده‌می؟ دیل‌ده‌می؟ بعلی، بونلار بیزیم آیدین آشکار فرق-لریمیزدیرلر. من سنه نیه بو قدر یالاندان تعاروف ائلییرسن دئییرمی‌می؟ ندن کلیمه‌لر ایله اویناماغی بو قدر سئویرسن سوروارامی‌می؟ سنین بو قدر دیل تؤکمگینه خور گؤز ایله باخیرامی‌می؟ بونلار سنین کولتوروندە ارزیش تانینان ایشلردیرلر. منیم بونلاری سوالا چکمه‌یه، "سن غلطسن" دئمه‌یه حاققیم یوخدور. سنی کوچومسه‌یه بیلمه‌رم؛ آما سن ... . قدرتین سنی تایید ائتمه‌سی و سنه رسمیت وئرمه‌سی، سنه یالانجیل بیر اؤزگوون قازاندیریب. آی منیم دوستوم بو جوره کؤکو اولمایان آغاجلارا دایانیب و باشقالارینین منلیک‌لرینی سوال آلتینا آپارما! گؤررسن ائله بیر گون گلر کی سوالا چکدیگین اینسانلارین یاردیمینا ائحتیاجین اولار. نئجه اؤزونه بو ایجازه‌نی وئره بیلیرسن منیم اولمایان بیر دیل‌ده دانیشاندا منی کوچومسه‌یه‌سن؟ منیم طبیعی حاقلاریمی ، منیم کیملیگیمی سوال آلتینا چکمه! منیم اولماغیمین سنه نه ضرری وار کی؟ یوخسا منیم گلیشمه‌ییمی گؤرمک سنه آغیر گلیرمی؟ یاشام مئیدانین‌دا و رقابت مئیدانین‌دا تکجه اؤزونو و اؤز دیل‌داشلارینی گؤرمک‌می ایسته‌ییرسن؟

منه "گل بیر اولاق، ال-اله وئرک و ایرانیمیزی آباد ائله‌یک " دئییرسن، آما اؤزون منه بیر قوناق کیمی باخیرسان. منیم کئچیجی اولدوغومو سانیرسان. آی خانیم، آی بی! سن منیم ایله تعارف ائدیرسن‌می؟ یوخسا گلین ال-اله وئریب ایرانلی سایپلاق دئین زامان، فارس اولماغی ایرانلی اولماق بیلیب و منی اؤزونه بنزتمک ایسته‌ییرسن‌می؟ سن یاسالار کیتابیندا بیزلری منیمسه‌ییب‌سن و منه حاقلار تانییب‌سان آما نئجه اولور کی اورتاملاردا اؤزگه گؤرونوروک؟ من تورکجه دوشونرکن ندن بو دوشونجه‌لری کاغاذ اوستونه گتیرمه‌یه ایذن وئرمیرسن؟ ایندی جاواب وئریرسن کی: "سن ده یاز! بو قدر تورکجه کیتاب یازیلیب بیرین ده سن یاز". آی منیم مئهربیان دوستوم، اؤیرنمه‌سی یاساق اولان بیر دیل‌ده نئجه یازماغی باجاریم؟ یئنه تعاروف ائدیرسن‌می؟ ندن منی اؤز آنا دیلیمده یازماق حسرتینده قویورسان؟

ادامه مطلب در صفحه ۸

آشیق و سیه‌قی‌سی

باشقا میللت‌لر کیمی آذربایجانین سنتی موسیقی‌سی ده، آذربایجان میللتی‌نین ده‌یشیک احوالینین بیر گؤسترگه‌سی‌دیر. اوزونتو، سئویمج، هیجران، ویصال، اوغور، یئنیلگی و قهرمانلیق کیمی دویغولارین هامیسی بو موسیقی خزینه‌سینده بیر آرایا گلیرلر.آذربایجان‌دا یارانان ماهنی‌لار، یئرلی اوسطوره‌لر، قهرمان‌لار و طبیعتدن ایلهام آلیرلار. آذربایجان موسیقی‌سینی بئش دسته‌یه بؤلمک اولار:

آشیق موسیقی‌سی، خالق ماهنی‌لاری و موغاملار، تعزیه موسیقی‌سی، امَک ماهنی‌لاری، توی-اویون ماهنی‌لاری.

بعضی تاریخچی و آراشدیرماچی‌لارا گؤره، آشیق موسیقی‌سی یا باشقا دئییشله آشیق صنعتی‌نین دوغوشو، ایکی مین ایل اؤنجه‌یه قاییدیر. آما ۱۹۶۰-جی ایلده، آمریکا آرخئولوقلارینین، شوشا داغی اتگینده یئرله‌شن قدیم اینسان مسکینده آپاردیقلاری قازینتی‌لار نتیجه‌سینده اورتایا چیخان دؤرد مین ایللیک مدنییت نؤمونه‌لری آراسیندا سینه‌سینده قوپوز توتموش اوزان[1] و بیر نئچه باشقا موسیقی‌چیدن عیبارت موسیقی مجلیسی‌نین تصویر اثدیلدیگی ساخسی بیر قابدا تاپیلمیش و بو دا بو صنعتین داها اؤنجه‌لرینه دایاندیغینی گؤسته‌rیر.

آشیق‌لارین چالدیقلاری ساز، قوپوز آدلاندیریلیر. مؤعاصیر قوپوزلارین دوققوز سیمی اولارکن، اسکی نووعلاری‌نین ایکی و اؤچ سیمی وار ایمیش. قوپوز، تورک‌لرین یاشادیقلاری گئنیش جوغرافیادا یاییلیب. ایکی سیملی نوعو، آلتای، سیبئری، چین، اویغورلار و تؤرکمن‌لرین یاشادیقلاری یئرلرده و اؤچ سیملی نوعو، آنادولو و آذربایجان تؤرک‌لری طرفیندن ایستیفاده اولونوب.

قوپوز یا خالق ایچره داها یایغین اولان، آشیق سازی، تکجه بیر موسیقی آلتی دئییل، بلکه تاریخ بویو ایگیدلرین الینده کسکین بیر قیلینج تک، وطن دؤشمن‌لری‌نین اؤرگینه سانجیلیب، ظولم آلتیندا ازیلن‌لره، ظالیم و قولدورلارین قارشیسیندا دورماغا بیر چاغری وسیله‌سی اولوب.

آشیقلار، تاریخ بویو، تویدا و یاسدا، کوراوغلو، اصلی ایله کرم، حئیدر ایله بهرام کیمی عیبرتله دولو داستانلاریلا، ماراقلی دینله‌ییجی‌لرین اؤرک‌لرینی اوخشاتماغا چالیشیبلار. بونونلا بیرلیکده، آشیق دئییلن هؤنر صاحیبی، دین قورال‌لارینا واقیف و خلق آراسیندا خاطیر- حؤرمت صاحیبی ایمیش ده. آشیق‌سیز بیر شنلیک، شنلیک ساپیلمازمیش.آشیق اولماق دئمک، شاعیر اولماق، دئدیگین شئعرین بسته‌کاری[2] اولماق، بسته‌له‌دیگین مئلودینی سازینلا ان گؤزل شکیلده چالیب، اؤز سسینله اوخوماق دئمک‌دیر.

آذربایجان آشیق موسیقی‌سینده، آشیق‌لارین سسللندیردیکلری ماهنی‌لارا، هاوا دئییلیر. آشیق هاوالاری اؤچ دسته‌یه آیریلیرلار:

باش هاوالار: دؤردونجو پرده‌نین یوخاری‌سیندا‌کی پرده‌لرده سسله‌نن هاوالار.

اورتا هاوالار: دؤردونجو و دوققوزونجو پرده‌لرین آراسیندا سسله‌نن هاوالار.

آشاغی هاوالار: دوققوزونجو پرده‌سیندن آشاغیدا اولان پرده‌لرله سسله‌نن هاوالار.

آشیق‌لار، ناغیل‌لارین موزیکال ایفاچی‌لاری‌دیرلار. ایستر، ایگیدلیک کیمی اینسانی ده‌یرلری، ددە قورقود، قاچاق نبی، کوراوغلو و شاه ایسمایللین ایگیدلیک ناغیل‌لاری ایله ایستر، اصلی و کرم، عاباس ایله گؤلگز، آشیق غریب و شاه صنم، طاهر و زؤهره کیمی سئوگی ناغیل‌لاری ایله، سئوگی، سایغی و صداقتی توپلوم ایچره یاییرلار.

ناغیللاردان علاوه، آشیق ادبیاتی‌نین بیر باشقا نوعو، آشیق شئعری‌دیر. عوموميتله شئعرلر فی‌البیداهه دئییلر. فی‌البیداهه شئعر دئمگی، دئییشمه[3]لرده گؤرمک اولار. فی‌البیداهه دئییلن شئعرلر، شیفاهی کؤلتورله ایکی طرفلی بیر باغلانتی‌سی وار. بیر یاندان، آشیق شئعری سؤیلرکن، اونجه‌کی فولکلور اثرلردن ایلهام آلیر و باشقا یاندان دا، آشیق‌لارین شئعرلری، سؤیله‌ندیکدن سونرا، آغیزدان آغیزا میللتین آراسیندا دولانیب و بیر سؤره سونرا فولکلورا چئویریلیر.

آشیق ادبیاتئندا اولان ان یایغین شئغیر نوعلارینداں، قوشما، گرایلی، بایاتی، تجنیس، دوداق‌ده‌یمز، اؤستادنامه، دئییشمه، موخممس، منظومه، قیامت احوالاتی، معراج‌نامه و وجودنامه‌نی آد آپارماق اولار.

---

[1] آشیق

[2] آهنگ سازی

[3] ایکی آشیغین آراسیندا کئچیریلن بیر یاریشمادیر. بو یاریشما، آشیق‌لارین اوستالیق درجه‌لری‌نین بللی اؤلدوغو یئرلردن بیری‌دیر. دئییشن آشیغا فی البیداهه شعر دئمک قابلییتی, سؤز خزینه‌سی زنگینلیگی و هر طرفلی معلومات و بیلگی لازیمدیر. دئییشمه‌ده آشیغین بیری بیر بند قوشوب, رقیبی اولان آشیقدان اونون جوابینی ایستر. جواب ایسه بیر بنده, رقیب آشیغین قافیه‌لریله بیر اولمالیدیر. یاریش شئعرین سون بندینه دک دوام اثدر. دئییشمه‌نین حربه- زوربا, قیفیل بند و باغلاما نووعلری وار. بعضاً اوندا دوداق ده‌یمز و تجنیس کیمی فورملاردان دا ایستیفاده اولونار کی بو، یاریشمادا غلبه قازانماغی داها دا چتینلشدیرر. دئییشمه‌نی باشلایان آشیق، هانسی شئعر فورمونو سئچدیسه, قارشی طرف ده ائله او فورمدا و او قافیه ده اونا جواب وئرملی‌دیر.

سعید موغانلی

بورانی یوخ
بوردا یاشایا بیلمه دیم
باشقا بیر وطن آختاریرام
اؤلمک اوچون!

*

سنی یازا بیلمه دیم
باغیشلا دیلیم
منی باغیشلا
باشقا بیر دیل اؤیره نیرم
یازا بیلمک اوچون!

*

داغیلیرام بو شَـــــهَـــــرده
سئـــــــویرم ، سئویله بیلمیرم
خیرداجا ماهنا گزیرم گئتمک اوچون!

*

باغیشلا آنام
سنی سئوه بیلمه دیم
باشقا بیر قادین آختاریرام

تورپاق آلتیندا قالان دیلیمیز شلاله جوانشیر آنادیلیم

سن باسقی آلتیندا قالدین
ازیلدیکچه دیرمنیش گوجون آرتدی
سن اؤلکه‌میزده اوبا– اوبا، کند– کند
شهر–شهر سیخیشدیریلدین
سیخیشدیریلدیقجا
باغریمیزا تپیلدین، کؤکسوموزده یووالاندین
سنی، فوضولی‌نین غزللرینده سئودیک، قورقودده‌نین قوپوزوندا
سن بیزیم سویوموزون، کیملیگیمیزین جانلی تابلووسواولدون
یوخ اولمادین، یوخ اولمایاجاقسان
یوردوموزداغیلدی، داغیدیلدی
تورپاق آلتیندا قالدی تورکجه‌هایقیران آنالاریمیز
تورپاق آلتیندا قالدی تورکجه‌هایقیران دده‌لریمیز
تورپاق آلتیندا قالدی تورکجه‌هایقیران گلینلریمیز
تورپاق آلتیندا قالدی تورکجه‌هایقیران گنج ایگیدلریمیز
یاردیملاریناگلن اولمادی، اولماز اولدو.
بوغولدولار، تورپاق آلتیندا قالیب بوغولدولار
چونکوتورکجه‌هایقیردیلار
تورکجه‌هایقیردیلارسون نفسلری ایله آنالاریمیز
تورکجه‌هایقیردیلارسون نفسلرینده اوشاقلاریمیز
تورکجه‌باغیردیلار گنج ایگیدلر
تورکجه‌هایقیردیقلاری اوچون اؤلدولر
تورکجه‌باغیردیقلاری اؤچون اؤلدولر
اوچوخلار آلتیندا قالدین دیلیم
اوچوخلار آلتیندا قالدین تورکجه م
اوچوخلار آلتیندا قالدین اؤلکه م
اوچوخلار آلتیندا قالدین آنا دیلیم
یوردوم اوچوق–اوچوق خرابه لره دؤنوشدو
دؤنوشدورولدو
یارالار آچیلدی یوردومون باغرییندا
اوره یی پارام– پارچا اولدو اؤلکه‌مین
باغری دلیک– دئشیک اولدو فوضولی غزللری نین
کؤنلونه آتش قویولدو کاشقارلی دیلی‌نین
قارانلیغین دالغالاندیغی اؤلکه‌مده–
بئشیکلرینده اؤلدولر بالاجا اوشاقلار
آغزینا داش تپیلدی تورکجه دیل آچان بالاجا اوشاقلارین
هئریسدن، ورزیقاندان، اهردن، قاراداغدان
قارا خبر یاییلدی
قاراباغین قارا خبرلرینه قارالار قاتیلدی
تورکجه آغولار سؤیله‌دی آغبیرچک آنالار
تورکجه آغلادی انالار
سن اؤلمه‌دین، منیم تورکجه م
سن یاشاییرسان باغریمیزدا
سن یاشایاجاقسان عآغلیمیزدا
سنین اوچون، یالنیز سنین اوچون یاشایانلار وار آنا دیلیم
سن بیزیم گئرچک قورتولوش بایراغیمیزسان تورکجه م
قلبیمیزده دالغالانان بایراغیمیزسان.
بایراغیمیزسان .

ادامه مطلب در صفحه ۶

تانری بئله، حیاتیمیزدا بیزلری یاخشیلیق ائله‌مه‌یه دعوت ائله‌ییب، هئچ زامان یاخشی ایش‌لر گؤرمه‌یه زورلامایی‌ب‌دیر. نئجه اولور کی بیز بنده‌لر بیریمیزه زور دئیه بیلیریک؟ باشقالارینی چتین دورومدا بوراخیریق؟ و بیز ایسته‌دیک‌لریمیزی یئرینه یئتیرمک مجبوریییتین‌ده قویوروق؟ تانری اؤزو اؤزونه بونو حاق بیلمه‌دیگی زامان، بیزلر نئجه اؤزوموزو یوخاری بیلیب بونو حاقیمیز بیلیریک؟ آنا یاسالار یازیلماسایدی بیز بیر-بیریمیزی خور گؤروب آشاغیلایاجاق‌ایدیک‌می؟ هئچ آنا یاسالار مؤتقابیل حاقلاری و ارزیش‌لری تعیین ائتمه‌سه بیزلر بیر-بیریمیزی خور گؤروب آشاغی‌لایاجاغیق‌می؟ بیزیم اینسانلیغیمیزا نه گلیب‌دیر؟ ویجدانیمیز اؤلوب‌مو؟

دوغرو اولارمی من دوُرام دئیم حقوق بشرین فیلان بندی، فیلان ماددەسینه گؤره، آنا یاسالارین فیلان بندینه گؤره بیر-بیریمیزه سایقی دویمالییق؟! یوخ قارداشیم، یوخ باجیم، بیزلر بیریک، فرق‌لریمیز وار آما هامی‌میز سونوجدا تورپاق‌دان یارادیلان اینسانیق. بیر-بیریمیزین فرق‌لرینه و فرق‌لردن اؤترو قاباغا گلن طبیعی حاقلاریمیزا سایغی گؤرستمه‌لییک، آیری حال‌دا گون‌به‌گون بیر-بیریمیزین دالا گئتمه نده‌نی اولاجاغیق. بیر- بیریمیزین فرق‌لرینی تانیماق و اونلاری آنلاماق بیزی بیر آرادا یاشارکن اوغورا دوغرو یؤنلندیره‌جک.

داغ دره گیسی
قادین مارس دونیا گونو
8 Mars Dünya
Qadınlar Günü
سور و کله‌ن بشریت قادینلایو کسه له جک
- قادینلار اساس حاققی
- زنان، نصف خاموش ملت آذربایجان
- قادین چالیشقانلاری

سوروکله‌نن بشریت قادینلا یوکسه‌له‌جک!

م.قوشاچایلی

«قادین گولرسه بو ایسسیز موحیطیمیز گوله‌جک،
سوروکله‌نن بشریت قادینلا یوکسه‌له‌جک.»
«حوسئین جاوید»

قادین مسئله‌سی، دونیانین مسئله‌سی

قادین مسئله‌سی دونیانین موختلیف توپلوم‌لارینین گوندمینده اولان مسئله‌دیر. بو مسئله بوتون دونیانین مسئله‌سی‌دیر. بئله کی، دوغو (شرق)، خوصوصن ایسلام اؤلکه‌لرینده قادینلارین دورومونون آغیر و اوزونتولو اولدوغو بیر گئرچک اولسا دا، بیر چوخوموزون ساندیغیمیزا رغمَن هله ده باتی (غرب) اؤلکه‌لرینده جینسی برابرلیک تام شکیلده تامین ائییلدیر. دونیادا قادین مسئله‌سینی تام شکیلده چؤزه بیلمیش بیر توپلومون وار اولدوغونو سانمیرام!

قادین مسئله‌سی بیر دونیا بویو مسئله اولدوغو ایله یاناشی، بو دونیادا وار اولان میلّتلرین، توپلوملارین، ائتنیکلرین و باشقا چئوره‌لر و واحیدلرین ده مسئله‌سی‌دیر. بوتون بو واحیدلر، ایجتیماعی موناسیبتلرین تنظیمینده اؤز یئرّل (بومی) موختصات و اؤزللیکلریندن ائتکیلنمیشلر. بو واحیدلرین هر بیرینین اؤزونه مخصوص قادین – کیشی ایلیشکیلری بیچیمی واردیر. بو گئرچک قادین مسئله‌سی‌نین فرقلی توپلوملاردا فرقلی مودئللرله اؤزونو اورتایا قویماسینا ندَن اولور. بئله‌لیکله جینسی برابرلیگی الده ائتمه سورَجینده هم دونیا پرئسپئکتیوینی (چشم‌اندازینی)، هم ده ایچینده اولدوغوموز توپلومون اؤزللیکلرینی نظره آلاراق قاباغا گئتمک زورونداییق.

قادینلیغین پوتانسییئل‌لری

نظرده آلین بوگون سوریه‌ده‌کی ایختیلافین ایکی طرفی ده قادینلار اولسایلار. اوندا یئنه ده می بو قدر ساواشین و قان توکولمه‌سینین شاهیدی اولاجاقدیق؟!

نظرده آلین اؤلکه‌لرین سیاست اورتامیندا قادینلار آن آز کیشی‌لر قدر سؤز و گوج صاحیبی اولسایلار. اوندا یئنه ده می بو چکیش – برکیشلی، داوا – شاوالی، بعضن ده اینسانلیق دیشی (غئیر-ی اینسانی) سیاست آتوموسفئرینده نفس آلماق مجبوریتینده اولاجاقدیق؟!

نظرده آلین توپلومون گوندمینده، کوچه-بازاردا، ایش یئرلرینده، کیشی‌لر قدَر قادینلارین دا حوضورو اولسایدی. اوندا یئنه ده می بو قدر قانون پوزونتولاری (قانون شکنی) و اخلاقسیز حرکتلر و سویوق موناسیبتلرین شاهیدی اولاجاقدیق؟!

جینسی برابرلیک قادینلارین حاقّی اولسا دا و اونون تامین ائدیلمه‌سی بشریت مجموعه‌سینین گؤرَوی اولسا دا، اؤزو ایله برابر چوخ گوجلو و دیَرلی پوتانسییئل‌لری ده توپلوما تزریق ائده‌جک. دونیانی داها دا گؤزللشدیره‌جک. سوروکله‌نن بشریتین یوکسه‌لیشینه یول آچاجاق.

گوناهکار کیمدیر؟ مسئول کیمدیر؟

بو قونوندا معلوم بیر طرفی گوناهکار گؤرستمک هئچ یاخشی دئییل. چونکی فایداسی یوخدور. نه قدر قادینا حاق تانیماغین اؤنونده دایانان جاهیل کیشی‌لر وار، او قدر ده کؤله حالیندا یاشاماغی منیمسه‌ییب، هئچ نه‌یی دَییشمک ایسته‌مه‌ین جاهیل قادینلار وار. گوناهکاری آختارماق یئرینه مسئله‌نین ندَنی آختارماق لازیمدیر. جینسی عدالتسیزلیگین بیر گوناهکاری وارسا او دا ائله بشریت مجموعه‌سی‌دیر، قادینلی – کیشیلی بشریت.

قادین مسئله‌سی ساده‌جه قادینلارین دئییل، بوتون بشریتین مسئله‌سیدیر. اورتادا اولان جاهیللیک قارانلیغی رفع ائدیلمه‌لی‌دیر. بو مسئله‌نین حلینده کیشی‌لی-قادینلی هامی چالیشمالی‌دیر. بو قونودا کیشی‌لرین چالیشماسی نه عاییبدیر، نه ده اوتاندیریجی، بلکه مسئله‌نی باشا دوشه‌نینه بیر گؤرَودیر (وظیفه‌دیر).

آذربایجان و قادین مسئله‌سی

آذربایجان میلّی حرکتینده، قادینلار حاقدا یایغین بیر مونفعیل یاناشما طرزی وار. سونّتی اولاراق بیر میلّتچی‌دن قادینلار حاقدا فیکیرلرینی سؤیله‌مه‌سینی ایسته‌سن، میلّی دویغولو بیر طرزله، تورکون مؤحتشم تاریخینه روجوع ائله‌مک‌دن سووای بیر ایش گؤرمه‌یه‌جک. باشلاییب، تومروس آنادان و تورک میلّتینده قادینلارین دا کیشی‌لر کیمی دؤیوشکن اولدوغوندان دئیه‌جک. دده‌قورقود بویلاریندا قان‌تورالی‌نین سلجان خاتینا «قیزلارین یولو اوّلدیر» دئمه‌سیندن سؤز ائده‌جک. سورا دا «غربلی‌لر «Ladies First» سؤزونو بیزدن آلیبلار ها!» دئیه‌جک. سونرا سؤز آلیب فارسلاردا، اؤزللیکله فیردووسی‌نین دئییشینده قادینلارین نه قدر آلچاق گؤستریلدیگینی آچیقلایاجاق. بئله ده داوام ائده‌جک.

بونلاری دئیه‌جک ده ساده‌جه تاریخده قالدیقلارینی دئمه‌یه‌جک. بو تاریخی گئرچکلری گونوموز اوچون یارارلی بیر پوتانسییئله چئویره بیلمه‌دیگیمیزدن دئمه‌یه‌جک. بوگون قادین حاقلاری ایستانداردلاری و نورملاری اساسیندا قونشو توپلوملارین بیر چوخوندان اؤرنه‌ییین فارسلاردان گئری‌ده اولدوغوموزو سؤیله‌مه‌جک. تورک قادینی‌نین فلاکتلی دورومونو آنلاتمایاجاق. بلکه ده بیلمیر هئچ بونلاری، هئچ دوشونمه‌ییب بو حاقدا. بلکه ده هئچ دویماییب بو ائحتیاجلاری!

دوغروسو، قادین حاقلارینین نه اولدوغونو بیلمه‌ین اوغلوموز دا گوناهکار دئییل، اؤز حاقلارینی تانیمایان یاری‌کؤله یاشاما آلیشمیش قیزیمیز دا. بونلارین ایکیسی ده بو یانلیش آنلاییشی ایچینده یاشادیقلاری توپلومدان الده ائتمیشلر. غلط قایدالی توپلوموموز بو غلط دیَرلر سیستئمینی بیزه آشیلامیش (تزریق ائتمیش).

جینسی برابرلیک قادینلارین حاقّی اولسا دا و اونون تامین ائدیلمه‌سی بشریت مجموعه‌سینین گؤرَوی اولسا دا، اؤزو ایله برابر چوخ گوجلو و دیَرلی پوتانسییئل‌لری ده توپلوما تزریق ائده‌جک. دونیانی داها دا گؤزللشدیره‌جک. سوروکله‌نن بشریتین یوکسه‌لیشینه یول آچاجاق.

آذربایجان‌مرکز حرکت اؤزونو تورک-آذربایجان توپلومونون سعادتی و ریفاهینا گئدن یولدا بوتون مولّیفه‌لر و ساحه‌لر اوزره سوروملو (مسئول) حیس ائدیرسه، بو حاقدا دا اؤزونو مسئول گؤرمه‌لی‌دیر. بیز توپلوموموز ایچیندن حرکت ایچه‌ریسینه داشیدیغیمیز بو یانلیش قاورایشی (درک)، حرکت ایچینده ایصلاح ائدیب، یئنی و دوغرو آنلاییشی توپلوما تزریق ائتمه‌یی باجارمالی‌یق. اونسوز دا سون زامان‌لار مودئرلشمکدن چکینمه‌ین میلّی حرکتیمیزده بو یؤنده دیَرلی چالیشمالار باشلادیلمیش. آما بونو قبول ائتمه‌ییمیز لازیمدیر کی قادین مسئله‌سی میلّی حرکتده ایستراتئژیک پلانلار سوییّه‌سینه یوکسه‌لمه‌ینجه بؤیوک اؤلچولو ایره‌لیله‌ییشی گؤزله‌یه بیلمه‌ریک.

سؤزلریمی سون زامانلار گؤردویوم، چوخ ائتکیله‌ندیگیم و آذربایجان میلّی حرکتی ایله چوخ باغلانتی‌لی گؤردویوم بیر جومله ایله بیتیریرم:

«قادینلارین اولمادیغی بیر موجادیله باشاری‌یا (موفقیته) چاتماز.»

سس حاقئی، قادینلار اوچون

مهدی قره‌داغی

۱۸-جی یوزایللیک‌دن بو گونه قدر دونیا قادینلاری چئشیدلی حاقسیزلیقلارلا ساواشماقدادیرلار. بیر سیرا اؤلکه‌لرده هله ده ان ایلکل (ابتیدایی) حاقلاری قادینلارا اسیرگه‌ییرلر. قادین حاقلاریندان دانیشاندا، بوتون بیرئیسل (فردی)، ایش، ائییتیم و ... آیریمجیلیقلاردان سؤز گئدیر. باشقا قونولاری بیر یانا قویاراق، بو یازی ایچین قادینلارین سیاسی قاتیلیمی (مشارکتی) نظرده توتولور. سئچمک و سئچیلمک حاقلاری سیاسی قاتیلیمین بیر بؤیوک بؤلومونو اولوشدورماقدادیر دئینده باشقا سیاسی و مدنی چالیشماری گؤزدن سالماق نیتنیده اولموروق، یالنیز بو حاقلارا بارماق قویدوغومزدا اونلارین داها گؤزه گلمه‌سینی اؤنده توتوروق، باشقا بیر سؤزله دئسک سس وئرمک حاقئی سیاسی قاتیلیم پروسه‌سینین بیرینجی آددیملارین ساییلماقدادیر. تاسسوفله ۱۹-جو یوزایللیین سون ایللرینه قدر قادینلار، بوتون سس (رای) وئرمک ایمکانی یارانان اؤلکه‌لرده سس وئرمک حاققیندان محروم قالمیشدیلار.

آذربایجان میللتی بو قونودا شرق و موسلمان میللتلر ایچینده ان اؤنجول میللتلردن بیری ساییلیر. موسلمان اؤلکه لرینده بیرینیجی دؤنه اولاراق ۱۹۱۸-ده قورولان آذربایجان دموکراتیک جومهوریتی‌نین محمد امین رسولزاده باشچیلیغی ایله قادینلارا سس حاقئی ساخلانیلیر، بو ایشین اؤنملی اولماسینی آمریکا بیرلشمیش ایالتلرینین ۱۹۲۰ بو حاقلاری قادینلارینا وئرمه‌یی بیلنده داها آیدین اولونور. بو یازی‌دا دونیادا قادینلارین اؤلکه‌لرینین سیاسی سورجلرینده رول اویناماق ایسته‌یی حاقدا بیرینجی آددیم ساییلان سئچیب، سئچیلمک حاقئی یا ایختیصارجا دئسم سس حاققینی گؤزدن کئچیریریک:

دونیادا بیرینجی اؤلکه اولاراق قادینلارا ایرقلارینا باخمایاراق سس وئرمک حاققینی ۱۸۹۳-ده نیوزیلند وئریب، البته بو اؤلکه‌نین خانیملاری سئچکیلرده آدای اولوب سئچیلمک حاققینی ۱۹۱۹-دا قازاندیلار. ایکینجی اؤلکه اولاراق استرالیا ۱۹۰۲-ده و فنلاند ۱۹۰۶-دا بو حاققی رسمیته تانیدیلار. تورکیه جومهوریتی ۱۹۳۰-دا قادینلار سس حاققینی قازاندیلار، بریتانیادا قادینلار ایللر بویو چالیشمادان سونرا ۱۹۱۸-ده بو حاققی الده ائتدیلر آمما ائله او ایلکی سئچکیلرده ده کیشیلرین سس وئرمک اوچون ان آزی ۲۰ یاشلاری اولمالاری گرکلی اولارکن بو یاش قادینلار اوچون ۳۰دور. البته باتی دونیاسیندا بعضی یئرلده چالیشمالار تئزراق سونوجلانمیشدی مثلا آمریکانین وایومینگ ایالتی ۱۸۶۹-دا قادین حاقلارینی رسمی اولاراق قبول ائتدی. باشقا اؤلکه‌لرده آد آپارماق ایسته‌ینده ایتالیالی قادینلار بو حاققی ۱۹۲۵-ده قازندیغیندا موسولینی‌نین فاشیسم حوکومتی ایش باشینا گلینجه بو تمل حاققی الدن وئردیلر و بو حاققی ایکینجی دونیا ساواشی بیتنه کیمی بو حاقدان محروم قالدیلار، البته ائله ۱۹۲۵-جی ایلده قازاندیقلاری حاقدا دا هر ایکی قادینین سسی بیر کیشی‌نین سسی ایله برابریدی. فرانسه‌ده بو حاق نئچه دؤنه وئریلیب سونرا گئری آلینمیشدیر آمما آراسی کسیلمه‌ین ۱۹۴۴-ده شارل دوگل یاردیمیلا وئریلدی. بو گون دونیانین ان گلیشمیش اؤلکه‌لرینده سایلان سوییس با حاققی قادینلارینا ۱۹۷۱-ده وئریب یانی تقریبا ۴۰ ایل بوندان اؤنجه. عراق ۱۹۸۰-دا و اروپانین مرکزینده یئرلشن لیختن اشتاین ۱۹۸۴-ده بو حاققی قادینلاری ایچین رسمیته تانیدیلار.

ایران‌دا مشروطه چاغلاریندا بعضی چالیشمالارا باخمایاراق قادینلار ۱۹۶۳-هـ کیمی بو حاققی قازانماق اوچون دؤزمه‌لی اولدولار. البته بیرینجی دؤنه اولاراق بو اؤلکه‌ده آذربایجان میللی حوکومتی بیر ایللیک حوکومتینده میر جعفر پیشه‌وری‌نین اؤزل حساسیت و قایغیسی ایله بو حاق رسمیته تانیندی و میللی حوکومتده قورولان سئچکیده آذربایجان قادینلاری تاریخده ایلک اولاراق سس وئریب، سئچیلمک ایمکانی تاپدیلار، البته بیر ایل اوندان سونرا آذربایجانلی قادینلار میللی حوکومت چؤکدویونده بو حاقلارین دا باشقا حاقلاری کیمی الدن وئردیلر.

ایندی بو گون بو اؤلکه‌ده هله ده قادینلار رهبر و پرزیندنت (اؤلکه‌نین بیرینجی و ایکینجی شخصلری) اولا بیلمزلر.

> آذربایجان میللتی بو قونودا شرق و موسلمان میللتلر ایچینده ان اؤنجول میللتلردن بیری ساییلیر. موسلمان اؤلکه لرینده بیرینیجی دؤنه اولاراق ۱۹۱۸-ده قورولان آذربایجان دموکراتیک جومهوریتی‌نین محمد امین رسولزاده باشچیلیغی ایله قادینلارا سس حاققی ساخلانیلیر.

بو قونودا بیر چوخ اؤلکه‌لر رفورما (اصلاحاتا) باشلاییبلار. مثلا، عرب اؤلکه‌لرینده بو سون ایللرده ایره‌لیله‌ییش گؤزه گلن قدر اولموش. بحرین ۲۰۰۲-ده، عمان۲۰۰۳-ده و بیرلشمیش عرب امیرلیین‌ده (امارات) ۲۰۰۶-دا بو حاققی قادینلاری اله کئچیردیلر. البته بو حاققی قازانماق بو قدر ده راحات اولمایب، بیر چوخ اؤلکه‌لرین قادینلاری ایللر بویو بو تمل حاقلاری قازانماق اوچون چالیشیب حتی ساواشیبلار، آمریکادا قادینلار بو حاققی ۱۹۲۰-ده پرزیدنت ویلسونون آمریکا آنایاساسیندا وئردییی دییشیکلیکله اله گتیرمک اوچون ۱۸۴۸-جی ایلیندن «قادینلارا سس حاققی مدنی حرکاتی» باشلامیشلار یا ژاپن‌دا ۱۹۲۵-ده ژاپن اوردوسو یوزلر قادین حاقلاری اوغروندا چالیشقانی اؤلدورموشدو، بریتانیادا بو حاققی قازانماق اوچون قادینلار یاراتدیقلاری اؤرگوتلر ۱۸۶۸-دن ۱۹۰۰-هـ قدر بریتانیا پارلمانینا ۴۰ دیلکچه وئردیلر، ۱۹۰۸-ده لندن‌ده ۵۰۰ مین نفرلیک بیر میتینگ کئچیردیلر و ۱۹۱۰-دا بوتون بریتانیادا سراسری اعتصاب یولا سالدیلار. ۲۱-جی قرنده دؤرد اؤلکه‌ده هله ده قادینلار سس وئرمک حاقلاری یوخدور: بوتان، برونئی، سعودی عربستان و واتیکان.

داغ درگیسی، ۱۶-جی سایی، ۱۳۹۱ بایرام آیی

زنـان، نصـف خامـوش ملـت آذربـایـجان

مریم جباری

هر وقت زادگاه خود را به مقصد تهران ترک می کردم شاهد بودم برادر یا پدر دختری او را با خود به ترمینال آورده و سوار اتوبوس می کند و همراه مسافر خود سوار اتوبوس می شد و با اطمینان از راحتی دختر مسافر خود از اتوبوس پیاده شده و تا لحظه حرکت اتوبوس در ترمینال می ماند، اگر قوم و خویش نزدیکی در تهران داشتند با آنها تماس گرفته و ساعت حرکت مسافر را به آنها می گفت. از آنها می خواستند تا در ترمینال آزادی حاضر شده و مسافر محترم را مانند بسته پستی تحویل گرفته تا دم در خوابگاه یا منزل دانشجویی مشایعت کنند این رفتار چه معنایی در خود نهفته دارد؟ این اتفاق در اولین سفر به تهران می تواند طبیعی باشد، اما چرا برای دانشجویی چهار سال این اتفاق رخ دهد؟ هدف حرمت و احترام مسافر است یا عدم اعتماد به او و یا عدم اعتماد به جامعه؟

ولی یک چیز مشخص است انسان در مسیر زندگی اجتماعی تجربه اندوزی کرده قابلیت های اجتماعی را در خود تقویت می کند اگر به دختران خود اعتماد نکنیم به او اجازه یادگیری مهارتهای اجتماعی را نداده ایم . درست با همین استدلال دورکیم مرد را محصول اجتماع و زن را محصول طبیعت می داند، یک پسر نیز در اولین سفر خود با سختی روبرو می شود ولی با مرور زمان یاد می گیرد که در صورت نبود

> آذربایجان امروز سیر قهقرایی می پیماید و این ممنوعیت زبان مادری و عدم آموزش صحیح است که او را از کاروان ترقی بشریت عقب نگه داشته است و زن آذربایجانی علاوه براین ستم ملی، ستم مضاعف جنسی را نیز تحمل می کند.

بلیط چگونه خود را به مقصد برساند ولی دختران هیچوقت چنین مسایلی را یاد نمی گیرند و در آینده خود با مشکلاتی روبرو می شوند، اگر زنی شوهرش را از دست داد و نتوانست امورات زندگی خود را بگذراند و با سختی روبرو شد مقصر کیست؟ قصد ندارم مجرمی را کشف کنم ولی می دانم انتظارات و آموزش های نابرابر جنسی در جامعه مردان و زنان را در قالب های شخصیتی انعطاف ناپذیری محبوس می سازد و نصف بیشتر جمعیت آن جامعه را که زن می باشند از مهارت ها و قابلیت های اجتماعی محروم می کند، نتایج این نابرابری و تبعیض خود آن جامعه را از توسعه و ترقی باز خواهد داشت و آن زن بیوه را که عاجز از هر تخصصی است یا مجبور به بعضی رفتارهای نابهنجاراجتماعی ، یا اگر قصد ازدواج مجدد نداشت مجبور به ازدواج با دیگری احتمالا با یاد وعلاقه به شوهر قبلی و استفاده مادی از شوهر فعلی می کند و هزاران پای دیگر.

نمی خواهم خود را با مفاهیم ذهنی و انتزاعی و تئوریک درگیر کنم فقط می دانم پدران ما باید

بدانند دخترانشان هیچ گونه الگوی تفاوت طبیعی با پسرانشان ندارند که اینقدر تمایز بین این دوجنس انسانی قائلند، این افراد انسانی اند که از نظر استعداد و خصوصیاتشان با یکدیگر تا اندازه ای تفاوت دارند نه دو جنس متفاوت انسانی.

دختران ما در مقایسه با پسران از منابع مادی، منزلت اجتماعی، قدرت و فرصت های کمتری برخودارند و این دید نسبت به جایگاه دختران از سازمان جامعه سرچشمه می گیرد. در جامعه پسر حق انتخاب کردن و دختر حق انتخاب بعد از انتخاب شدن ازبین انتخاب کنندگان دروقت ازدواج دارد، دخترنصف پسر حق ارث دارد، زن به لحاظ اجتماعی شخصیت اش با شخصیت و جایگاه شوهرش در اکثر مواقع تعریف می شود ، این پسر است که حق طلاق دارد نه دختر، این دختر است که به هیچ عنوان در صورت مخالفت شوهرش حق هیچ کاری را در محیط خانوادگی و اجتماعی ندارد اگر کاری هم کرد مقصر و ملعون جامعه و حتی خانواده خودش است و ...

در اطراف خود که نمونه آماری خوبی به نظرم هست زنانی از هر شهری از هر سطح خانوادگی و سطح تحصیلات می بینم به کرات شاهد تبعیضاتی از طرف خانواده هایشان بوده ام که آوردنشان در اینجا مسئله را ملموس تر می کند، پسری نانکور و بی سواد صاحب امتیازات زیادی از طرف پدرش می شود ولی حتی سند تلفن همراه دخترش با تحصیلات عالی به اسم پدر است و دختر مالکیت نمی تواند داشته باشد، نوه پسری در صندلی جلویی ماشین و عروس که مادر همان پسراست در عقب ماشین باید بنشیند برایم جالب این است که اکثر زنان ما این رفتارها را خیلی عادی می پذیرند و نقش درجه دوم خود را در زندگی قبول کرده اند.

آیا به نظر این زنان تحت قید و بندهای خانوادگی و اجتماعی بودن تحت ستم بودن نیست؟ تحت تابعیت و تحمیل دیگری چه پدر، چه برادر و یا شوهر بودن ظلم انسانی بر انسان دیگر نیست؟

اگر تاریخ آذزبایجان را ورقی بزنیم خواهیم دید که در آن زن آذربایجانی در کنار و هم دوش مرد آذربایجانی در تمام جنبه زندگی اجتماعی حضور دارد و جایگاه اجتماعی اش کمتر از مرد آذربایجانی نیست پس چرا این نگرش های تحقیر آمیز به زن در جامعه ما پر رنگ است؟

معتقدم که انسان آذربایجانی اعم از مرد و زن در قربانگاه استحاله شوونیزم از هویت انسانی و ملی خود محروم شده است و این محرومیت همه ابعاد فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی زندگی او را تحت تاثیر قرار داده به طوری که امروز تبدیل به مانقورت (مسخ شده)هایی شده که خود هیزم جهنم شوونیزم شده است.

آذربایجان امروز سیر قهقرایی می پیماید و این ممنوعیت زبان مادری و عدم آموزش صحیح است که او را از کاروان ترقی بشریت عقب نگه داشته است و زن آذربایجانی علاوه براین ستم ملی، ستم مضاعف جنسی را نیز تحمل می کند. برای همین فریاد او دردناک تر و گوش خراش تراست، او فاقد بسیاری از تواناییهای اجتماعی است، یک دختر دانشجوی آذربایجانی قدرت فهم کمتری در درک بسیاری از مسایل اجتماعی و سیاسی از یک پسر آذربایجانی دارد ولی او انسان است. استعداد یادگیری دارد و هیچ گونه تفاوت مهم زیست شناختی و شخصیتی میان او و یک پسر وجود ندارد، این تفاوت در فهم از عدم اعتماد به نفس لازم او برای ابراز وجود خود و اثبات توانایی و به عبارت کلی از نابرابری جنسی نشات گرفته از سازمان اجتماعی سرچشمه می گیرد.

ارزش و توانایی زنان باید از طرف هر شخصی تشخیص داده شود تا زن خود را ضعیف و وابسته نداند باید مبارزه کرد و این مبارزه و وظیفه نیز بر دوش حرکت ملی آذربایجان است حرکت ملی باید در جهت دگرگون ساختن موقعیت زنان نیز فعالیت کند و اعتماد به نفس لازم را به نصف خاموش ملت خود بازگرداند.

نمی خواهم خود را با مفاهیم ذهنی و انتزاعی و تئوریک درگیر کنم فقط می دانم پدران ما باید بدانند دخترانشان هیچ گونه الگوی تفاوت طبیعی با پسرانشان ندارند که اینقدر تمایز بین این دوجنس انسانی قائلند، این افراد انسانی اند که از نظر استعداد و خصوصیاتشان با یکدیگر تا اندازه ای تفاوت دارند نه دو جنس متفاوت انسانی.

به عنوان یک زن آذربایجانی از همفکران خود می خواهم که در مقابل تبعیضات جنسی که مانند تبعیضات قومی و نژادپرستی است بایستند و با در نظر گرفتن شرایط و هنجار حاکم بر آذربایجان امروزی آنجه را که برای خود می خواهند برای خواهران و همسران خود بخواهند، دختری که حرکت ملی آذربایجان محیطی توام با احترام و اعتماد را برای او مهیا نکند با فرار از جامعه خود به آغوش شوونیزم خواهد رفت، در کنار این فضاسازی همفکران، این زن آذربایجانی است که خود باید قدم اصلی را بردارد و اذهان را نسبت به زن به گونه ای اساسی بازسازی کند و گرامی‌ترین ارزشهای مارا که همان ارزشهای فردی و آزادی اجتماعی- سیاسی است را محقق سازد پس باید هر چه بیشتر فعالانه در سر نوشت خود دخیل شویم.

داغ درگیسی، ۱۶ـجی سایی، ۱۳۹۱ بایرام آیی

نگاهی کوتاه به آثارِ مکتوبِ تاریخیِ زبانِ ترکی[1] (بخش دوم)

ویلکیجلی

چنان که گفته شد ادبیات کتبی ترکیِ جدید آغاز حکومت اؤزبکان در منطقه‌ی آلتون اوردو (Altun Ordu) و سپس استقرار حکومتشان در پهنه‌ی آسیای میانه آغاز می‌شود. اولین اثرِ مربوط به دوره‌ی جدید ترجمه‌ی کتاب ظفرنامه، اثر شرف الدین یزدی، است که به دستور کونچکوخان و به دست محمد علی بخاری انجام یافته است. بخشی از این اثر -که به ترکی جغتایی است- در زیر می‌آید.

آثار بعدی عبارت از ترجمه و تفسیر قرآن و کلیله و دمنه به ترکی و تألیف شیبانی نامه، شجره ترک و شجره تراکمه.

«اما بعد بیلگیل کیم بو دوران شریف و اوان لطیف‌ده کیم شاهنشاه دیندار کوچکونچو خانین مبارک کونوللرینده سعادتمند خاطرلاریقا کچتی کیم مولانا شرف الدین یزدی فارسی تیل بیلن تیمور بک‌ین واقعیاتینی آیتیپتیر. تاجیکلر آندان بهره تاپیب تورک ایلیگه فیض تگمی تورور. بس گره‌ک کیم بو کیتاب ترکی تیل بیلن بولقای، تا آندان ایل و اولوس فایدا تاپقا قایلار . . . بعضی دانا کیم بو حضرتین ملازمتنده حاضر ایدیلر بو اندیشه‌دن شاد بولدولار. بس آندان صون بندهٔ کمینه محمد علی ابن درویش علی بخاری‌قه اشارت بولدی کیم ترکی تیلی بیلن ظفرنامه نی ائویرگی.»

آثار بعدی عبارت از ترجمه و تفسیر قرآن و کلیله و دمنه به ترکی و تألیف شیبانی نامه، شجره ترک و شجره تراکمه.

ترکیِ اوغوز

به نظر بسیاری از محققین از لهجه‌ی اوغوزها -که یکی از اقوام ترک بوده‌اند- در دوره‌های ترکیِ میانه و ترکیِ جدید دو شاخه‌ی بزرگ متولد شده‌اند. یکی از این شاخه‌ها لهجه‌ی ترکمنی و شاخه‌ی دیگر لهجه‌ی ترکی متداول در آذربایجان و آسیای صغیر است. با آنکه در اسناد مختلف از قبیل اسناد چینی، کتیبه‌های اورخون، دیوان لغات الترک، جامع التوارایخ و تاریخ آل سلجوق سخن از قبایل اوغوز به میان می‌آید، تا قبل از تولد دو شاخه‌ی مذکور از این لهجه، نوشته‌ای به زبان ترکی اوغوز در دست نیست. آنچه امروزه به عنوان ترکی اوغوز در مناطق غربی (آذربایجان و آسیای صغیر) مرسوم است حاصل اختلاط ترکی اوغوز و لهجه‌ی ترکان دیگر همچون خلج، قارلوق، قانیقلی، قبچاق و پچه‌نک می‌نماید.

گرچه هم اکنون سه لهجه‌ی ترکمنی، آذربایجانی و آناطولی از نظر تاریخی باقیمانده‌ی ترکیِ اوغوز هستند اما در فاصله‌ی قرن‌های ۱۳ و ۱۴ میلادی آثاری مانند قصه یوسف (۱۲۳۰ میلادی) از نظر تعلق به این سه لهجه محل بحث هستند.

ترکی اوغوز در آناطولی با اشعار مریدان و خود حاج بکتاش ولی و فعالیت خانقاه‌های او -که تککه نامیده می‌شدند- ادامه یافت. چرخنامه و اوصاف مساجد شریفه، آثار احمد فقیه هستند که ادامه‌ی ترکی اوغوز می‌باشند.

به علاوه اشعار یونس امره، شیاد حمزه، سلطان ولد، دهانی، در قرن ۱۳ و ترجمه‌های ترکی از کلیله و دمنه، بوستان سعدی، همچنین، تألیف کتبی چون منطق الطیر و غریب نامه در قرن ۱۴ نمونه‌هایی از این ترکی در دوره‌ی میانه هستند. شعر زیر یک الهی از یونس امره است:

جانلار جانونی بولدوم/ بو جانوم یغما اولسون/ آستی زیاندان گئچدوم/ دکانوم یغما اولسون/ بن بنلیگومدن گئچدوم/ گؤزوم حجابین آچدوم/ دوست وصلینه اریشدوم/ گمانوم یعما اولسون/ ایکیلیکدن اوساندوم/ بیلیک خوانینا قاندوم/ درد شرابین ایچدوم/ درمانوم یغما اولسون/ وارلیق چون سفر قیلدی/ دوست آندان بیزه گلدی/ ویران کونول نور دولدی/ جهانوم یغما اولسون/ یونس نه خوش دئمیش‌سین/ بال و شکر یمیش‌سین/ بال لار بالینی بوادوم/ قووانوم یغما اولسون

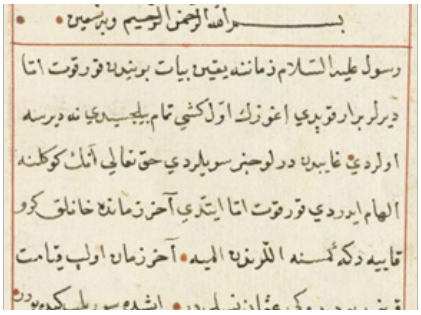
گرچه وقایع مکتوب در کتاب دده قورقود، چنانکه از داستان‌های آن بر می‌آید، مربوط به قرن ۱۲ میلادی است اما تاریخ کتابت آن در قرن‌های ۱۵ و ۱۶ میلادی است. این کتاب سر آغاز شاخه‌ی دیگر ترکی اوغوز،

[1] برگرفته از کتاب سیری در تاریخ زبان و لهجه‌های ترکی؛ هیئت، جواد؛ نشر پیکان؛ تهران؛۱۳۸۰.

یعنی ترکی آذربایجانی است. با این حال، قدیمی‌ترین نسخه‌ی مکتوب در ترکی آذربایجانی اشعار عزالدین اسفراینی خراسانی ملقب به حسن اوغلو (قرن ۱۳ میلادی) است.

ابتدای کتاب دده قورقود از نسخه‌ی موجود در کتابخانه‌ی درسدن(Dresden) آلمان:

بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین

رسول علیه السّلام زماننه یقین بیات بویندن قورقوت اتا دیرلر بر ار قوپدی اغوزک اول کشی تمام بیلجسیدی نه دیرسه اولردی. غایبدن درلو خبر سویلردی حق تعالی آنک کوکلنه الهام ایدردی قورقوت اتا ایتدی آخر زمانده خانلق کرو قاییه دگه کمسنه اللرندن المیه. آخر زمان اولپ قیامت قوپنجه بو دیدوکی عثمان نیلی در. ایشده سوریلب کیده یورر.

در قرن ۱۳ میلادی علاوه بر حسن اوغلو، شعرای دیگری همچون نصیر باکویی نیز در تشکیل ترکی آذربایجانی مؤثر بودند. نماینده‌ی نثر ترکی آذربایجانی در قرن سیزده کتابی است با نام صحاح العجم اثر هندوشاه ابن سنجر نخجوانی.

ادبیات کتبی ترکی آذربایجانی در قرن ۱۴ میلادی با اشعار نسیمی و قاضی برهان الدین، همچنین با ترجمه‌های قاضی ضریر تداوم می‌یابد. علاوه بر کتاب لغت صحاح العجم کتب لغت دیگری همچون حلیه الانسان و حلیه اللسان اثر ابن منها نیز در این قرن تألیف شدند.

قرن پانزدهم میلادی نیز -که دوره‌ی حکومت‌های آغ قویونلو و قره قویونلو در آذربایجان بود- بازه‌ی ظهور شعرایی چون جهانشاه قره قویونلو، شیخ قاسم انوار حبیبی و خلیلی بود. همچنین، کتب منثوری مانند اختیارات قواعد کلیه یا دایره جهان نما اثر ایبری خوجا ابن عادلی، کوامل التعبیر، اثر خضر ابن عبدالهادی بوازیجی، در این قرن کتابت شده‌اند.

قرن شانزدهم میلادی با آثاری چون دهنامه‌ی خطائی، یوسف و زلیخا، لیلی و مجنون از خطائی و لیلی و مجنون، حدیقه السعدا، بنگ وباده، شکایت نامه و ساقی نامه که آثار فضولی شناخته شده است.

بخشی از شکایت نامه‌ی فضولی بدین صورت است:

«سلام وئردیم. رشوت دگیلدی دئیه آلمادیلار، حکم گؤسترتدیم. فایده‌سیز دیر دئیه ملتفت اولمادیلار. اگر چه ظاهرده صورت اطاعت گؤسترتدیلر اما زبان حال ایله جمیع سئوالیمه جوال وئردیلر.

دئدیم: ایهالاصحاب بو نه فعل خطا و چین ابرودور.

دئدیلر: متصل بیزیم عادتیمز بودور.

دئدیم: وقف مالین زیاده تصرفات قیلماق وبالّی‌دیر.

دئدیلر: آقچامیز ایله ساتین آلمیشیز بیزه حلال دیر.

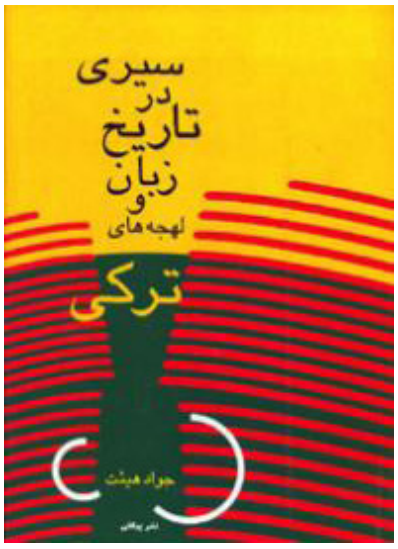
دئدیم: بو حساب آلسالار بو سلو کونوزون فسادی بولونور.

دئدیلر: بو حساب قیامتده آلینیر.

دئدیم: دنیادا داخی حساب اولور، خبرین ائشیتمیشیز.

دئدیلر: آندان دخی باکیمیز یوخدور کاتبلری راضی ائتمیشیز.»

و اما قرن هفدهم میلادی قرن شعرایی چون صائب تبریزی و شاه عباس ثانی و قرن هجده میلادی بازه¬ی ظهور شعر واقف و نثرهایی همچون همایون نامه و داستان شهریار است.

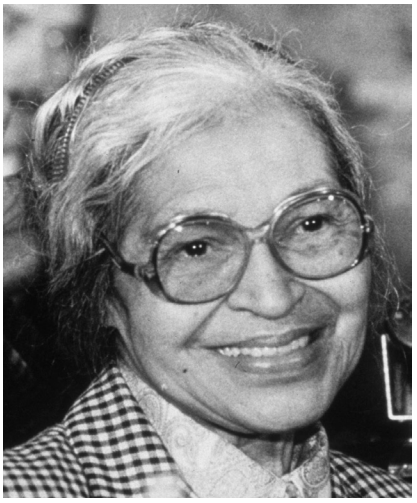
داغ درگیسی، ۱۶ـجی سایی، ۱۳۹۱ بایرام آیی

قـادیـــن چـالـیـشـــقـــانـــلاری

محمد نازیکلی

تاریخده بعضی اینسانلارین آدی اؤنده اولوب بیر سیرا تابولار سیندیرماق ایچین یازیلار. بو اینسانلار اؤز عصرلرینده‌کی اینسانلاردان فرقلی داوراناراق بیر چوخ چتینلیکلر و آجیلاری قبول ائدرک آدلارینی تاریخده یازماغا باشاریبلار. بو اینسانلاردان ایکیسینی اؤرنک کیمی بو یازیدا تانیددیراجاییق:

رزا پارکس

۱۹۱۳ دوغوملو قارادریلی رزا پارکس ۱۹۵۵ده آمریکانین آلاباما ایالتی‌نین مونتگمری شهرینده یاشاییرکن گؤردویو بیر ایشله آمریکانین قارادریلی مدنی حاقلار حرکاتیندا بؤیوک بیر ائتگی قویدو. او زامان او ایالتده اتوبوس صندلری حاققیندا بیر یاسا واریدی. بئله کی اتوبوسدا بوش یئر اولماسایدی و بیر آغ دریلی آیاق اوسته قالسایدی قارادریلی موسافیرلرین بیری یئرین او آغ دریلی اینسانا وئرمه‌لی‌دیر. او زامان رزا پارکس اتوبوسا مینه‌رک اوندان سونرا مینن آغ دریلی بیر کیشییه یئرینه وئرمیر و اتوبوس سوروجوسونون ایسته‌ییندن ده قولاق آسمیر. بئله بیر ایش اوچون مونتگمری شهری‌نین پلیسی رزا پارکس توتوب، دوستاغا سالیر . مجکمه‌یه وئرندن سونرا محکمه اونو جریمه ائدیر و بوشلاییر. بو اولایین سسی بوتون اؤلکه‌نی بورویور و آمریکا مدنی حاقلار حرکاتی‌نین ان تانینمیش چالیشقانی مارتین لوترکینگ‌ین ده قولاغینا چاتیر. واحید بیر حالتده آمریکا قارادریلی‌لری داها اتوبوسا مینمه‌مک تصمیمینی توتورلار بیر ایله یاخین سورن بو تحریمین نتیجه‌سینده آمریکادا بیر چوخ ایالتلرین اتوبوس سیستمینده مالی بؤحران باشلاییر، بعضی قارادریلی‌لر هر گون ائودن ایشه قدر ۵ کیلومترلیک یولو اتوبوسا مینمه‌یه رک پییادا گئدیب گلیرمیشلر. بو چالیشمالار سونوجلاناراق آمریکا فدرال محکمه‌سی بوتون ایالتلرده بو یاسانی لغو ائدیر، البته بو حرکت بوردا بیتمیر و ۱۹٦٤ده چیخاریلان مدنی حاقلاری یاساسی ایله سونوجا اوغراییر و بوتون عیرق آیریمجیلیغی یاساق اولور. رزا پارکس ۲۰۰۵ده ۹۲ یاشیندا اؤلور و اونون قبرینه آمریکانین کنرگره‌سینده تاریخ یارادانلارین یانیندا یئر وئریلیر. او۱۹۹٦ دا آمریکا پرزیندتی بیل کلینتونون الینده آزادلیق مدالینی آلیر و ۱۹۹۹دا تایم درگی‌سینین ۲۰جی قرنین اینسان حاقلاری چالیشقانی لیستینده یئر توتور. اونون کیمی یوزلر بلکه مینلر اینسان هر گون بیر اساس‌سیز یاسا اوچون یئرلرینی آغ دریلی‌لره وئریردیلر، آمما او اینسانلیقدان اوزاق یاسانی سیویل اطاعتسیزلیکله (نافرمانی مدنی) سیندیران تکجه قادینیدی.

مستوره افشار اورموی

۱۲۵۹جی ایلده اورمو شهرینده دوغولان مستوره افشار بو اؤلکه‌نین قادین حاقلاری اوغروندا بیرینجی چالیشقانلاریندانیدی. آتاسی مجدالدوله افشار بیرینجی دونیا ساواشی زامانی آذربایجان والیسی ایمیش، مستوره‌نین قارداشی پروفسور جلال افشار اورمی و باجیلاری توران، هایده و آلچا اولوبلار. آتاسی جیلولوق فاجیعه‌سینده روس و ائرمنی دسته‌لریله چوخلو ساواشلاری اولور و عوثمانلی اوردوسو ایله اسلام بیرلیی اوردسو قالیبینده ایش بیرلیک ائدیر. اونلار سونرا استانبولا کؤچورلر و مستوره خانیم اوردا اؤز آذربایجان تورکجه سیندن علاوه روسجا، فرانسیزجا و اینگیلیسجه‌نی ده اوردا اؤیره‌نیر. اورا دا قادینلارین حاقلاری حاقدا درنکلرله تانیش اولور و بورایا دؤندوکده اینگیلیسلیلر آتاسینی و عائله‌سینی توتوب تهرانا سورگونه یوللاییرلار. تهراندا فارسجانی دا اؤیره‌نیب ۱۳۰۱جی گونش ایلینده «وطن سئور قادینلار درنه‌یی»نی (جمعیت نسوان وطن خواه) باشقا قادینلارلا بیرگه قورورلار. ۱۳۰٤ قدر بو درنه‌یین باشقانی محترم اسکندی اولورو او اؤلدوکدن سونرا مستوره افشار بو درنه‌یین باشقانی اولور. اونلار بیر چوخ شهرلرده قادینلاری ساوادلاندیرماق، یوخسول قادینلار ایچین خسته خانا آچماق، یئتیم قیز اوشاقلارینا یئتیشمک، قادینلاری اؤز حاقلاری ایله تانیش ائتمک، قادین حاقلاری قونوسوندا مقاله‌لر یازماق، قادین حاقلاری قونوسوندا پیئس(نمایشنامه) یازیب، تئاتر اویناماق و یاشلی قادینلار ایچین اکابر کیلاسی کیمی ایشلر گؤرووردولر. مستوره خانیم افشار ۱۳۱۱جی ایلده ایکینجی اولوسلارآراسی شرق قادینلار کنگره‌سی‌نی اؤز ائوینده کئچیردی. بو کنگره‌ده تورکیه، سوریه، عراق، میصر، تونس و نئچه باشقا اؤلکه‌دن قاتیلیمجیلار گلمیشدیرلر. بو درنک اؤزونه ۱۹۵ اویه(عضو) توپلامیشدی آمما ۱۳۱۲جی ایلده رضاخانین اؤز شخصی امریله باغلاندی. اورمولو مستوره افشار ۱۳۲٤جی ایلین شهریور آیيندا ٦۵ یاشیندا اؤلدو.

ورزقان رکورد ژاپن را شکست

مدیرکل مدیریت بحران آذربایجان‌شرقی اظهار داشت: زمین‌لرزه‌های ورزقان و اهر بعد از زلزله ٦,٢ ریشتری بیست و یکم مرداد، تا بیست و ششم بهمن چهار هزار و ١٦٢ پس لرزه داشته که ٣٠٩ مورد آن بالای سه ریشتر بوده است. وی افزود: از این تعداد زلزله سه هزار و ٤٠٩ مورد در مقیاس کوچک‌تر از ٢,٥ ریشتر بوده است. خلیل ساعی تصریح کرد: ٤٤٤ مورد از زلزله‌های اشاره شده نیز بین ٢,٥ تا ٣ ریشتر و ٢٦١ مورد نیز بین ٣ تا ٤ ریشتر به ثبت رسیده است. او در مورد زمین‌لرزه‌های چهار تا پنج ریشتری نیز گفت: ٤٣ مورد زمین لرزه از ٢١ مرداد تا به امروز در این منطقه به ثبت رسیده است. دبیر ستاد مدیریت بحران آذربایجان‌شرقی، زلزله‌های بین پنج تا شش ریشتر را در همین مدت سه مورد اعلام کرد و تصریح کرد: دو مورد زلزله بزرگ‌تر از شش ریشتر نیز در آذربایجان شرقی اتفاق افتاده است.

گفته می‌شود ورزقان با این تعداد زمین لرزه از ژاپن که معروف است روزانه چندین زمین لرزه در آن اتفاق می‌افتد پیشی گرفته است!

تبریز بیلیم‌یوردوندا تورکجه کیتاب سرگیسی کئچیریلیر

تبریز بیلیم یوردوندا، آزربایجان تانیتیم اوجاغی کیتاب سرگیسی کئچیرمکده‌دیر. اؤیرنجی چالیشقانلارین چالیشماسی نتیجه‌سینده قورولان بو سرگینین آچیلیشیندا بوتون اؤیرنجیلردن ایشتیراک ائدنلر اولوب.

کئچن ایللر کیمی، بو ایل ده قیز اؤیرنجیلرین سرگیده ایشتیراکی، گؤزه‌گلیملیدیر.

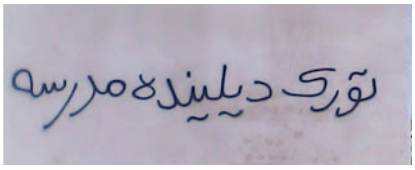
بایرام آینین ١٢-دن باشلامیش اولان ١٨-ه قدر داوام ائده‌جه‌یی بیلدیریلیر.

ارمنی‌ها باید مسئولیت قتل عام خوجالی را بر عهده بگیرند!

سردبیر نشریه «آگوس» که در ترکیه و به زبان ارمنی چاپ می‌شود، ارمنی‌ها را به بر عهده گرفتن مسئولیت فاجعه خوجالی فراخواند. رابرت کوپتاش، سردبیر آگوس، در مقاله‌ای با عنوان «مسئولیت خوجالی»، با دادن اطلاعاتی جامع درباره قتل عام خوجالی، آنرا جنایت علیه بشریت معرفی کرده و خاطر نشان می‌کند حادثه‌ای که ٢١ سال قبل در خوجالی اتفاق افتاد، حادثه‌ای وحشتناک بود و ارمنی‌های ساکن ترکیه خیلی چیزها باید در این باره فرا بگیرند.

تئهران شهرینین دیورالاریندا میللی شوعارلار!

کئچن گونلرده میللی فعاللار تئهرانین موختلیف محله‌لرینده دیوارلار اوزرینده میللی شوعارلار یازاراق، آذربایجانلیلارا قارشی آیریمچیلیق سیاسیتلرینه سون وئریلمه‌سینی، تورک دیلینین رسمی اولماسینی و بو دیلده تحصیل ایمکانینین یارادیلماسینی ایسته‌میشلر.

«تورک دیلینده مدرسه»، «آذربایجانا قارشی آیریمچیلیق، هاچانا قدر!؟»، «تورک دیلی رسمی اولسون» و «دونیا آنا دیلی گونو قوتلو اولسون» سؤزو گتدن شوعارلاردادیر.

بایاتی شاعری اوستاد "جمشید شئیبانی"ده آرامیزدان کؤچدو!

تانینمیش بایاتی شاعیری اوستاد جمشید شیئیانی ایسفند آیی‌نین ١٣-جو گونو یاشادیغی تئهران'ین نازی‌آباد محله‌سینده ٨٥ یاشیندا دونیایا گؤز یومدو. اوستاد شیبانی قوجامان بیر آذربایجان شاعری اولاراق اساس یارادیجیلیغینی بایاتی ژانرینا شعرلر یازماغا حصر ائتمیشدی. اونون چوخ ساده و صمیمی بایاتی‌لاری تئهران شهرینده قورولان ادبی انجمن و محفیل‌لرین بزه‌یی اولموشدور.

انفصال از خدمت برای یک معلم به اتهام فعالیت تبلیغی علیه نظام

شکرالله قهرمانی فرد فعال مدنی و معلم دبستان‌های شهر خداآفرین از شهرهای مرزی استان آذربایجان شرقی توسط وزارت آموزش و پرورش به اتهام تبلیغ علیه نظام و فعالیت

داغ درگیسی، ١٦-جی ساعی، ١٣٩١ بایرام آیی

سیاسی و مدنی به سه ماه انفصال از خدمت محکوم و از تدریس در مدارس محروم شد. این فعال سیاسی در تاریخ ۱ تیر ۱۳۸۹ توسط ماموران امنیتی در کلیبر بازداشت شده بود که پس از ۱۲۲ روز بازداشت موقت در اداره اطلاعات و زندان مرکزی تبریز به قید وثیقه ۲۲۰ میلیون تومانی آزاد شد. شکرالله قهرمانی فرد معلم دبستان‌های روستایی شهر خداآفرین و دانشجوی روانشناسی دانشگاه آزاد تبریز است که پیش از این نیز در ۲۱ آذر ۱۳۸۱، ۱۲ تیر ۱۳۸۳ و اسفند ۱۳۸۶ بازداشت شده بود.

بازداشت تعدادی هواداران تراختور بعد از بازی الجزیره

پس از برد تراکتور در برابر الجزیره، جوانان آذربایجانی همراه با جشن و پایکوبی عمومی شعارها و خواست های ملی خود را نیز سر دادند که این امر با واکنش منفی نیروهای امنیتی و بازداشت گسترده ایشان همراه بوده است. تاکنون اسامی ذیل از سوی منابع آگاه به عنوان لیست بازداشت شدگان تأیید شده است. از نام و مشخصات دیگر دستگیرشدگان خبری در دست نیست.

۱. سیامک ایرانی از شبستر ۲. سیامک سیفی دانشجوی برق دانشگاه آزاد از خیاو (مشکین شهر) ۳. موسی سودی از اردبیل و دانشجوی دانشگاه آزاد بناب ٤. جعفر رستمی راد از اردبیل و دانشجوی ترم آخر ریاضی دانشگاه محقق اردبیلی ٥. محمد علی اسماعیل پور از اهر ٦. کسری داودی دانشجو از خیاو (مشکین شهر)

«قیرمیزی سئوگی» کیتابی یاییلاندی

تورک یازیچیسی و ژورنالیست دوکتور مرتضی مجدفر'ین "قیرمیزی سئوگی - عشق سرخ" آدیندا یئنی کیتابی نشره بوراخیلیب. بو کیتابا یازیچی‌نین آذربایجانین فوتبال تیمی تراکتورسازی‌نین طرفدارلاری باره‌ده یازدیغی قیسا حیکایه‌لری داخیلدیر. حیکایه‌لرین تورکجه‌ده یازیلماقلارینا رغمن، اونلارین فارسجا ترجومه‌لری‌ده وئریلیبدیر. کیتاب "امرود" نشریاتی طرفیندن یاییلیب و ۳۳۰۰ تومن قیمتینده کیتاب ماغازالاریندا ساتیشدادیر.

خط راه‌آهن باکو - تفلیس - قارص امسال افتتاح می‌شود

راه تاریخی ابریشم با شبکه‌های راه‌آهن احیا شده و خط راه آهن باکو - تفلیس - قارص به پایان نزدیک می‌شود. بینعلی ییلدیریم، وزیر ترابری، دریانوردی و ارتباطات ترکیه اعلام کرد سفرهای آزمایشی خط راه‌آهن باکو - تفلیس - قارص امسال آغاز خواهد شد. وزرای ترابری ترکیه، آذربایجان و گرجستان به منظور ارزیابی وضعیت فعلی پروژه خط راه¬آهن باکو - تفلیس - قارص در استانبول گردهم آمدند. در این گردهمایی، بینعلی ییلدیریم اظهار داشت این پروژه پیوندهای دوستی بین سه کشور را تقویت خواهد کرد.

دستگیری فعالان مدنی آذربایجانی در تیکان تپه (تکاب)

علی هدایتی و ائلمان (یدالله) دشتی از فعالان مدنی ساکن تیکان‌تپه (تکاب) توسط اداره اطلاعات این شهر دستگیر و مورد بازجویی قرار گرفتند.

پس از بازداشت این دو فعال، منزل و مغازه های ایشان نیز مورد تفتیش قرار گرفته و کیس کامپیوتری و کتابهای ترکی شان ضبط گردیده است.

گفتنی است پس از حضور فعالین ملی - مدنی تیکان‌تپه در دیدار تیمهای تراکتور آذربایجان والجزیره امارات فشار بر فعالین این شهر افزایش یافته و حدود ده تن از فعالین این شهر به اداره اطلاعات احضار شده اند. همچنین در پی تشدید فضای امنیتی در تیکان‌تپه، در روزهای اخیر پیرایشگاه «یاکاموز» به دلیل چاپ بروشور ترکی توسط اداره اماکن این شهر پلمپ گردیده است.

تراختور تئهراندا ایستیقلال‌لا قارشیلاشاجاق

جوما گونو، ایرانین فوتبال اوستون لیگی چرچیوه‌سینده تراختور تیمی، تئهرانین ایستیقلال تیمی ایله قارشیلاشاجاق. یوکسک اؤنمه صاحیب اویوندا قارشیلاشمانی قازانان تیم بیرینجی‌لیگه صاحیبله‌نه‌جک. اویوندان اؤنجه ایستیقلال کلوبو سوروملولاری آزادی استادیومونون ساده‌جه یوزده اونونون تورک تاماشاچی‌لارا وئریله‌جه‌یین دئسه ده، جوما گونو ۱۰ مینلرله تورکون اویونا گلمه‌سی گؤزله‌نیلیر.

شعـــــرلـــــر

قـادیـــن

حوسئین جاوید

قادین، قادین! اونو دویماق، دویورماق ایسترکن

یاخار دوشونجه‌می بیر شؤعله، بیر زهَرلی دیکن.

بوتون حیاتی چیچکلندیرن فقط او... نیچون

نیچون ازیلسین او، بیلمم نیچون سوروکله‌نسین!؟

قادین-گونش، چوجوق-آی ... نورو آی گونشدن آلیر

قادینسیز اؤلکه چابوق محو اولور، زاواللی قالیر.

قادین الی ایله فقط بختیار اولور شو جیهان،

او بیر ملک، اونو تقدیس ائدر بؤیوک یارادان.

او پک سئویملی، گؤزل اینجه، نازلی بیر خیلقت،

اونون آیاقلاری آلتینادیر فقط جنت

قادین گولرسه بو ایسسیز موحیطیمیز گوله‌جک،

سوروکله‌نن بشریت قادینلا یوکسه‌له‌جک.

قـادیـــن

ایسماییل جمیلی

قادین

خانیم، خاتین آنا

جانیندان جان پایی وئرن انسانا

یاشام باغیشلایان جاهانا

قادین

سئوگی اوجاغی

سئودا سارایی‌نین چیچکدن تاجی

قادین

رحمتینین نعمتیله

تاپان درمان

قارشیلیق گؤزله‌مه‌دن

ایسته‌مه‌دن

عؤمرون-گونون ائدن احسان

قادین

قارانلیق یاسالارین

کوف قاپسایان دوسیالارین

هورومچَکلی اینامیلارین جایناغیندا

اولان قوربان

دوندان دونا گیرَن نان‌کور

قولدورلارین دوزاغیندا

سسیز آلوولانان

ایچینده آلیشان یانان

گونش کیمی اؤزو اؤزلویو دانیلان

قادین

داش باشلارین قورغوسوندا داشلانان

قول تک آلینان ساتیلان

چاره سیزلیک چمبرینده یانیلان یاندیریلان

لئش قوخولو اویدورمالار قامچیسی‌یلا دانیلان

یاریم آدام سانیلان

قادین یئنه ده قادین

قادینلیغی یاشامین یئنی‌لیگین یاز نفسی

سئوگی‌نین سئودانین گؤزه‌ل‌لیگین سسی

قادین اینجه‌لیگین اینجی بولاغی

قادین شیرین لایلالار قوجاغی

قادین حیاتین آنا اوجاغی

داغ درگیسی، ۱۶ـجی سایی، ۱۳۹۱ بایرام آیی

قارانلیغیمدان باش قالدیرمیش هوپاتیا
رقیه کبیری

قارانلیغیمدان باش قالدیرمیش هوپاتیا
رقیه کبیری
آتا بی‌لرین آتاسی
دینله!
آلمانین شاه داماریندا محبوس اولموش آدیمی
سورگون سالیرام
سنین جنتیندن!
ساقین!
مؤو آغاجینین داماریندا دا
گیله- گیله گزمه منی
من توتقون خاطیره‌لرین
کونج‌لرینه ساریلان بیر سارماشیق
هؤرولن دووارلارین آرخاسیندا
هؤرومجه‌یه چئوریلن بیر قادین
ایکی اللی- آیاقلی دئییل،
باجاریقجا
آیاق بورج آلمیشام قیرخ‌آیاق‌لاردان
آشمیشام دووارلاری
آللریم پوسقو قورورب
آغ کاغیذلارین آرخاسیندا‌کی خیاللاریما
سیرغاسیز قولاقلاریم
قولاقلانمیر تانری‌لارین سسینه...
ساچیمین تئلی آغارمیش
سازینین تئلینده قیریق- قیریق باغیریرام
دلی دؤمرولون قادینی اولاسی دئییلم
جانیمی باغیشلایامام...
آرلر آرخامجا گلمه‌سین
اینجه بئللی
اوجا بویلو بورلاخاتین چاغیرمایین آدیمی...
آتلارین بئلینده یاتاقلانمیرام
کؤکسوم دار گلیر اوخ‌لارین یایینا
دؤشومو گئری آلمیشام آمازون قادین‌لاریندان....
و ایندیسه ایییرمی بیرینجی عصیر
مجازی پرده‌لرین آرخاسیندا گزیشین گؤزلر، اللر،
اوزانان آیاقلار....
آتا بی‌لرین آتاسی
الینی جانیمدا گزدیرمه!
بانی چیچه‌یین آرخالیغی
چیچک تؤکوب جانیما
مرهم آختاریرام
تانری‌لاردان قاچیرام
هر تانریچادان بیر پارچا
پازل قورورام وارلیغیما
کیپریکلریم قیفیللانیر
دولورام قارانلیق‌لارین جیلوه‌سینه
اؤزلویوم ایتیر سس‌سیزلییمده
عاغلیمدان، هوشومدان اوزاقلاشیرام...
دویون- دویون آچیلیرام
عوصیانیم‌دان، قیسقانجیم‌دان
اوره‌ییمی باغلایان باغدان...
و اؤزلویوم
قارانلیغیمدان باش قالدیرمیش هوپاتیا
رقیه کبیری
آتا بی‌لرین آتاسی
دینله!
آلمانین شاه داماریندا محبوس اولموش آدیمی
سورگون سالیرام
سنین جنتیندن!
ساقین!
مؤو آغاجینین داماریندا دا
گیله- گیله گزمه منی
من توتقون خاطیره‌لرین
کونج‌لرینه ساریلان بیر سارماشیق
هؤرولن دووارلارین آرخاسیندا
هؤرومجه‌یه چئوریلن بیر قادین
ایکی اللی- آیاقلی دئییل،
باجاریقجا
آیاق بورج آلمیشام قیرخ‌آیاق‌لاردان
آشمیشام دووارلاری
آللریم پوسقو قورورب
آغ کاغیذلارین آرخاسیندا‌کی خیاللاریما
سیرغاسیز قولاقلاریم
قولاقلانمیر تانری‌لارین سسینه...
ساچیمین تئلی آغارمیش
سازینین تئلینده قیریق- قیریق باغیریرام
دلی دؤمرولون قادینی اولاسی دئییلم
جانیمی باغیشلایامام...
آرلر آرخامجا گلمه‌سین
اینجه بئللی
اوجا بویلو بورلاخاتین چاغیرمایین آدیمی...
آتلارین بئلینده یاتاقلانمیرام
کؤکسوم دار گلیر اوخ‌لارین یایینا
دؤشومو گئری آلمیشام آمازون قادین‌لاریندان....
و ایندیسه ایییرمی بیرینجی عصیر
مجازی پرده‌لرین آرخاسیندا گزیشین گؤزلر، اللر،
اوزانان آیاقلار....
آتا بی‌لرین آتاسی
الینی جانیمدا گزدیرمه!
بانی چیچه‌یین آرخالیغی
چیچک تؤکوب جانیما
مرهم آختاریرام
تانری‌لاردان قاچیرام
هر تانریچادان بیر پارچا
پازل قورورام وارلیغیما
کیپریکلریم قیفیللانیر
دولورام قارانلیق‌لارین جیلوه‌سینه
اؤزلویوم ایتیر سس‌سیزلییمده
عاغلیمدان، هوشومدان اوزاقلاشیرام...
دویون- دویون آچیلیرام
عوصیانیم‌دان، قیسقانجیم‌دان
اوره‌ییمی باغلایان باغدان...
و اؤزلویوم
قارانلیغیمدان باش قالدیرمیش هوپاتیا
رقیه کبیری
آتا بی‌لرین آتاسی
دینله!
آلمانین شاه داماریندا محبوس اولموش آدیمی
سورگون سالیرام
سنین جنتیندن!
ساقین!
مؤو آغاجینین داماریندا دا
گیله- گیله گزمه منی
من توتقون خاطیره‌لرین
کونج‌لرینه ساریلان بیر سارماشیق
هؤرولن دووارلارین آرخاسیندا
هؤرومجه‌یه چئوریلن بیر قادین
ایکی اللی- آیاقلی دئییل،
باجاریقجا
آیاق بورج آلمیشام قیرخ‌آیاق‌لاردان
آشمیشام دووارلاری
آللریم پوسقو قورورب
آغ کاغیذلارین آرخاسیندا‌کی خیاللاریما
سیرغاسیز قولاقلاریم
قولاقلانمیر تانری‌لارین سسینه...
ساچیمین تئلی آغارمیش
سازینین تئلینده قیریق- قیریق باغیریرام
دلی دؤمرولون قادینی اولاسی دئییلم
جانیمی باغیشلایامام...
آرلر آرخامجا گلمه‌سین
اینجه بئللی
اوجا بویلو بورلاخاتین چاغیرمایین آدیمی...
آتلارین بئلینده یاتاقلانمیرام
کؤکسوم دار گلیر اوخ‌لارین یایینا
دؤشومو گئری آلمیشام آمازون قادین‌لاریندان....
و ایندیسه ایییرمی بیرینجی عصیر
مجازی پرده‌لرین آرخاسیندا گزیشین گؤزلر، اللر،
اوزانان آیاقلار....
آتا بی‌لرین آتاسی
الینی جانیمدا گزدیرمه!
بانی چیچه‌یین آرخالیغی
چیچک تؤکوب جانیما
مرهم آختاریرام
تانری‌لاردان قاچیرام
هر تانریچادان بیر پارچا
پازل قورورام وارلیغیما
کیپریکلریم قیفیللانیر
دولورام قارانلیق‌لارین جیلوه‌سینه
اؤزلویوم ایتیر سس‌سیزلییمده
عاغلیمدان، هوشومدان اوزاقلاشیرام...
دویون- دویون آچیلیرام
عوصیانیم‌دان، قیسقانجیم‌دان
اوره‌ییمی باغلایان باغدان...
و اؤزلویوم
قارانلیغیمدان باش قالدیرمیش هوپاتیا
رقیه کبیری
آتا بی‌لرین آتاسی
دینله!
آلمانین شاه داماریندا محبوس اولموش آدیمی
سورگون سالیرام
سنین جنتیندن!
ساقین!
مؤو آغاجینین داماریندا دا
گیله- گیله گزمه منی
من توتقون خاطیره‌لرین
کونج‌لرینه ساریلان بیر سارماشیق
هؤرولن دووارلارین آرخاسیندا
هؤرومجه‌یه چئوریلن بیر قادین
ایکی اللی- آیاقلی دئییل،
باجاریقجا
آیاق بورج آلمیشام قیرخ‌آیاق‌لاردان
آشمیشام دووارلاری
آللریم پوسقو قورورب
آغ کاغیذلارین آرخاسیندا‌کی خیاللاریما
سیرغاسیز قولاقلاریم
قولاقلانمیر تانری‌لارین سسینه...
ساچیمین تئلی آغارمیش
سازینین تئلینده قیریق- قیریق باغیریرام
دلی دؤمرولون قادینی اولاسی دئییلم
جانیمی باغیشلایامام...
آرلر آرخامجا گلمه‌سین
اینجه بئللی
اوجا بویلو بورلاخاتین چاغیرمایین آدیمی...
آتلارین بئلینده یاتاقلانمیرام
کؤکسوم دار گلیر اوخ‌لارین یایینا
دؤشومو گئری آلمیشام آمازون قادین‌لاریندان....
و ایندیسه ایییرمی بیرینجی عصیر
مجازی پرده‌لرین آرخاسیندا گزیشین گؤزلر، اللر،
اوزانان آیاقلار....
آتا بی‌لرین آتاسی
الینی جانیمدا گزدیرمه!
بانی چیچه‌یین آرخالیغی
چیچک تؤکوب جانیما
مرهم آختاریرام
تانری‌لاردان قاچیرام
هر تانریچادان بیر پارچا
پازل قورورام وارلیغیما
کیپریکلریم قیفیللانیر
دولورام قارانلیق‌لارین جیلوه‌سینه
اؤزلویوم ایتیر سس‌سیزلییمده
عاغلیمدان، هوشومدان اوزاقلاشیرام...
دویون- دویون آچیلیرام
عوصیانیم‌دان، قیسقانجیم‌دان
اوره‌ییمی باغلایان باغدان...
و اؤزلویوم
"شعله سیز بیر چیراق
آتش سیز بیر شعله
ایستی سیز بیر آتش"
خلسه‌دن آییلیرام
و منده باش قالدیرمیش بیر "هوپاتیا"
آتا بی‌لرین آتاسی!
ایندیسه کیپریک‌لریمی آچ
گؤزلریمه باخ!
ایلان یووا سالماییب قاراسیندا
قوخلا!
شاه داماریمدا آخان،
آلما عطیری دئییل، قادین قانی‌دیر!

آمازون قادین‌لار: اسطوره‌لر ده ساواشچی قادینلار کیمی آدلاری گلیب. رهبرلری هیپولیته آدلی بیر قادین. اؤزلرینه عائید شهرلری واریمیش. راحاتجا ساواشماق اوچون، اوخ آتماق اوچون بیر دؤش‌لرین کسرمیشلر.

هوپاتیا: اسکندریه دانشگاهینین استادی. موهومات دان اوزاق، تعصب سوز دونجه نی تبلیغ ائدن، عالیم- ریاضی دان- فیلسوف بیر قادین. ۴۱۵- میلادی ایلینده مارس آیینین گونلرینین بیرینده، اسکندریه شهریندە کلیسانین متعصب طرفدارلاری اونو فجیع وضعیت ده اؤلدوروب، یاندیردیلار. سونرالار همان کلیسالارین طرفیندن قدیسه تانیندی!